ŐRANGYAL.

VALLÁSI ALMANACH,

HONUNK

GYÖNGÉD HÖLGYEINEK

SZENTELVE.

1847.

SZERKESZTI:

SUJÁNSZKY ANTAL.

PESTEN,

KIADJA EMICH GUSZTÁV.

311.372

A MAGY. TUD. AKADÉMIA
VIGYÁZÓ FERENC
KÖNYVTÁRA.
8512.

Cranyyal 1847.

ŐRANGYAL.

AZ ŐRANGYALHOZ.

Ki óva lengsz fényszárnyaiddal
A kisdedek felett,
Hogy baj ne érje vészhadával
A gyönge életet.

S erőt lehelsz az őranyába
A hosszu éjeken,
Midőn szülötte bölcsejéhez
Virasztni megjelen.

Ki fölviszed Isten színéhez
A lángoló imát,
Mellyben lekéri kisdedére
Az ég kegyharmatát...

Te légy esdő szivünknek őre,
Ha jóban gyönge még;
S a szenvedélyek szent nyugalmát
Zavarni kezdenék.

MTAKADÉMIA KÖNYV-TARA

Te légy vezére életünknek,
Hol annyi a teher,
S a pályaczél felé haladni
Szivünk csak félre mer.

Te légy, ki küzdenünk segíted
A bús halálcsatát,
S lelkünk teremtő Istenének
Szeplőtlen nyujtod át.

Sujánszky Antal.

AKADÉMIA

GAZDAGSÁG NEM BOLDOGSÁG.

Nem valék vak hív igazság,
Láttam, mit mivelt a gazság,
Lest intézvén s szopván vért,
S adtam neki méltó bért.

Kölcsey.

I.

Évek óta a mármarosi erdőségben egy rabló baljóslatu neve lőn ismeretessé. Mondják, s tapasztalás bizonyította igazság, mikép egy rablónak neve egészen köz ajkakon lebeg, s tudva van, a halálos itélet ki van reá mondva: s többnyire, az illy hírnévre jutott haramiák, maguk teszik a kést torkukra, az által, hogy hiuságuk őket ösztönzi, magukat megnevezni. A rabló, mellynek nevét valaha hallottad, ki nem kerüli sorsát — ő előbb utóbb függ, vagy fejét ütik el. —

Ha történik bűntett, ha van számos rablás, gyujtogatás, gyilkosság, melly büntetlen marad, oka az, hogy a tevő neve ismeretlen, nem, hogy személye nem került kézhez — legyen neve elárulva, kézhez kerül — nincs, ki megmentse őt.

Fekete Jancsi — ez volt álneve azon embernek, kiről Mármarosban útas és birtokos rettegett. Őt szegény legénynek nevezték, s azon fajhoz tartozott, melly csak honunkban él és tenyészik.

*

Nem akarunk feltétlen pálczát törni, e számkivetett, néha nem saját hibájuk által a' hevenyészett életre s kalandorságra, úgy szólván — kitaszított szerencsétlenek fölött, — de Isten mentsen, hogy őket regényesekké kivánnók tenni. Nálunk kivétel nélkül a rablók élete nem regényes: ezek többnyire durva, neveletlen emberek, kik ellen már azon elhatározás szól — egy nyomoru élet megtartásáért, magukat az akasztófára kipéczézni. — Ki, bármellyikkel, híres honi rablóink közől, találkozott, tudja, hogy e' zsiros, korhely, alkalmatlan ficzkók, a nép söpredékéhez tartoznak. — S valamint minden valószinüséget koczkáztatna az iró, ki pór Ancsáinkat s Pannáinkat, valami eszményi jellemmel akarná felruházni; — ki ezen elhanyagolt egyéniségeket, mellyek népnevelés híján, mint nemzeti bününk áldozatai, álladalmi hanyagságunk s lelkiismeretlenségünk rovására esnek — regényeseknek festeni, s mive a fellegekben tanyázna, nem a földön, úgy zsiványaink, mi türés tagadás, sokkal piszkosabb és nyomorultabb szerepet viselnek a valódi életben, minthogy — égnek legyen hála — hölgyeinket, mint Fra-Diavolok vagy Fosemaniák, felmagasztalhatnák.

Fekete Jancsi 41 évü rabló volt: kit sorsa elébb csekély vétségért fogságba kerített, s ki ott a söpredék közepette még inkább megromlott. Nálunk nem egyszer, azon dicső hivatásra, a hont élettel s vérrel menteni, a falu előljárói a legveszettebb ficzkókat péczézik ki, a jókat a kancsó mellett hagyván. Így történt, hogy emberünk 24 éves korában, mint erős, ép siheder, a Máriásy gyalog ezredébe került.

Quo semel imbuta recens — servabit odorem testa diu — azaz: a mihez fiatal korodban szoktál, abban vénülsz meg. — E latin vers Fekete Jancsin is igazolta magát. — Ő bőr zacskókban köveket adott el, az előmutatott ezüst órák helyett: réz gyürűket aranyozott, mindjárt mindjárt lelt valamit, s mivel gyanúba jött, hogy egy éjeli betörés részese lőn, — érezvén a sáfrányillatot — megszökött. Hol töltötte ifjabb éveit, senki sem tudta: — neve elhangzott — őt holtnak hitte pár évvel idősb bátyja Bajor István, ki Újhelyen lakott, becsületes, jó hírü s erényes szabó mesterember volt.

A jámbor szabó saját ügyekezete után vergődött jólétre: mestere halála után, kinél első legény volt, annak özvegyét vette el, s vagyonát öröklötte.

Egy éjel, midőn a derék ember csendesen ült szobájában, kopogás tevé őt figyelmessé: az ajtó kinyilt, s azon egy lengyel zsidó lépett be, ki két gyermeket vezetett a szobába: fiuk voltak ezek, s alig 3 évesek.

A zsidó ép kinézésü férfiú volt: rőt szakálla kétfelé vált, s fejét a lengyel zsidók baszkir fövege födte.

Zsidót látni e vidékben mindennapi dolog: a lak ura felkölt, reá nézett, de a gyéren világított szobában, a jöttnek vonásait ki nem vehette.

Egyedül vagyunk-e mester uram? szólt a zsidó, kijelelt zsidó kiejtéssel.

Egyedül? kérdé a másik — mi okra — mit keres kend nálam? egyedül vagyok, mert nőmet 3 hold óta temettem el, s gyermekem nincsen.

Tudom, mond a zsidó: kend azért mégis boldogabb nálamnál! nekem is volt nőm, s nem mondhatom, hogy jobb, de bizony nem volt roszabb is más nőknél. Szegény eleget szenvedett, eleget sírt, s az Isten magához szólította, jól tette az Isten,: mert hiszen az ő élete semmi örömmel sem járt!

E hang, e vonások, gondolá magában a szabó, ezek ismeretesek előttem, s mindenkép igyekezett emlékezetét felújítni, de nem tudta, hol látta e zsidót valaha.

Sajnálom kendet, szólt azután: de ha alamizsnáért jött, keveset adhatok, bár a mit adok, pár garast, egy szelet jó kenyeret, örömest adom. — Ezek a kend gyermekei? lám Isten nekem nem adott gyermekeket!

Az enyimek István bátyám, szólt a zsidó változtatott hangon, reám ismersz-e?

Jancsi! kiáltott fel a szabó: te vagy-e! — hogy mertél ide jőni — nem látod a fekete táblát a helység végén? hiszen statariumunk van.

Láttam, mond Fekete Jancsi, mert ő volt: de az én életem, ha van is, ha nincs is fekete tábla a város végén — rég a fekete táblára van jegyezve. — Tudom, hogy terhedre vagyok — de végre is, ellened ez életben nem vétettem egyebet, mint azt, hogy öcséd vagyok, még nevedet sem viselem, — s így ha most először háborítlak, utoljára is történik.

A szabó szembetünő aggályban volt: öcscsét halottnak hitte — bár tudta, hogy öcscse megszökött ezredétől. De rég halóttnak hitte.

Annyi jó szív volt ezen egyszerü emberben, mikép nem tudott kemény és részvétlen lenni öcscse iránt: mikor az első meglepetés önkénytelen nyomása elmult, üléssel kinálta meg őt — az ajtókat gondosan bezárta, azután egy kis sajtot, bort és kenyeret helyezvén az asztalra, szólt:

Öcsém, te rosz úton jársz, mi lesz belőled? szólj, nem gondolkoztál-e sorsodról; tehetek-e valamit éretted; hiszen történik ollykor, hogy bocsánat hirdettetik ki, akkor talán te is visszatérhetsz az emberek közé. Talán ha magadat feladnád, kevesebbé bűnhödnél. De mielőtt tovább szólnánk erről, mondd, mi hozott ide?

Bátyám, mond Jancsi — durva kaczajt ütvén — mit keresnék én az emberek között! itt a megyében több van negyvennél, kik velem az erdőségben találkoztak — kiket kifosztottam. —

Te! kiáltott fel a szabó — hát nemcsak szökött katona, hanem zsivány is vagy!

Szegény legény, ki nem bántok senkit, ha ennem adnak és ruháznak.

De ha nem adnak, mond a szabó elhalaványodva — mig a fiucskákat egy avult pamlagra ültette, s egy kis gyümölcsöt adott nekik.

Mit tegyek Pista! ha a gazdag emberek ennem és innom nem adnak, ha fiacskáim kenyérért esdekelnek, ha télben hó és jéglepett rejteimben, minden leszakadt tagjaimról, s fiacskáim dideregnek!

Istenem! mond a szabó, a fiukra nézve, azután rémülten szólt: csak nem öltél talán Jancsi, úgy-e nem öltél?

Hm, mond a zsivány sajátszerü arczkifejezéssel: egy zsidót öltem meg, s egy pandurt lőttem agyon. A zsidót, mivel védte magát, erős volt mint a medve s kést fogott ellenem; a pandurt, mivel lábom kificzamodott, három lépésre volt tőlem, s előttem egy bérczen az akasztófa! — védelemben mindkettőt. — Mit akarsz! ritka szegény legény öl, ha nem kényszerül reá, de van-e egy kettőnél több, ki azt kikerüli.

Gyilkos vagy tehát! kiáltott fel a' szabó elszörnyülködve.

Az vagyok bátyám, mond a rabló kissé öszverázkódva, de daczos kifejezéssel. Nekem nincs helyem az emberek közt. Én ki vagyok taszítva, tudom azt, de nem jöttem, hogy tőled pénzt csikarjak, nem azért, hogy tőled alamizsnát kérjek! nézd e két fiút, atyjok gyilkos, anyjok nincsen, hová tegyem őket! — ez hozott ide — Isten veled! — ma utoljára láttál. — Ezzel a rabló felkölt, s az ajtóhoz sietett, mellynek kulcsán fordított, s azt felnyitotta.

Megállj! kiáltott a szabó, felugorva üléséből.

A rabló egy pisztolyt vont elő, s a már megnyitott ajtó előtt megállt. — Ne közelíts Pista! szólt: ma veszett napom van. Napom, mellyen vért látok! Légy atyja fiaimnak, saját nevedet viselik, három évesek; egy napon születtek, csinálj belőlök jobb embereket mint atyjok. Evvel Fekete Jancsi kiment, az ajtót maga után becsukta, s bátyját fiaival hagyta.

A szabót mindez olly hirtelen érte, nem tudta rend-

beszedni elmék t. Levarázsoltan állt az ajtó előtt, a gyermekek sírása téríté őt eszméletre.

Mikor öcscse eltávozott, mikor magát a két gyermekkel egyedül látta: darabig gondolkozott, azután cselédei egyikét, egy agg nőt, ki szemének alig hitt, midőn a két szép, de avult rongyokba burkolt gyermekeket látta, elküldötte a népész segédpapjához, ki meghitt barátja s nejének fivére volt.

Mig a cseléd oda mulatott, a szabó a gyermekeket csilapította le nehány csemege segítségével, mellyeken a gyermekek mohón kaptak. Sokkal kicsinyebbek voltak ezek, minthogy okok által lehetendne őket vigasztalni s megnyugtatni.

Fekete Jancsi, kit még ekkor ezen álnévről ismertek csak, ritkán volt otthon, ő a kanászok tanyáin, egy egy távoli csárdában s a rengeteg mélyeiben rejtőzött. Gyermekei, mióta anyjokat elvesztették, egy öreg czigányné felügyelete alatt voltak, s így atyjokhoz kevésbé valának szokva, minthogy őt nehezen nélkülöznék. — A szabónak sikerült őket megnyugtatni, mondá, hogy atyjok vissza fog térni, s a fiucskák nem sokára lefeküdtek, s minden néma volt körüle.

Mit tegyünk velök, mit fog a világ mondani, minő mesét gondoljak ki? E kérdések foglalák el őt. Ha itt valaki megtudja, hogy öcsém haramia, mindenki kerülni fog. Nem — nem — ezt még barátomnak a lelkésznek sem szabad tudni.

Azután gondolá, tehát bűnt követek-e el, ha testvérem fiait magamhoz veszem? — bűnt, ha saját öcsémet

el nem á ulom, s akasztásra nem vonszolom. — Igen, igen, nekem barátomra most több szükségem van, mint valaha.

Egy fél óra telhetett el így, midőn végre békétlen várakozás után, a fiatal lelkész benyitott hozzá.

Bocsánatot István sógor, szólt a lelkész, ha későn jövök, épen breviariumomat mondám el, s még egy levelet kelle irnom. A lelkész kisded széles arczu, de kijelelt s nem kellemetlen vonásu férfiu volt. Rövid homlokát apróra nyírt kemény hajzat keríté, s arcza vastag vonásaival, a tót-fajra emlékeztetett. Azonban a vonások durvaságát, két becsületes szem, s igen kedves hang enyhítették. Ő egyszerü barna kabátban jött, s kezében jókora somfabotot tartott.

Te mindig jókor jősz barátom! szólt a szabó, s most sem soká késtél. Úgy-e azt hittted, hogy beteg vagyok?

Miért, mond a lelkész: nem barátom, én nem gondoltam a hivás okára, hanem jöttem és itt vagyok! mivel lehetek szolgálatodra?

Foglalj helyet kedves barátom, mond a szabó: én állva maradok, s halld mi történt rajtam.

A lelkész leült: szólj, szólj mester! mond szives hangon: valóban vonásaid megütközést árulnak el.

Van okom reá: de rövid leendek, az idő késő, folytatá egy órára tekintve: 9-re jár, féltem, hogy már alunni készülsz.

Fél a' kilenczre, mit gondolsz barátom, tudod,

hogy holnap szónokolnam kell, aztán annyi időt vesztegetni álomra!

Halld tehát: nekem egy öcsém élt, itt a szabó — ki igen egyenes lelkü ember volt, s mi szivében az nyelvén — kissé megállt, azután mintegy leküzdvén habozását, folytatá: az ember távol lakott ide, s ma hallottam halál hirét; egy útas, régi ismerőm, ki itt haladott el kocsijával, levelet hozott azon helység birájától, hol öcsém élt, s annak két árváját. Nem akart mulatni, s mielőtt őt jobban kikérdezhettem volna, itt hagyott, mint szent Pál az oláhokat. Mit csináljak most? a két gyermek nyakamon maradott, mit fognak a rágalmazók a városban mondani, tanácsolj sógor.

Nyakadon hagyta, szólt a lelkész roszaló hangon: ej ej barátom! ki szólna így legközelebbi rokonairól, sziveden hagyta azokat barátom. Házasságodat Isten nem áldotta meg gyermekekkel, most kettő is van, én ebben semmi különöst nem látok! Te, ha nem gazdag, de tehetős ember vagy; minő szép jövő reád nézve, két hasznos polgárt, jó keresztényt, munkás egyént nevelni a honnak!

Igaz, mond a szabó kissé megszégyenülve. a gyermekek szépek, s 3 évesek; minden jó kitelik belőlük. Nem is az a bajom barátom.

No hát barátom, mi a baj? szólj nyíltan, ládd gazda, igazat szólván, én nem vagyok megelégedve előadásoddal, úgy hiszem, nem mondottál meg nekem mindent, 's ez nem jó. Az embernek mindig az igazság ösvényén kell járni: ha attól eltérünk, azaz magyarán ki-

mondva fillentünk, úgy vagyunk, mint kinek rongyos ruhája s kikandikáló könyökét mindig bujtatni s takargatni kell.

A szabó hallgatott; nom tudta álszégyenét legyőzni, ugy tetszett, mintha ohajtaná, hogy barátja a szavakat szájába adja.

Úgy-e, szólt tovább a lelkész: eltaláltam. Nem mondottál meg nekem mindent. Bátorság! valami hibánkat megvallani, első lépés a javulásra. Nőd meghalt, most pár gyermek esett az égből lakodba... vétkeztél?! ... ámde azután mi történt, azt nem rosszabbá teszi a jó keresztény s becsületes ember, hanem jóvá.

Ó! mit gondolsz, szólt a szabó eliszonyodva — a gyermekek! én? — ó! nem — s ha becsület szavadat adod, hogy titkomat senkinek sem árulod el, mindent kivallok.

Megállj, én nem szeretem a mások titkát tudni — azért —

Istenem, mond a szabó: úgy bele bonyolítám magamat, mikép jobb, ha megvallom az egészet. A szabó egyet fujván, elbeszélt mindent, csak azt hallgatta el, hogy öcscse zsivány, azt, hogy Fekete Jancsi, a hires rabló, akkor maga sem tudta még. Azután kissé meghunyászkodva szólt: ha itt valaki megtudja, hogy testvérem szökött katona, hogy én valami szegény legény gyermekeit tartom magamnál. —

Hm, mond a lelkész szeliden: mester, mester! — nagyon elkalandoztak eszméid! — Ládd barátom! olly világban élünk, hol egy halmaza az embereknek dolgokban

büszkélkedik, mellyek nem kevesebbet érdemelnek 25 botnál, s néha akasztófát! ellenben olly dolgokon pirulnak, mellyek a jó Istennél, az érdemek könyvébe rovatnak fel. Szégyeld barátom, ha magad cselekszel roszat s követsz bünt el, a mások hibái nem a te általvetődbe valók, piruljon kiki magáért! Ha pedig két ártatlant felnevelsz, kiknek atyjok bár akasztófán száradt légyen is, s azokból hasznos polgárokat szerzesz a honnak: szégyelje az magát, ki elég szük keblü s kicsiny szivü ezt nem merni tenni, te pedig örülj, hogy teheted!

Mi tagadás benne, mond a becsületes szabó: el volt nálam határozva, hogy a gyermekeket el nem hagyom — de Isten tudja hogy van — az a gondolat, hogy öcsém —

Ej, ej mester! öcséd s mindig öcséd? nem róla, hanem rólad van a szó, s a gyermekekről.

Itt kezem, mond a szabó: felnevelem őket, atyjok leendek.

Ez már szép és becsületes elhatározás, mond a lelkész, megszorítván a polgár kezét.

Azt hiszem, folytatá amaz: hogy Isten jutalma sem marad ki, s talán még egykor öreg napjaimra, ezektől árad öröm reám!

Itt la! mond a lelkész jó indulatu mosolylyal, de feddőleg rázván fejét: itt az Ádám fia! mindig jutalom, mindig alamizsna — ezer annyiért, mindig számitás a kis jótéttőkének kamatjára és uzsorájára! Ez nem helyes barátom. Nem akarok pedans erkölcsi sermokat tartani, de ki nem állhatom, mikor illy számítást a jó Isten erszé-

nyére hallok. A jót, barátom! azért kell tennünk, mivel kötelesség, a jórai restség pedig a leggyávább bünök egyike.

Igazod van, szólt a polgár: s talán nem is úgy értettem. Vedd szavamat: mindent elkövetek, hogy becsületes emberek váljanak belőlük. Főleg azért is ohajtottam veled szólni, mikép lehetne valami módot találni fel, melly czélszerübb lenne.

Itt a szabó s lelkész beszéltek, vitatkoztak, terveztek, mig végre meglehetősen összeférvén eszméik, minden meglőn köztök mondva.

A lelkész felkölt: Isten veled sógor, szólt: megyek, s a miben segítségedre lehetek, szólj, s mindent megteszek.

Köszönöm, felele kezet nyujtva a szabó: de egyet igérj meg: senkinek se mond meg, hogy öcsém él, s számkiüzött, s talán rablással tengeti életét!

Ha igéred, szólt a lelkész: hogy ezen emberrel semmi legkisebb öszveköttetésben nem leendesz, sőt kerülöd; ha pedig vele mégis találkozol, őt arra birod, hogy gyalázatos életneméről lemondjon, akkor hallgatok!

A szabó könnyebben lélekzett, néhány nap mulva már a gyermekek kigubóztak avult foszlányaikból: s úgy tetszett, mintha igen is jól találnák magokat új gyámuknál.

II.

A szabó hű volt adott szavához, a két fiucskát gondosan nevelte, nehány év háborítlan csendben telt el. Hitte, hogy öcscse végkép eltávozott a vidékről, vagy talán meg is halt.

182... egy sötét nyári éj alkalmával, midőn az iszonyu vihar mindenkit ébren tartott, újra betérünk a szabó egyszerü lakába.

Nem tudjuk, minden ember úgy van-e vele, mint ezen egyszerü sorok irója: de ha valahol évek óta nem voltunk, s azután, mikor a sors újra azon helyre vezet, mindent a maga régi helyén találunk, valami kedves otthonias érzet kap meg bennünket! Íme a pamlag ott áll, hol azt 9 év előtt láttuk, felette ugyanazon agg kép; a szobában az egykori kemencze, mellynek talán valami dombora megmaradt emlékezetünkben: ott a régi óra a tükör alatt: azon a helyen, hol azt utoljára láttuk, minden, minden úgy van! Úgy tetszik, mintha élethajónk pillanatra, ismert irányok szélein kötne ki. Csitt! az óra 11-et, régi dalt penget el! Hol hallottam ezt? 9 évvel ez előtt, ugyan itt, ugyanez órában! Egy tengere a viszszaemlékezéseknek habzik fel szivedben; elmosódott képek szinei törnek elő, úgy tetszik, mintha fiatalságodat tündérvessző idézné vissza!

Igen, a jó szabó tágos szobájában ült: minden úgy volt, mint egykor: minden, minden, még az asztalon is a régi rózsaszín üveg kehelyben egy csokor mezei virág, s az óra mellett a régi fehér cserép tintatartó, a biblia, a naptár, egy borstartó.

Csak a lak ura változott! Ugyanazon becsületes jámbor vonások, ugyanazon egyszerüség öltözetében, de a haj megfehéredett, a homlokon redők gyültek, s a kis barna szemek hátrább vonúltak öbleikbe.

Szeretnők felkiáltani, István gazda! 15 év óta nem láttuk kegyedet, jöjön hadd öleljük szivünkhez!

Minden megtartotta színét! a zöld kemencze olly fényes, mint azelőtt, az öreg szent kép a falon olly sötét mint egykor, az asztal síma, a bőrös székek kissé kopottak, de épek; csak az ember, a természet ura! a halhatatlan lélek földi sátra, e talányos teremtése az Isten csudás kezeinek, csak ez változott, elévült, elidült, elkopott! Talán ha két napot töltünk vele, újra megszokjuk vonásait, újra azt hisszük, hogy misem változott.

Az óra 11-et ütött, azután elkezdte pengetni egyetlen nótáját. Kün a vihar dúlt, s az ablak-féltényeket rázogatta sarkaikban. Néha réseiken át a villám a gyéren világított hézagon átgyult, s egy csattanás megreszketteté az ablakokat.

Julius 15-ke volt. A szabó asztala előtt ült egy széken. Előtte imakönyv hevert: gyértyájának hamva magasra nyúlt fel, s emberünk ősz fürteibe merítve száraz kezeit, gondolkozni látszott. Szemei nem függöttek a könyven, a légbe voltak azok meresztve. Azután magában

mormogta: 9 éve: ugyan e napon volt Jancsi utoljára nálam: most künn roppant csattanás hangzott: a szabó csendesen mosolygott. — Na, szólt megelégedett arczkifejezással: megtettem a magamét — a fiúk tanulnak: — igaz, Péter csintalan, pillanatig sem nyugszik, néha magamat is megboszont, de Isten tudja hogy van, én e fiúból többet nézek ki, mint Paliból, ki mindig tanúl, mindig a könyvekben szeme, de aztán nem mer olly nyiltan belenézni e bohó világba s mások szemébe mint Peti! — Ej! gyermek mind a kettő, Isten jót ád! Akkor, jól emlékezem, mintha ma lett volna, sógorom segédpap volt. — Itt ült, a hol most én ülök. — Isten bizony 9 év — minő hirtelen repült el, de nem haszon nélkül, tevé azután hozzá: nem haszon nélkül, s itt folytatá szivére tévén kezét, minden nyugodt!

E pillanatban az ajtó felnyilt, s egy állig sarkig felfegyverkezett ember állt a nem kissé megrettent szabó előtt.

. . . . . .

Ho, ho! vér, gyilok, tüz, halál!? Nem kedves uraim! tudjuk mivel tartozunk kegyetek gyöngéd idegeinek. Mig egykor őseink vér s a harcz riadásai közt értek férfiakká; addig kegyeteknek elnőült, elmállott idegei még a papirosan sem birnak vért és tüzet látni. — Béke uraim! Ezuttal nem akarjuk önöket a kuczkóba riasztani, valami vérengző Rinaldinival. Nyugodtan drága liliputi Hercules uraimék, minden békésen menend véghez.

A lak ura előtt Fekete Jancsi állt. —

A szabó valóban megrettent; felugrott üléséből, azután valami védelmi eszköz után tekintett.

Megállj! m'tse félj Pista bátyám, szólt a haramia: én vagyok. — Rejtekemet kifürkészték, egy faluból a másikba, egy csárdából a másikba bujdostam; de nincs bátorság sehol. Saját embereim elhagytak, s gyanum van egy akasztófára való zsidóra, ki darab idő óta hozzám szegődött, hogy elakar adni a panduroknak. — Minden oldalról üldöznek; hozzád jöttem, ha Istent ismered, rejts el — csak pár napra! mig ezen verebek elvesztik nyomomat, s tovább állhatok innen.

Nem látott-e senki bejőni? kiáltott fel a szabó, kétségtelen kifejezésével a rémültségnek; szaladván két ajtajához s bekucsolván azokat.

Nem tudom, felelt a zsivány: alig gondolom; sötét van, a vihar zug, az eső záporban szakad — senkit sem vettem észre.

Adja Isten, szólt a szabó; — — ugy is, mikint hallom, Fekete Jancsit üldözik, s ha gyanus embert láttak ide bejőni, pillanatig sem vagy bátorságban. Egyedüli rejtekem a pincze s házam, csürem padlása: ott pedig legelébb felkeresnek. — O Istenem! miért kellett neked illy gyalázatos életre adni magadat. Talán még a gyilkos Fekete Jancsit is ismered és czimborái közé tartozol?

Fekete Jancsi — én vagyok, szólt öcscse: s láthatod, hogy életem veszélyben van. Akarod-e, hogy kegyetlenséged által az akasztófára kerüljek, s megátkozzalak?

Te — te! vagy Fekete Jancsi? rebegte elhaló hangon a szabó: te, azon gyilkos, kegyetlen rabló — —

Én vagyok, mond a zsivány daczosan: én — mit akarsz, talán feladni s elárulni? — igy nem számitottunk bátya: — az első gyanus neszre lelőlek, mint a kutyát, ha nem vagy testvérem — s hóhérom akarsz lenni!

Hálátlan! kiáltott fel a szabó, kinek jéggé vált vére: gyermekeidet neveltetem, becsületes embereket csinálok belőlök, s te testvér-gyilkos akarsz lenni!

Ember! mond a rabló: nem vagyok sem hálátlan sem testvérgyilkos. Itt van pénz, mennyi még nem volt kezedben — s térdeimen köszönöm meg a mit gyermekeimért tettél: — de át kell látnod, hogy most nincs idő veled beszélgetni, hogy életem és saját becsületed forog kérdesben, s ha el nem rejtesz, ha itt találnak, senki sem hiszi el neked, hogy nem tudod, ki Fekete Jancsi, — senki sem hiszi el neked, hogy nem akartál elrejteni. — Esküszöm neked gyermekeim fejére, hogy mi helyt tehetem, eltávozom, és soha erre a vidékre nem jövök.

Nem igérted-e ezt nekem a multkor is — és — és.

Pista, mond a zsivány — ne ingerelj! ember vagyok — nem felelek magamról — előttem az akasztófa áll — én semmit sem veszthetek — ha habozol — ne ingerelj mondom.

De hova bútassalak? hiszen pinczémbe cselédeim járnak; a csűrben mindennap munka van, a padon a ruhát szárítják.

Téveszd el pár napra a pincze kulcsát, szólt Jan-

csi; adj nekem egy kenyeret, s két nap mulva távozom innen.

A szabó eszét vesztette: tudta hogy titkát illy szük lakban, két cseléd s három legény közt, alig óvhatja meg. Lakának egyik ajtaja az utczára nyilt, cselédei egy kisebb alsó épületben laktak, hol a műhely is volt: azért hitte, hogy a rablót e második látogatása alkalmával sem vette észre senki. — Minden gondolatja az volt, öcscsét egyelőre eltávolítni, s azután ha a rémítő embert nem látja szemei előtt, vagy biztosabb rejtekről, vagy arról gondoskodni, mikép menekülhetne meg tőle. Jó, — kövess tehát! szólt a szabó: de előbb a pitvar ajtaját bezárom: mert ott van a lejárás a pinczébe. — Vidd el pénzedet — nekem nem kell, — Isten mentsen meg attól.

Tartsd meg, mond a rabló: majd hasznát veszed.

A szabó felvette a tárczát az asztalról, hová azt a rabló vetette, azután szólt:

Ölj meg, nem bánom — ugy is veszélybe döntöttél — de ha pénzedet vissza nem veszed — kiáltok! ha aztán agyonlősz is.

Bolond! mond a rabló megvetéssel, de mind a mellett olly arczkifejezéssel, mellyből látszott, hogy tökéletes öntudatában van a veszélynek, melly környezi. Ezzel a rákényszerített tárczát átvette s bátyját követte: ki miután a pitvar ajtaját bezárta, kenyeret és sajtot vett ki egy falszekrényből, öcscsét a pinczébe vezette.

Még egyszer szavát kérvén arra, hogy egy, leg-

felebb pár nap mulva örökre távozik e vidékből. — Ezután a pincze ajtaját rázárta.

Hoszu 24 óra telt el e jelenet után. A baj nem egyedül jár. — Mintha minden ismerője öszvebeszélt volna, egy látogatás a másikat érte. A szabó képzelte vagy talán valóban ugy volt: hogy e látogatók körültekintgetnek szobájában, hogy valami roszul rejtett kandiság tünik ki kérdéseik s észrevételeikből. Alig volt e látogatók közől kettő, ki Fekete Jancsit ne említené, voltak, kik mondák, hogyha saját fijok volna, feladnák s elfognák, ha lehetne.

Többen jelentek meg, kik talán éltökben másodszor voltak nála.

Lehetlen volt végre kétkednie, mikép gyanuban van, s minden áron menekednie kell öcscsétől, hogy magát veszélybe ne döntse.

10 óra volt éjjel, mikor utóbbi látogatói eltávoztak. A szabó kiment, gondosan bezárta pitvarát, ablakfélényeit szellőzé s résein tekintgetett keresztül. Ugy tetszett neki, mintha lakával szemközt emberek állnánának, de a hold kiárasztván világernyőjét, nem látott semmit: néhány percznyi fülelés után lámpát gyujtott, s nem sokára a pinczébe tünt el.

E pillanatban ugy rémlett, mintha lövést hallana: hirtelen megfordult; felsietett a pincze hágcsoján, az elsőt egy második lövés követte, s lárma támadt: nem sokára léptek hallatszanak, mellyek lakához közeledtek.

Nem tudta, mit gondoljon, de minden tagja resz-

ketett. — Egyszerre verni kezdék kapuját; cselédei öltözetlen rohantak az udvarra.

Kiszabadult-e öcscse, vagy egy más rablót üldöztek? mind e pillanatig nem tudta.

A zörgetésre a szabó a kaput azonnal felnyitotta, mellyen a nemesek hadnagya s néhány pandur lépett be.

Mester uram! mond a hadnagy, ki a szabónak jó barátja volt, kegyednél egy haramia rejtőzött: a pincze ablakán ki volt a vasrostély feszítve, s embereim közől ketten látták, mikor abból kibujt. — A gazember kettőt megsebzett s menekült, de nyomában vagyunk: s kézkez kerül, mert vérről itélve, ő is megkapta a magáét.

Nem tudok semmit, szólt a szabó rebegő hangon:

Ezt a törvényszék fogja megitélni — szólt a hadnagy békitő hangon: de azért kissé felkutatjuk lakását: mert a gyanu kegyeden van.

Gyanu! mond a szabó: Isten látja lelkemet hibás nem vagyok — nem tudok semmiről.

Ki volt tegnap késő éjjel kegyednél? szólt most egyik a tanácsból, ki a hadnagy kiséretében volt.

Tegnap? hebegte a szabó: mikor!

Tegnap, felelt a kérdő: éjféltájban, felfegyverkezett ember, kit benyítni láttak, de kijőni nem.

Ki látta? kérdé a szabó nevekedő nyugtalansággal.

Saját szolgálója; ki vízért ment volt a kútra, s a kaput zárta be — felelt a komor tanácsos.

Nem tudom — mond a szabó — de hibás nem vagyok, nem ismerem.

Már hiszen majd ráismer — kegyed az egyesben: mond egyik a pandurok közől: most ne veszitsünk időt, hadnagy uram! gyanítom, még több jó madárra találunk itt. Ezzel mindnyájan betolakodtak, s a motozást megkezdették.

Legelébb is a pinczébe mentek, mellynek ajtaja nyitva volt, a gyértya világánál jól ki lehetett venni egy szalmacsomót, mellyre gyékény volt terítve, s látszott, hogy azon valaki hevert.

Mi ez? kiáltott fel egyszerre a pandurok egyike, valamit felemelvén a földről: tele tárcza.

A szabó azonnal ráismer öcscse tárczájára, melylyet visszautasitott volt.

Hó — hó — mester uram! mond a tanácsbóli: kegyed illy könnyü helyen tartogatja pénzét?

Nem az enyim, szólt a szabó: nem tudok semmiről — azt sem tudom, miként került a pénz ide.

A szabó halkkal magához tért: a gondolat, hogy a rablóban saját testvérére ismerhetnének, hogy őt talán orgazdasággal vádolhatnák — olly rémitő volt előtte, mikép erősen feltette magában, mindent tagadni.

A hadnagy átvette a tárczát — pénz! szólt: mind százasok — itt még pár irat.

Adja csak ide hadnagy uram, szólt a tanácstag, majd a szolgabiró úr kezébe szolgáltatom: ott megtalálja kegyed — folytatá a szabóhoz fordulva, ki olly halvány volt, mint a halál.

Igen — mond a szabó: adja kegyed a T. szolga-

biró úr kezébe. Ő régebben ismer engemet, minthogy előtte gyanuba jöhetnék.

Tudjuk, mond a hadnagy: ki szembetünőleg ügyekezett a gyanut elhárítni a szabóról, hogy kegyed mindig becsületes istenfélő ember volt, azért ha ártatlan, ne is féljen — s most menjünk tovább.

A szabónak egész háztáját felkutatták, de sehol sem találtak többre, mi ellene tanusitna. A pinczében jól lehetett látni, hogy a szük ablak vas-rostélya ki volt feszítve, s csak azon bámultak, mikép férhetett a rabló ki rajta, bár a nemesek hadnagya állítá, hogy a hol az embernek feje kifér, ott a többi is átvonul.

III.

Természetes, mikép a történtek vizsgálatot idéztek elő. A szabó végre, hoszas küzdés után, mindent kivallott — s a tárcza, mellyet a rabló gyermekei számára a pinczében hagyott — s az abban talált levél, mellyet azon esetre irt, ha bátyjával nem találkozhatnék, bizonyíták, hogy a szabó öcscsével semmi összeköttetésben nem volt.

De bár a becsületes polgár ártatlansága kisült, 6. hónapi fogságot kelle kiállnia, azért, hogy öcscsét tüs-

tént fel nem adta, minden egyéb kereset alól felmentetett, s a tárcza a 2. ezer pforinttal neki itéltetett.

A szegény embernek mind a mellett nem volt maradása Újhelyen. — Még legjobb barátjai is visszavonultak tőle. Senki sem akart egy vérengző gyilkos testvérével társalogni. A sógora, ki már akkor népész volt — maga is érezte jó emberei visszavonulását. Ő s a nemesek hadnagya voltak az egyedül'ek, kik a szabót néha felkeresték, vigasztalták: bár sógora őt szigoruan megfeddette, hogy a rablót, bár ez testvére, második látogatásakor fel nem adta, állitván, mikép **10 — 20** ember életét megmentette volna, ha ezt teendé.

Meglehet, szólt a szabó az illy feddésekre: hogy hibáztam; te barátom mint lelkész, bizonyosan jobban tudod azt mint én! — De Isten látja lelkemet: ha szerencsétlen öcsémet eláru'om, soha egy nyugodt éjem nem leende, mindig az akasztófán láttam volna lógni. Aztán minő szemmel néztek volna fiai reám, ha saját atyjukat én vezetem a vesztőhelyre.

Azt, szólt illyenkor a lelkész, miután sikeretlen merítette ki minden okait — ugysem kerüli ki — s már mi tűrés tagadás — hibáztál sógor — s ha a vérengező gyilkos ujra visszakerül, Isten és ember előtt felelős vagy érette.

A szabó illyenkor sohajtott, azután szólt: alkuban vagyok házamra s földeimre — adja Isten, hogy eladhassam azokat, mert látom, hogy maradásom nincsen. Husz éve, hogy ismersz; becsületes ember voltam; éjet napot egygyé tettem; senkinek adósa nem vagyok;

senkit meg nem csaltam, s Istené légyen a dicsőség, lelkem semmivel sem vádolt, mig az az ember nem jött, s nem keseritette el egész életemet. — Mit ér, bár mit tegyek, veszet hiremet költötték! Eddig 6 legényt is tartottam néha, most csak egy maradott meg, az is rosz; eddig Debreczenben engemet kerestek fel az emberek, az utóbbi vásáron suttogtak, ha láttak, s mint a medvét bámultak, a nélkül, hogy egy ruhadarabom elkelne. S mindezt azért, mivel gazember öcsém van, kit senki sem kárhoztatott, senki sem került inkább mint én!

Nem kell ám azért elcsüggedni barátom, mond a lelkész: az Isten néha megkisérti az embert, aztán minden jobbra fordul, egy pár év alatt sokat elfeled a világ, s barátaink visszatérnek. Addig kitűrés és megnyugvás Isten akaratában, barátom! én is azt teszem.

Két év alatt, ha legényeket nem tarthatok, ha áruimat senki sem veszi, ha mint fekélyest kerül a világ, felkopik állam jó pater! — Nem panaszkodom, nem zugolódom én a jó Isten ellen; de panaszkodom a rosz emberekre, kik engemet büntetnek öcsém gaztetteiért; elhagynak mint a bélpoklost, s veszett hiremet költik, mintha maga az ördög volnék.

A szegény szabónak igaza volt. Az Isten jó, az emberek roszak és igazságtalanok. — A szabó többet is bízott Istenben, mint az emberekben, s mihelyt mindenét pénzzé tehette, miben másfél év telt el, csak pár jó embertől sajnáltatva, elhagyta örökre a várost

és Szegeden telepedett le. Öcscse két fiát magával vitte, s azokat gondosan neveltette. —

Vagyona folytonos munkásság után szaporodott, de miután öcscsének hire, ki kézhez került, s felakasztatott, Szegedre is elszivárgott, — az emberek ott is éreztették vele öcscse gonoszságát, ujra ki lőn a világból taszítva, s Váczra vonult, hol egy ismerője segedelmével házat vett. Ott halt meg a jámbor ember.

Az utóbbi időkben, őt senki sem látta nevetni, bús volt, s végre hálával Istenhez, fogadta a halál angyalát.

Vagyona öcscse fiai közt oszlott meg.

. . . . . .

Váczon keveset tudtak az emberek a szabóról, s fiait szerették. —

Az öreg a Bajor nevet, mellyet öcscse Feketével cserélt föl: Bambergre változtatta: mondják szép atyját nevezték így, ki Magyarhonba telepedvén le, magyar nevet vett fel később.

A két testvér — Bamberg Pál és Péter — megosztozván, darabig együtt laktak: de később Pál Pestre költözött.

IV.

Mikor Váczon újra találkozunk velek: 30 éves férfiak voltak: s két szomszéd házban laktak: az utczát nem szükség megneveznünk.

Pálról azt állíták: hogy darabig mint alkusz Pesten élt, s később sok pénzt gyüjtvén magának, s mivel valami csalárdságban utolérték, jobbnak látta Váczra visszatérni, s egy épen akkor eladó házat megvenni, melly öcscse házának tőszomszédjában volt.

Pál külsője nem volt megnyerő: száraz, szikár arcza többnyire sárgás epés szinnel birt, tekintete kerülte a máséit. Tekintete olly emberre mutatott, ki nagy részét életének görnyedő helyezetben töltötte, valami olly munkánál például, melly a derekat hajolva tartja, s annak munkán kivül is előregörbülő hajlást ad.

Péter és Pál közt nem sok rokonszenv volt: mert hajlamaik s természetük nagyon különbözött egymástól: de jó egyességben éltek.

A vagyonosabb Pál, öcscse mühelyében dolgoztatott, ki nagybátyja mesterségét üzte; s igen jó szabó volt, igaz, hogy Pál neki csekély nyereséget szerzett: mert egyszerübben alig lehet öltözködni, mint ő, de mégis ez őket közelebb hozta egymáshoz.

Péter néhány évvel találkozásunk előtt vele itt,

mint váczi ház és szőlő birtokossal — megházasodott. Boldogabb: az az nyugodtabban élő párt, mint a Bamberg család, alig lehete képzelni, bár nem merjük állítani, mikép férj és nő közt valami lángoló, felcsigázott szerelem uralkodott volna.

Ezek egyszerü munkás emberek voltak; s egymás iránt teljes bizodalommal. Ismeretségüket semmi sem előzte meg, mi bennek a szerelem békés vonzalmát szenvedélylyé fokozhatná fel. — Tánczmulatságokban, zöldben, később otthon a jó meleg szobában fejlett ki vonzalmuk. A csinos, jó hirü és szorgalmatos kérő legkisebb ellenkezésre sem talált, s később, midőn egybekeltek, éltük olly háborítlan folyt odább, — s annyira be volt munka és házi foglalatosságok által töltve, mikép rés nem maradott több, mint apró, minden sorsban kikerülhetlen kedvetlenségeket érezni.

A két testvér közt a béke mindig fenmaradott. Péternek s nejének nem is volt okuk Pálra panaszkodni. — Ha valamellyik a két férfiu közől el volt foglalva, a másik ment Pestre, s végezte a megbizásokat.

Péternek házassága második évében egy leánya született, ki Amethisth nevet nyert. Midőn a hetedik évet betőltötte, szülői pesti nőnevelő-intézetbe adták, s őt gyakran meglátogatták. Ha elégülten tértek vissza, oka az volt: mert az intézet vezérnője, bár kissé panaszolt, hogy a gyermek nehezen tanul, nem tudott elég jót annak szelídségéről, szorgalmáról és derültségéről mondani. A főherczegné maga, az utóbbi próbatétek e-

gyikén a kis Amethisthet keresztkével ajándékozta meg, mellyet azóta aranyláncon viselt nyakán.

Pál nőtlen élt, háztartása egyszerü volt. Egy öreg gazdasszony, és egy félszemü suhancz valának szolgálatában. Nem volt házsártos; — szomszédjai ugyszólván szavát sem hallották. De lehete látni, mikép ezen ember keveset pihen, már 4—5 órakor talpon volt, sokat irt, sokat járt kelt, s majd minden héten párszor Pestre rándult, hol őt ismerői a Hidutcza szögleti kávéházban látták zsidó s keresztény szatócsokkal s alkuszokkal társalogni. — Főleg vásárok alkalmával soha sem mulasztotta el Pestet felkeresni, s illyenkor mindig az egész vásár alatt ott mulatott.

Igy éltek Péter és Pál sok évig, mig a Péter családját nagy szerencsétlenség érte. — Házuk néhány mással együtt tüzveszély martaléka lőn. A család e csapást elég lelkierővel szenvedte, s másoktól segedelmet nem fogadott el. Azonban ez szükségessé tevé, hogy pénzök egy részét felmondják.

A ház ugyanazon évben már födél alatt volt, a második év közepén a'ig látszott nyoma a szerencsétlenségnek. — E tüzveszélynek nagy befolyása volt Péter körülményeire. Kevés tőkepénze, mellynek nagy részét neje hozta a házhoz, igen hiteles családnál volt letéve; de kereskedő kézben, s olly embernél, kiben a becsületesség mellett, sok önzés létezett s ki bár átlátta Péter helyes okait, mégis roszneven vette, hogy ez a kötelezvények egyikét felmondá.

Mintegy két héttel azután, hogy Bamberg pénzé-

ből három ezer pforintot hiba nélkül kezéhez vett, illy tartalmu levelet kapott:

Bizodalmas úr! Kegyednek körülményei szükségessé tevén nálam helyzett tőkéjének egy részét felmondani s kézhez venni, — nagyon lekötelezne, ha szíveskednék a többit is átvenni, s e sorokat felmondásnak tekinteni, mivel kereskedésem nem engedi, hogy illy bizonytalan pénzt alkalmazzak. A nemzetes asszonyt tisztelvén, vagyok kegyednek

szives szolgája
Löwenstein.

E felmondás egyátalában roszkor jött, Péter, háza helyreállításával elfoglalva, nem ért reá, jól utánajárni, hová tehesse le biztosan tőkéjét. Községek illy csekély öszveget nem vesznek fel, s Pesten már akkor gyakori bukások történtek.

E bajban Pál tanácsát kérte ki: sőt ötmagát kinálta meg a pénzzel.

Pál szembetünőleg ohajtotta e megbizást a pénz elhelyeztetésére el nem fogadni; azon ajánlatot pedig, hogy a pénzt ő vegye át, elhatározottan elutasitotta.

Természetes, mikép Péter meg nem szünt őt ostromolni, elébe terjesztvén, hogy most neje is megbetegedvén, nem távozhatik Váczról: neki pedig mint kevés birtoku embernek, nem lehet pénzét heverni hagyni. — Pál szinletlen kedvetlenséggel fogadta e nógatásokat.

Látod Péter, szólt egy reggel, midőn őt öcscse meglátogatta, kik jó barátok akarnak maradni, azok közt jó, ha semmi pénzügyek nem forognak. — Tudod

tapasztalásból, minő szivesen végzem egy vagy más megbizásodat, s minő bizodalommal járulok én is hozzád, ha egyre vagy másra rá nem érek; — de ennyi pénzt, ugyszólván egész vagyonodat átvenni nem akarom. Rajtam is történhetik szerencsétlenség, s akkor neked is szenvednie kellene ennek sulyát, pénzedet pedig elhelyezni azért nem akarom, mivel ha aztán a dolog roszul üt ki, nem tudnám magamnak soha megbocsátni, ha elég szerencsétlen leendék neked e részben rosz eredményü tanácsot adni.

Rosz tanácsot! mond Péter: de miért? mikép? — Te jártasabb vagy Pesten mint én, — s ugy hiszem, ott elég hiteles ház van, hol pénzemnek jó helye lenne.

A zálogháznál! mond Pál: elmerném azt biztosan helyezni, de ott csak ötös kamatot kapsz: már pedig ez nálunk, mikor 60. forintot is nyerünk néha százon, igen csekély nyeremény.

Hát miért vonakodol te átvenni pénzemet? — Adj nekem hat forintot száztól, s aztán használd pénzemet a hogy tudod. Házadban elég biztosítékot látok — többet abban, hogy becsületes ember vagy s testvérem, kit hoszu évek során át a szó szebb értelmében annak ismerek. — Gyermekem növekedik, néhány év hamar eltelik — akkor a kis Amethisth kiházasításáról kell gondoskodnom. Én megérem azzal, mit kézimunkámmal keresek, áldott nőm pedig megtakarja, mit én beszerzek.

Én pénzedet el nem fogadhatom, szólt Pál: Vagyonom folytonos forgásban van: veszthetek, nyerhetek, mikép az idők járnak, s megvallom, eddig min-

dig hitelező valék, s nem adós, miért vállaljak terhet magamra, ha a nélkül élhetek!

Bohóság! mond Péter: Te egész életedben pénzzel foglalkoztál: magad mondád, mikép hozzád a pénz csak látogatóul jő, s mindent a mit nélkülözhetsz, pillanatig sem hagyod pihenni, annak már előre kiszemelted helyét. Hát csak az én pénzem volna olly rosz nemü, hogy annak biztos helyet ne találnál?

Biztos helyet! Biztos-e a hely, hol az enyim van? Én vásártól vásárig adom ki pénzemet váltókra, mellyek nálunk nem sokkal többet érnek, mint a puszta kötelezvények. Lotteriába teszek, ez az egész! — Ha eddig baj nem ért, az szerencse, — mint a kijött szám — Kisértsd meg pénzed egy részével ugy tenni mint én; forgasd azt vásárról vásárra, a nyerés nagy; mert a kereskedő jó szívvel és saját előnyére, adja meg egy vásártól a másikig azt, a mit máshol egész évre fizetnek; bár a dolog mégis bizonytalan és koczkáztatott. Ha váltótörvényünk, takarékpénztárunk, nemzeti bankunk lenne, akkor pillanatig sem vonakodnám pénzedet elhelyezni; igy, hacsak erőszakkal nem tolod reám e terhet, megbocsáss, ha azt elhatározottan viszsza kell utasitnom.

Hiszen a mit tanácsolsz, mond Péter: uzsora; azon áldás nincsen.

Barátom, mond Pál nevetve: uzsora — ez üres szó: nem adod-e el te is készítményeidet a lehető legnagyobb nyereséggel, s hol évek hoszu során át, ütjük bottal kiadott pénzünk nyomát, ott, családatyának,

mint te, kötelessége pénzét annyira használni, a meny nyire csak lehet.

Nem akarok veled vitatkozni Pali! én egyszerü eszem szerint csak azt bírom tenni, mit helyesnek látok s nem kárhoztatom azokat, kik némelly dolgokat más szemmel látnak, mint én: ha ugy hiszik jónak, ám tegyék! Cselekedjék kiki hite szerént — de látod Pali, ha én szükségben volnék, Isten bizony, első lennél, kinek mondanám: Pali segits rajtam! kölcsönözz nekem ennyit vagy amannyit, megfizetem neked becsülettel.

Én nem ohajtom öcsém, szólt Pál: hogy ez történjék; nem: mivel szerencséd engemet nem terhel, s mivel nem kél irígység bennem irántad, ki pénzedből élsz, a nélkül, hogy azt nagyra növekedtetnéd; s mivel jó emberek vagytok, jobbak talán nálamnál, de nem ohajtom azért is, mivel én e pénzemből másként élek. mint ti, s nekem a pénz más a'akban tünik fel. — Én senkinek több nyugodalommal s bizodalommal nem adnám pénzemet mint neked — de — ezt a ti törvényesnek nevezett kamataitokra, legfelebb igen rövid időre adhatnám, azontul jó Péter öcsém! neked is többet kellene tenni, mint talán megbírnád.

Jó, de segitnél ugy-e? s legalább rövid időre, nem nagy teherrel, te nem vagy szükségben, miért vonakodol tehát elfogadni, ha én illy biztos helyre akarom adni vagyonkámat, mikor, a mint mondod, te akkor is adnál nekem, ha szerencsétlenség érne. S ha

már magad vonakodol pénzemet átvenni, miért tagadod meg tanácsodat tőlem?

Péter! felelt Pál: legyen, én pénzedet elhelyezem, de egy nyilatkozattal, mellyet alá fogsz irni. Én senkinek szerencséjéről jótállani nem merek — a magaméról sem — azért nem is akarok semmi feleletterhet magamra vállalni. Ha pénzed, mit nem hiszek s mitől Isten őrizzen, valami nem várt szerencsétlenség következtében elveszne; igérd nekem, hogy soha szemrehányásokkal nem terhelsz, hogy engemet soha sem fogsz, mint szerencsétlenséged okozóját vádolni, s ezt add nekem irásban. Én ellenben igérem neked, hogy pénzedet olly kezekbe teszem le, hol fekvő birtokban tökéletes biztosság van. E felett még egyet, el fogsz velem Pestre jőni, ott mulatunk három nap, s te mindenkitől megtudakozod, ha azon ház, hova pénzedet elhelyezzük, teljes biztossággal bir-e? s csak ha ezt megtudod, erről meggyőződől, ezt saját irásoddal nekem bizonyitod — akkor magad, és nem én, fogod a pénzt ott letenni. — Az előleges lépéseket, s minden egyéb részleteket magamra vállalok.

Valóban, mond Péter: majdnem elijesztettél! — Olly csekély volna a hitel honunkban, hogy a legjobb helyekre elhelyzett tőkék, illy részletes, illy beteges óvakodást parancsolnának? —

Barátom! engemet a sors vigyázóvá tett: mióta, egy alacsony csalás hálójába szőtt egykor bizodalmam s könnyenhivőségem; mióta becsületemet meg nem tudám egykor a legjobb szándék mellett, a gyanu mocsok-foltjától óvni: azóta csinyán borotválok.

V.

Két év telt el e párbeszéd óta, két év, nem megvetendő idő az emberi életben. A legjobb esetek egyikében, ez annak negyvenedik része. — S két millió veszteség, annak tőkéjéből, ki nyolczvan millióval bír.

Nem vagyunk pedans számítások kedvelői, s a közhelyeket unjuk, mint minden elmállottat, elévültet, mit már a verebek is csiripelnek a fedeleken; de merjük kimondani mégis, mit talán előttünk ezrek mondtak; mikép nincsen kincs, mellyel birtokosa eszeveszettebben gazdálkodjék, mint az idő. — Pedig uraim, drágábbal nem birunk! az idő az élet! az idő a vaspálya, mellyen tetteink, feltételeink, munkásságunk czélnak sietnek, az idő a hévfolyam, mellyen jellemünk kiérleltetik s melly mindennek, mit az életben teszünk, föltétele. —

Két év alatt sok történik. Péter háztartásában is sok történt, azon nevelő-intézet vezetőnője, hol a kis Amethisth neveltetett, meghalt; az intézet feloszlott. Amethisth szülőinél volt. Azon kereskedő ház, hova Péter bátyja tanácsára pénzét letette, megbukott. Nem volt ez csalfa bukás: a családatya hirtelen szélütés martaléka lőn, a nő, ki évek óta histeriában szenvedett, e csapásra eszét veszté, s az őrültek házába ke-

rült. A gyermekek kiskoruak voltak, a könyvek és számadások egy része nem találtatott, mivel azokat, állítólag az óvatos kereskedő rejtett helyen tartotta. A vagyon rosz lelkü, de teljes hitelben álló gyámok kezei közt elolvadt, s mikor a bizakodó Péter, távol levén Pál, ki egy perének előmozdítására Bécsben mulatott, mások által figyelmeztetve — pénze után kezdett járni, a csőd ki lőn mondva. — Péter váczi házával, egy kis ezüsttel, néhány ékszerrel s két ezer pforint öszvezsugorgatott öszveggel maradott, mellyet épen szándoka volt, ugyanazon kezekre bizni, hol a többi odaveszett.

Az egyszerü emberek e nagy csapást alázattal fogadták, sokkal mélyebben feküdt a valódi boldogság magva e háztartásban, mint hogy anyagi veszteség, e munkás, dologhoz szokott s Istenben bízó embereket leverhette volna.

Olly becsületesség, olly kevés epe volt e népben, hogy egyiknek sem jutott eszébe Pált vádolni, vagy őt okozni; sőt inkább mint valaha, várták hoszas távolléte utáni hazaérkezését. — Péter gyanítá, hogy a veszteség nem őt érte egyedül, hogy bátyja, ki e házat neki ajánlá, maga is, és többet vesztett, mint ő.

Mig igy Péter sorsa fölött vész borongott, Pál a két rövid év folytában szomszédjának házát vette meg; s a kettőből szép és kényelmes lakot épittetett. — Az utóbbi időkben hire volt, hogy nőszülni készül, s vagyona nőttön nő, talán kincset talált, bizonyosan pedig uzsorás s eléhbutóbb Péter öcscsét it vizre viszi; s ehez hasonlók.

Volt egy két védője, ki őt hetenkint az egyházban látta, ki szombaton jelen volt, midőn a koldusok egyegy tízest kaptak tőle — s kik erösiték, mikép Pál józan itéletü ember, szolgálatra kész s végre is nem olly rosz, mint azt róla hiszik.

E sejtelmek részint teljesültek, részint talányok maradának. De térjünk történetünkhez vissza. Mondják — s talán természetesebb dolog — mint hinnők, a baj nem jár egyedül, e szomoru igazság Péter családján ujra teljesült. A legszorgalmatosabb munka, a legóvatosabb kezelése vagyona csekély romjainak, meg nem óhaták őt a veszélytől. Nehéz volna, s mindenesetre érdektelen, a sors kajánságának apró vérerésztéseit, kicsinyből nagyra növekedő sebzéseit s mindazon egyes körülményeket előszámlálni, mellyek a szerencsétlenség következetes müködésében észrevétlen rágnak magok körül mint a rozsda, fekszik meg körülményeinket mint a penész, s végre polgári s vagyoni mérlegeinket felbuktatják. —

Péter nem volt könnyelmü ember, nem rohant ő vaktában a szerencsétlenségnek, folytonosan küzdve balsorsának csapásaival, úgyszólván, utolsó emberig védte magát. Nem egyszer folyamodott bátyjához, ki Pesten egy 3 emeletes házat épittetett, Váczot odahagyni készült s mikép mondá: megelégedvén azzal mije van, minden üzelmekkel felhagyni akart; de a ki mégis csak olly kopott kabátban járt mint eddig, csak olly egyszerün, bár talán nem fukarul élt, s a sok készülés

közben, pesti házát, mihelyt készen volt eladta, s házhelyekbe fektette pénzét, a duna két partján.

Pál nem egyszer segített Péteren. Az első költsön, mellyet pirulva, de bizodalmasan kért tőle öcscse negyven pforint volt. Pál szembetünöleg vonakodott Pétert pénzzel segíteni. Szinlés volt-e ez, vagy valóság, az idő mutatja meg; de mikor Péter két hét mulva, tehát a határnapnál elébb hozta meg tartozását, Pál kiszámította öt száztóli kamatot s ennyit elfogadott. — Nem sokára Péter ujra megszorult, mondják néhány legénye fizetési pontatlanság miatt odahagyá őt; némellyek állíták, hogy meglopták, s nejének néhány ékszere is odaveszett.

Most kétszáz pforintra volt szüksége; Pál ezuttal nem vonakodott, s a kötelezvényt megiratván, a pénzt átadta, de ezuttal tizenkét pforint kamatot követelt Pétertől, világosan bebizonyítván neki, mikép e pénz neki, ha dohány vagy gyapju vételre alkalmazza, mik most igen jutányos áron valának kaphatók, ötven pforint nyereményt hozandna száztól.

Péter reáállt: mert hiszen a szorult ember, ha a kés torkán, mint mondják, mindenre rááll. Csak azzal a különbséggel, hogy a becsületes, bár minő veszély fenyegesse, csak annyit kötelez, a mennyinek visszatérítésére reményt és lehetőséget lát.

S Péter valóban e becsületességgel bírt, mikor a határnap eljött, harmincz pforint volt házánál, neje, leánya, hat legény —! Mit tehetett. A mi kis ezüstje megmaradott, magának és nejének felesleges ruháit,

egy óráját, melly nagy bátyjától maradt reá, részint eladta részint zálogba tette; de mindez csekélység volt, **176**. pforintot és **40** krt kapott, **206** pforintja volt, s bár néhány krnál nem maradt többb házánál — Pálhoz sietett, őszintén elmondá baját s kérte, hogy ezuttal megelégedvén a tőkével, a kamatokért kész új kötelezvényt írni.

Hogyan? szólt Pál: s te mindenedet zálogba tetted, s házadat az utolsó krtól megfosztád, hogy szavadnak állj! Ez igen szép és becsületes tőled. Isten óvjon engemet megromlásodat akarni. Ha tanácsomat elfogadod: irjunk még egy évi kamatot a kötelezvényre, de ha ellenedre nincsen **15**-öt száztól, te pedig fizesd ki legényeidet; pontosságod azokat hozzád csatolja, s a jövő vásár után, ha lesz miből, add vissza pénzemet, én kész vagyok azt tőled részenkint is felvenni, természetesen a kamatokat mindig odaszámítva.

Megengedj, szólt Péter: ha kérlek legalább felét a tőkének felvenni, nyugodtabb leszek — s aztán jó az Isten s talán a jövő vásár kisegit a bajból, én azzal a mi marad beérem.

Megbocsáss Péter, mond Pál nevetve: pénz kezeléshez nem értesz. — Ha most a kis tőkét megbontod, mellyel bírsz, ujra csak félig segithetsz magadon; hiszen az ugyis kevés — én a helyett, hogy a tőke felét elfogadnám, látván becsületességedet s mivel valóban sajnállak, elveim ellen, de jó indulattal, egy ajánlatot teszek neked. — Házad mostani állapotában megér **9—10** ezer pforintot, biztosság tehát elég van, ha

te egy pár száz forinttal foltozgatsz bajaidon, soha sem szállsz zöld ágra. Én kész vagyok neked 4. ezer pforintot költsönözni két évre. Elmegyek magam veled, hogy vásárlásaidban segitsek rajtad, végy kelméket, szaporitsd legényeidet, szerezzünk kész ruháidra vevőket, szóval: tegyünk meg mindent, hogy sorsodon fordithassunk. Én a legjobbat reméllem!

Ennyi pénz! kiáltott fel Péter meglepetve: bár átlátta, mikép sorsán csekély járulékkal nem segithet, megvolt kapatva s lepetve egyszersmind annyira rágalmazott bátyjának előző szivességétől.

Pál azon uzsorási becsületességgel bírt, melly valami egészen eredeti és elferdült szinezete az emberi romlottságnak; de mégis létezik, s abból áll: kevesebbé gonosznak lenni, mint lehetne.

Az öszveg nagy! szólt Pál: két év alatt lenne belőle 8. ezer pforint az én kezemben. De sajnállak, s aztán azt hiszem, hogyha okosan bánol pénzeddel, a 8. ezer a te zsebedbe foly, s ha nekem 5. ezer pengőről adsz kötelezvényt, 3. ezer forint tiszta nyereséged marad — akarod-e? a pénz készen áll rendelkezésedre.

Péter semmi sem volt kevésbé, mint könnyelmü ember, de évek óta szükséggel küzdött, s most olly öszveggel kináltatott meg, melly valószinü számítás után, gyökeresen képes volt sorsán segíteni, s ez testvértől jött; nem csuda tehát, ha minden titkos ellenszegülése mellett óvakodásának, rá engedi magát birni, a véletlen segély elfogadására.

Péter hosszu küzdés, sok ellenvetés után, végre

a nagylelkü ajánlatot elfogadta. — Neje megrettent, midőn a roppant öszveget, mellyel férje adóssá lőn, s melly felét tevé minden értéküknek, megtudta. — Szerette volna a dolgot megmásolni, valami titkos előérzet sugalma ösztönzé őt erre; de férje okainak engedett. Hitte, mikép a derék, szelid, egyszerü de okos és szorgalmatos ember jobban tudja és érti mi üdvös családja javára. — Azonban fogadást tett Isten előtt, hogy ezen órától óta mindent megtagad magától, a kikerülhetlen szükségeseken kivül. — Eddig naponta az esti órákat munka nélkül tölté, mivel egész napi szorgalom után érezte, hogy pihenés és ártatlan szorakozás elkerülhetlenek egészsége fentartására, most ez változott, s férje nem tudta őt rábírni, hogy pár órát estve elvonjon a munkától. Ő mindennemü női munkákban jártas volt, anyja egykor divatárusné levén, leánya a legszebb kötésekben, hálózásokban, himzésekben, szóval mindenben mit tővel, kötőpálczával, horoggal kiállitni lehet, remekségre vitte; mióta férjhez ment, és férje sok legényt tartott, az egyszerü nő e munkákról lemondott; a házi foglalatosságok ugyis betöltvén óráit — nem juta eszébe ezeket gyakorlani, nem is csuda, ha a bizonyos jóllétben nevelt hölgy, az illy, sok költségbe kerülő s néha szemrontó munkákat, eddig nem tekintette segélyforrásoknak, s csak néha lepte meg férjét, neve vagy születése napján, karácsoni estvén s más alkalmakkor, egy-egy szép kézimunkával. — Most az első alkalmat használva, Pesten néhány kereskedővel alkura lépett, kik munkáinak mutatványait látván, igen kedvező feltételek alatt igérkeztek azokat elfogadni.

VI.

Bárminő nehéz volt előre e pihenő órákat, kissé elhanyagolt tehetségének felfeszítésével, dologra használni: nem sokára a jó hölgy's leánya, nem kevés nyereséget hoztak a házhoz, s e mellett több nélkülözések által kevesítvén a költséget, Péter látta, mikép reményei mellett, a kölcsönözött öszveget visszafizethetni, sok kezeskedik.

Pál is szavának állt: sikerült neki Péter számára közvetlen a gyárokból, meglepően jutányos áron, a legjobb kelméket megszerezni: e mellett egy franczia szabólegényt, ki vándorlásai közben eddig tévedett, s kit többen a pesti szabók közől kerülgettek, majdnem kétszerezett napidíj mellett megnyert öcscse számára. De itt a gyakorlott üzér gondossága meg nem szünt. Reábirta Pétert, hogy egy kisérletet tegyen, s látogassa meg az aradi s debreczeni vásárokat: tanácsolta, hogy egyelőre csekély nyereséggel megelégedvén, szerezzen vevőket. Mindez csudásan sikerült; Péter a két év elteltével, bár mikép Pál jóslá, nem is tudta az öszveget megkettőztetni, de minden költséget leszámítva, 1000 pforint nyereséget tudott előmutatni.

A hála forró érzelmeivel sietett Pálhoz, kérvén őt, hogy pénzét vegye vissza. Igaz, szólt Péter: ha 5 ezer

pforintot adok neked, mi készen áll szekrényemben, házamban csak 5—6 száz pforint marad: de rendben vagyok, nem tartozom senkinek: több van 9 száz pforintot érő fizetetlen árjegyzékeimnél, mellyeket azt hiszem, rendre rendre megkapok: legényeim dolgosak, jól fizetem őket, nőm Istennek hála egészséges, leányom s ő munkások: s én e két év alatt annyira megszoktattam magamat arra, hogy legényeimmel verset varrjak, mikép biztosítva látom jövőmet, s mindezt neked köszönhetem.

Pál végig hallgatta őt, azután nevetve szólt. Ha most visszaadod pénzemet, mi fog történni? házad 5—6 száz forinttal marad: egy rosz vásár újra mindazon bajok örvényébe sodorhat, mellyből alig gázoltál ki, s aztán jusson eszedbe, hogy neked nemcsak élned kell, hanem elveszett vagyonodat visszaszerezned: evvel gyermekeidnek tartozol: Hallj engemet: én tőzsér vagyok, testestől lelkestől, s talán annyira szivós és megkérgesedett tőzsér, mikép én csak szánni tudom azt, kinek kész pénz van kezében, ha ez kölcsön vett is, s ki attól minden áron szabadulni akar: uram Istenem! — 5 ezer pft. — Ha te tudnád, minő nyert jövő és szerencse ez egy pesti zsidó, vagy keresztény pénzkezelő ujjai közt! Én kevesebbel kezdettem, s most nagy házam van Pesten. Péter! én nem vagyok olly jó ember mindenki iránt, mint irántatok. Egyátalában, azt, mit ti jó és lágyszivüségnek neveztek, előttem ismeretlen, talán — s ez az igazabb kitétel — nevetséges! Nem tudom azon gondolatot lefojtani magamban, hogy ostoba, kába ember áll előttem,

ha egygyel, a ti betegesen becsületes emberetek közől találkozom, kiknek a jó Isten egy csomó pénzt hullatott az égből kezeik közé, mint a mannát, s kik csupán becsületből, csupán lelkiismeret furdalásaiból elég gyávák, ezt valódi koldus módra használni. Nézd e pedans, sületlen rényzelotákat: burgonya s hideg viz asztalukon, gyermekeik rongyosan járnak, a nevelésről, elméjek s értelmek felfokozásáról az állomány és saját hasznukra, szó sem lehet: mert a becsületesség, a lelkiismeretesség, a vallási érzelem nem engedik, hogy pénzöket használják, úgy a mint azt már most ezrek használják. Ezrek, kiket a világ becsül, tehetős, jótevő emberek, kiknek minden árviz, minden tűzveszély, minden jégverés vagy terméketlen év után, a hirlapokban ragyog nevök. Emberek, kiknek kegyét vagy pénzét, végre is egyre megy a dolog, a legfeltünőbb honférfiak keresik, használják, kamatoztatják: kiknek a legszebb honi vállalatok kezdetöket, gyarapodásukat köszönhetik: mig a ti becsületes embereitek neve elvész a tömegben, gyermekeik szegény ördögökké lesznek, s egész életökön át ki nem vergődnek a középszerüségből.

Ha én tégedet Péter kigyógyíthatnálak e veszedelmes, e gyáva s eredménytelen, tulcsigázott becsületességből, magad gazdaggá lennél: hiszen életed javában vagy, szép leányodat gazdagon kiházasíthatnád, s nőd, kit forrón szeretsz, s ki földi angyal: meg lenne a fárasztó munkától kímélve, agg napjait kényelmesen élné át, s áldást mondana reád! S ha szereted honodat, ha szived jótékonyságra hajlik, ha örülsz a honi iparnak, ha szived

fendobog, mikor merész vállalatok felvirágoznak: ember! hol eszed és szived?! hogy egy kis becsületességért, s azért, hogy szived csendesebben verjen: ennyit feláldozol! Tartsd meg az 5 ezer pforintot, vagy bizd annak kezelését reám: minden kárt magamra vállalok: magam kifizetem ezen öszvegből pár év alatt, ha akarod, uzsorával magamat, s neked is jut annyi, mennyiről alig álmodol.

Pál, szive ferde irányát s mély megromlottságát tanusító sophismáival, hosszas vitatkozás után, s Péter minden ellenvetéseinek már előmutatványozott módoni megczáfolásaik után is, csak annyira tudta öcscsét birni, hogy átadván Pálnak 1000 pforintot, a 4 ezer pforintot más két évre megtartotta.

Először félt életében ezt nejének megvallani; először életében hazudott a nő előtt, ki eddig szive minden rejtekét tárva látta. Nem tudjuk, jól neveztük-e félelemnek, mi talán álszégyen volt inkább; s azon gondolattól kisértetett, hogy eltelvén a két év, miután jóllétük még erősebb alapon álland, mindent bevall, s hallgatásaért a jó eredmény, a kedves szerető nő bocsánatát megnyerendi.

Hallgatott tehát, sőt hazudott, mert mondá, hogy nem adós többé, s minden kész pénze 6 száz pforintból áll.

Ez okozta, hogy a nő most kettőztette szorgalmát, hogy nélkülözése mellett maradott, s nem egyszer csudálkozott, ha férje nevezetes kelme-küldeményeket kapott, ha legényei számát szaporította, s végre leginkább

azon, hogy lépéseket tett Váczról Pestre költözni, hol Pál már évek óta lakott.

Pált mint pénzes embert Pesten és Váczon süvegelték, de mint uzsorást és geschaeft csinálót titkon mindenki utálta, s háta mögött őt a világ minden tétova nélkül gazkölyöknek nevezte, mint sok jó urat, ki azt hiszi, hogy nem tudják titkos működéseit.

Pétert ellenben becsülték, bár kevesebbet süvegelték: de sajnálták is.

Pál irigylette e jó hirt, e becsültetést: de öcscsét, mennyire egy uzsorástól kitelt, szerette, s így kettős volt öröme, hogy Péter lassanként a pénzt más szemmel kezdé tekinteni.

Pál ohajtotta, hogy öcscse gazdag legyen, hogy őt beleránthassa azon üzletekbe, mellyek által vagyonát annyira tudta szaporítani. Végre sikerült neki Pétert elébb arra bírni, hogy pénzeért 8 forint kamatot vegyen száztól: később egy gazdag, de szülőitől szűken tartott fiatal emberrel ismertette meg: ki neki panaszolta, mikép 4 ezer pforint adóssága van, melly tőkének alig kapta egy negyed részét, s most zsidó hitelezője azzal fenyegeti, mikép szigoru atyjához folyamodik, hacsak őt tüstént ki nem elégíti, vagy pedig 10 ezer pforintról nem ád kötelezvényt 3 hónapra; mondá, mikép a legszerencsésebb ember lenne, ha valakitől egy évre 4 ezer pforintot kaphatna, s jóltevőjének tartaná, ki őt e gyalázatos uzsorás körmei közől kiszabadítaná, s kész lenne ezer pforint kamatot fizetni.

Pál addig beszélt Péternek, addig értette meg vele, hogy a fiatal ember **5** ezer pforintot nyer, ha neki pénzt kölcsönöz, s bolondság lenne az illy önkényt kinálkozó szerencsét kiszalasztani, mig végre reávette.

Péter koránsem volt olly tiszta ember, mint az előtt: már halkkal a pénz sokkal kedvesebb, a nyereség sokkal kivánatosabb lőn előtte, minthogy sok fáradságába kerülne Pálnak őt arra bírni, hogy a fiatal úrnak ajánlatát elfogadja.

VII.

Megtörtént. — Péter, mielőtt jól tudná uzsorás lőn — előbb kisebb gazember volt, azután nőttön nőve átalakult, s mindazon fogásokat sajátjává tevé, mellyek e fajt olly bélyegzetté teszik: mikép e sorok irója nagy fogadást mer ajánlani, hogy az uzsorást csupán arczkife jezéséről, tekintetéről megismeri.

Ha valaki azt állítáná, hogy Pétert a vagyon boldoggá tette; hogy jó kedve, étvágya, egészsége azon irányban nevekedett, mellyben vagyona, csalatkoznék. Péter a meg nem szokott üzletek közben, a nyerészkedés vágyától, s néha a vesztéstőli rettegés által folytonos ingerültségben tartatott kedélylyel koránsem nézett olly jól ki, mint az előtt. Színe epés, fakó lőn, ajkai elszáradtak, szemei hunyoritó, leskelődő kinyomást nyer-

tek, s egész tartásában valami, a macskafajra emlékeztető lőn naponta inkább feltünő.

Különös, mikép bátyjáétól jóval különböző vonásai halkkal nevezetes családi hasonlatosság szinezetét nyerték, s a hasonlatosság a két testvér közt naponkint élesebben kitünt.

Mindennapi történet beszédünk, nem kell azt okokkal támogatnunk. mert csak körül kell az életben tekintenünk, s előttünk látjuk történni, a mit itt röviden mondunk ki csak.

Kilencz év mulva Pesten a Bamberg testvérek firmája első rendü volt.

A két uzsorás teljes hitellel, a legnevezetesebb honi vállalatokban szavazattal bírt, s a legbüszkébb aristocraták kalapot emeltek előttök. — Kedves, kellemetes, dicső emberek valának, s őket bizonyos urak általában jó fiuknak kezdék tartani, miután pedig vén kamaszokká váltak.

Valóban polgáriasodásunk nem sok becsületére válik, hogy a társadalmi életben, mások roszaságaért tétetünk felelősekké, mások aljasságaért kell pirulnunk, s mások gonoszsága még közvetve is, a közvélemény anathemájának tesz ki, mig tul a legnyomorultabb csalónak, s nemzedékek lekéselőinek kalapot emelünk.

A Bamberg testvérek előtt tehát kiki kalapot emelt: a szabad elvü irók közől is voltak, kik ha egy Bamberg példány látogatásával szerencséltettek, nem tudták helyöket találni. mert pénzök volt! A legfontosabb vállalatokban ott ragyogott a két nyomoru uzsorás ne-

ve, kit valami — Jearita — száz lépésnyire kikerülne — mert pénzök volt! A dölyfös aristocrata kalapot emelt nekik: mert talán neve már e bicskások zsebében hunyorított, s mivel szüksége volt reájok — szóval, mivel pénzök volt! — Igaz, hogy mindenki csalóknak, uzsorásoknak tartotta őket, igaz, hogy hitökért, becsület oldalán, egy fillért sem adna senki: de hiszen míg becsületök volt, míg az igaz uton jártak — addig, mint Szathmárban mondanák, kutyába sem vették őket — most, habár aztán nyelvet nyujtottak is, vagy egy orrot meresztett is a találkozó utánok ujjaiból, mindenki süvegelte őket.

Főleg lehetlen azon kimondhatlan gyöngéd sentimentalitást leirni, mellyel a zsidók őket emlegették, s nem hiszszük, hogy Bellini zenébe ne foglalhatandá azon dalszerü sotto vocet, mellyel mondták: Der Herr von Pamperk ist ein solitter Mann, auch Frau von Pamperk ist eine scharmante Tame!

VIII.

Az idő eljárt. Péter özvegy volt már; szelid, munkás neje lassu sorvadás következtében Pestre költözésük előtt meghalt Váczon. — Ki volt a két Bamberg testvér atyja? Hogy szeretetméltó atyjuk az akasztófán száradt, hogy egyikének pénzúri magas ujjai egykor a tőt kezel-

ték, s a kecske említésére az illetők megaprehendáltattak: hogy Váczon a minorum gentiumok közé tartoztak, s minden második hétben egyszer volt pecsenye-nap a háznál, azt most már mindenki feledte: úgyszintén azon nehány pof és ütleg-collatiót, mit — a la fins des fins — ritka huszaskotló és pénzmamuth kerül ki, ha egyszer eltér attól, mit kivallani szabad.

Pál a Bálvány-utszában, Péter a Duna-soron lakott. mindketten csinos, de fizetett szállásokon, mert saját házaikat kiadták, s minden három hónapban felebb rugtatták a házbért, mig magok csak nesze semmit fizettek, mit nehéz leende megfogni jól, mivel szállásaik birtokosai a zsebükben voltak, s a szállást még egy jó sor uzsorával pótolták; mi okozá, hogy egy emelet után a másik merült el, mig a szeretetre méltó Bambergek kiszorultak szállásaikból. Azaz: a háznak csak felét fizetvén ki, az nekik maradott, s így kotródniok kellett, mivel nyomorubb szállókat maguknál nem ismervén, nyakrafőre siettek magokon tul s a házat bérbe adni.

Amethist felnövekedett, szép volt, s ez nem érdem, alig van egy helyt annyi szép hölgy mint Pesten: de Amethist egy mindig aljasabbá váló apának közelében mindaddig jó maradott, s ez érdem: mert alig van hely, hol a legbetegebb pruderia, s a legmagasztosabban hangzó szavak mellett, olly tág kerete volna a jónak, mint polgáriasodott városainkban: ezek ama hölgynek hoszabbik szalagját juttatják eszünkbe, mellynek rövidebbikén azon kis kereszt, — a ne bántsd, és non plus ul-

tra határait jelelte ki : — quia sunt certi denique fines. De ismerkedjünk meg vele s tekintsünk kissé naplójába.

. . . . . .

Máj. 1—18. Jó nap, anyám születése napja, örült ajándokomnak: Pál bátyánk volt nálunk, nem tudom miért, de én félek tőle stb.

Aug. 8—18. Ma kaptam először külön szobát: — Steiner Laura — orrát fintoritotta, állítván mikép az igen izléstelen és szegényes: nem tudom, igaza lehet, de én boldognak érzem benne magamat: csak a jó Isten kedves anyámat gyógyítaná meg — sokat búsul — mi oka lehet, atyámnak most körülményei javulnak, szembetűnőleg jobban élünk, atyám több legényt tart, mi oka lehet! —

Oct. 1—18. Oda! minden oda! meghalt! kedves jó anyám; utolsó szavai vollak: Maradj hasonló magadhoz, ne hagyd a vagyon által elvakíttatni szemeidet — maradj egyszerü — és hü Istenedhez s elveidhez! — O igen! szent esküt teszek előtted Uram és Istenem! s elötted, o boldogult árny! kinek szellemi lehelletét gondolom érezni! — Tiszta maradok és hü Istenemhez s elveimhez! — Atyám vagyona csudásan szaporodik, én nem értem, hogy van, hogy lehet ez! de nem fog az elvakítani soha, soha, soha!

Jun. 7—18. Ah! menni kell! Ide hagyni a kis városkát, hol megszoktam, hol anyám élt, elfeledhetlen, édes anyám! — Pestre tehát holnap már. — Anyám sirját látogattam meg. Virágkoszorút tüztem a vas ke-

resztre, melly a ravatal fölött van, s áldást kértem anyám árnyától: mondják, Pest romlott város, hogy ott a csábítás minden eszközei gyakorlatba hozatnak, hogy ritka hölgy marad erényesen! Én nem félek: nem birok-e egy talizmánnal! — az ő képével — de csitt, még e lap se birja titkomat! Láttam őt! szeretem őt! minő búsak voltak vonásai! ah ha tudná, ha tudná —

Mart. 15—18. Fáradt vagyok; testben lélekben! Atyám folytonos zaj közt él, és én visszavágyom Váczra! Nem tudom e terhelő fényt megszokni, s mióta többet láttam, majdnem úgy tetszik nekem, mintha atyám sokat akarna, de nem tudna hozzá.

Mart. 15—18. Mit hallottam! nem gyávaság-e ez! Én pirulok, én nem vagyok képes valami kellemetlen érzést lebirkozni keblemben — zsidó! — ő? — ki hitte volna? olly tisztán beszél magyarul, s a zsidó jelleget csak azóta látom vonásaiban, mióta tudom, hogy az atyja keresztelkedett ki még, — mondják csaló volt — ki pálinkafőzésből s aprólékos árendákból uzsora s Geschaeftek által jutott birtokhoz. Fiát mindenki becsületes embernek tartja: nincs legkisebb zsidós benne, nem tolakodó, nem dölyfös, nem hányaveti, sőt szerény, társalgása bájos, nem láttam őt befurakozni azon körökbe, hol nem azt kérdik: mi, hanem ki vagy? — Amethist! Amethisth! félek, te tudtadon kivül, inkább az előitéletek martalékja vagy, mint hiszed! Majd nem úgy tetszik nekem, mintha e kellemetlen felfödözés lehangolta volna szerelmemet! mintha vétkül tulajdonítanám a derék, jeles ifjúnak, hogy atyja gazember volt, hogy

egy emberfajhoz tartozik, mellyről felszokjuk tenni, hogy legtöbbjei csalnak, csaltak, vagy csalni akarnak: mivel olly sokan teszik ezt, s ha maga keresztény elvekben növekedvén, nem is; de elei legalább okvetlen nem csinos uton jutottak vagyonhoz!

Igaz, ez gyávaság! ezt le kell fojtani magamban! Ez nyomoru, nem kereszténynyhez, nem eszes teremtményhez illő előitélet!

Tehát mégis igaz, mit olly rég susognak: atyám megházasodott: minden olly titkon történt! Én örülök ennek: anyám fiatal, házunk derültebb leend.

M a r t. **18—20.** Különös, mióta tudom, hogy zsidó, sokat látok, mit eddig nem vettem észre! zsidó? kikeresztelkedett zsidó! tehát vallásra nem zsidó többé, csak nemzetre vagy eredetre, s mi van ebben? Nem volt az üdvözítő zsidó anyának fia? — Az volna-e a polgáriasodás gyümölcse, hogy ember és ember között ellenszenveket idézzen elő?

Tegnap láttam őt, igen halvány volt, úgy látszott, hogy valami nyomja szivét! Sejtené-e, hogy valami változás történt bennem? Hiszen mondják, hogy a szerelem, a való szerelem, sejteni, eltalálni, s a jövőbe látni tud! Minő színben állok előtte, nem fog-e megvetni, nem fogja-e szégyenleni, hogy szeretni tudott! Amethisth valóban olly gyáva lennél-e te, hogy egy kis előitéletet le nem tudnál győzni?

M a r t. **18—23.** Igen, igen, én gyáva vagyok, le nem bírom küzdeni magamban az álszégyent, ha barátnéim zsidó kedvesemmel boszontanak. Nem levék-e ta-

lálós, mindig újabb újabb hibácskákat s jellegeket felfödözni benne, mellyek a batyura s a sábeszre emlékeztetnek. Három ujján gyürüt láttam, ingében gyémánttó van, ujja végei vörösek, hajzata kemény, keze lába nagy, felső teste lóg, szóval a boszantásig fürkésző levék. Szülőit ritkán emlegeti, zsidóktól visszavonul, osztozik tehát előitéletemben, gyáva ő is szintúgy mint én!

Mart. 18—27. El van határozva! következetes maradok, szerelmében nem lehet kétkednem, szülőim, főleg atyám szeretik őt, Pál bátyám vezette a házhoz, o! én már láttam őt Váczon, láttam Pesten, szerettem! — Igen, el van határozva, neje leendek!

Julius 1—18. Férjem jó, gondolataimat kitalálja és teljesíti, szerelme nőttőn nő, s én érzem, hogy szeretem őt! szeretem! igen szeretem őt: mertha nem vagyok boldog, ha valami nyom és terhel, annak nem férjem oka: — Megszoktam őt, de nem tagadhatom, négy falaink közt a zsídó mindinkább előtérre lép, aztán, szülői, rokonai, minő kellemetlen had! E sok, természetes légéből kivert ember, kik nem tudják magokat az újba beletalálni. Ezen emberek, kik multjokat szégyenlik, s kiknek jelenje egy cseppel sem jobb a multnál.

De hiszen ez nem tart sokáig! Holnapután viszszatérek kedves férjemmel Pestre. Atyja ottani házát átadta neki; magunkra maradunk. Férjem szenvedélyesen ragaszkodik hozzám! Ne sikerülne-e a szerelemnek, őt egészen átváltoztatni, nem parancs-e szavam?

Sept. 3—8. Nem, lehetlen, csalódom! mi történt velem! nem akarom őt többé látni, mindig hallot-

tam, hogy veszedelmes ember. Minő varázs van társalgásában! mennyi jó indulat a vonások kifejezésében, minő megnyerő mód! O! nekem ezen embert többé látnom nem szabad! Férjem alig ismeri őt, nem szereti, ellenszenvet érez iránta. Ő igazságtalan vagy féltékeny! Az utóbbit még eddig soha sem tapasztaltam! Férjemnek páholyt kell venni, zártszékemet másnak adom, ma nem megyek játékszinbe — és talán mégis Don Pasquale t adják, még nem hallottam, feltünnék, ha szokott helyemet változtatnám. Okát kellene férjem előtt adnom, s azon eszme, hogy valakit magunkra nézve veszedelmesnek hiszünk, már elkövetett hűtlenség — mit tegyek —! gondolkozzunk! —

Sept. 4—18. A játékszinben valék, nem volt ott! széke be volt zárva: mi lelhette, 3 hónap óta egyetlenegyszer sem maradott el! talán elútazott! — bár úgy volna —

Atyám tegnap kedvetlen volt, anyámat ingerülten találtam, úgy tetszett nekem, mintha heves vitatkozást szakítanék félbe, mikor beléptem hozzájok. Nincs tehát házi ég felleg s vihar nélkül!

Férjem olly jó! sohasem vitatkozunk, minden gondolatomat teljesíti, valamellyik nap szólok vele a páholy felöl. Csak valami helyes ürügyet tudnék: mert végre is ez szükségtelen költség. Az éjjel nem aludtam, fejem sivár, szemhéjaim nehezek, ajkaim keserüek, nincs étvágyam.

Sept. 19. Ma sem volt a szinházban! Ez jó, nem fogom őt többé látni. Úgy látszik, neki is könnyebb a

megválás, mint azt szavai gyaníttaták; nem érnek e férfiak semmit, nem lehet egyikben is bizni, de mi gondom reájok — jó, becsületes férjem van. —

Ma el valék ebédre Pál bátyámhoz híva, de nem mentem el. Egészségem nem jó, orvosommal szólok; férjem nyugtalan, mindig körülem van, el fogja dolgait hanyagolni, erőt veszek magamon.

Sept. 20. Igazságtalan valék iránta. Tegnap zártszékét más foglalta el; mondá, hogy B. inlázban fekszik, életéhez kevés remény van. Ma nem jól vagyok, pedig szeretnék a szinházba menni: Bank bánt adják, azután tán újra hallok szegény B-ről valamit.

Férjem igen sokat járkál Pál bátyámhoz, ma megrakta magát gyürükkel s lánczokkal, vannak napjai mikor tetőtől talpig zsidó.

Ma egy pompás cserép rózsát találtam irószobácskámban: inasom semmit sem tud róla — férjem hozta bizonyosan — vagy — de hiszen még beteg!

IX.

E kis mutatvány Amethist naplójából bizonyítja, mikép sok változott, Amethisth férjhez ment, s egyes árnyalatai az elégületlenségnek kezdék magukat jelenteni.

Kétségtelenül tanusítja a mindig zárva tartott napló, mikép B. a fiatal nőt érdekelte, mikép férjében hibákat

kezd felfödözgetni, s valakinek sikerült vele a szerelmet érdekesebb oldalról megismertetni.

Bértelky, mert ez volt az udvarló neve: nem tudjuk szándékosan vagy véletlenül, épen az Amethisth zártszéke mellett ült minden estve a magyar játékszinben. Néhány napig hallgatott, mintha szomszédját észre sem venné. Amethisthnek férje Zukker szólította meg őt először, látcsövét kérvén el tőle pillanatra.

Bértelky később a nőt is megkinálta azzal, s az ismeretség készen volt. Három négy hónap alatt két ember, kik két három óráig ülnek szorosan egymás mellett, hamar megismerkednek.

Bértelky csinos férfiu volt, bár idősb jóval Zukkernél: megjelenése mutatá hogy gazdag: mert Amethisth látta néha a csarnokban, mikép őt csinos kocsija várja: s azon tisztaság, melly öltözetét megkülönbözteté, hölgyszemekben kedves ajánló levél volt. Azonban Bértelky nem tartozott a magas aristocratiához, s azt nem is igen kedvelte.

Szép szállást tartott a Váczi utczában, pár hámos lova s paripája volt: de sehova sem járt látogatni. Néha a város érdejébe lehete őt kocsizni látni; néha a dunasoron sétálgatni, s ritkán egyedül. Sok ismerői lehettek. Egy volt azon emberek közől, kiknek jól van dolguk a nélkül, hogy tudnák miért.

Amethisth neki tetszett, ez magában igen természetes; a nő egy volt a legszebbek közől, Bértelky Zukkert ki nem állhatta; ellenállhatlan ellenszenve lévén a zsidók iránt, s igy nem is kereste az alkalmat Amethis-

thet meglátogatni. Valóban, ha néha egy érdekes ismeretség gyorsabb forgásban hozta is a vért, alig lehet valami kitünőbb, mint némelly hölgyalak szokott körözői, kikkel mind meg kell ismerkedni, s kikkeli társalgás, néha kétségbeejti az embert.

Amethisth egyedül lakott férjével, ki a reggeli órákat irodájában, a délutániakat járáskelesben töltötte, mint kereskedő ember, kinek miudig van valami elintézni s végezni valója. Így Bértelky Amethisthet igen gyakran találhatandá egyedül; de ő mindezt csak később tudta meg. Mikor már Amethisthet jól ismerte, annyi mindenfélét hallott atyjáról, mikép szerette volna az ismeretséget látogatás nélkül odább fűzni, vagy a mi még hihetőbb a nőt arra bírni, hogy vele valahol harmadik helyen találkozzék. Ez egyszer véletlenül megtörtént. Bértelky egy pesti nagykereskedő házában ismerős lévén, egy estély alkalmával ott találta Amethisthet, kin észrevehető volt, minő kellemesen meglepi őt e találkozás. Az ifjú az egész estve Amethisthel társalgott, s megtudta azt is, hogy ő gyakran egész napokat egyedül tölt. Bértelky feltette magában, a hölgyet, ki neki naponként inkáb tetszett, meglátogatni. Egy út, mellyet tennie kellett, s hazajötte után pár hónappal történt betegsége akadályozák ezt; de úgy intézte a dolgot, hogy Amethisth megtudta, hogy beteg: — a rózsa csakugyan Bértelky küldeménye volt, s a ki tudja, minő könnyü, virágot juttatni egy hölgy kezébe, ha azt akarjuk, megbocsát, ha nem tartottuk érdemesnek utánajárni, miként vagy mellyik cselédnek segedelmével történt ez.

Amethisth nem engedte magát könnyen át szenvedélyének. Férje iránt még mindig vonzalmat érzett, de ez legtávolabb szinezetével sem birt szenvedélyének. Szerette férjét, ennyi volt az egész. Nem lehet tagadni, mikép Váczon ismeretségüknek regényes szinezete volt, főleg mig Zukker be nem lőn Pál által szülői házánál mutatva; de azután a megkérés, öszvekelés, együttlakás olly prosai szinezetet nyert, mikép a hölgyek mindenkori szüksége, hogy valamit tehessenek, mi nem szabad, mit kissé titkolniok kell, miről bizonyosan tudják hogy férjeiknek nem tetszik, de mégis cselekszik, hatalmasan jelentkezett. Erre hölgyek mindig kész mentséggel birnak: vagy ártatlan a dolog, azaz: csak férjük jó kedvének s megelégedésének árt, de magában nem rosz; vagy egy kis viszketeget éreznek, férjeik féltékenységét felébreszteni; vagy őt valami elnézésekre akarják jókor szoktatni: ezen időszak a hölgy életében, mikép mondánk, előállt, s Amethisth mindig tovább és tovább engedé magát ragadtatni.

Nem tudta örömét fékezni, midőn Bértelkyt halványan, de érdekesebben mint valaha, a játékszinben megpillantotta: s mivel történetesen férje az nap őt csak a játékszínig kísérte, de be nem ment; egy öt felvonásos dráma közben, mellyből egy szót sem tudtak, elég idejük volt elárulni a vonzalmat, melly köztök keletkezett. Bértelky sem érzelgő sem rajongó ember nem lévén, az egész ismeretséget egyszerüen vette. Nem haladt diadal útján olly gyorsan, mint a kik a szerelmet ismerik, s

előnyeivel mint tévegeivel megbarátkoztak. Amethisth a szükséget érezte szerelemmel szerettetni. Bértelky ellenben sokkal vidámabb és tréfásabb ember volt, minthogy őt Amethist csak egyszer olvadozásban látná.

Gyakran megtörténik, hogy azon regélyes, tulérzelgő, ábrándteljes faja a hölgyeknek, melly mindig tuláradozik, mindig a magasban héjázik, valami egészen prosai udvarló kézügyébe esik, s kiszedetvén sodraiból, elébb látja magát akaratlanúl czélnál, mintha a sors valami szerencsétlen, hasonlóul magasztos röptekben szédelgő hódolóval vezeté öszve. — Kiket balsorsuk párszor életükben, illy úgy nevezett angyalok ködkörébe vezetett, nem fogják ezen állítást valószinünek mondani. Illy tapasztalásokat pedig lehet tenni; mert honunknak van egy szép része, egy igen termékeny, hol az illy czikorteljes, fellengős, érzelemben elmálló hölgyek, majdnem közmondásosan, csak úgy gyarapodnak, mint a gomba.

Amethisth nem tartozott ezen elhibázott arszlánnék sorába. Ő mélyen érzett, de nem volt érzelgő; benne sok kötelességérzet volt kifejtve; de nem volt azért kevésbbé hölgy, s nem érezte kevésbbé azon szükséget, szerethetni s szerettetni, s azon jóltevő vigaszt, megértetni valakitől.

Igaz, Bértelky kivette őt azon hálózatából az érzésnek, melly öngyötrésében talált élvet; de e helyett kedélyét felderítette. Lasanként könnyedebb világnézetet csepegtetett eszmejárásába, s mivel utóbb, midőn Amethisth szinletlen vonzalommal kezdett hozzá ragaszkodni, a közlés kedves óráiban, minden kis kedvetlenségre gyógy-

szert, vigaszt, felbátorítást talált Bértelky könnyelmüen jó szivében s mindig derült kedvében, nem csuda, ha az ifjú nélhülözhetlenné lőn.

Bértelky könnyü kedélylyel engedé magát az élvnek oda, egygyel a legszebb s legszeretetreméltóbb hölgyek közől, sokat lehetni. Mikép mondják, szerelmes volt Amethisthbe, s először életében. A nőt elcsábítni, elveit megingatni, vele férjét meguntatni, eszébe sem jutott. Épen, mivel a mélyen érző hölgygyel szemközt, ezen igen könnyelmü, de még eddig nem rosz élet-emberének, semmi siettető, semmi hatásra számított nem volt módjában; szóval semmi, mi Amethisthet felijeszthető, mi vele a kötelességfeledés örvényét láttathatandná: ő öntudatlan azon a ponton állt, az első, elő nem idézett, de csabteljes pillanat martalékaul esni.

Így álltak a dolgok, midőn Péter egy napon valamellyik kávéházban hallá, hogy bátyjának Pálnak ügyei roszul állanak, hogy egy merész bérlet következtében hatvant vesztett száztól, s hogy neki nehány hitelezője, ki azelőtt boldognak hitte magát pénzét illy biztos kezekbe adni, felmondott.

Illy első hír, melly mint hollókárogás véletlenül meghatja füleinket, koránsem olly kevés fontosságu most, mint egykor volt. Évek óta azon rabló banda, melly olly kényelemteljesen gyarapodik, s hosszában széliben nyujtozódik közelünkben, mondanánk, egy lelettárral bír; hol sokan, kik alig hinnék, hogy e piszkos madarak vele foglalkoznak, hitelesebb adatokat találnának pénzügyeik s vagyonaik állása mérlegére, mint a millyennek

tudomásával birnak. E fenyegetőleg, s buta, önvakító, gyávaságunkat tanusító fesztelenséggel — minden vagyont szurtos kezeikbe csempésző utonállók, ha egyszer a pereat-ot kimondották valakire, azt alig menti meg a sors bukástól.

Péter, ki bátyja által szédíttetett el, kit bátyja rendszeresen s apró foglalkozásokon át vitt felebb és felebb a gazdagság, de egyszersmind a romlottság magosságaira, sohasem bírta egészen leküzdeni lelkiismeretének, igaz, mindig halkabb halkabb, mindig gyöngébb gyöngébb figyelmeztetéseit, s így ő hamarébb engedett a baljóslatok elnyomásainak. A mit hallott, a mit nyilvános kávéházban negyven ötven ember előtt, mint ismeretes dolgot beszéltek, nem lehete nem fontos előtte; de nem állíthatjuk, hogy ijedsége tényszerü volt, ez inkább szenvileg hatott, s inkább sejtelemszerüen. Ő alkalmasint tudta bátyjának minden vállalatait: az előtt Pál őt kihagyta a koczkajátékból; saját firmájára cserélt-berélt, vállalt, alkudott. Öcscsét csak itt ott segítette tanácsával, de ez utóbbi időkben, s miután ő mindig merészebb és merészebb vállalatokba vágott, mindig több vagyoni öszvege lebegett, öcscse pedig egy bizonyos mértéken tul nem ment, s mikép mondani szokás, igen nagy fába nem vágta fejszéjét, azóta törekedett Pál őt firmájuk egyesítésére bírni; igyekezett őt együttvállalkozásokra csábítani, s ez sikerült is: mert a bélpoklosság nem ragadóbb a vagyonszomjnál, s ki egyszer e kórságban sinlik, milliomokat nyelhet el a nélkül, hogy egyszer gondoljon arra, mit Cyrus utoljára akart; azaz: miután mindent meghó-

dítand, magát s a magáéit boldogítni, s hol, mikép a bölcs mondá, Cyrus kezdhetendé, a helyett, hogy végezze: ő bele lőn Pál bátyjának koczkáztatott, sőt embereitől elveszettnek nyilatkoztatott vállalataiba sodratva: kezdé, mint olly sokan, az eszményítés e boldog honában, a remény nádszálát árbocznak nézni, s a távol feketélő szírtköböt, a remény kikötőjének.

Lassanként a biztos alap, a kiindulási nyugeszme, a tartaléktőke, mellynek hiával sohasem volt, melly őt a legroszabb esetben biztosítá, mert vagyonának felét tevé; e tőke, mint heverő pénz, mellynek csekély kamatja évenkénti vesztést képviselt inkább, mint nyerést; kisebbre, s mindig kisebbre olvadott: Péter elérte a pénzkórság azon Zenithjét, hol a ragály mindig quitte a double játszik, hol mindig minden lebeg, s a remény a biztos alaphoz úgy áll, mint ezer egyhez.

Nem csoda tehát, hogy e hír meglepte őt, bátyjához sietett, hol fájdalom, kevés vigasz várt reá.

X.

Pál nem tagadá, hogy ügyei roszúl állnak: de mondá, mikép segíteni lehet azokon, még pedig igen gyorsan, —

Olly rothadás anyaga van a pénzkórságban, mikép mindennapi példák tanusítják, hogy a pénz s a gonosz úton szerzett vagyon, nemcsak a kedélyt fásítja el, ha-

nem az erkölcsi becsérzetet öli le, Legyen egyszer e Baal-Isten veszélyben, nem fog bálványzója a módokban válogatni: s a legközelebbihez nyúl, hogy magán segíthessen: Pál egészen gazember volt; Péter ellenben nem volt annyira megromolva még, hogy nyilvános szemtelen csalás és ármányok által előidézzen egy csalfa bukást, — Pál ezt előidézte a nélkül, hogy Péternek megvallaná, hogy ezt akarta. Péter ellenben hitte, hogy Pál valóban megbukott, hitte, hogy mindketten veszélyben vannak; de e hitre, e meggyőződésre szüksége volt, hogy őt bátyja csábításai csalásra bírják, mig Pál, mikép mondánk, nyerészkedni akart bukásával.

A két gyönyörü madár közt, pár zsidó sensal s ügyvivő segítségével, most azon csalfa csődök egyike lőn kifőzetve, mellyek segedelmével nahány koczkáztatott tőke, tizenöt, huszat, néha ötvent nyer száztól.

Annyira mindennapi az illy csalások hálózata, mióta a zsidóság köztünk, mint a tengeri nyulak szoknak, elszaporodott, mikép valóban csak untató lenne itt, azon aljas, minden útonálló rablást meghaladó csempészetek egyikét leirni, mellyek mint az uzsoráskodás általi tönkre jutásnak legtermészetesebb eredményei, naponként szőnyegen vannak, s talán a csalások legundokabbikát, az uzsorások tolvajságait egyensulyozzák. Mert a csalás által tönkre jutottak előtt, csak az illy csődnek vég menhelye áll.

Hogy szükség esetében egy keresztény zsidó, ki uzsorából gazdagodott, a hamis bukásra, ezen az előbbivel párvonalos gazságra is hajlandó, ezt nem szükség

mondanunk: mert bizonyos tekintetben, mióta zsidók közt élünk, száz keresztény lesz addig zsidóvá, mig alig egy zsidó kereszténynyé a szó igaz értelmében.

A csőd kihirdettetett: előállott a tömeggondnok, perügyelők, alkuszok és közbenjárók boldog országlása. Sütöttek, főztek, feleltek, replicáztak, árvereztek s árlejtettek: mig végre megegyeztek; s Pál gazda hatvant nyert száztól: s miután hitelezői füleiket vakarák, s őt a poklok mélységes fenekére kivánták: Pál darabig az embereket kerülte, azután fiakeren járt, később a játékszinben is látták, aztán saját kocsiján, s lassanként úgy tetszett, mintha gazdagabb lenne, mint eddig volt.

Az a különbség Isten és emberi igazságtétel közt: hogy Isten a bünöst gazdagsága, fénye, dicsősége közben fölleli, s nincs a földi előnyök olly védpaizsa, melly a büntető igazságos Isten elől elrejthetné a gonosztevőt. Az emberek ellenben örök idők óta, sohasem egyebet, csak egyedül az ügyetlenséget tudták megbüntetni; ennél tovább sem eszélyek sem hatalmuk nem terjed. Az emberek az ügyetlen útonállót, ki meghagyja magát fogatni, kimondhatatlan grávitással s méltóság érzetével felakasztják, ellenben, ki nagyobb gonosztevő, azaz ügyesebb rabló, haramia, gyujtogató, azt nem bántják: mivel hatalmuk csak addig terjed, kire méltóságos törvényes kacsóikat rátehetik. Isten a gonosztbünteti: mert Isten az igazság maga; az ember csak azt a bünt, mi szemet szúr, s melly közvetlen körében áll.

Csalás, ármánykodások ellen nincs törvény, s ha van, végrehajtása lehetetlenségén hiusul.

Isten utoléri a bűnöst, s az emberek ellenben kalapot emelnek előtte, Herr von-nak nevezik, nejét pedig nagyságolják. Ez mindennapi! s ujjal lehetne sok vén kiborotvált csábítóra mutatni, ki polgáriasodásunk közepette ezereket vet ki egy szegény hölgy elcsábítására, s becsületes, polgári családokba furakozik be. És, minőket tudnánk kimutatni! minő borzasztó frátereket! kik ha még a légnek, mellyet úgynevezett kedveseiknél szívnak, nem fizetnék köbhüvelyét pár ezüst garassal; vagy ha dámáiknak minden jó reggelét s jó éjjét, nem váltanák fel pénzzel: szóval, ha mint férfiak állnának hölgygyel szemközt, a szemétről sem rugná fel az ember őket! Nem egy illyen lőcslábu, himlőrágott, fakó, elidült s elcsenyevészett vén zsidót, s vén zsidó keresztényt látunk magasra tartott orrával előhátra páváznni; kinek, ha erszénye nem ad egy kis értéket, egyénisége egy cserép-pipa kapadohányt sem ér, s az ember önkénytelen orrához szorítja zsebkendőjét, ha e madárvázokat látja.

Az ember geniális állat, lehetlen valami következetlenebbet, csak fel is gondolni, mint a természet e királya, — s valóban könyveket lehetne sületlenségeivel tele irni, de arra kedv s idő kellene.

Az Isten, a mint mondók, nem úgy jutalmaz és nem úgy büntet, mint az emberek, s ha mondjuk, hogy Péter és Pál, minden külszine mellett a gazdagságnak és fénynek, igen igen szerencsétlen emberek

voltak, ha kimondjuk, mikép a legjobb úton szerzett gazdagság szintúgy, mint az uzsora által öszvelopott, nem ád alapot az életben, ha önbecsérzetünk, s erkölcsi megelégedettségünk nem teheti ezt: ha mondjuk, s ez így áll, mikép kétségbe vonni nem lehet, akkor néha hajlandók lennénk nagy gazdagságot azon vas-kalithoz hasonlítni, melly mindig szükebbre és szükebbre szorul, mig utoljára foglyát öszvezuzza.

Nézzünk magunk körül: látunk-e valaha igen gazdag embert, főleg ki vagyonához haramia módon jutott, lelkéből vidámnak. Lehet-e valami savanyubbat, zsémbesebbet, morgóbbat látni, mint egy gazdag ember? Van-e ezek közt csak egy, ki ne találna gyönyört mások vesztésében, kárasodásában, kinek ne ringatná hiuságát másnak kevesebb vagyona, s ki ne találna élvet abban, mindennek szemeszöktében kellemetlenségeket mondani. A minő szigoru ezen itélet, annyira az életből van merítve, s annyira igazolja magát az életben, mikép minden aristocratia közt a legkevésbbé boldogító s legdisztelenebb a vagyon, főleg a pénz aristocratia.

Kivételek vannak! Ámde kivételek, épen mivel kivételek, a szabály ellen szólnak.

Mióta Péter és Pál dúsgazdagok lettek, mióta az utóbbi hamis, csalfa csődje által a legvakmerőbb beréltekbe fektetett kölcsöntőkéit száztól hatvanra leszállította, s így csodásan hitelen rendbe hozta ügyeit, mindkettejeknek nem volt egy nyugodt perczök.

Pál egészségtelen volt: a folytonos nyugtalanság, főleg pályája kezdetén, mikor minden vagyona könnyel-

müek és vesztegetők kezei közt létezett, s midőn néha egy gaschäftől függött egész létezése, okozá, hogy epés betegségekben szenvedett, mellyek később, mint irigy és vállalkozó embereknél gyakrabban történik mint nem: más bajokká fajultak. — Ő érczes vizeket, fürdőket használt, mégis többnyire kisértethez hasonlított inkább, mint emberhez. Őt semmi sem tudta felvidítni: a legelmésebb tréfa szintúgy veszve volt előtte, mint a legderültebb színi mutatvány. — Lakomák, táncz-vigalmak, vidám társalgás, kirándulások falura, a zöldbe, unalmára voltak. Néha valami olly életuntság, olly megvetése minden életörömnek kapta meg, hogyha ezen ember, mint már nem egy dúsgazdag agyonlőné magát, mitsem csudálkozhatnánk. Mert hiszen hol venné uzsorásnál, csalónál, vallási érzelem magát? S nem satira-e egy imádkozó uzsorás?! ki Istennél s vallási érzelemben keres vigaszt, s felbátorodást!

De Péter talán még szerencsétlenebb volt bátyjánál: őt a vagyon és pénzszomj megrohanta: egy volt ő azon emberek közől, kiknek több előnyt adván szererencse s körülmények, mint számitás, sohasem birnak azon hideg, számokra állított nyugalommal, mellyet valami életnem áttérése s tökéletes ismerete adnak. Ő kereskedő volt a nélkül, hogy valami fogalma lenne kereskedésről.

Ő igen jó szabó volt egykor, de kereskedési tekintetben nézetei olly fonákok, olly idétlenek voltak, mikép oktondi észrevételei majdnem közmondásokká váltak. — Nem lehet azon magas megvetést leirni, mellyel reá ollykor Pál bátyja tekintett, vagy egy zsidó, kinek

valami tervét fejtegette: mert becsületesség és ostobaság örök időtől óta egy értelmüek voltak, kis és nagyszerű csalók és gazemberek elméjében, s nincs a müvészet bármellyik ágának olly nagy hiusága, mint a lelki romlottságnak.

XI.

Amethisth, a mint láttuk, tévútakon járt, férjét halkkal és észrevétlen unni kezdé, később szégyenleni, mig végre odajutott, hogy a szorgalmas és becsületes ember terhére vált.

Egy napon egyedül ült szobájában, Bértelky igérte, hogy meglátogatja: az ifjú illy igéretekben pontos volt, annálinkább csudálkozott a nő, hogy most, egy negyed óra a másik után telik el a nélkül, hogy az olly nagyon és sóvárogva várt ifjú érkeznék.

Egyszerre lépteket hallott az előszobában, a hölgy arcza felgyult, azután kissé komoly kifejezést nyertek vonásai, s készült kedvesét hidegebb fogadás által meglakoltatni pontatlanságáért. De az ajtón a várt helyett férje lépett be egy igen öreg, aggott kinézésü férfiúval, kinek tagjait barna, nyakkendőig felgombolt kabát födte, s lábain magos száru csizmák valának.

Az öltözet tiszta volt s egyszerü, a szakállatlan ál,

s maga az öltözet azonnal láttatták, hogy a jött lelkész, kit Amethisth sohasem látott, vagy nem emlékezett reá.

Mikor a nő szeretőjét várja, s akkor minden élő lények közt a legalkalmatlanabb ember, a férj jelenik meg: nem bámulhatunk, ha az elfogadás hideg és elfogult.

Nem vártál úgy-e ez órában Amethisth? szólt férje:

Mindig jókor jösz, felelt a nő kedvetlenül, hideg főhajtással köszönvén az öreg lelkésznek.

Nem ismersz-e jó Amethisthem, szólt Zukker: e jó barátunkra s rokonunkra?

Rokonunkra? kérdé a nő:

Igen, nagybátyádra, nagynénéd fivérére? folytatá a fiatal férj, mig a lelkész nyájason nyujtott kezet s Amethisth homlokát csókolta meg.

Kedves Amethisthem! szólt Zukker: tudod, mert mondottam neked, mikép a gondviselés úgy akarta, hogy nagybátyád eltávozván Újhelyről, hol sok kedvetlenség érte, nevelőm lön. Később az újhelyiek magok ohajtották újra népészüknek, s megis nyerték őt: az utóbbi időkben egészsége megromlott, s végre engedett kérésemnek, felsői engedelmét kinyerte, s elhatározta magát, hátra lévő napjait nálunk tölteni.

Bocsánat, kedves nagybátyám, szólt Amethisth: olly kis gyermek valék, mikor utoljára láttam.

Ne mentegetőzzetek kedvesim, szólt az öreg, helyet foglalván: gondolom ezután többet láthatjuk egymást.

Amethisth nem volt egészen romlott nő: őt csábok tévútra vezették: de sokkal jobb nevelést nyert, s min-

den tévedései mellett sokkal jobb szive volt, minthogy a szelid, beteges kinézésü aggot, az elfogultság pár futó pillanatai után, szivesen ne fogadná.

Kedves húgom, szólt a lelkész: sokat emlékeztetsz régi barátomra: s ime váratlanul teljesedett egy szives ohajtása, mikor Újhelyt elhagyta: bár valaha gyermekei — mert atyádat s nagybátyádat mindig így nevezte, visszakerülhetnének oda — s velek együtt lehetnék. Az igaz, Isten maskép intézett mindent: mig férjed nevelője voltam, addig Pesten laktam: atyád gyakran meglátogatott. De én párszor valék Váczon. Később Újhelyre kerülvén vissza, csak egyszer találkoztam Pál öcsémmel, ki ott meglátogatott; most beteges vagyok, s férjed kérésének ellen nem tudtam állni. De örülök, hogy szorosabb összeköttetésbe jöhetek veletek, kiknek sorsa annyira szivemen fekszik.

Örülök kedves bátyám! szólt Amethisth minden udvariassága mellett is elfogultan némi untató gondolatoktoktól, ha sikerül velünk lakását kellemessé tennünk.

Azt adja Isten, s remélem is szólt Zukker: mert e férfiúnak s azon vallás elveinek, mellyekben növekedtem, köszönhetem mizdazt a mi vagyok, s azon vallási érzelmet, mellynek paizsa alatt bátran nézek szembe jövőmmel. S most halld tervemet szeretett nőm, folytatá Zukker, kinek arcza némi kétkedést árult el: Eltitkoltam előtted egy feltételemet, mivel a sikerrel megakarlak lepni. Nem tudom, ha a mit tettem, jóváhagyásodat megnyeri-e, de szomoru tapasztalások arra tanítottak, mikép egy biztosb, bár nem fényes helyzet, több megnyugvást ad, mint

ez a mi pénzvagyonunk, e városi birtok, üzelmek, újabb újabb vállalatok közepette.

Mit fogok hallani, kiáltott fel Amethisth, a lehető legkellemetlenebbül meglepetve, s feszült várakozással:

A dolog egyszerü, mond Zukker, erőt vevén magán, mert nejének felindulását észrevette.

Én hat órányira Pesttől, igen kellemes vidékben, falusi jószágot vettem, s a mi legjobb, azt ki is fizettem.

Falusi jószágot? mond Amethisth elhaló hangon — de csak reméllem, nem fogsz oda költözni? — S miből fizetted ki azt, hiszen nincs is annyi kész pénzünk.

Kedvesem, mond Zukker, nem minden aggály nélkül: házamat s kiadott tőkéimnek egy részét a jószágért adtam, hol igen csinos lakásunk leend, szép kertünk és sok jó földeink.

Úgy tehát ezután bérben fogunk lakni? mond Amethisth: nevekedő felmdulással.

Bérben? felelt férje: miért azt? ha nincs ellenedre, falura fogunk költözni, s felhagyván az ingatag kereskedéssel, mellyet annyi körülmény, annyi idegen behatás tönkre tehet, élni fogunk jószágunk jövedelméből; gyarapítjuk, szaporítjuk azt, s Isten velünk leend.

Falura menni! Istenem! szólt Amethisth: én, ki soha falun nem laktam, ki a gazdasághoz nem értek, hiszen az unalom meg fog ölni! Nem, ezt nem teszem: ha már le akarsz a kereskedésről mondani, ám lásd, én ezt sem hagyom helyben, de tedd, ha jónak látod: add jószágodat haszonbérbe, fogadjunk egy olcsó szállást, s

éljünk jövedelmeinkből; de falun el nem temetem senki kedveért ifjú éltemet.

Te nem élvezted még a falusi lakás gyönyöreit? kérdé a lelkész, úgy szivemből szerencsét kell kivánnom neked olly élethez, mellynek szelid örömei sokkal édesbbek, mint gondolod. Gazdaság, mi szükség neked hugom ehhez érteni? ott lesz házad, ott szép kerted, de ott lesz jó férjed, néha egy vendég, s aztán Pest is közel van: higyd nekem, nagyon kellene csalódnom, ha igen hamar meg nem kedvellenéd a falusi lakást, s gyakran visszavágynál Pestre.

Édes bátyám! felelt Amethisth élesen: bizza ezt reám s férjemre, majd elintézzük egymás közt. Én egyátaljában nem akadályozandom őt, Arcadiájába vonulni s ott pastoraleok élveiben gyönyörködni, magam pedig Pesten fogok maradni. Van annyim, a mennyire szükségem van, majd aztán, ha férjem egyegy bokor mezei virággal haza érkezik falusi gyönyöreink köréből, a legépületesb áhitattal fogom hallgatni bucolicait,

A lelkész darabig hallgatott, azután szeliden szólt. Én megfoghatom, hogy magadnak kissé unalmas eszmét képeztél a falusi magányról: ez természetes! városban növekedtél: Pestet szeretéd, sok jó embereid vannak itt s talán férjednek nem is volna joga azt kivánni, hogy falura menj állandóul lakni.

Zukker bús, de egyetértő tekintetet vetett a lelkészre, azután kedélyes hangon szólt: Isten mentsen, kedves Amethisth, hogy bármit tegyek, mi ellenedre van; fogadok tehát Sz. Mihály napra szállást. Magam, igaz, kénytelen leendek többet ülni falun mint városon; mert

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

az úr szeme hizlalja a lovakat, mint a latin mondja: de reméllem, hogy te is néha néha pár napra meglátogatod szép birtokodat, s ha engemet a gondolat szomorit, veled kedves Amethisth kevesebbet lehetni — ugy-e ezt nem veszed rosz neven s nem nehesztelsz azért, hogy olly igen szeretlek?

Zukker szavai Amethisthet megengesztelték, mert szive jó volt, s első hevessége után sejtelmével élt annak, hogy nincsen igaza, s a vád szivében, hogy nem Pestet, hanem Bértelkyt sajnálja, nem hallgatott egészen.

Bizonyosan, szólt Amethisth: gyakorta meglátogatlak, csak ne kivánd, hogy állandóul vagy huzamosan falun lakjam, hidd el, nem tudnám ezt tenni. — S olly sok rosz kedvem lenne, mikép magadnak is terhedre lennék.

Tudod-e kedvesem, hogy egy csinos udvari kápolnánk is van, folytatá Zukker: s bátyánk olly szives az udvari lelkész tisztét felvállalni.

Amethisth fagyos udvariassággal fogadta e tudósitást, azután érezvén ennek illetlenségét, kissé nyájasabban szólt: igen örülök kedves bátyám ezen elhatározásán, s megnyugtatásomra szolgál, ott férjemet illy jó társaságban tudnom.

Hálás vagyok e bókért hugom, szólt a lelkész szelíden s önérzettel: csak egészségem, melly meg nem erősödött még, engedje, hogy minél többet tehessek, falusi magánya előnyére. Én hiszem, hogy e kedves táj s az üde lég, melly ott terjed, helyre fogják egészségemet állítani, aztán én szenvedélyes kedvellője vagyok a falusi életnek.

XII.

Zukker nem volt megelégedve azzal, mikép fogadta neje a férjt, sem azzal, mikép fogadta a lelkészt, azon férfiut, kinek annyit köszönhetett, s bár ő igen jól sejtette, hogy nejének nem különös örömöt okoz tudósításaival, mégis leverte őt azon undor, melylyet neje a Pestről távozásra érzett. Az ifju férj nem volt olly nyugodt, mint a minőnek — főleg a derék lelkész tanácsára látszott. — Ő többet tudott, mint azt Amethisth gyanította, mondanók — talán a valónál is többet, mikép az néha történni szokott. Hogy Bértelky házához gyakorta jár, hogy többnyire akkor jő, mikor ő otthon nincsen, hogy neje örömest mulat vele, ez őt még nem nagyon sértette, de nyugtalanította mégis. Ennél sokkal inkább keserítette őt barátinak inderkedése, némellyiknek tanácsadásai, másoknak komoly feddései, hogy nejét maga rontja el könnyelmü, tulságos bizodalma s engedékenysége által.

A jó lelkész tanácsára tehát igyekezett őt Pestről elvonni — s ugyan e jámbor öreg, ki az emberi szivet igen jól ismerte, mondá neki, hogy minden szemrehányás nélkül, igyekezzék szelídség által neje szivét megnyerni. Ha a nőben egy szikrája van a becsületességnek, ez használni fog — ha pedig elvei nincsenek.

s meg van romolva, akkor a szemrehányás még gonoszabbá teendi. Zukker hitte, hogy neje valódi hütlenséget, a szó közönségesen bevett értelme szerint, nem követett el; s azért gondolta, hogy előző mód őt még a jó útra térithetik vissza.

Fájdalom, az első lépés, mellyet nő a tetszelkedésre tesz, az első ártatlan légyott, már hütlenség, s ritka ritka eset, hogy nő és férj közt, bármi futó kis viszonyka után, a valódi béke helyreálljon ujra. — Azért épen ezen első, észrevétlen csekély félrelépés, a legnagyobb s legszomorubb következésü szerencsétlenség, mellytől óvakodni kell.

Az ifju férj, miután pár hetet töltött birtokában, s a lelkészt elhelyzé, visszatért Pestre, ott dolgait a lehető legjobban elrendezte, s neje nógatására, ki látta, hogy férje késik, halogat, végre a váczi utczában csinos szállást fogadott.

Zukker most felhagyván a kereskedéssel, mielőtt végkép falura vonulna, többet volt otthon, s ez a két szeretőnek terhére volt. — A nő mindent elkövetett, hogy férjét eltávolítsa, apró vásárlásokra bízta őt meg, nógatta, hogy ismerőit látogassa meg, egy színi mutatványt dicsért előtte, néha mondá, hogy menjen oda s később maga is elmegy, s aztán vagy nem, vagy későn jött, s egy vagy más kissé valószinütlen okát adá késedelmének.

Szóval, a mi illy viszonyok közt történni szokott, megtörtént. Amethisth kénytelen levén az órákig együttlétet Bértelkyvel nélkülözni, mindent kigondolt, hogy

őt gyakran láthassa, találkoztak séta alkalmával, Amethisthnek egy barátnéjánál, játékszinben: szóval a hol és a mennyiszer csak lehetett. Bértelky, ki megszokta, hogy Zukker keveset legyen otthon, ki igen kényelmesnek találta Amethisth szobáiban órákat tölteni, s kinek szenvedélye egyátalában nem talált azon akadályokra, mellyek azt felfokozzák; nem csuda ha e mindenkori vándorlásokat s találkozásokat, mellyek néha még sikeretlen kereséseknél nem valának egyebek, lassanként hallatlanul megunta, a dolgot könnyebb vállra vette, s mikép történni szokott olly viszonyokban, hol az alap nem helyes, s mellyek nem költsönös becsülésen alapulnak — Bértelky azon irányban kezdett hülni a szép hölgy iránt, melly irányban ennek szerelmét az ifju lanyhasága s pontatlansága féltékenységgel kezdé vegyíteni, sőt felfokozni. — Amethisth, ki őt inkább szerette, mint szerettetett, a szerelem tapintatánál fogva ezt észrevette, s ez őt mélyen sebzé. — Azonban a szerelem találékony, s a szenvedély okoknak nem enged. Amethisth még mindeddig nem volt női büszkeségében megsértve, s a legtöbb hölgy elébb talál mentséget szivbántalmakra, s elébb megbocsátja azokat, mint a mellyek büszkeségét sértik meg. Mihelyt e nőnek szeretője ellenében büszkesége felébredt, e nő nem szeret többé, de nincs érdem illy lemondásban.

Zukker a minő keveset gondolt eddig neje magaviseletével, mivel annak elveiben bízott, olly óvatos lőn most. Lehetetlen volt, Amethisthnek gyakori kedvetlenségei fel ne tünjenek előtte.

Egy napon kisírt szemekkel találta nejét.

Mi történt? kiáltott fel: kedves Amethisth! valami kedvetlen hirt hallottál talán?

Semmi, felelt a nő; iszonyu főfájásom van, szemeim a fájdalomtól könyeznek, hagyj magamra. —

Nem volna-e kedved jó angyalom, szólt Zukker: pár napra falura kijőni, mindeddig rá nem birhattalak, az idő olly szép, s megvagyok győződve, mikép ez neked igen jót teend.

Amethisthben egyszerre egy gondolat ébredt. — Öszvehasonlítá — hosszu idő óta először — azon szelídséget, azon magát pillanatig meg nem czáfoló jóságot, mellyet iránta férje mutatott, Bértelky változó kedélyével, ki, mióta Amethisth szerelméről bizonyos volt, mióta a nő, ezt nemcsak nem titkolta, hanem féltékenysége által néha terhére is bizonyitá, egyátalában nem sokat erőtette magát, s kedvetlen volt, nem igyekezett Amethisth jelenlétében jó kedvet mutatni, szórakozott s komor lőn néha; a beszéd tárgya kifogyott, s azután gyöngédkedéseiben is valami lehangolt unatkozottság tünt fel, mi Amethisthnek sok titkos könyüébe került.

Valóban — gondolá magában a nő: ezen emberben kifogyhatatlan a jóság irántam — azután pillanatra ugy tetszett neki, mintha férjének e vakhite női erényeiben, e tántoríthatlan bizodalma, nevetséges lenne. Ostoba ember — susogta a rom istene a kebel sivár rejtekeiben. — Férjnek pedig alig árt valami inkább, mint mikor őt szeretője vagy neje, nevetségesnek vagy

ostobának tartja. De e gondolat csak néhány perczre nyerte a tulsulyt, s e néhány percz alatt Bértelky nyert az öszvehasonlításban, azután gondolá Amethisth: ő! engemet elhanyagol! tegnap mondá barátném, hogy őt egy csinos német szinésznővel látta estve a Dunaszélén sétálgatni. — Ezen ember, kiért én annyit feledtem! — Talán még el is hágy! — O! nem, ezt lehetlen bevárnom, meg kell őt előznöm.

Amethisth elméjén mindez, pár percznyi szünet alatt villant át, azután felkiáltott: Barátom, annyira ohajtom jószágunkat meglátni, mikép ha mindjárt tehetnéd készületeidet, még ma megyek veled.

Zukkert e hirtelen határozás meglepte. Ő nem ismerte a hölgykedélyt, mert reá nézve több sértő, mint hizelgő volt ezen elhamarkodásában Amethisth elhatározásának. A nő önmagát akarta megrohanni, s kilopni a varázskörből, mellynek kábitó hálózatát még igenis érezte. — De nem csoda, hogy a férj kapva kapott a dolgon, s talán bírván valami sejtelmével annak, hogy neje megbánhatná elhatározását, felkiáltott:

Készületeimet? kedves angyalom, azokat egyszeribe megtehetem, s ha akarod, egy óra mulva útban lehetünk: csak kérlek, parancsold meg komornádnak, hogy pár napra gondoskodjék, mert alig hiszem, hogy te városi hölgy, — tevé enyelegve hozzá: képes lennél sokáig kiállani a falusi unalmat

Jó tehát, szólt Amethisth: megyek, s ki tudja — a kisérlettől függ, hátha tovább ülök nyakadon, mint gondolod.

Adja az ég! szólt a távozó férj, mig Amethisth szobáiba vonult, s miután komornájának, ki igen savanyu képpel fogadta a rendelést, kiadá parancsait, leült iróasztalához s pár sort irt Bértelkynek.

Mikor nő sérteni akar, inkább eltalálja azt mint husz férfiu, a férfiu dühöng, sebez, szemrehányásokat tesz, s ha neveletlen vagy durva, akkor gorombáskodik s aljas kitételekre téved, a nő egy sértő szó nélkül — csupa jéghideg udvariassággal, halálosan tud sérteni.

. . . . . .

Két év telt el, közel Pesthez, egy csinos falusi lak tünik szemeinkbe. Előcsarnokát virágok keritik, s rostélyos pamlagain, vidámon társalgó embereket látunk, kikre azonnal ráismerünk.

Zukker és neje, kinek arczában vidámság s megelégedés látszottak, együtt ültek, egyszerü ozsonna várt reájuk — gyümölcs, vaj, tej, nem egyéb.

Az öreg lelkész haja hófehér volt már, de arcza teljes, színe egészséges, egy kis fiucska ült ölében: — szénfekete hajjal s azon keleti vonásokkal, mellyek nyolczad iziglen alig mosódnak el. Amethisth a fiucskát simogatta, ki mosolylyal fogadta a szép fiatal anya gyöngéd hizelgéseit.

. . . . . .

Csodálkoztok, hogy az egyszerü, élethü elbeszéles — illy pastoral végződik? hogy az élet köznapi hányattatásai után szelid kép a zárdíszitmény? A feloldás könnyü, halljátok!

Polgáriasodásunk közepette, az élet középkori re

gényessége eltünt a föld színéről s a népek köréből, nálunk egy más regényesség foglalta el annak helyét. A mindennapi élet kivételei s mindazon iszony és keserv mit nyomoru intézvények, s azokbani olly kevés biztosság okoznak.

Ne higyjétek, hogy kevesebb gonosz történik mint egykor, de a polgáriasodott gonosztevő nyájas arczczal öl, nyájas arczczal foszt ki vagyonodból, s mézes szavakkal s bájos mosolylyal oszt erkölcsi halált. Rágalmaz, gyanusit, csal, lop, öl, orgyilkol, fosztogat és gyujtogat. Pruderiája s idegelmálltsága annyira megy, mikép mindezt tenni tudja, látni megszokta, de kimondani mégsem meri. — Ha találkozik író, ki lerántja e mázas, szelíd, felvilágosodott gonosztevők álarczát, ha találkozik, ki kiemeli a romlottság képét s nem vonakodik odaállítni ezt előtökbe, ti anathemát mondtok, s ez jellemez benneteket. — Pedig szükség, lássátok! mert a dolog odajutott, hogy vakságtok az örvény szélére vezetett. — Nem kétkedünk, hogy e gyenge idegü emberkék feljajdulandnak s gyomor-görcsöt kapnak, ha a nyugalmas papirosan látják azt, mi az életben szemeik előtt történik.

Ők az író feladatának csak azt tartják, mi őket legyezi, mi kényelmes mámorukból fel nem riasztja. — Nem ismerik ők az író kezébe adott lángoló kardját a bátorigazság kimondásának: előttök el kell a legveszedelmesebbet hallgatni, a l'enfant gallért kell adni a romlottságnak, s özönelőtti mamuthnak s egyiptomi mumiának kell festeni az élő go-

noszságot, hogy nyárspolgári liturgiájokból ki ne zavartassanak.

Ezen egyszerü elbeszélésben, futó képét adtuk a jelenkori romlottságnak. — Nincsenek ebben csattanó jelenetek, nem mintha regényben azokat hibáztatnók, hanem mivel a költő szabad lelke, kedve szerint változtathatja csapongó szárnyainak verését, s mivel ezuttal e sorok irójának tetszett történetét igy és nem máskép előadni.

S ha az, mikép láttuk, egy szelíd képpel végződik, nem azért akarjuk ezt okolni, mintha arra különös szükség lenne, mert az életben, a mostanit értjük, életregényeink vagy egy regénytelen, de néha szivrepesztő szerencsétlen kolomppal végződnek, vagy a közélet mindennapiságába olvadnak be.

Hány elmállott, blasirozott, életunt jó fiu — ki a világgal elhitette már, hogy neki, mikép Berlinben mondanák, die janze Welt pomade! — s ki hitét emberekben s szerelemben elvesztette — csendes nyárspolgári házassággal fejezi be pályáját, gyermekeit péppel édelgeti, nejecskéje mellől, mint a török Ujvár elől, nem mozdul — s valódi példás pater-, sőt néha példátlan mater familias lesz. *És Isten bizony! jól teszi: Mert nincs a világnak olly pompás regénye, nincsenek olly hevitő, ingerlő, felfokozó iszonyok és bonyodalmak, melllyeknél egy kis béke, egy szeretett nő, jól nevelt gyermekek kiszámíthatlanul többet ne érnének.*

Zukker és Amethisth, ez ohajtandó, de fájdalom, bár a regényes körön tul vagyunk, ritkán elért révhez jutottak?

Miért? hogyan? quibus auxiliis?

Mert Zukker egy szelid, okos férfiú tanácsát követte, s az egyedüli módot ragadta meg, egy tévútakra vetett nő megjobbítására: szelidséget, megismertetését nemesebb élveknek, előidézését az öndiadal elragadó bájának.

Nem tévesztette el az útat, melly minden, nem egészen megromlott kedély mélyeihez vezet, a nem erőszakolást! Mellette egy Mentor állt, ki az erényt vallási érzelemből eredeztetvén, s a jót visszavezetvén kutforrásához — Istenhez, megértette vele, mikép hálásabb eredményü elv nem lehet, mint a vallástanította, emberien szelid s istenien szeretetteljes: Bocsásd meg a mi büneinket, miképmi is megbocsátunk ellenünk vétetteknek.

S ha e nő, ki városon növekedett, ki városi gyönyörökhez és élvekhez szokott, ha e nő, ki közel volt az erény útjából eltérni, talán attól el is tért, most boldognak, nyugodtnak érzé magát egy becsületes férj közelében, ha nem vágyott többé városra: ha mindig némi önalkudozásba került neki, magát nehány napi távozásra bírni csendes falusi lakából: ha mondom, mindez így történt: ott ama szelid őszre mutatunk, azon egyszerü emberre, ki a háznál lakott, kinek jelenléte majdnem fel sem tünt, ki senki útjában nem állt, s ki, mint az őrkö-

dő seraph, mégis a mennyet birta leidézni ezen emberek közé.

Rendszere egyszerü volt: ő Amethisthnek alkalmat szerzett sok jót tenni, s a jó tett eredménye édes diadalát élvezni. Amethisth a soha nem ismert boldogságot, annyi szükölködőtől anya s védangyalának tartatni, a szép élvet, mindenütt a hála, a szeretet kiáradásaival találkozni, itt ismerte meg először.

A szelid lelkész, csak néhai egyes viszhangja lőn, azon belső szózatnak a hölgy keblében, melly olly kedvesen tud jutalmazni. De a lelkész nem állt meg itt: mert ő Amethisth ébredő jobb érzéseinek biztos irányt adott: ő nem tartozott azon emberekhez, kik elválasztják a vallási érzelemtől az erkölcsi kötelességérzetet: ő azt visszavezette oda, honnan ered. Tiszteld, imád az Istent, s szeresd felebarátodat mint önnönmagadat! Ide tér vissza minden, mikép innen ered minden, mit erénynek nevezünk. Mert ki Istent tisztel, saját emberi méltóságát is érzi, ki az örök szeretetet, melly mennyből szállt alá, érti, az szeretni fog: mert csak szeretet az, mi mindent öszvetart; a gyülölség, közönösség, semlegesség eltünnek ott, hol szeretet Isten iránt, szeretetben árad ki emberek iránt.

A vallásos ember, ki nemcsak külszertartásokban az, hanem megtartván ezeket, a vallás szellemét is fel tudja fogni, nem lehet megromlott ember, s bár a bölcs is hétszer botlik egy nap, mindig biztos alapot fog találni, mellyhez fogódzhatik.

Mint a világító torony a vész közt hányatottnak

ollyan a mélyebb s józanon felfogott vallási érzelem, a földi pályázónak: s minél szerencsétlenebb vagy, minél több csapás talált az életben, annak viharai közepett, igaz marad mint vészhányta hajón: Eredj tengerre, hogy tanúlj imádkozni!

. . . . . .

Amethisth mindig tovább és tovább mulatott falun, végre úgy tetszett neki, mintha áldozattá válnék kényelmes lakását, jó férjét s a derék lelkészt csak napokra is elhagyni! Ez olly természetes, és annyiszor ismétli magát az életben, mikép nem tartjuk szükségesnek erről többet szólani.

Csak nehány sorral toldjuk meg előadásunkat, visszatérvén a beszély többi személyzetére.

. . . . . .

Bértelky, a haszonvágy nélkül, szive sugallatából őszintén szerető Amethisthet nem találta fel többé az életben. Ama könnyelmü hölgy, kinek bájai őt Amethisttől elidegeníték, elszerette s kiszerette már magát. Nála a szerelem szokás, és később kereskedési számítás lőn. Ő épen mivel nem szeretett, mindig eszén volt; hidegen kiszámítva tudta Bértelky szenvedélyét feléleszteni, folytonos akadályokkal, ellenkezéssel hiuságát felizgatni, s minden diadalt maga fölött fölfokozni. Mikor a gazdag arany-potyka hálójában volt: ő is, mint sok más eszelős, hamar lejárta pályáját, s akkor, mint a kifacsart czitromot elvetették őt.

Amethisth másfél év mulva látta Bértelkyt elhanyagolt öltözetben, s egy arczczal, melly korhely kife-

jezést nyert. Mikor ismerőitől kérdé, mi lett Bértelkyből? ezek vagy tudatlanúl rázták fejöket, vagy mondák; mi lett volna? miután mindenét elledérkedte, korhely, kártyás, ingyenélő lett; ki a Zrínyi kávéházba került végre, honnan néha, equipage megkimélése okáért az ajtón dobják ki.

Pál valami nagyobb vállalkozás ügyében elutazván messze honától, egy vaspályai szerencsétlenség áldozata lőn: s midőn számadásait vizsgálták, ott számtalan hibákat találtak, s ügynökének hült helyét, ki jókor öszveszedte a halálhírre, mit kézügyben talált, s odább állt.

Pétert nem érte szerencsétlenség: de nem volt egészséges ember; kedve naponként mogorvább lőn, indulatossága miatt, melly néha gorombaságig ment, őt mindenki kerülte: s az uzsorási hirt, s bátyja hamis megbukása szégyenét koporsóba vitte magával.

Péternek második neje, egy fiatalon elkoptatott, szeles életemberéhez ment férjhez, s hegyen völgyön lakodalmazott mig a vagyonból tartott: azután tíz évvel fiatalabb férje odahagyta, s Amethist fogadta fel a szegény némbert, s mindent elkövetett az életunt, magával s a világgal meghasonlott nő végnapjait türhetőkké tenni.

. . . . . .

A rabló családja csak Zukkerékben élt, s midőn a többiek mind eltávoztak a szinpadról, s az örökség számbavétetett, az adósság felemésztette a vagyont.

A lelkész mondá Zukkernek:

Isten nem úgy bűntet, mint az emberek! lám gazdagság nem boldogság, s kegyed most közepes birtoka, de nyugodtabb lelkismeretével boldogabb, mintha a világ minden kincsét örökölendé!

JÓSIKA MIKLÓS.

TEMPLOMBAN.

Szent csarnokodba lépek, Istenem!
Te nem veted meg hő esdésemet,
Vigasztalást csak itt talál szivem,
Ha végzetem búsírba eltemet,
S az üldöző sors kénycsapásitul
Szememből a keserv könyüje hull.

Miért ne türném szenvedésimet
Benned megnyugvó indulattal el,
Hiszen, legyőzve kínküzdésimet,
Miktől gyakorta vérzik a kebel,
Nem vár-e rám, e földi lét után
Egy szeb jövő, tulüdvöm hajnalán?

Az Üdvezítő földre vándorolt
Bünös halandók megváltásaért,
S habár jutalma a nép gúnya volt,
Értünk örömmel onta drága vért,
Latrok között ő fölfeszíttetett,
S a kény dühének áldozatja lett.

Mindezt az ég nagy Istenembere
Példás megnyúgovással tűrte el,
Bocsánatot esengett ajka le,
Midőn a nép keresztre huzta fel;
Imádkozott bösz ellenségiért,
Mig engedést átok helyébe kért.

S én porhüvely, omlékony semmiség,
E sárvilág parányi lénye csak,
Türelmemet veszítve zajganék,
Ha tán irántam a szerencse vak,
Ha a sors, érdemelt jólét helyett,
Csak napról napra tengést engedett.

Ez élet olly tünékeny, olly rövid,
Kéj és gyönyörje olly hamar muló,
Miként a nyíl, mellyet szél szárnya vitt,
S a bérczről völgybe szállt viszhangi szó;
Miként a gyémántszínü harmatár,
Ha felköszönt a forró napsugár.

Engedj tehát csupán könyörgenem,
Hogy birjam égi szent malasztodat,
Melly a zajongó szenvedélyeken
S a sors csapásain győzelmet ad;
Engedd, én Istenem! hogy mindenek
Ellen szilárd, mint sziklakö legyek.

Mit is tudhatnék tenni nélküled,
Lehetne-é enyém a győzelem,
Ha nem biztatna égi szellemed,
Ha mindenütt nem volnál énvelem,
S a csüggedőt, a lankadás fiát
Atyáskodón nem gyámolítanád?!

S dicsérő dal zendül meg ajkimon,
Szűm mélyiből hálám fakasztja azt,
S habár veszély aggasztó súlya nyom,
Nem mondok a sors ellen vádpanaszt:
Mert, a viszály minél magasbra hág,
Annál dicsőbb a megnyert pálmaág.

Lakner Sándor.

FOHÁSZ.

Kincset nem esdek tőled, Istenem;
Nem csillogó fényt, pompát és hatalmat,
Nem semmit én, mit a világ is adhat:
Másért, o másért engedj esdenem.

Te egymagad légy vágyam, mindenem!
E kincs öröklő, csöndet hoz s nyugalmat;
A földi csábok árja megrohanhat,
Azt semmi vésztől nem kell féltenem.

Te légy imádó keblem hű szerelme:
Honolj szivemben kegygyel szüntelen,
Üdv s béke mindig, hol te vagy jelen.

S ha ellenem még a föld harczra kelne:
Vértem leszesz te, s győzök általad;
Hallgasd meg, Isten! hő fohászomat!

Császár.

Orangyal 1847.

A SZENTELTVÍZTARTÓ.

Románcza.

„Templomba hogyha mégysz velem,
Szerette, jó anyám!
Szentelt vizet miért locsolsz
Keresztet vetve rám?“

Az ember, édes gyermekem,
Ha Istenhez megyen,
Isten dicső szine előtt
Mint a galamb legyen.

Móses csak úgy bocsátaték
A csipke láng felé,
Hogy a bokornál saruját
Előbb levetkezé.

Az egyház ennyit nem kiván;
Helyébe mást jelelt:
Szentvizben a keresztvetést
Mint tisztulási jelt.

„Templomból hogyha indulunk,
S elhangzik énekünk:
A szenteltvíztartó felé
Megint miért megyünk?

Miért mártod be ujjadat
Meg újra, jó anyám?
Vizet miért locsolsz megint
Keresztet hintve rám?“

E szent jel, édes gyermekem,
Ismét mélyet jelel:
Az ember mintegy útirészt
Viszen magával el.

Isten közeléből a szív
Nyer úti kenetet,
Melly szent malasztul ömlik el
Bú és öröm felett.

Megszentesülnek általa
A munka és dolog;
Istenhez a szív mindenütt
S mindig közelb dobog.

Már most tudod, jó gyermekem,
Mit magyaráz e jel:
A jó keresztény mindenütt
Jó Istenére lel.

Garay János.

ISTEN ÉS HONFI.

„Harsogjon az égboltozat,
Hosanna a királynak!
Az Úr' nevében ím jön ő!....“
A hívek igy kiáltnak;
Igy érez az igaz kebel,
Mert győzedelmet ünnepel.

S bár a kevély irástudók
Itt is fondorkodának,
A szózat annál harsogóbb,
„Hosanna a királynak!“
S ha tán a nép nem szólana,
A néma szirt kiáltana.

És Jézus a dicsért király
A nép előtt szerényen,
S lelkének égi gondjai-
Közt elmerülve mégyen;
Sem irígység sem hódolat
Nem üzi el a gondokat.

S a mint lemennek a hegyen,
A város tűnt elébe;
Megáll, felindul, felsohajt,
És köny fakad szemébe.
A nép figyelve hallgata,
Ő szólt, s igy hangzik szózata:

„Jeruzalem! Jeruzalem!
Te kínnal és halállal
Fizetsz, kik üdvre intenek
Az Úr' igéje által....
Miként csibéit az anya —
Hányszor hítt keblem szózata?!

S te nem jövél, te megvetél....
Oh csak most értenéd bár
Az üdvre hívó szózatot!
Mert véged ím közelg már,
A bűn mértéke bételék
Fölötted, s számot kér az ég.

„Számot kér, nem türhet tovább,
S boszút kér az igazság;
A vakmeröknek veszni kell,
Kik azt lábbal tapossák.
Eljő a nap, és isszonyú
Leend a büntető boszú.

„Eljő az ellenség hada
Mélly sánczokkal körülvesz,
Kebledben romlást, jajgatást,
Kint, és szorongatást tesz,
És földre sújt és összeront,
Patak lesz a vér, mellyet ont.

„Elhullanak vitézeid,
S nem lesz ki eltemesse,
Mind vérökben fetrengenek
Testvér- szülő- s jegyese;
Az ellenséges kéz alatt
Benned kövön kö nem marad.

„Mert a midőn hivott az Úr, —
Hallván a szót nem értéd...“
A nép remegve hallgatá
Jézus titokbeszédét,
Ki mint Isten mond végzetet —
A honfi Jézus könyezett.

Tárkányi Béla.

AZ ÁRVA.

Letünt egemről mind a szép remény,
Az ifju álmak elrepültenek;
Oh milly korán maradtam árva én,
Mi régen ejtnek könyet e szemek!
Mind, mit szerettem, lenn a sírba van —
Azért árvának nem mondom magam!

Van egy anyám, kisérem napjait;
— Mert jó napokban nem kisérhetem. —
Csak a halál, mi tőle elszakít,
Mint jó fiú, szülőmé életem;
Hazám te vagy, anyám rég sírba van —
De még se mondom árvának magam.

Van egy atyám, kit régen ismerek,
Bár nyájas arczát nem láttam soha,
Kegyelme ömlik, mint a tengerek,
Akkor, midön méltóbb ránk ostora.
Míg ő velem, bár minden sirba van —
Nem mondom, Isten! árvának magam!

Jámbor Pál.

HÉLI ÉS FIAI.

SZENTTÖRTÉNETI BESZÉLY.

Ne gyönyörködjél az istentelenek ösvényiben,
És ne kedveljed a gonoszok utát.

Példab. IV r. 14. v.

I.

A BUCSÚJÁRÓK.

Ünnep közelgete, mellyen Izrael népe, az igéret földe minden részeiből Silóba méne föl áldozni Jehovának a föld zsengéiből.

Tavaszi kellemes est közelge, a nap már alkonyra hajolván. Az úton, melly Bethuliából, Manassa egyik városából, Silóba vezete, nagy számu vándorok valának láthatók, kik még azon este Samariát ohajták elérni, hogy az éjt ott nyugodják át. Samaria hason nevü hegy tetején feküvék, s az út gazdaglombozatu keleti tölgyek, s kedves árnyu olajfák között kigyózék fel a városba, mellynek lakosi már akkor ismeretesek voltak vendégszeretetükről.

Családokra oszolva, s ismét családokban összecsoportozva vándorolt az áldozatra indult nép. A családfő öszvéreit követé, mellyekre az áldozandó tárgyak valának terhelve, s mellyeken neje és gyermekei egymást felvált-

va pihenék ki a gyaloglás fáradalmait. Hol megállapodának, összegyültek az aggastyánok, szavakat szólván egymással köz dolgaikról, szólván Héliről, ki akkor fő papja és birája volt a népnek, és két fiáról Ofni és Fineesről, kik egész Izraelben ismeretesek voltak bűneikről, miket áldozás közben és azon kivül elkövetének.

Csak egy férfiút látunk a csoportozatokból különválva, terhelt öszvére után gondolatokba merülten, ballagni. E férfi Fáresz vala, ki szinte Bethuliából zarándokolt Silóba. Gazdag fekete fürteivel, mellyek magas homlokán két felé osztva, vállaira folytak alá, az esti szellő pajzánkodott, az ingatá felöltönye redőit is, mellyek a sáfránszinü zeke felett jobb hóna alól bal vállán keresztül csügtek le hátul derekáig. Némán lépdelt öszvére után, mellyen nem ült nő, nem magzatok. Két zsák lógott csupán az állat két oldalán, mellyek egyikében mezői, másikában nyájainak zsengéi valának.

Fáresz nős vala. Felesége Zemma a Juda nemzetségéből, Engadi városából a holt tenger partjáról; nem messze a Karmel hegyének ágaitól, s Hebron virágos völgyeitől.

Szép volt Zemma, mint harmatos rózsája a gyönyörü vidéknek mellyen született, mellyen nevelkedett. Növése karcsu, mint fiatal czédrus a Libanon halmain; fejér arczát pirosság emelé, hasonlóan a szüz liliom virág leveléhez, midőn havát a fölkelő nap megaranyozá, nyaka és karjai havaslók valának, mint a megnyirt nyájak, mellyek fürdőből jőnek ki; ajkai a gránátalmának gerezdei, s haja sötét, éjjeli árnyaiként Hermon barlan-

ginak. Szava édes, mint csepegő méz, kedves és bájoló mint dala a Cheruboknak, az Úr mennyei széke körül. Nem volt korában bájosabb leány Juda városában: s a szív, a lélek e gyönyörü testben, szűz és szeplőtelen: a hajnal első csókjára megnyilt rózsabimbó gyanánt, és jó, és szerelmetes, mint szivök és lelkök a szeráphoknak, kik Jehovának szolgálnak ragyogó trónja zsámolyánál.

Atyjának eltévedt nyájait keresve Kidron völgyeiben, látta először Zemmát Fáresz, a manassei ifjú, kit férfias kecsekben nem mult fölül egy ifja is egész Izraelnek.

Látták és szerették egymást Fáresz és Zemma. Szülőik megáldák frigyöket, s a szép ara férjéhez Bethuliába költözött, hol Fáresz elaggott atyját, mennyekzője után nem sokára eltemette, árnya alatt egy keleti fűznek, melly csermelyből öntözött halmon emelkedék, nem messze a város falaitól, s hol az ősznek atyjai nyugodtak, kik átkeltek a Jordánon Josuéval, s osztályrészökül foglalták el a földet, melly Issachar és Ephraim között átterjed a Jordán nyugoti partjaitól a tengerig, hol Saron uralkodott.

Fáresz családfő lett; átvette atyja messzeterjedő telkeit, át számos nyájait; de családa nején túl, csak szolgáiból állott. Az Úr szépséggel és jósággal diszíté fel Zemmát, de bezárta méhét, és ők magtalanúl élték le házasságuk első három évét.

És a magtalanság az időben Isten kara sulyának tartatott, mellyet imával s áldozatokkal iparkodott elhá-

rítni magáról a nő; jó tettekkel és ünnepi zarándoklásokkal a férj.

Fáresz nem vegyült a vigabb vándor csoportozatok közé utában. Bús és borus vala az ő lelke, mert nem vihetett háladó áldozatot Jehovának Silóba. Engesztelő, esdő imával járulandott ismét a templom oltárihoz, hogy Zemma magtalanságát megszüntesse a seregeknek ura.

Az est nem messze volt, a nap nyugalomra szállt, midőn a zarándok családok Samaria alá értek, mellynek völgyeit illatos virágok boríták, csergő patakok folyák át több irányban, s enyelgő nyájak zajai élénkíték.

Az útasok, mielőtt a halomra vezető ösvényre szállanának, megszoktak a völgyben itt pihenés végett állapodni. Ezt tevék a Silóba vándorlók is. Fáresz egy félre álló bükk alá terelé öszvérét, s a fa tövéhez telepedve szerte nézett a kies völgy bársony szőnyegén, mellyen juhok és kecskék czikázgattak, s nyomukban pásztor lépdelt, útját színleg gondatlanúl, de bensőleges kiszámítással egyenesen Fáresz felé irányozva.

Mennyire a homályosodó estkorány látnunk engedi, a Fáreszhez közeledő pásztor alakjában férfiút szemlélünk, kinek kellemetlen arczvonásiban, különösen homloka alját széles fekete vonalként szegélyező szemöldeiben, mellyek mélyen befekvő apró, éles fényü szemeknek szolgáltak ijesztő boltozatúl, s kiálló husos ajkaiban, kitolult pelyhes állában, a boszura kész lélek, az ártalmakat kereső szív, s megkérlelhetlen kedély tükrözé magát.

Fáresz szótlan merengéssel néze a messzeségbe, szemeit nem függesztve semmi czélra, melly figyelmét leköthetné.

A közeledő pásztor ellenben fél, de mélyenható pillantással veté szemeit vándorunkra; s ismételt illy pillantások után, mintha kedves fölfedezést tett volna, kárörömöt lehelő ajakkal szóla összeszorított fogai közt:

„Ő az!... Fáresz... nem csalódom!“

Fáresz még nem látszott észrevenni a már közelébe ért botjára nehezkedett idegent, midőn ez félig szives, félig daczos hangon szóla:

— Jó estét, fia Manasse földének!

— Legyen szívből viszonozva üdvözlésed; lőn az ismétlő Fáresz válasza, s a beszélgetés fonala megszakadt.

— Silóba zarándokoltok, kezdé a pásztor, Fáresz elé lépve, újra a társalgást?

— Igen;...

— Elfáradál a hosszu nap útjában?

— Nem fölötte... viszonzá ismét szárazon Fáresz.

— S mégis pihenni ülsz?

— Pihenni, hogy különczcnek ne láttassam; bár ohajtom, hogy már Silóban volnék.

— De nem vag-e különcz, midőn elválva útad társaitól, e magányos bükk alá vonultál marháddal?

Fáresz némán tekinte a feltolakodó pásztorra, kit eddig szemügyre sem vett, s megmagyarázhatlan titkos borzadály futotta el tagjait. Mintha arczán olvasta, mintha önlelkéből elfojthatlanul hallotta volna fölzúgni az intő szavakat:

„Kerüld ez embert!“

Ez pillanat müve volt, mi közben a pásztor Fáreszt és öszvérét nézegette apró szemeivel.

— Szép állat, mondá a pásztor, az öszvérhez lépve s kezével nyakát simogatva.

— És szelid; viszonzá Fáresz figyelmetlenül, s olly hangon, melly mutatá, miként nincs kedve tovább füzni az idegennek beszélgetését.

Kár így megterhelni szegénykét, mondá tovább a pásztor, mintha észre sem vette volna Fáresznek beszédszakasztó hangját és emelgeté a zsákokat, mellyek az öszvér oldalain csüggtek. Beszéd és emelgetése közben ruhába göngyölt tárgyat csúsztatott azok egyikébe, mit Fáresz, kihez háttal állt a pásztor, észre nem vett.

— Az áldozat, mit viszesz, folytatá útasunkhoz fordúlva a pásztor, kedves illatu leend. Gyönyörü gyümőlcsök, s a legszebb gede, mit kecske elhetett.

E szavak Fáreszt visszaemlékezteték a gedére, melly mintegy előérezte a czélt, mellyre szánva lön, nyugodtan ült az öszvér oldalán. Felállt, kivevé zsákjából és zsinegét kezébe szorítva, legelni bocsátá.

— Állatodra gondolsz, s magadról megfeledkezel; mond tovább jóakarólag a pásztor. Erősítsd meg a gede zsinegét a bokorhoz, s jer estélizz velem. Ki útassal eszik, áldással lakozik, mond az irás: Jőjj, részeltess engem ez áldásban.

Így szólva, előhuzá bőrzsákját, melly oldalán fityegett, s leülve Fáresz közelébe turót és kétszersültet tőn a gyepre.

— Reménylem, nem veted meg ajánlásomat s es-

désemet; szóla tettetett érzékenységgel, midőn meghivását Fáresz válasz nélkül hagyva, gedéjével tovább tovább ballagott.

— Köszönöm barátságos ajánlatodat · de fogadásom tiltja a délestiben részesülnöm.

— Vagy úgy! de nincs ma bőjt.

— Nekem van.

Nem kényszerítlek, mond a pásztor, étkeit zsákjába visszarakva és fölkelve. Az Úr legyen veled útadon, folytatá némi szünet után hozzá fordúlva, s ajkait gúnyos mosolyra vonva szét.

— Köszönöm, viszonzá ismét zavartan Fáresz, gedéje után tovább lépdelve.

A pásztor nyájához sietett, melly már egy liget fái közt legelgetett, s nem sokára annak árnyékiban tünt el.

Fáresz itatóra vezeté öszvérét s gedéjét, s miután a többi csoportozatok szinte felkészültek, kitért az útra, melly a hegynek fel Samaria városába vezetett.

II.

IMÁDKOZÓ HÖLGY.

Mire vándorink a város kapuihoz érkeztek, az est homálya beállt. A kapuk előtt számos nép várakozott rájok, fáklyákkal, kik szállásra s estélire hívák meg ismerőseiket, a nem ismertek számára köz házak lévén épít-

ve, mellyekben a nép adakozásiból ingyen láttattak el az útasok minden szükségessel.

Mig ők az estet és éjt Semariában töltik: menjünk át Silóba, s lássuk, mik történnek ott.

Siló kisded város vala Ephraim földén, magas különálló hegycsúcson épülve. Itt őriztetett a frigy szekrénye, nem nagy, de az akkori idők izléséhez képest inkább izmos, mint csinos templomban, mellynek szolgálatát beszélyünk korában, Héli viselte mint főpap, két fiával Ofni és Fineessel, kik segédiül valának.

Ez időben még nem volt királya Izraelnek: a silói főpap volt az, ki a nép fontosabb ügyeit intézte, kihez tanácsra az egész nép aggjai, békebirái, ünnepek alkalmával összegyültenek.

Héli jámborságban őszült meg; ő szerette s híven követte az Úrnak útait, de egy nagy hibája volt, tulságos atyai szeretete, s megbocsáthatlan gyöngesége fiai Ofni és Fineess irányában, kik eltérve az úttól, mellyen atyjok járt, szentségtörő tettekre nyújták ki karjaikat Isten és emberek előtt.

„A Héli fiai — a Belial fiai, nem tudván az Urat." mond az irás, mellynek szent szavaival legjobban ismertethetjük meg őket olvasóinkkal.

„Sem a papok tisztét a nép között, hanem ha valaki áldozatot tészen vala, eljő a pap inasa, mikor a hús főznék, és háromágu villácska kezében.

„És beüti vala a réz fazékba, vagy az üstbe, vagy a fazékba, vagy a rézcsuporba, és valamit felvészen

vala a villácskával, a pap magának vészi vala. Igy cselekesznek vala a Silóba jövő egész Izraelnek.

„Még minekelőtte meggyujtanák is a kövérséget, első vala a pap inasa, s mond vala az Áldozónak. Adj húst nekem, hadd főzzem meg a papnak, mert nem veszek tőled főt húst, hanem nyerset.

„És mond vala neki az Áldozó: gyujtassék meg először ma szokás szerint a kövérség, és végy magadnak, valamennyit lelked kíván. Ki felelvén, mond vala neki: semmiképen nem, hanem most adj, mert különben erővel elveszem.

„Igen nagy vala azért az inasok büne az Úr előtt: mert elvonják vala az embereket az Úr áldozatjától.

„Héli pedig igen vén vala, és meghallá mind, a mit cselekesznek vala az ő fiai az egész Izraelnek, és miképen hálnak vala az asszonyokkal, kik vigyáznak vala a hajlék ajtajánál. —

„És monda nekik: miért cselekesztek efféle dolgokat, igen gonosz dolgokat, mellyeket én hallok az egész néptől?“

Igy inté Héli fiait, gyöngén, igen gyöngén a nagy bünökért, mellyeket naponta elkövetnek vala. És intő szavainak nem lön sükere. A roszra vetemült ifjak ismerék apjok gyengeségét, ismerék határtalan endékenységét, s nem félve fenyitékétől, nem tartva a nép haragjától sem, melly apjok miatt őket nem érheté, folytaták bünös pályájokat.

Azon este, midőn a bethaniai vándorok Szama-

riába érkeztek a silói templom tornácza felé, egy férfiut látunk szenvedélyes léptekkel sietni.

A lenyugodott nap végsugárai rég eltüntek már a messze hegyek ormairól, s az estszürkültet homályos szárnyaival hatott a templom csarnokára, melly nappalon át is igen gyönge világosságot nyert a két oldalán hagyott magas, keskeny nyilásokon. A lámpa, melly a csarnok egyik oszlopának derekára függesztve volt, csak azon részére hinte némi fényt, mellyen a nehéz kes oszlopzatok közt a templombai bejárás volt, a két oldalt, s különösen azon oszlop megettit, mellyre tűzve volt, egészen homályban hagyván.

A sietö férfiu, mielőtt a csarnokba lépne, egy szolgával találkozott, ki rá az ajtóban várkozott.

— Itt van ő? kérdé lassu hangon egy pillanatra megállapodva a szolga előtt.

— Itt; lön a szolga válasza.

— Egyedül?

— Igen.

— Vigyázz, hogy meg ne lepjenek.

A szolga igent inte fejével, a sietö férfiu nagy vigyázattal s csöndesen, hogy sarui talpának kopogását ne hallja a csarnoki viszhang, a küszöbre lépett, s a jövő pillanatban a csarnokban volt.

Az ajtó, melly a csarnokból a templomba vezetett, zárva volt; de voltak ez ajtón túl jobbra és balra magas vas-rácsos ablakok, előttök idomtalan térdelők az imádkozók számára, sziklából durván faragva.

E térdelők egyikén, egy nő volt leborulva, áhi-

tatos imába merülten. A lámpa fénye alig hatott el hozzája, de ez őt nem látszott érdekelni, sőt talán épen az okból választá a homályosb térdelőt, hogy nem látatva a jöhetőktől, zavartalanul folytathassa ájtatosságát.

— Zemma! gyönyörü Zemmám! sohajta lassu hangon egy férfi alak, ugyan az, kit előbb a csarnok küszöbén láttunk, széles köpenyét vállain hátrahajtva, s az imádkozó hölgyet mindkét karával, gyöngéden átölelve.

— Nagy Isten! kegyelmezz; sikolta a hölgy, térdelőjéről ijedten felszökve, s az ölelő karok közől magát kiszabaditva.

— Csöndesen Zemma! csöndesen bájos angyala az égnek! — én vagyok! folytatá a férfi suttogó hangon; én vagyok Fineess.

— Fineess, te! gonoszságnak edénye.

— Légy nyugodt szép hölgy! nem lát itt senki, nem hall meg senki. — A templom üres, a csarnokban csak mi ketten vagyunk, jer viszonozd lángoló szerelmemet, boldogitsd szivemet, melly éretted olly régóta szenved; jer kebelemhez! s igy szólva, jobbját ölelésre emelte.

— Hagy el, rosz szellem! ki nem rettegsz az Isten hajlokát szentségtörő szavakkal megfertőztetni; viszonzá Zemma Finees karját tovataszitva, s a lámpa felé indulva, hogy a csarnokot elhagyja.

— Nem ugy; Istenemre! innen nem távozol, mig szerelmem szavát meg nem hallgatod; mond a férfi, s az induló hölgyet karján megfogva. Azért epedek-e már hónapokon át szerelmedért, azért lestem-e sovár ke-

bellel, mint kincskereső az ércznek fellobogó langját, az éjt, mellyen egyedül leljelek itt, hogy a legjobb alkalmat igy szalaszszam el..... Nem, az égre, Zemma! Nem távozol innnen, mig meg nem hallgatod esdeklésemet.....

E hangok vadul kitörő szenvedély hangjain szálltak ki ajkain Fineesnek, ki a gyöngéd hölgyet erős férfi karokkal tartá kebelén.

— Isten, ne hagy el! sohajta könyezve a hölgy, s a földre nehezkedett.

— Zemma! miért e kimondhatlan idegenkedés tőlem, ki szeretlek, lelkem egész erejéből!.... jer jer! ne hagyd enyészni e kedvező perczeket....

— Bocsáss, oh bocsáss el! mond lankadva a hölgy, kit Fineess e közben ismét mellére emelt, s ki magát annak szorosan tartó karjai közől kiszabaditni iparkodott..... Ah bocsáss, könyörülj rajtam!....

— Enyhül, enyhül a szép galamb; ő megadja magát gondolá magában Finees; s tettetett lágy hangon esdekle: Zemma! gyönyörü leánya Engaddinak! jer, ne vesd meg esdeklésimet.... Egy csókot, csak egyet e forró ajakra!.... lehütni a tüzet, melly keblemet miattad emészti.... s karjait gyöngéden foná a reszkető hölgy karcsu dereka és nyaka köré....

Zemma elforditá arczát, s ügyes fordulattal, miközben két kezét a férfi két vállához támasztá, kisodrá magát annak karjai közől s a lámpa felé szökelt.

— Megállj! kiáltá a meglepett Fineess, s a jövő pillanatban a hölgy köpenyének egyik szárnyát markolá

erősen balába. A köpeny egyik szegélye a hölgy öve alá levén szorítva, ez nem mozdulhatott, s a férfi felzaklatott szevedélye közben karjára emelé Zemmmát, s ajkait, hogy sikoltása be ne hangozza a csendes éjt, jobbjával fedé el.

— Nem szabadulsz többé negédes hölgy! mond Finees, prédáját, mint éhes farkas a gyönge bárányt, kárörömöt ragyogó arczczal vivén magával a csarnok legsötétebb zugába.

Zemma látván, hogy erőködései sükertelenek, lankadtan feküdt kinzója karjaiban. Lelke azonban Jehova honja elé szállt buzgó imájával szabadulást esengni a fertőzetes karok közől, mellyek fogva tarták.

Finees azonban a csarnok mélyére ért, hová nem hatott egy sugára is a lámpának, mellynek gyönge fényét zömök oszlopok tarták fenn; és szép zsákmányát egy kőpadra helyezve oda ült melléje, hogy szerelme ostromlásait folytathassa.

A hölgyben elhatárzott ellenszegülést találva, mit eddig tapasztalni nem szokott, vad ösztöne már ádázattá lön, s bünös szándokának végrehajtására erőszakon tul egyéb módot nem lelvén, ezáltal reményle czélt érhetni.

Az istentelen! s megfeledkezett, hogy az Úr a magasban őrködik a szent erény fölött, s hogy a hölgy fölött is, kit ő szenvedélyinek áldozatul néze ki, atyai szem virasztott az éj óráiban, midőn ő senkitől nem látva, senkitől nem hallva, biztosan hitte üzhetni bünös gerjedelme játékit! Zemma átlátván helyzetének veszélyes-

ségét, érezve, hogy embertől nem várhat szabadulást, imádkozott, s imája nem lön sükertelen.

Finees esdeklett, ádázkodott — mind hiába! Zemma erénye kőszirt vala, mellyről visszahult szenvedélyének hulláma. Ereje vég megfeszitését kisérté meg, midőn a csarnok ajtajából egy név hangzott feléje.

— Ofni! szóla a hang. És Ofni nevét zugva és rémesen hangoztaták vissza a templom és csarnok nehéz boltozatai az éjnek késő óráiban.

Finees villanyozottan szökék talpára; görcsösen önkénytelenül emelve karjait magasra, ismétlé: Ofni!

Zemma a pillanat hatalmától áthatva, a percznyi szabadulás, s a jövő óráktóli rettegés közt sohajta:

Isten, légy velem!

III.

A TESTVÉREK.

A hang, mellynek nyomán a csarnok és templom éjcsöndü ürei Ofni nevét zugák vissza, a szolga ajkairól jött, kit Finees őrül hagyott a tornácz küszőbénél.

A későre haladt éj sötét volt, mert föllegekbe öltözött az ég, mellyek elrejték a csillagok szende ragyogását. Ofnit csak akkor ismeré meg a szolga inkább

alakja s mozdulatiról, mint arczvonásiról, midőn ez tőle csak néhány lépésnyire volt. A mint a jövő kiléte felől bizonyossá lön, egy fordulattal a csarnokba vezető lépcsőhöz termett, s a nevet kimondva, egy oszlop mögé rejtezett, hol őt a bejövendő Ofni nem láthatá.

Még viszhangzák nevét a templom távol előzugai, midőn Ofni a csarnokba lenyúló lépcsőzetre ért, s megmagyarázhatlan borzadály futotta át tagjait, hallván nevét, s nem látva senkit. Ofni nem volt félénk jellemü, sőt ellenkezőleg, mint a bünbe merülteknél lenni szokott, neme a daczos vakmerőségnek volt egyik főbb vonása lelkének; mégis midőn illy éji órákban e szent falak között, hová őt most bűnvágy vezérlette, nevét zúgni hallá, s nem láta senkit; megütközéssel s némán állapodott meg a lépcsőzeten, s a kisértetszerü hangok nem maradtak hatás nélkül a szenvedélyes férfiura.

Némasága csak pillanatig tartott, még meglepetéséből ismét kiábrándult. A mint neve elhangzott, s körötte ismét síri csend lön! vére folytatá szabadabb lüktetését ereiben, s annál vidorabb mozgásával, visszatért lelkének szokott bátorsága.

— Füleim csengtek, szóla önmagában, ki is volna itt, illy késő órákban, ki nevemet említné?.... Vagy tán Zemma tért magába, ő sohajtá azt hangosan?.... Neki itt kell lenni a csarnokban; igen, ma az ő éje van, neki kell őrizni a lámpát....

Illy gondolatok közt lépett alá a csarnokba. Szétnéze, és nem láta senkit. A mint a lépcsőket elhagyá, mögötte egy alak suhamlott ki a csarnok ajtaján. —

Finees szolgája. Mint szellő suhamlása, volt annak mozdulata; Ofni megfordult, nem láta senkit, s csöndes léptekkel haladt a lámpától megvilágitott oszlopsorok között az elrácsozott ajtóig.

— Ő nem volna itt? kérdé önmagától; pedig az ő éje ez, s ő nem szokta tisztét elmulatni. Lássuk talán az oldaltérdelőknél?

Megindult bejárni a sötét csarnokot, s nem talált senkit. Már indult kifelé, midőn a csarnok mélyiről fájdalmas sohaj hatott hozzája gyöngén, mint esti szellő suhogása virágbokrok között.

Ofni arra irányzá lépteit, honnan a sohajt jőni gyanítá, s midőn egyik oszlop mellett haladna el, lába földön heverő köpenyben akadt meg.

— Itt ember van, monda gondolatban; kinyujtá kezét, s az puha tárgyon akadt fen, mellyet megszorítva, két erős kar ragadta meg kezét.

— Ki vagy, dörgé az alakhoz Ofni.

— Bátyád! lön az alak hathatós válasza.

E rövid szóváltást némaság követé, s Ofni keze, mellyet e perczben Finees elbocsáta, fásultán hanyatlott alá bátyja melléről.

A két testvér jól ismeré egymást. Ők a gonoszságban versenyeztek egymással, s igy természetesnek találjuk, hogy egymást hatalmasan gyülölék. Az egyik sikere irígy-fájdalom volt a másiknak, s ha kudarczot valla az egyik, káröröm fakadt a másik szivében. Mert tulajdona az a gonosz lelkének, hogy szerelem és frigy köztök soha fen nem állhat. Ha egyesülnek is valaha

a bünre, egyesülésök csak addig tart, mig czéljok elérve van; s az erő, mellyel egyikök a czélzott bünös merény létesitéséhez járult, ha hathatósb volt talán, mint másiké, irígység tárgya lön, s a gyöngébb, hála helyébe, boszút forral szivében, mellyel a mutatott testi vagy lelki felsőbbséget, adandó alkalommal megtorolja.

Ofninak a mint bátya ottlétéről bizonyossá lön, nem maradt semmi kétsége az iránt, hogy Zemmának a csarnokban kellett lennie. Tudta Finees hajlamát a szép hölgy iránt, s igy tudta, hogy a vonzerő, melly őket itt összehozá, azonegy vala.

— Hol Zemma? kérdé boszútól remegő, de elfojtott hangon Ofni, Fineest.

— Keresd őt; lőn ennek száraz válasza.

— Elüzted őt ájtatossága helyéről, mint vadász Hermon ligetének galambjait nyugalmuk galyáról? Add vissza őt, vagy boszúm rettenetesen szálljon fejedre.

— Gyáva fenyegetés, melly mást ijesztne meg nem engem; viszonzá Finees, s ajkai körül gúnyos megvető mosolynak rángatozási mutatkoztak.

Ofni a lámpáshoz sietett. A mint néhány lépésnyire haladt, szemei fejérlő tárgyon akadtak fen, melly a tulsó oszlopok között a kötérdelők egyikéhez borult.

— Zemma! te itt? kiálta az alak után. Te vagy, igen ismerem léptedet, melly szarvas lebegése a Libanon völgyein, s mire szavait végzé, már a szép hölgy mellé hajlott, balával balát fogva meg, s jobbját karcsu dereka köré foná gyöngédeden.

— Isten szabadits meg e gonoszok kezeiből, sohajta Zemma, s a könyöklőre hajtá le gyönyörű fejecskéjét.

Távozzál innen, gonosz éji kóbor! rivalta egy hang Ofnihoz. S a hang Fineesé volt, ki őt a térdelőhez nyomon követvén, a hölgy és öcscse háta megett állapodott meg. Hangját tett követé, s jobbja erősen markolván meg Ofni zekéjét, fölemelé őt a térdelőről, s messze sodrá el a reszkető hölgy mellől.

— O sátánnak szolgája! csikorgá Ofni, mi közben Finees Zemmához térdelve, ezt bátorítá.

— Ne félj, szemem sugára te, ne félj öcsémtől; megvédnek e karok, mellyeknek legyőzhetlen erőt kölcsönöz a szerelmi szenvedély, mit lelkemben gyujtál.

Zemma némán s remegve hallgatá e szavakat, mert érezé helyzete veszélyét, melly hasonló volt a gerliczééhez, melly felett két karvaly kell vitára.

— O hagyjatok! sohajtá némi szünet után reszketeg hangon a hölgy, s kezeit ujból összefonva zokogva borult a térdelő könyöklőjére.

— Ezért lakolni fogsz! rivalá fojtott hangon, a visszatért Ofni Fineeshez, ki fölegyenesedve a térdelőről, komor tekintettel nézé le a gyöngébb fenyegetőt.

Ofni távozott düh és boszútól lángoló arczczal, Finees ott maradt néhány pillanatig még Zemma mellett, mert közelgett a hajnalnak órája, midőn Zemmát más hölgy jöve felváltani a szent hajlék csarnokában.

Szokásban volt ugyan is a zsidóknál, hogy a templom ajtajánál hölgyek vigyázzanak. E hölgyek többnyi-

re azok közől valának, kik magtalanságuk miatt jövének Silóba áldozni s imádkozni, s hogy annál sükeresb legyen imájok, hónapokon át maradának ájtatoskodni a templomnál. Igy tön Elkana nője is, Anna, ki utóbb Samuelt, az urnak kedves papját szülé, s példáját követve igy tön most Zemma is Fáresz felesége.

Zemma, mint már tudjuk, szép vala, s ez okból ki nem kerülheté figyelmét Héli fiainak, kiket maga az irás vádol illetlen magok viseletéről a templom ajtajánál vigyázó hölgyek irányában. Vad szenvedélyre gyujtá Zemma Héli mindkét fiát, kik minden utat megkisértének bünös vágyaik teljesitésére; a hü és tiszta nő azonban gondosan kerüle minden alkalmat, melly női hüségét veszélyeztethetné. A sovárgó ifiak tehát azon éjt választák, mellyen Zemma a templomajtónál virasztandó vala, mit könnyü volt megtudniok, mert a vigyázó hölgyek szolgálati sorát kitüzni a főpap teendői közé tartozván, ez azt fiai által eszközlé; s minthogy Zemmára nézve mindketten hasonló vágygyal égtek; mindketten eltökélék az alkalmat használni.

Gyakran intézkedik a Gondviselés bölcsesége az emberi dolgokban úgy, hogy a bünös merény egy másik bünszándéka által hiusuljon meg. Igy történt ez jelesen Ofni és Fineessel is; mert helyzete Zemmának, ki a szent hajlék csarnokát egészen biztosnak hivén női erényére nézve, minden kiséret nélkül ment tisztét teljesitni, fölötte veszélyes leendett, ha Ofnit bünös vágya épen olly czélból nem vezérli vala a csarnokba, mint a mellytől ösztönöztetve Finees őt előbb már meg-

lepé. A szép préda birtoka azonban vitát gyujta a két férfiú között, melly közben az idő haladván, Zemma erénye szeplőtlenül maradt.

A mint Finees a csarnokból szabadba lépett, Ofnival találkozott, ki néhány lépésre annak küszöbétől rögtön megállapodva, új eszmével látszott küzdeni, melly boszú-gondolatának más irányt látszott adni.

Az új eszme hatalmasan fogá meg Ofni gondolkodó agyát, és ő azon pillanatban határozván, megfordult, s mire Finees a csarnokból kilépett, Ofni rá várakozott.

— Szólj bátya! volt-e részed ez éjjel a boldogságban, mit Zemma szerelme nyujthat a sovárgó férfi kebelnek? kérdé a kilépőt megállítva Ofni.

— Mint ten magadnak; viszonzá Finees boszusan.

— Szód igaz legyen, mint a Sinaitól lejövő Mózesé.

— Olly igaz, őseim lelkére!

— Ha igy, halld bátya, mit gondolék. — Tettünk olly merész, mint a milly bünös, ha a nép megtudja, daczára atyánk tekintélyének, boszúlatlan, vagy legalább közzugás nélkül nem marad; nem annál kevésbbé, mert más alkalommal már illyesmiről volt suttogás felőlünk, bár azt ügyességünk elnyomá. Zemmát, és szilárd jellemét, erényét ismeri mindenki, ha ő szól, s mi egymást vádoljuk: a tényen kisem fog kételkedni, s miért veszélyeztessük, sőt miért vágjuk ketté végképen a remény ut lehető élvünkhez Zemma varázskörében?.... Ha tehát jóvá hagyod tanácsomat?

— Hallasd szavadat, Ofni; én mindig kész vagyok a békére,

— Kivált midőn tervünk sükertelensége a frigyet közöttünk kivánatossá teszi?

— Hadd ezt; szólj a dologról.

— Tanácsom az volna, hogy mi halgassuk el a történteket, miután bününk s kudarczunk egy. Zemma nem fog szólni, tán még férjének sem, mert hiszen tudja ő, hogy szavának, ellenünkben, hinni nehéz lesz, ha tisztaságát vitatná; részéről tehát alig van mitől tartanunk; s mi feledve váratlan találkozásunkra kitört boszuságunkat, bevárjuk az alkalmatos időt, kilessük a kedvező helyet és pillanatot, mellyben ha a szerencse ugy akarja, egyikünk, vagy tán mindkettőnk is vágyai teljesülését megéri.

— Szavadban Ofni, sok valót, sok okost látok én, azért feledni kész vagyok találkozásunkat, miután emléke ugy sem pótolhatná a vesztet élveket, s a jövő véletlene meghozhatja azokat. De egyet kötök ki részemre, föltétül a frigyhez, mit ezennel megállapitni kész vagyok....

— Mondd ki azt, s én nem leszek idegen azt elfogadni, csak Zemma birtokából kizáratásomat ne tartalmazza.

— Azt nem akarom. Kivánatom egyedül abban áll, hogy a szerencse kedvezését, melly egyikünknek a szép hölgy körében tán mutatkoznék, a másik zavarni ne bátorkodjék.

*

— A föltétel igazságos; s im kezem rá, hogy azt megállom.

— Meg én is mond tovább Finees; s a két bünös kar frigyre szorúlt Zemma nőerényének ostromlására.

— De mit ér frigyünk, ha tárgya mindkettőnk keze közől elsikámlik; folytatá szavait, némi szünet után Finees, midőn kezét Ofniéból visszavevé. Mert nem hiszem, hogy Zemma ez éjen után még tovább is Silóban akarjon maradni.

— Légy nyugodt távozása iránt; mond Ofni kaján mosolylyal. Férje ugyan feljön a mai ünnepre, hogy nejét magával vigye; de volt gondom arra, hogy a szép galamb el ne repüljön ketreczéből. Bizd rám a többit, bátya! Zemma itt fog maradni.

S Finees némán néze öcscsére, agyában a módokra gondolva, mellyekkel Zemma távozását akadályozni képes volna. Majd bámulva szóla:

— Üdvezlek öcsém, az ármányok mezején, mellyen engem messze meghaladtál.

— Jó álmakat! monda Ofni ismételve, vagy inkább folytatva előbbi mosolyát.

Finees viszonzá kivánatát, s a jövő perczekben mindketten atyjoknak a szent hajlokkal szemközt álló házába vonultak.

IV.

A KÖVETSÉG.

A nap, melly Zemmára nézve e viszontagságteljes éjt követte, egész pompájában mosolyga fel a silói halmokra. Nem mutatkozott egy felleg, mellytől sugárai elhomályosodtak, mellynek redőiben megtörtek volna, mert az éj vándor felhői szétoszoltak fuvalmára a könnyü szellőnek, melly a hajnal pirultával keletkezett, s a fölkelőnek biborszekere messze megaranyozá az égboltozat tündöklő azurját.

Végében a háznak, hol Zemma szállása volt, a lak tulajdonosa kisded kies kertet alakíta, mellyben a keleti növények egész pompájokban díszlettek a gondos ápolás mellett, mellyel azokra most Zemma is ügyelt. A virágágyakon túl magas platánok s szende olajfák terjesztének a napnak magasbra haladtával kellemes árnyékot; most pedig csendes suhogással rezegtek leveleik a kelő nap első sugárain szétrepkedő szellők csókjaira, s rezgésők közben gyöngyöket hullatának, mellyeket a kora hajnal sírt bucsúzási bujában. — Hol a lomb sürübb volt, kőpadok állottak a pihenők számára, s hogy mi se hiányzék abból, mi kedvességét emelné a

kertnek, völgyesedő részén egy szírttábla alól gyönge érrel serkedezett a forrás, habjai buján tenyésző azoleák és sárga liliomoktól szegélyzett medrecskében csörögtek alá a völgybe.

A kelő nap Zemmát itt a forrás mellett, egy platan árnyékában találta. Hiába kisérté meg nyugalmát nyoszolyáján, álom nem jött szemeire. Az éjnek jelenetei felrázkódtaták vérét, s mint felriasztott őzike, futott szobájából a kertbe, s itt egyik fa alól a másik fa alá, remegve egyre kisértő meglepésétől Héli fiainak, mellytől az Isten szent hajlokában sem volt már bíztos.

Fáradtan rogyott a platán alá, és sohajta:

— Hatalmas ura a seregeknek! hozd férjemet, hozd őt hamar, hogy visszatérve csendes hajlokunkba, nyugodtan tölthessem napjaimat szerelmes körében, távol hű erényemet kisértő minden erőszaktól, mellytől ekkorig szent angyalom megvéde. Hallgasd meg Isten könyörgésemet, s küld el szabadítómat a veszélyből, melly Silóban környez. — O hallgasd meg szolgálód esdeklő imáját, Mindenható — és nyelvem dicsérni fog lelkem tisztaságában mindörökre, mint magasztal a forrás csörgése, s a madárnak éneke a forrás felett.

Szavai elhaltak ajkain, a természet végre diadalmaskodott az izgatott tagokon, s imája után elszunyadott. A forrás csörgése, mellybe a fülmile csendes csattogása vegyült, kedves altató zenéül lőn a gyönyörü hölgynek.

Mig ő itt szunnyadott, férje Fáresz elhagyta szinte Samariát, és Sichemen át Siló felé közeledett. Repülni vágyott ő, mint átrepült lelke a közbeneső hegyeken

és völgyeken kedves nejéhez! De hosszura nyúlt még útja, s mig lomha öszvére s a zarándok sereggel ő is Silóba érkezhetett, hanyatlani fogott a nap, melly őt Samaria völgyein köszönté első sugárival.

Gyorsabb volt a pásztor, ki Fáreszszel tegnap este Samarián túl találkozott, s ki, miután nyáját a hgetbe vezetné, eltünt az előtte ismert rövidebb úton, rögtön Silóba indulva, mielőtt Zemma szunyadásából fölébredne, már Ofninál megfordúlt.

Magasra emelkedett a nap, midőn Zemma szunyadásából fölébredve, szemeit a körötte mosolygó természetre nyitá.

— Nagy Isten! mi kínos álmom volt, sohajtá szemeit törölve, s maga körül szétnézve. Valljon csak álom volt ez, mellyben Fáresz és én annyit szenvedénk? Igen, igen, csak álom! A terhes vád — a börtön — a szégyen — mindez csak álom! Hiszen férjem még nem érkezett meg, s én itt vagyok a hüves forrásnál, hol minden más szinben áll, mint volt álmomban a börtön körül!

Ég, köszönöm jóságodat, folytatá a szép hölgy, térdére ereszkedve s reszkető kezeit imára összefonva; ah ne engedd, hogy iszonyú álmom valaha valosúljon! Igen, te végtelenül kegyes vagy, égnek s földnek ura; te nem fogod engedni, hogy a bün diadalnak örüljön az elnyomott, eltapodott erény felett.

S felállt, hogy szobájába térjen.

A mint megindult, a bokrok közől egy férfi bontakozott ki, mint lesből szokott a vadász, ha a szarvas szokott nyomát követve, feléje közelget.

A férfi láttára Zemma összeborzadott, s ijedten sikolta fel:

— Ő az! nagy ég! ő az — és szemeit elfedve megállt, mintha az eléje jövőnek pillantásai oda igézték volna.

— Miért ez ijedelem Zemma? kérdé nyájas hangon a férfiu, kiben mi azon pásztorra ismerünk, kivel a samariai völgyben találkozánk. Ne rettegj tőlem szép hölgy! hisz tudhatod, mennyire szeretlek, s mennyit szenvedek én, hogy Fáresz elrabolta tőlem kezednek birtokát. Jőj magadhoz, szerető karok nyilnak meg előtted, és szerető szív dobog feléd.

Zemma jegedt szemekkel néze a bátorítóra, s a mint szemei azéival találkoztak, akaratlanúl összerázkodott.

Jer a közel forráshoz, hogy enyhüljön ijedelmed; jer karjaimon emellek oda, s e keblen itt kipihenheted szived gyors ütéseit, és kinyújtja jobbját, hogy Zemmát karon fogja.

— Távozzál Gedor! — így hívják a pásztort — tudod, mint gyülöl téged az én szivem, s mint remeg láttodra kebelem, mióta álmomban kínzómul levél; mond félénken, de határozottan Zemma, a karja után kinyujtott jobbját Gedornak visszataszítva.

— Én, kínzódul, szép hölgy? kérdé fájdalmas meglepetést szinlelve a pásztor,

— Igen, kínzómul te!...

— Lásd, mind csal az álom, mert álmodban tüntem fel, mint mondád, kínzódul! A való, a való, oh

Zemma, mi egészen másképen alakul át körötted! Nem kínzódul leszek én, mint azul levél te nekem; de szabadítóul, védűl siettem én hozzád, nyájamat elhagyva.

— Szabadítóul? kérdé megütközve Zemma; te és szabadítómul?

— Igen, te csodálkozol szavaimon, tettemen, mert tettekben fog nyilvánulni szerelmem irántad nem sokára, csak egy szóval adj reményt szerelmem viszonzásához, emésztő lángom enyhítéséhez.

— Azt nem, soha!

— Nem, soha! És mindig csak e fagyasztó, e dermesztő szavak biborban olvadozó ajkaidról, szép Zemma.

— Mindig és örökre! viszonzá a hölgy, s indult a ház felé.

Ne még, ne hagyj el a kétségbeesésnek rettenetes örvényleténél. Későn jövék fájdalom, nagyon későn, hogy a mult éjjel megmenthettelek volna Héli fiainak vad szenvedélyitől.

— Hogyan? s te tudnád azt? esék szavába a pásztornak töredezett hangon Zemma, mert e csodálkozás és kínos emlékezés torkába fojták a szavakat.

— Oh te nem is sejted szép Zemma, folytatá a pásztor színlett szánalom és részvét hangjain, te nem is gyanítod, milly iszonyu ármányt kohol elvesztésedre a bün.

— Az én elvesztésemre?

— Igen, a tiédre és férjedére.

— S mit vétettem én, mit vétett férjem, hogy vesztünkre törjön a gonoszság?

— Épen az, hogy nem vétettél, ingerli a bünt ellened. De már is többet szóltam, mint szólnom kellett volna.

— Mondd el, ah mondd el Gedor, mit tudsz az ellenünk forralt ármány útairól? Könnyebb lesz talán, az Úr állván részünkre, meghiusítni a sötétben ránk törő ármánynak czélait, ha tudjuk, s ismerjük azokat.

— Azért siettem hozzád, hogy közöljem azokat; de díjúl szabad-e remélnem szivednek hajlamát, s készségét megőrjitő vágyaim teljesítésére? Csak egy szerelmes pillantást, egy boldogító reménszót, Zemma! s én mindent felfedek előtted.

Gedor e végszavakat térdén mondá el, s a hölgy nem nyujtá ki karjait, hogy fölemelje, nem inte szép szemeivel, hogy fölkelne a porból. Ő elmélyedve állt, gondolatában a fonalat keresve, melly az ellene szövődött cselnek kulcsához vezetné. Hiába! nem találta azt. Ártatlanságának öntudatában már kételkedett, a mint kétkedni alaposan is lehetett, a kisértő Gedor szavaiban.

— Nem, az nem lehet! Az ég nem akarja szegény szolgái elvesztét; nyelved fulánkos, mint volt a paradicsomi kigyóé, de én erősb leendek hitemben, s engedelmesb az Úr parancsai teljesítésében, semhogy hinárodba rohanjak. Menj, távozzál tőlem.

— Csak egy boldogító reménszót, Zemma! esdeklék újra térdein Geron.

— Nem, soha!

— Nem, soha? kérdé fölegyenesedve a pásztor, s ajkai remegtek az ádázattól, mit lelkében a megvetett

buja szerelem gyilkos érzete gerjesztett. Nem, soha! ezt montad, úgy-e? ezt, s én mondom neked: eszközévé leszek az ármánynak, melly fejedre és férjedére kohol megsemmítő mennyköveket, és kinzódul leszek, hogy álmod valóvá legyen.

— Ember! te rettenetes tudsz lenni — sohajta Zemma elhalaványulva, azon irtózatos kifejezésén, melly Gedor arczain előbbi szavai közben mutatkozott.

— Igen, rettenetes leszek, hogy megboszúljam elrablott mennyemet; mondá kitörő indulattal a pásztor, s a kert bokrai közt tova sietett.

— Menj, segítsd koholni a pokolnak és szolgáinak terveit ellenem, s ártatlan férjem ellen; velünk leend az Úr, s ármányotok nyila megtompul a paizson, melly karja által bennünket fedezni fog.

Illy gondolatok közt néze Zemma a távozó férfiu után, s e gondolat lelke mélyéből jött, hol Jehova a szent valóság apadatlan forrását fakasztá, hogy lenne kincse a gyönge hölgynek, mellyet semmi földi hatalom tőle el nem rabolhatna, hogy lenne rendületlen alapja a hitnek s bizalomnak őiránta a nehéz pillanatokban is, midőn emberi szemnek átláthatlan tervei szerint a kisértetbe vinné, hogy lenne végtelen szerelme, s csüggedni nem tudó reménye daczára a látogatásoknak, mellyeket mindenható kara rá bocsátna.

És Zemma e viszontagságok közt is boldog vala. Ha felzaklaták is Gedor ijesztő szavai, gyöngéd s már felizgatott kedélyét: a vésztőli rettegés csak pillanatig vehetett rajta erőt. Az öntudat hatalma kimondhatlanul nagy

megnyugvást hoz a kebelre, erőt lehel a szívbe, bátorságot fakaszt a lélekben megküzdeni a veszélylyel, melly fejünkre tornyosúl. Miként a völgyi patak kristálya zavartalan csergedez virágszegélyes ágyában, mig az azt árnyazó fügék galyait a szélvihar tépi, szaggatja: úgy a tiszta öntudatu lélek csöndes megnyugvással nézi a veszélyt, melly őt megrohanja; mert tudja, érezi, mikép sulya alatt meghajolhat ugyan, de meg nem törethetik. Így volt Zemma is. Hiven jarva szünetlen az Úrnak útain, hite s bizalma erős volt, hogy el nem hagyandja őt a vész perczeiben, s e hittel, e bizalommal lelkében sietett szobájába, hogy azt soká nem késhető férje illő fogadására elrendezze.

V.

FÉRJ ÉS NŐ.

A nap haladt, és Zemmára nézve, ki ezer kis foglalkozást talált csinos kamrájában, gyorsabban közelgett az est, mint önmaga hitte volna.

Mielőtt azonban nyugatra hajolna, még egy eseménynek kelle őt kedves foglalkozásiban megszakasztani.

Délesti imáját végzendő Zemma, a szent hajlek csarnokába ment. A mint küszöbén belépne, Ofni egyik szolgája lépett eléje.

— Asszonyom, bocsánat! mond a szolga magát

meghajtva, de kénytelen vagyok hozzád egy kérdéssel fordulni, talán kisegíthetsz a bajból.

Zemma ismeré Ofni szolgáját, s megdöbbenve hallgatá szavait, mert szive a mult éj történetei után, kedves tárgyat nem várhata az őt megszólító cseléd ajkairól.

Megdöbbenésén csakhamar erőt vőn, és nyugodt kedélyt mutató hangon felele.

— Szólj, halljam kérdésedet.

— Csekély az egész, rád nézve asszonyom! de rám és szegény családomra nézve fontos nagyon; mondá a szolga színlett bú hangjain.

— Csak szólj szabadon, bátorítá őt Fáresz felesége, kinek nemes lelkében a szolga végszavai részvétet fakasztának; ha segíthetek, szivesen teendem.

— Te voltál nemde, asszonyom, ki a legközelebbi éjen át őr gyanánt a templom ajtajánál virasztottál?

— Én válaszolá Zemma megilletődve, a történet emléke fogván el minden gondolatát.

— O mondd, nem láttál, nem leltél-e ott amaz asztalon egy ezüst serleget, mellyet én az áldozás után ott feledék?

— Nem láttam semmit; viszonzá Zemma enyhülten, látva, hogy a szolga kérdése nincs semmi összefüggésben azon viszonyokkal, mellyek tisztének teljesítését a csarnokban olly kimondhatlanul kellemetlenné, veszélyessé tevék.

— Oh, most nem tudom hova legyek! sohajta a szolga, szemeit, mintha könyekben áztak volna el, kezeivel fedezvén. Egyetlen reményem volt benned, hogy

ott látva, biztos helyre teended, hol megtaláljam; most nyomor vár reám és családomra: mert az edény szent volt s nagy értékü, s a büntetés, melly elveszte miatt reám vár, sulyos leend.

— Miért félsz a büntetés sulyától? kérdi résztvevőleg Zemma; ártatlan feledékenységed azt nem fog érdemelni, s a bíró Héli igazságos leend, különben is — tevé szavaihoz bátorítóilag — még nincs elveszve, mert ki is volna olly vakmerő, hogy illy szentségtörő orzást követne el! Légy bizalommal, megkerül.

— Te jó vagy, oh asszonyom, ismétlé a szolga, könyeket törölve arczairól. Te jó vagy, s ha te lennél birám, nem fognék reszketni. De így nem fogják hinni, hogy feledékenységem az elveszésnek oka; engem szentségtörő orzással fognak vádolni, s én és családom veszve vagyunk! Bocsánat asszonyom!...

— Szegény ember! sohajtá magában Zemma, s a csarnokba lépett, hol a jövő pillanatban a kőtérdelők egyikére látjuk őt áhitatos imára összefont karokkal az Úr szekrénye irányában térdeire borulni. — Imájába befoglalá, a jó szende lélek, könyörgését Ofni szolgájaért is, hogy Jehova őt kisegítse a veszélyből, mellybe gondatlansága vezette.

Az alatt, hogy Zemma a csarnokban ájtatoskodott Fáresz és bucsujáró társai Silóhoz közeledtek.

Nem volt a zarándok seregben egy is, ki olly hőn ohajtotta utának czélját elérni, mint Fáresz. Ő meleg, istenfélő kebellel hozá áldozmányait az oltárra, de égeté szivét a viszonlátás vágya is. Ő szerette nejét, a rom-

latlan férfi kebel egész szent tüzével, s most, midőn több hónapokon át nem látta őt, megbocsátható volt neki, ha lelke sovárgással nézett a percznek elébe, mellyben gyönyörü Zemmáját olly hosszu idő után — mert hiszen örökségnek tetszik a szerető szívnek azon néhány hónap is, mellyekben szerelme tárgyától elválva élni kénytelen — olly hosszu idő után, mondom, ismét ölelheté.

A kamrája előtti pitvarban ült Zemma, midőn Fáresz a ház udvarába öszvére után belépett.

Örömriadással szökelt könnyü tavaszi zergekint a szép nő férje ölelésére; s az öröm, mellytől sziveik a viszonlátás első pillanatában feldobogtak, leirhatatlan.

Az öszvért, miután terhe leemeltetett, s a mezei zsengék a kamarába helyeztettek, a gede pedig madzagán a kert pázsitjára vezettetett, az ólba terelte Fáresz, kinek délestire fris tejet s irósvajat készite Zemma, szobája keskeny asztalán.

A megérkezés első órája, mellyben együtt étkezének a szerető férj és feleség, viszonos örömüknek néma érzése közt haladt el. Mert a valódi, benső öröm, szintolly néma lehet, mint a nagy szenvedés. Szavainkat a kéj, mellyben lelkünk ittason felrepes, szintúgy elfojthatja, mint a kín, melly keblünket szaggatja, s a mély érzés mind két esetben, csak egyes sohajok-, egyes töredezett hangokban lel útat ajkainkon. A nyelv néma lehet, de annál szólóbb a szem, az arcz, s még testünk egyéb tagjai is, midőn a lelket nagy öröm, nagy bú fogta el.

Igy vott ez Fáresz és Zemmával is. Csak miután a

viszonlátás kéjének első rohama megszünt, lőn beszéde sebb társaságuk fűszere délestijöknek, mellyet elköltvén, a kertbe indultak, hol az alkonyi szellő fuvalmitól ingadozó galyak hives legyezése, a mármár bezáruló virágkelyhek dús illatárja, a közel fakadó forrás alig hallható moraja a legandalítóbb közlékenységre hivák fel a szeretők kebleit.

Mert a természet nyájas ölén, van legboldogítóbb hazája a szerető sziveknek, ott nyilnak meg legtisztább dobogásra üterei, ott fejledeznek legkecsesb, legédesb virágra érzés kincsei. — Az ég, tiszta azurboltozatával, emlékezteti a lelket fényes thronjára a jóság, a kegy, a szeretet kiapadhatlan örök forrásának; látni véljük őt ragyogó székében, és végtelen szeretettel hajolni hozzánk minden fű, minden virágszál, minden lomb ingadozásában, a kis fénybogár csillogásában; hallani véljük szeretete hangjait a szellő suttogásiban, a madarak csevegésiben, a csermely zörgésiben; s midőn szétnézünk mindazon, mi körülünk a láthatárt oszlopoló hegyek homályos gerinczeig elterjed; karjának megfoghatlan hatalmát imádjuk, melly mindezt létre hozá, fentartja, intézi, s önkénytelenül fakad lelkünkben a hit, a bizalom, hogy e nagy, e hatalmas örök lény szeret minket is, tud és akar megvédni a vésztől, a gonosztól.

E tiszta, e boldogító gondolatok azonban itt csak a tiszta sziveknek osztályrészei; mindazáltal megvan a természet szemlélésének jótévő behatása a bűnös kebelre is, melly ott, a csudák ezen mérhetlen tengerében, önmagába szállva, felbátorodik az Alkotó elébei járulásra,

hol, mint a kegyelem örök forrásánál, bocsánatot keressen.

Fáresz és neje, a szép Zemma, tiszta kebellel lépdeltek a kert pázsitszőnyegén. Karjaik egymásba fonva, gyakran elmélyedve, szeretetteljesen szoríták meg egymás kezeit, s a feltünedező csillagokról egymás szemeibe tekintvén, mennyet hittenek látni azokban. Ők kimondhatlanul boldogok valának viszonszerelmökben! Lelkök fellegtelen volt, mint az ég, melly alatt szent érzésök gyönyörét élvezék, és Zemma, a jelen órák kéjétől ittasulva, feledni látszott mindazt, mi szivét a mult órákban kellemetlenül érinté.

Azonban mint szellő a tiszta láthatár szélén könnyen hajtja fel a hegyek túloldalán czirkáló felleget: úgy hozhatott borút Zemma kedélyének ragyogó egére épen a múlt órák emléke, mihelyt a gondolat szellőjét lelkében egy hang, egy váratlan figyelmeztetés az ifjú feledés könnyű leple alatt szárnyakra költötte.

Te fáradt vagy, férjem; szóla járásuk közben Zemma Fáreszhez. Két napig tartó útad után jó lesz pihenned? — Jer üljünk e padra. —

Legyen kedvesem, viszonzá a férj; bár karjaidon egész Kanaant be tudnám járni a nélkül, hogy fáradtnak érezném magamat.

S a jövő pillanatban a szerető házaspár egy kőpadra ült, melly a forrás feletti magaslaton emelkedő pálmafa vitorlalevelei alá helyezve gyönyörü kilátással kedveskedett a szemnek, a silói téres völgyeken túl, a gerizimi hegyekig, mellyek éjszaknyugotra a láthatárt zárák be.

Mondd kedves Zemmám, mint folyt el időd a szép magányban itt, mig én tőled távol valék? hosszu volt-e az, mint nekem, hosszu-e mint az örökség?

— Imában Fáresz és kedves gondolatimban, melyekkel szünetlen körötted valék. Ha ájtatosságomat végezém: hozzád zarándokolt lelkem: s veled járdalék mezőiden, a ligetben és nyájad körött! Az idő hosszuságát enyhité a gondolat, hogy lelkem veled mulat.

— És vártad-e a hontérés pillanatát sovárgva mint én?

Milly kérdés ez Fáresz? viszonzá a hölgy, szép fényes szemeit szendén emelve férjére, kinek egyszersmind kebelére simult.

— O csakhogy nem ért baj bennünket! sohajta Fáresz áhitatos ajakkal.

E szavakra önkénytelen döbbenést érezett Zemma szivében, s hirtelen fölemelé szép fejét férje melléről, kinek figyelmét e változás el nem kerülheté.

— Mi ez lelkemnek angyala? Talán nem volt baj nélkül az idő, mit tőlem távol éltél? ah szólj, szólj szivemnek élete, mi ért, hadd osszam meg veled a türt kínokat, avagy, ha függőben az, hadd hárítsam el azt, folytatá, sürgető esdeklés hangjain Fáresz.

— Oh igen, az volt, hála a jóságos égnek viszonzá a nő, teljes öntudattal, mi közben jobbjával homlokát törlé le, mintha bús emlékeket akarna onnan tova üzni.

A „baj" szónak említése azon pillanatban vissza-

idézte Zemma lelke elé a mult éj és nappal történeteit. Ő nem gondolt arra, hogy tisztába jöjjön magával az iránt, vajjon megmondja-e, vagy sem férjének Finees és Ofni vakmerő tettét? avvagy mikép viselje magát, ha Fáresz azt más által tudná meg? s mint ezt, úgy feledte szinte Gedor nyilatkozatait is az ármányról, melly ellenök készülőben volna. Ő férjét várta csak, s miután ez megérkezett, csak őt látta, csak az ő örömét érezte, melly látására keblében támadott.

Szép, bár a következményeket tekintve, nem mindig magasztalható egyik tulajdona az a tiszta, egyszerüen ártatlan kedélyeknek, hogy többször a legfontosb dolgokról sem hajlandók eszmélkedni, kivált ha hiszik, hogy azok csak önszemélyöket érdeklik, s valamint nagy hatásuk rájok a pillanatban, mellyben megtörténnek, ép olly rögtön áll elő a feledés is, fátyolával bevonni azokat, mig valami véletlen azok emlékét önkénytelenül föl nem idézi.

Nagy volt rémülete Zemmának a csarnokban, midőn Finees és Ofni ostromlásaikkal őt megrohanták; megdöbbenve hallgatá Gedor figyelmeztető szavait is, mellyekben cselszövényekről emlékezék; de azt hivé, hogy midőn amazok vakmerőségével diadalmasan daczolt, csak azt tevé, mivel erénye tekintetében, Isten parancsából önmagának tartozott, s férje iránti hűségét rendületlenül megvédvén, az egész történet — főleg miután pár nap mulva férje társaságában Silót elhagyandá — többé valamint őt nem, úgy Fáreszt még kevésbbé érdekelné, Gedor szavairól pedig, miután azokat csupán szerelmi

láza kifolyásának tartá, tiszta lelke és útai öntudatában szinte fölöslegesnek tartotta tovább is gondolkodni.

Nem volt tehát kiszámíttott terv szerinti bünös titkolózás Zemma hallgatása férje előtt, hanem azon bajt nem ismerő, vészt nem sejtő, a történtek következményeit nem fontolgató, s mindenek felett gyanúsitni és gyanakodni nem képes tiszta kedélynek tulajdona, melylyel Zemma is nagy mértékben bírt.

A szó, melly őt a vele történtekre emlékezteté, első gondolattal szinte nem azok következményit juttatá eszébe, hanem veszélyét a bűnnek, mellyben önvétke nélkül forgott volt, s midőn szíve megdöbbent, nem a jövőtől félt, hanem a mult reszketteté meg. S csak midőn férje sürgető esdeklésit hallá, merült fel lelkében a gyöngéd vád: „hátha nem mult el egészen a veszély, s férje mint erősebb oltalmazni fogja őt.“...

Csak most kezde vitázni önmagával: elmondja-e azokat, miket Finees és Ofni tőnek kedves Fáreszének? s megmondja-e Gedor intő szavait? Vitája azonban rövid vala. A kétkedésen, mit végtelen szerelme gerjesztett: vajjon nem lesz-e gyöngédtelenség részéről férjének nyugalmát azok tudatása által megzavarni? erőt vőn a másik pillanatban azon gyermekies őszinteség, mellyel nem csak férje, de mindenki iránt viseltetett.

E gondolat csak rövid perczekig némává tevé Zemmát, s miután férje újlag szólásra kérte fel, leirhatlan kedvességgel válaszolt; gyönyörü homlokát ismét mellére bocsátva:

— Hála az égnek, nem ért baj kedvesem! Légy nyugodt; légy!... majd fölemelkedve, s jobbjának mutató ujját állára feszítve folytatá: érhetett volna, az igaz nagy baj; de az úr őrködött felettem.

S most elmondá azokat, miket Finees és Ofni mult éjjel a szent hajlék csarnokában miveltek, s miket mi már a fentebbiekből megérténk.

Ki írja le Fáresz iszonyu haragját, melly veséjét Zemma szavai közben izgatva tépé és szaggatá. A szende hölgy rimánkodó szavai nem lönek képesek a férj keblében támadott vihart lecsillapítani, s midőn Zemma már elnémult s kezeit összefonva, remegve és elhalaványulva nézé a lázadást, a dühöt, melly Fáresznek lelkében dulongott, felszökék a padról és jobbját ökölbe szoritva felkiálta:

— Istentelenek!....

Fáresz kiáltása irtózatos volt, mint lelkének állapota borzasztó, s a kert völgyei s a közel eső sziklák és facsoportozatok, rémitőn hangzák azt vissza.

A viszhang e kiáltás nyomában ördögi kaczagást nyögött még a férj és nő fülébe.

Zemma szétnézett, és nem láta senkit, csak a bokrok suhogását hallá, mellyek összezörrentek, mint midőn zaklatott vad bújja homályaikat.

A következő pillanatban ismét minden sircsendben állt köröttök.

VI.

SEJTELMEK.

A hit az emberi szivnek boldog mennyországa, mellynek ragyogó kapuin egyik oldalról a remény, másikról a szeretet áll fényes cherub gyanánt. Mindkettőt a hit állítja oda, mintegy őrökül, hogy vigyázzanak a kincsek kincsére, melly abban s csak abban rejtezik. Vedd el az emberi szivnek hitét, olts édes bizalma helyébe kétkedést, s kárhozatra lökéd azt; mert a kietlen palota ajtaiból elköltözött egyszersmind a remény, el a szeretet is — a fényes mennyországból sötét pokol leve, hol öröm helyet kín, s szent megelégedés helyet égető vágytövisek ölelkeznek a lélekre.

Fáresznek nem jutott soha eszébe kétkedni neje szerelmében, hitében. Midőn Héli fiainak merényét hallá, szíve mindinkább összeszorult, vére el elakadt, s csak nehéz lélekzetben ujult föl koronként az élet mellében. Helyzete kínos vala, a kétségbeesésig!

És az egyszerü ártatlan hölgy nem vevé észre férjében a változást. Ő beszéde közben jobbadán a földre tekintgetett, s csak midőn a két testvér vitájára került a sor, s hallatára Fáresz rögtön felegyenesedett, s görcsösült ajakkal kiálta fel, csak akkor szökelt mel-

léje, s megrémülve látá annak vonásiban az iszonyu változást, mit előadása idézett férfiasan szép arczára.

— Az égre! mi ért, o Fáresz? kérdé a nő gyöngéd hókezeivel férjének jobbját szorítva át.

— O szólj, Zemma! szólj ősim szent hamvaira: szeretsz-e még? szeretsz-e még hiven? sohajtá Fáresz, kebelét iszonyu fájdalom dulván, s két kezeivel szemeit fedve el, hogy ne lássa nejét, mig szavait nem hallja.

— Milly kérdés ez Fáresz?... viszonzá megdöbbönve a nő s csodálattal néze férje villogó szemei közé.

— Oh! hogy nincs mennykövem, mellyel porrá zuzhatnám a gonoszokat, kik mennyemet rohanák meg! csikorga tovább Fáresz, remegő kezeit ég felé emelve, hova merevült szemeit is függeszté!.....

Zemmát férjének előbbi kérdése világosítá fel eziránt, hogy az éji történetek nem csak őt magát, de férjét is érdekelték; s midőn ez átkozódása közt menyköveket ohajtott Héli fiainak fejére: ő enyészni érezve minden erejét, a padra visszarogyott és felkiálta:

— O minek is szóltam.

— S te még bánod, hogy hallgatással nem leplezéd a bünt, tán.... ten.... bünödet! o asszony! asszony!....

Szava itt elakadt, s neje mellé a kőpadra hanyatlott.

— Az égre, férjem! milly isszonyu e gyanud! sohajta Zemma, s szemeit födé el.

E hatalmas felindulásokat néma csend követte, mely-

lyet néhány pillanat mulva Zemma szakasztott meg, ki odatérdelve Fáresz elé, igy esdekelt előtte.

— Férjem, kedves édes férjem! fékezd e vad szenvedélyt, melly engem rémülettel tölt el.... Fékezd azt Fáresz!.... Mem volt hatalmamban a gonoszok bűntervét kikerülni, de adott erőt az ég azt meghiusitni. Én mindig, halálomig, a te szerelmes, hűséges nőd vagyok, Fáresz!

A férj kinvihara lassanként enyhülni kezdett, s a mint lázából kiábrándulása közben, Zemma megnyugtató szavait hallá: lelkét megkönnyülni érezé.

Két kezével előbb homlokára dőlt, hosszu fekete fürteit símita szét, majd az előtte térdelő feleségre veté szemeit, s felsohajta:

— Igen, Zemma! te az én szerelmes, hűséges nőm vagy!.... még mindig az vagy!.... Oh ismételd szavaidat, hogy felüdüljön e sziv, ismételd, hogy megszabadulva a kétkedés fulánkitól, irántadi hitét teljesen visszanyerje. Jer kebelemre! szép hölgyem te; jer! és mondd el ujra, hogy szeretsz, hogy csak engem szeretsz.... s igy szólva magához emelé Zemmát, ki egyre még előtte térdele.

Zemma szótlan borúlt férjének hatalmasan dobogó szivére.

A ki valaha forrón, valóan, a kábulásig szeretett, csak az képes egészen felfogni, az képes csak érteni a szenvedést, melly Fáresznek lelkét e beszélgetés közben kínpadra feszíte. Képzelődése nem állapodott meg azoknál, miket Zemma egyszerü őszinteségében

a történtekről mondott; odagondolá azokhoz a legirtózatosbat, mit Finees es Ofni szentségtörő merényök magával hozhat. Innen a lázas szenvedély, melly agyát, gondolatát s szivét sarokból kiforgatá.... Ő nem képzelheté eddig soha, hogy illyesmi megtörténhessék: s most a lehetőség maga kábultá tevé őt, elvevé lelkének minden erejét, s innen a rettenetes vihar, melly szivét megkapá, marczangolá.

Mint a legirtózatosban duló szélvész tartós nem lehet, s nyomában senyvedt nyugalom száll a természetre, ugy vagyunk az emberi szivvel is, mellynek kinrohamai után, neme a fásultságnak áll be, melly fokozatosan hozza vissza keblünkbe az öntudatos életet.

A csend, melly Fáresz utolsó szavait követte, részéről illy fásultság volt, mellynek nyomán perczenként tére meg lelkének nyugalma. A mint e pillanat bekövetkezett, Fáresz erősben szorítá szép nejét mellére, s csöndesült hangon, mellyre a szerelem megtérő bizalma vegyült, szólt Zemmához:

— De mondd, kedves feleség! megjelentetted-e a bünös merényt Hélinek, a gonoszok apjának, Izrael birájának?

Zemma ártatlan kétkedéssel néze férjére, mintha kérdené: s miért kelle azt megjelentenem, és felele nem.

— Nem? ismétlé csodálkozva Fáresz, és szaván, s még inkább arczain ujabb háborodás jelei mutatkoztak. Tehát büntársokul levél hallgatásod által, s kitevéd magadat vétkes merényök ismétlésére?

— Hogyan? kérdé fölrettenve Zemma.

— Ki a bünt tudja, folytatá Fáresz komoly hangon, és illető felsőbbjének tudtára nem adja, czimborává lesz, és bünzik önmaga is.

De engem megvédett az ég bünös karjaiktól, mond gyermekies önvédelemmel a szép hölgy; s igy nem lőn szükséges följelentenem a bűnt, melly el nem követtetett.

— Oh Zemma! a bűnös terv, melly tettig halad, mint történt Héli fiaival, ha czélt teljesen nem ér is, már vétekké lesz. S vajjon nem volt-e megszentelenítése a szent hajloknak az, mit Finees és Ofni elkövettek?.... Ő rajtok mult-e, hogy a bűnt egészen végre nem hajtották. Ha az ég téged kevésbbé szeretvén, ótalomkarját rólad leemeli, s téged szent erőd elhágy, nem vagy-e te most áldozata a gonoszok vad szenvedélyének.

Zemma összeborzadott, elhalaványult, s merően néze férjére, ki folytatá:

— Hallgatásod, mit félénkségednek, talán hajlamodnak a bünre, mit megkisértettek tulajdoníthatnak, nem ösztönzendé-e őket arra, hogy rút szándékuk kivitelét felfüggesszék?

— Isszonyu gondolatot fakasztasz lelkemben! kiálta Zemma.... Ne tovább, férjem! ne tovább!....

— Te mind ezt veszélyezéd hallgatásoddal, folytatta a férj, veszélyezéd az urnak kegyelmét, ki egyszer segitségedre jövén, midőn hallgatva mellőzéd az utat, melly a bünszándék megfenyítésére vezetendett, s jóságát megboszúlandotta: haragjában zsákmányul vetendett a bünnek, melly irtózatos!.... Te veszélyezéd

az én boldogságomat is, mellyet e vétkes merény most csak megingatott, de sikerülése egészen megfogott semmisítni! Mindezt hallgatásod okozhatá.

— Oh Fáresz! sohajta fájdalmasan a szép hölgy, mindezt nem tudám, nem gyanítám én. Az úr lássa lelkem s szívem tisztaságát, abba biztam én, s az égnek hagyám megboszúlni a bünt, mit Héli fiai rajtam elkövetni akartak.... S ösztönszerüleges védelemmel folytatá: téged vártalak, veled elhagyandám Silót, s igy lehetlenné tevém a bünös merény ismételhetését.... Finees és Ofni, mint mondám: fenyegetőzve álltanak szemközt egymással oldalomnál, s megvalék győződve, hogy viszonyos boszujokban nem fog elmaradni az ég büntető ostora vétkes fejeikről.... De ha ez nem történik is...

Itt elhallgatott, mint ki gondolatait akarja összeszedni, mielőtt beszéde folyamát tovább füzze.

— S ha ez nem történik? kérdé neje hallgatását használva Fáresz, ki az őszinteség meggyőző védelemszavain feszült figyelemmel csügge, de ha ez nem történik is? ismétlé, mondd kedves szép feleség! mit teendesz, mi következik akkor?

És Zemma mint két kezét férje jobbjába téve, szendén pillanta a sürgetőre és folytatá:

Ha Finees és Ofni egymást vádolva nem lépnének atyjok — Izrael birója elé, — s igy a dolog ismeretlen marad a nép előtt, mond Fáresz! miért hirestelém-e ki a bünös merényt, hogy iránta di végtelen szerelmem és hűségem szent erénye felett a csacska népet rágód-

tassam? s okot adjak a gyanura, okot a gunyolódásra, okot szeplőtlenségem megtagadására?

— Igaz, igaz, oh Zemma! Az ég akarta így, s te az Úrnak lelkedben megszólaló hangját követted hallgatásoddal.

— S ha Héli fiai, hogy egymást terheljék, hogy engemet vádamért megboszúljanak, a bűnt elkövetetnek hirdeték?.... akkor oh férjem?.....

— Elvalánk veszve sohajta Fáresz.

— Tehát hallgaték; mond csendesen, fejét lekonyitva Zemma, s némi szünet után folytatá: igy is nem tudom dühök a vallott kudarcz miatt, lecsillapult-e végképen s az első kisérlet sükertelensége nem ingerli-e gonosz vágyukat?.... Legalább Gedor szavait, miket ma reggel monda....

— S ki azon ember, kit im most nevezél? esék szavába Fáresz.

Te nem ismered őt; válaszolt Zemma. Mielőtt te jöttél; kezem után esengett, de szivem soha sem tudott megbarátkozni az emberrel, kinek baljóslatu, viszszaijesztő arcza, a mennyiszer látám, mindig titkos rettegéssel tőlti el szivemet. Mióta Engadiból veled Bethuliaba költözém, eltünt ő körömből, s csak ma látám ismét először, midőn itt a kertben meglepvén, hajdani szerelméről tőn ujabb vallomást....

S te azt meghallgatád, Zemma!.... nem parancsolál neki hallgatást? kérdé szavába esőleg Fáresz, ki felesége szavait mindinkább feszülő figyelemmel hallgatá, s kiben a féltés kígyóinak fészke volt támadóban.

— Mondám neki, hogy őt nem szerettem soha; folytatá mindig az egyszerüen őszinte szendeség hangjain Zemma; s most illetlen tolakodásáért gyűlölöm; de ő mást is szólt....

— Mást is szólt? beszélj?

— Említé, hogy ellenünk a bűn ármányt forral, cselszövést készít,.... de szavai homályosak valának, azt se mondá kitől kellene tartanunk?....

— És ki lehetne az, ki vesztünkre törne? kinek és mit vétettél te, mit és kinek én?....

— Arra emlékszem csupán, hogy Héli fiainak éji merényét hozá fel.... s igy alig ha ők nem azok, kik minket elveszteni vágynak?....

— Oh! ők lesznek azok! sohajta Fáresz a padról fölegyenesedve. Ők képesek daczolni az Isten s atyáink törvényivel, csak ők, bizva atyjok vétkes engedékenységébe. De az ártatlanság hathatós vértül lesz mi rajtunk, s megfog tompulni azon vétkes fegyverök.

Szavát végezve, mellére voná Zemmát, és szoros ölelése közben égre emelve szemeit sohajta:

— Isten, ki látod szivünket, oltalmazz orgyilkosink ellen.

Az est azonban késöre haladt.

Fáreszt és nejét fájdalmas merengésökből Zemma szolgalánya ébreszté föl, ki lelketlenül sietett nyomukba, hogy őket a szobába szólitsa, hol — mint-mondá, a törvény szolgái várakozának gazdáira.

VII.

AZ ITÉLET.

A ház pitvarában három férfi állt, kiket az érkező Fáresz és neje, akkori szokás szerint meghajolva üdvezeltek.

A férfiak egészen ismeretlenek voltak, s csak miután az egyik a kamrában pislogó-mécsnél fáklyát gyujta, ennek vereslő fényénél ismere azok egyikében Ofni szolgájára, ki őt, a délesti imára menőt, a szent hajlék csarnokában megállitva, urának elveszett érczedénye iránt megkérdezé.

E férfiu láttára bal sejtelmek borultak Zemma szivére, s a gyönge hölgy megrettenve foná mindkét kezét férje balára, ki az idegeneket nyájasan kéré feljöttük okának előadására.

— Bocsáss meg Fáresz! szóla az egyik, kiben a silói birróság egyik alsóbbrendü tisztviselőjét lehete gyanítni; bocsáss meg, hogy illy későn jövünk zavarni házadnak csöndét: de a dolog sürgetős, s Izrael birója parancsolá, végeznők ma, mert holnapig a szentségtörő bün tárgya elsikkasztathatik.... Ofni áldozási ezüst edényinek egyike oroztatott el a templom csarnokából....

— Férjem, Fáresz!.... szakasztá meg kínos so-

hajtással a tisztviselő kimért fontosságu beszédét Zemma, s egy közel eső székre rogyott.

Fáresz hámulva állott, a jövények baljóslatu mosolylyal pillantának össze s a tisztviselő folytatá:

— Az edény a tegnapi áldozatnál maradt feledékenységből a csarnok egyik asztalán, s minthogy tegnap Zemmán volt a sor a szent hajlék ajtajánál őrködni, s az edény már ma reggel sem találtatván helyén, de mind ez ideig meg nem kerülvén: hozzá küldeténk, vizsgálnók meg lakát.... mert a gyanu ő rá háromolt.

— Nagy ég! illy alávaló, illy gyalázatos tettet mer-e föltenni Héli nőmről, Engadi legdúsabb családjának leányáról? nőmről, Bethulia legmegáldottabb birtokosai egyikének, Fáresznek nejéről?....

Szavait csend követé; s ő néhány pillanat után, miközben eszméit összeszedni látszék, folytatá:

— Ám teljesitsétek kötelességtöket, melylyel birátok, kinek gyönge agyában foganszhatott csak e gyalázatteljes gyanu, megbizott... Motozzátok ki lakomat, s ne hagyjatok vizsgálatlanul egy szeget, ássátok fel a földet sok ölre a ház körül.... de ha nem találjátok meg az elveszett edényt, ám akkor rettegjen Héli, rettegjen bűne czimborája, ki illy szennyet merészlett hozni házam tisztaságára.

— Csöndesedjél Fáresz! mond az idegenek vezetője. Ép azért jövénk éjel, hogy ártatlanság esetére eljárásunk titokban maradjon.

— Elég a szó, kezd el munkádat, mondá Fáresz; s ő hozzá fogott a motozáshoz.

Szótlan haraggal nézte Fáresz a kutatást s néma csüggetegséggel Zemma, s csak midőn az áldozatra szánt mezei zsengéket rejtő zsák alját akarná kinyitni a biró szolgája, riadt fel a gazda:

— Miért nézesz ott, miért akarod áldozmányimat, mert azok vannak a zsákba elvarva, tisztátlan kezeiddel érinteni? s oda ugrott, hogy a szolgát a kezdett nyitogatástól elvonja.

— Tisztünkben áll mindent, de mindent (e szót tapasztalt hangnyomattal ismétlé) mi e házban van, kikutatni; viszonzá komoly arczkifejezéssel a tisztviselő; ha szép módjával nem, még erőszakkal is.

— De mit nézesz a zsákban, mit magammal hozék Bethuliából, s csak kevés idő előtt terhelék le öszvéremről, azóta illetetlenül áll helyén, hova jöttömkor letevém.

— Nem szabad motozatlanul hagynunk semmit; felelt a tiszt szárazan.

— Ám fertőzzétek meg tehát istentelen kezeitekkel, mezőim zsengéjét, s tegyétek lehetlené hónapi áldozásomat; sohajta Fáresz s visszavonult felesége mellé.

A zsák kimotozva lőn, s az elveszettnek állított ezüst edény benn találtatott!

— Itt van! szóla gúnyos mosolylyal a birói személy, midőn a szolga egy rongyokba takargatott göngyött nyujtván át neki, azt kibontogatá, s tartalmát az oda emelt fáklya fényénél vizsgálva nézegeté.

— Nagy ég! lehetséges-e? sohajtának Fáresz és Zemma egyszerre, kiket szolgalányukkal együtt, a tör-

vény szolgái jövő pillanatban Héli elé kisérték, s ez fogságba tétette.

Mint kerülhetett az áldozási edény Fáresz butyrába, csak ő és háznépe előtt volt titok. Olvasóim visszaemlékezve Gedor találkozására Fáreszszel a samariai völgyben, gyanítni fogják, hogy a ruhákba takargatott tárgy, mit Fáresztől észre nem vétetve, az öszvér oldalán csüggő butyorba rejtett épen ez edény volt, mit neki Ofni már előbb átadott, hogy Fáreszt, orzási bünben találtatván, nejétől elzárassa, s ezt majd megszabadítva, bűnös vágyainak teljesitésére annál könnyebben rá birhassa.

A gaz csel sükerült, mert Gedor, ki különben is boszút horda szivében Fáresz iránt, ki a szép arát kezéről elütötte, kész és ügyes eszközül szolgált annak kivitelében. A házmotozást pedig azért sürgeté Ofni, még azon estve, mellyen Fáresz Silóba megérkezett, nehogy valamiképen áldozmánya rendezésére, átnézésére kedve jövén, az edényt ott találja, s mielőtt a törvény lépéseket tenne, mint tudta nélkül odarejtettet, bemutassa, s igy a büntetést elkerülje. — A szolga rimánkodása Zemma előtt a csarnokban, arra volt számítva, hogy az edény elorzásáról hír, legalább Zemmának tudtára esvén, az ellenök kezdett csel inkább valóságnak, mint ármánynak tartassék általa.

Gedor reggeli figyelmeztetése e kertben jó indulatból esett. Ő kész lőn akkor elárulni Ofnit, s megsemmitni tervét, ha Zemma hajol esdeklésére, mi meg nem történvén: folytatá gonosz szereplését a szép hölgy

irányában, kinek erényes állhatatossága csak ingerlé boszúját.

Ő volt szinte, ki Fáresz felkiáltásának viszhangját a kertben ördögi kaczajjal kiséré, s a bokrok közt eltünt. Mert Ofni tervének sükerülésére szükséges vala kilesni azt, vajjon nem foglalkoznak-e a szerető házasok teendő áldozásaik tárgyaival, s a kutatás milly időpontban lesz legtöbb reménynyel a várt sükerre teljesítendő?

Hogy Ofni a házmotozási parancsot már készen tartotta, fölösleges említenem. Elaggott atyával könnyü volt elhitetnie a szinlett veszteséget, könnyü őt rábirni a mulaszthatlan s akadálytalan kutatást rendelő parancs kiadására. S igy mindazt mi Fáresznél történt, pár órái idő alatt könnyen véghez mehetett.

De lássuk az itéletet.

Hosszú volna és fárasztó szép olvasóimat Fáresz és a tőle elkülönzött Zemma börtönébe vezetnem, s a szertartásokat, mellyekkel Héli törvényszéket ült, részletesen felhoznom. Csak azt említem meg, mikép Ofni azon éjjel már megjelent Zemma börtönében, neki és férjének szabadságot igérve, ha szerelmével őt boldogítni a hölgy késznek nyilatkoznék:

Zemma erényét s szilárdságát ismerve, elhihetjük, hogy ez ajánlatot utálattal utasítja vissza, s hogy következésképp Ofni egész bőszültséggel fogott boszúja kivitelében mindent elkövetni.

Másnap az áldozások után birói széket ült Héli; két oldalról fiai, s a nép öregei valának mellette.

A vád Ofni által; a kutatás eredménye az azt végzett törvényszéki személy által előterjesztetett.

A bűntest jelen, a bűn világos volt.

Fáresz és Zemma védelmökre nem tudtak egyebet felhozni, mint ártatlanságukat, mint eddigi fedhetlen életpályájokat — de a külszin ellenök szólt, ők vétkesekül tűntek fel a vesékben nem olvasható ember-birák előtt.

A szentségtörő orzás büntetése becstelenség és szolgaság vala. Ennyit sokalt maga a bűn, s Ofni saját előterjesztésére, mellyet a nép öregei illy körülmények közt örömmel tőnek magokévá, több évrei elzárás határoztatván Fáreszre és nejére; — szolgálójok a vád alól fölmentett.

Az itéletet Fáresz nyugodtan hallgatá, Zemma férjének megnyugvásában talált okot lelke lecsöndesítésére, s a nem érdemelt büntetésnek szent megadással elviselésére.

Bánatos szemeik még egyszer találkoztak egymással, s miután az ünnepre gyült számos népnek mint orzók bemutattattak: külön börtönökbe kisértettek.

A nép hallván Fáresz és Zemma szavait, mellyekkel ártatlanságukat védték, hallván az engadiak és bethuliaiak tanuságtételit, gyanujával Héli fiai ellen fordult, és zugott, de zugása meddő szélfuvalom volt — mert Gedor és Ofni czimborái nem mulaszták el a könnyen hivőket, a külszintlátokat az ellenkezőről, Fáresz és Zemma nagy bűnéről meggyőzni. S hogy voltak, kik hittek szavoknak, abban ki kételkedik, ki a népet ismeri.

Midőn Zemma a törvényszéket elhagyá, egy férfi tolakodott el mellette.

— Egy csók szép orzó, s bűnöd titokban marad! sugá az elsuhamló férfi Zemmához, ki a szólóban — Gedorra ismere, s összerázkodott.

A börtön ajtai nem sokára rá-csukódtak a két ártatlanra, mig az ármánykodó bűn gyalázatos diadalának örülve, folytatá gonosz utain vétkes lépteit.

VIII.

ISTEN KEZE.

Kettő volt mi foglyainkat börtöneikben legkínosabban sebzé, mint az elrablott szabadság érzete: a közvélemény itélete, melly becstelenségöket megérdemeltnek hihette, s hogy egymástól elszakasztva, nem panaszolhatták meg viszonosan szenvedésöket.

És ismét kettő volt, mi őket viszonosan vigasztalá: ártatlanságuk boldogitó öntudata, s a hit, hogy Isten nem soká fogja türni diadalát a bűnnek, melly őket elnyomá.

Volt még egy, mi Fáreszre nézve különösen jóhatással volt — szeretett nejének hűsége iránti határtalan meggyőződésének visszatérése. — Mert tudva a történ-

teket, sejtése, hogy az ármány, melly őket elnyomá, Ofni boszújának eredménye, hitté lőn, s teljesen megnyugtatá neje jellemének rendíthetlen szilárdsága iránt.

Azt, hogy Ofni Silóban atyja vétkes gyöngesége mellett majdnem korlátlan hatalmat gyakorolva mindnyájokon, kik a templom és törvények szolgálatában állottak; nejét, a külön börtönben szenvedőt akkor láthatá, midőn kedve tartá, Fáresz nem gyanítá, s igy a gondolat, hogy kedves feleségének erénye nem ment az erőszak veszélyétől, nem kínzá szívét.

Egyébiránt Ofni nagyon csalatkozott számításában: Zemma erényét a gyalázatos bánásmód nem hogy meg nem rendité, de sőt szilárdabbá tevé; s ha eddig az önbecsnek érzete, az erénynek mély tisztelete, szent köteleségnek teljesítése volt az, mi őt hűségében állhatatossá tevé; most az utálat fészkelte magát e szeplőtlen szívbe a férfiu iránt, ki, hogy bűnös vágyaiban czélt érhessen, nem irtózott illy alávaló boszúra vetemedni. S a milly nagy volt Zemmának szerelme férje iránt, a milly nagy volt fajdalma a felett, hogy sajátlag ő volt — bár ártatlan — oka férje szenvedésének: olly nagy lőn utálata a férfi iránt, ki fogságuknak eszközője volt.

Ez egyik oka volt Ofni számolásábani csalatkozásának.

A másikat Finees bűnös gerjedelmében, és Gedor legyőzhetlen szerelmében találjuk, kik, hogy azt mondjam, ellenőrökül lőnek Ofni egész eljárásában, és Zemma körüli további lépteiben.

Meg van az a bűnben, hogy ha frigyet köt is a bünnel, e kötés csak addig tart, mig azt önmagának is érdekében lenni hiszi.

Bűn szülte Finees frigyét Ofnival; bün — a boszúállás vétkes érzete — készségesité Gedort szolgálatára Ofninak, hogy kezeikben eszközül legyen Fáresz elvesztésére.

Ennek elitélésében ők is czéljok elérhetését látták, de ők nem számítának arra, hogy Zemmát is érje a büntetés súlya! Finees borzadva hallá, bár szívben megrögzött gonosz, az itéletet, melly Zemma fejére is kimondá a súlyos büntetést; s Gedor, ki az ezüst szekrényneyeli bonyolításról, miszerint t. i. annak elsikkasztása Zemma őrségi tisztével hozatik összeköttetésbe, előbb mit sem tudott, látva az itéletet, szinte azt hivé, hogy csupán szemfényvesztés lesz Zemma börtönözése, mi által Ofni szinte Fáreszen akará boszúját tölteni, s majd őt szabadon bocsátva, újabban is megkisértendi nála szerencséjét.

Csalatkozott tehát mind hármuk! S miután Gedor szerelme Zemma iránt még tisztább vala, gondosan őrködött tömlöczénél, s Ofni nem közelíthetett a hölgyhez a nélkül, hogy útjában bátyjával vagy Gedorral ne találkozzék.

Igy vezette az isteni gondviselés az ártatlanság ügyét! S ha örök czéljaihoz képest, mellyeket hiába sovárog a korlátolt halandó belátni, megengedé is, hogy a bün győzelmet üljön az ártatlanság felett; azt nem engedé meg, hogy még az erényt is veszélybe juttassa!

Ofni végre megunta a kényszerült viszonyt, s miután vágyai sükerét nem tudta remélni: feledni kezdé foglyait, s egyéb kalandokra kelt.

Egy váratlan esemény új fordulást adott Fáresz és Zemma szomorú ügyének.

Héli fiai nemcsak Izraelben követték galád útaikat; túl mentek hazájok határán, rárontva gyakran a szomszéd filisteusok földére, többször kizsákmányolák azok városait, templomait: magokkal ragadva azok ifjait és szüzeit is, hogy rabszolgaságra vessék Izraelben.

Pár hét mulva Fáresz bebörtönzése után Ofni egy illy portyázatra rándult czimboráival, kik közől Gedor nem hiányzott. A történet úgy akarta, hogy ez úttal Ofni kóbor csoportai szinte Asealonig nyomulának elő a tenger partra, s a filisteusok ottani királyának nyári lakába rontva ezt kizsákmányolák, s több szolganőkkel együtt magát a királynak leányát, kit a vidék szépsége miatt „hab leánynak" nevezett, magokkal vivék.

A rablás után sorsot vetének a kezökre jutott árva szüzek felett, s a szép király leány Gedornak jutott!

Nehezen tűrte Ofni a sorsnak ezen fonákságát, mint ő játékát nevezni szokta; s miután Gedor neki a szép hab leányt sem igéretek, sem fenyegetések mellett átengedni nem akarta. reákülde a czinkosok közől hármat, kik Gedortól szerencséjét szinte irigylék, s erőszakkal véteté el tőle a zsákmány osztályát, őt pedig megkötöztetve hagyák el Rimonnál, Dan tartományban, a Jerkon folyamnak partjain.

Ofni Silóba tért szép prédájával; Gedor ellenben,

némelly arra járó pásztoroktól megszabadítatván, Engaddiba, innen viszont Bethuliába sietett, s ott Zemmának és Fáresznek véreit fölkeresve: elmondá, miként hálózá be Ofni őt boszúja tervébe, s mint történt az áldozási edénynek Fáresz batyujábai jutása őáltala a samariai völgyben, mint azt olvasóim már látták.

A nép, melly már évek óta zúgott Héli és fiai ellen, csoportosan sereglett Silóba, mind a két vidékről; s Gedor bátor ajakkal leplezvén le ott is a mindent tagadó, de hitelt már senkinél nem találó, s a nép öregeitől több gonoszságainál fogva rég gyülölt Ofninak ármányát; miután a motozásra kiküldött törvényszemély is magába szállva, nyiltan bevallá, mint volt neki Ofnitól meghagyva, különösen az, hogy a Fáresz áldozmányi zsengéit rejtő zsákot vizsgálatlanul ne hagyja, mert ő leginkább ott vélné lappangani a keresett edényt, s így Ofninak az edény hozzájutása iránti előleges tudománya napfényre jövén, a fogságban ülő Fáresz és Zemma ártatlanságán senki sem kételkedett, s azok kibocsátását a nép zajosan követelné: Héli tartva a lázongás következményitől, daczára Ofni ellenszegülésének s fenyegetőzésinek, újra birói széket tarta, mellyben megsemmítvén az előbbi itéletet, a foglyok börtöneit megnyittatá,

Fáresz és Zemma szabadok lőnek: de a nép zúgott még, mert Ofni büntetlenül maradt; s most a tett felfedezéseket nem akará Héli a törvényszolga által kihirdettetni. Találkozott azonban bátor férfiú, ki Siló útczáin kihirdeté Fáresz és neje ártatlanságát, s hogy becsülete, melly az ünnepre gyült népség előtt lőn meg-

semmisítve, ismét az egész nép előtt vissza térjen: az öregek tizenkét férfiút választának, ki bejárva Judea tizenkét tartományát a Jordánon innen és túl, tudassa vele az isteni gondviselésnek bölcs útjait, mellyeken a sanyaru kisértések után Fáreszt és Zemmát ártatlanságuk gloriájában visszaállította.

És Engadi rózsája a nehéz szenvedés után örvendett magzatainak, kikkel őt az Isten megvigasztalá, és kikben irígyei közt felmagasztalá.

Héli vétkes engedékenysege pedig és fiainak gonoszságai meghaladták Jehova türelmét, és felkölté ellenök, és izrael ellen a filisteusokat, kiket Finees és Ofni felzaklattanak, és megboszúlá az áldozmányokban és hölgyekkel elkövetett bűneiket!

És beteljesedett mit Sámuel által Hélinek az Úr megjósola:

„Íme eljőnek a napok: és elvágom a karodat, s az atyád és anyád karját, hogy vén ne legyen a házadban,“

„És meglátod ellenkeződet a templomban, izraelnek minden szerencséiben: és soha vén, nem leszen a házadban.“

„Mindazáltal teljességgel el nem viszem a belőled való férfiat oltáromtól, hanem hogy megfogyatkozzanak a szemeid, és megepedjen a lelked, és nagy része házadnak meghal, mikor emberkorba jutand.“

„Ez lészen pedig jeled, a mi jövendő a két fiadra, Ofni és Fineesre: Egy nap halnak meg mindketten.“

* * *

Afiknél ütközött meg az izrael serege a filisteusokkal, hol az Úr szövetségi szekrénye is elfogatott, miután Ofni és Finees, kik azt kisérték, ott megölettek.

Hélinek a csapás hírét egy benjamini férfiú hozta meg Silóba, Hélit a templom ajtajában találá a férfiú, s midőn hallá, hogy izrael megfutamodott, az ő két fiai elvesztek, az Isten szekrénye pedig elragadtatott: hátra esék a székből az ajtó mellett, s nyakát szegvén meghala, mert vén és idős ember vala, és izraelt negyven esztendeig ítélte.

Így mult Héli és fiainak dicsősége a bűnökért mit izrael áldozmányiban és hölgyein elkövettek. Hosszu életet adott az Isten Hélinek, de nem tért meg, hogy fijait útjaira vezesse. És megmaradtak ezek a bűn utain, Héli szemei pedig elhomályosodtak, hogy ne lássa azokat! lőn pedig vége a bűnnek — rögtön halálukkal.

Azért ne gyönyörködjünk az istentelenek ösvényiben, és ne kedveljük a gonoszok útát.

CSÁSZÁR FERENCZ.

NAGY PÉNTEKRE.

A nép zajongva sürgeti
A végitéletet,
Mit hallni vágy vérszomjasan
Az ártatlan felett.

S a vérpalástban fölpirult
Hajnal sugárinál,
A reszkető biró rebeg:
„Legyen kereszthalál!“

És rá, a tombolók öröm-
Zajától reng az ég;
S föl, Golgotára menni kész
A drága martalék....

Nincs vérborított tagjain,
Nincs semmi, semmi hely,
Hol égető kíntengerül
Száz seb ne forrna fel.

És nincs, ki lelne szaggatott
Testében csöpperőt,
Mégis kereszttel terhelik
A némán szenvedőt.

Terhével átkok ezre közt
Előre tántorog,
Nyomában üldöző vadak
Gyanánt a nép robog.

Szilaj gyönyörrel kürtöli:
Hogy győze ellenén,
Ki csorbát vágyott ejteni
A nemzet ős hitén.

Ki üdvezítő Istenül
Árulta önmagát,
Mind elnyerendők általa
Az üdv fényhajnalát.

Ki most kezében áldozat
Hitoltó bűneért,
S kereszthalála kínai
Között fog ontni vért.

Ki három izben földre hullt
A szörnyü súly alatt,
Mig szétzuzottan Golgota
Hegyére fölhaladt...

Hol rá a létölő kereszt
Durván faragva vár,
És csordulásig töltve lesz
A gyilkos kínpohár.

Hol a zsidók csoportja közt
Könyörre nincs remény,
És nincs, mi győzne a bakók
Föllázitott dühén...

Igen, könyörre nincs remény,
Kereszten függ a test,
Mit a kiontott vérpatak
Sötétvörösre fest.

Igen, könyörre nincs remény,
Az ember szíve jég,
Mig vérhalálán fölsikolt,
S gyászt ölt a rémes ég...

A nap sugára elborult,
A szikla megrepedt,
Életre keltek föl, kiket
Koporsóéj fedett.

A föld hatalmas sarkain
Borzadva reszketett,
S titokszerű kéz tépte szét
Az oltárszönyegét.

S e vad seregben egy vala,
Az is pogány vitéz,
A lázas háború kinek
Ajkára szót idéz.

Ki mellét verve, a csufos
Keresztnél meghajolt,
S rebegni merte: „ó, i g e n,
E z I s t e n F i a v o l t!!“

* * *

Ha fölriasztja kebledet
A bűnös öntudat,
Szivednek lelsz vigasztalást
A gyászkereszt alatt.

E szent fa, mellyen Jezusod
Meghalt kinok között,
Öntözve vérhullámival
Üdvet gyümölcsözött.

S u j á n s z k y A n t a l.

ŐRANGYAL.

(Románcz).

„Jer leányom zöldelő mezőre,
Hol csörögve ömlik a kis ér,
Szedj a fű közt illatos virágot,
Míg a szép nap nyúgodóba tér.

Engem a harang szelid zenéje
Ott a völgyi kápolnába int,
Tiszta kéjjel indulok feléje
Felvidulni lelkileg megint!

„Oda? hol a bérczek alkonyában
Rémletes hangon üvölt a szél?
Hol a villám égő sugarában —
Mint mondád — az Úr Isten beszél?

Oda? hol a tölgyek lombozatján
Zúgva át-át nyargal a vihar?
S hogyha elszáll messze légi útján
Mindent, min'ent gyászos éj takar.

Oda vágysz te?... anyám ne menj el!
Hát ha alszik őrző angyalod?
S nem hallandja: mit kérsz gerjelemmel,
Nem hallandja istenes dalod.

S a duló vész elsöpör magával:
Itt hagyandod árván gyermeked?
Ki ölel meg engem majd karával,
S kinek mondjam „anyám" mint neked?"

„Jó leányom! ott a völgy honában
Nincs mindig vész, szebb nap is virul:
Nézd az alkony vérpiros ruhában,
Mint mosolyg le a hegy ormirul.

Szedj virágot itt a rét ölében,
S a lepékkel múlasd el magad!'
„O, ha nem vagyok szülöm körében,
Ez nekem kéjt s élveket nem ad!

Vigy anyám! vigy el magaddal engem
Hadd tanuljam meg szentes dalod,
Kérni vágynám én is az eget, hogy
Én lehessek őrző angyalod!"

Szelestey László.

REGGEL.

Hajnal pirult az ormokon,
Sugárival völgyet mezőt,
Miként bájos mennyasszonyát
Fénylő s arany színébe szőtt.

Ébredt a dalló kis sereg
S magasra szállt az ég felé,
Minden, mi életben maradt,
Hálával ment az Úr elé.

Ember! teremtésben remek!
Az Úr nagyságának jele,
Te gazdag ész, szív gyöngyiben,
Te minden élőknek feje.

Méltó e névre úgy leszesz,
Ha hálát adsz s imádkozol,
Te a teremtmények között
Legtöbb hálával tartozol.

Lauka Gusztáv.

ISTEN.

Téged kereslek millió világnak
Élő titokként rejtett Istene!
Kit föld, nap, ég, mind száz nyelven kiáltnak,
Nincs senki mégis, a ki értene;
Kit a ki fürkész, tömkelegbe téved:
Jehova, Allah, Isis, Bráma téged!

Téged kereslek oldhatlan talány,
Ki löl az elme első tébolya,
Ki mindenütt vagy, s nem lakol sehol,
Egyet lehelsz, egy ezred elfolya;
Ki menndörögve hirdeted neved,
Mégis tagadjuk l á t s z ó lételed.

Téged kereslek élő irgalom,
És nem lelem csak irgalmad n y o m á t.
Kezed müvét mindenhol bámulom,
De a k e z e t nem láthatom magát.
Elérhetetlen! mondd, hol érlek el?
Vagy szent kegyelmed ér csak engem el?!

Téged kereslek, jó szivű atya,
És nem találok, csak rosz gyermekid!
Teremtésnek teremtetlen szava!
Világnak lelke, napnak fénye, hit!
Vég, és időn túl, mellynek fogyta nincsen:
Téged kereslek titkok titka, Isten!

Nem látlak; érzem még is lételed,
Még a halál is létedről beszél;
Vészek között sokszor szóltam veled:
Istent mutat fel a balsors, veszély.
Van, én tudom, van Isten, érzem őt,
Csak ő adhat szenvedni még erőt!

Jámbor Pál.

ESZME-GYÖNGY.

Hozott a föld virágokat,
Gyümölcsöt és kalászokat;
S mig hervadó virányait
Hótorlatok födik,
A nyúgalom szelíd ölén
Tavaszról álmodik:

Ha éltünk terme érdemet,
Virágban dús erényeket;
Legyen, hogy a sötét halál
Ölében nyúgoszunk,
Ott, a feltámadás dicső
Napjáról álmodunk.

Sujánszky Antal.

AZ ATYA ESKÜJE.

I.

Elszigetelve csendboldog házi körében ült egy angyalszelíd nő himző rámájánál; arczulatának szende bája, a lélektisztaságot visszatükröző nyugodtság, melly egész valóján elömlött, valami kifejezhetlen varázsszépséget kölcsönzének neki, melly mindjárt az első látásra forrón ragadja meg a szemlélőt. Egész lényében olly valami háziasan vonzó feküdt, mellynek megpillantásakor a legmogorvább férfiuban is házasság iránti rokonszenv kezd keletkezni.

Egyszerü csipkefejkötő köritette a hollófekete hajazattal beszegélyezett hosszukás arczot, s mig ennek halványpiros szinén édesen andalodott el a tekintet, szemeinek világoskék egéből őszinte kebelérzetnek szellemtisztasága szólt. Különösen vonzó látvány volt őt hatytyunyakával himző rámája fölött meghajolva csodálhatni, mig karcsu alabástromujjai fölváltva adák egymásnak a fényes tűt, melly vigyázva siklott át az előtte kiteritett selyemszöveten. A nő megfeszített figyelemmel

dolgozott az óra-vánkoson, szeretett férjét, születése napján, vonzalmának e kültanujelével is meglependő.

Kün az előszobában rögtön léptek hangzottak; jól kelle ezeket ismernie, a szép nőnek, mert rámáját hirtelen eldugta s a jövő perczben a belépő férj ölelő karjaiba röpült.

— Nellám, édesem! — rebegte remegő hangon a tulboldog férj, s hosszu, igen hosszu csókot nyomott a hófehér homlokra.

Az érzelmében tulvilági lénynyé magasult nő férje dobogó keblére rejtette bájos arczulatát.

— Négy éve már, mióta szeretett hitesemnek mondhatlak — folytatta nyájasan a férj, neje kezeit kebléhez szoritván — négy éve, mióta melletted páratlan örömökben részesülök.

— Én téged szeretlek! — mondá önérzeti emelkedettséggel a nő, s e három szóban a legbensőbb szerelem egész kincse feküdt.

— S én téged viszont, mondhatlanul — szólt édesepedéssel a férfi.

— Boldogságunk leírhatatlan — folytatta a nő.

— Ah, csupán egy hiányzik még, hogy földi boldogságom kelyhét egészen kiürithetném — hallatta beföllegesülő homlokkal amaz s rejtett fájdalomnak czikázata vonult át a férfias arczulaton — adná az ég, hogy anyai örömben is részesülhetnél, hogy családi életed elégültséget deritene létünk fölé.

— Hisz én boldog, igen boldog vagyok — suttogta a hölgy, arcza elszomoruló vonalainak elégült ki-

fejezést iparkodván kölcsönözni ; mindazáltal látszott, hogy angyalszelid tekintetét elpalástolhatlan búfölleg fátyolozta be.

— Ne, ne kivánd eltitkolni azt, mit férjed iránti nemes, gyöngéd vonzódásod hallgatás leplével akar elfödni; sokkal inkább kiolvasom rejtett fájdalmadat epedő vonásaidból, semhogy ne tudnám, mikép ohajtásod szinte az enyémmel rokonul. Igen, Nella, ha Isten e kérésünket is megadja, ugy boldogságunk kelyhe csordultig megtelik.

A férj, gróf Valkay, sovár epedéssel tekintett odasimuló hitesére s egy köny rezgett pilláin.

— Igen, Nella, az Isten megfogja hallgatni egyesitett kérésünket. Alamizsnát osztatok a templomokban, érezze az egész város kereszténi bőkezüségem apadhatlanságát.

— Aztán menj Máté atyához, tudod, milly hírben áll az istenfélő férfiu a nép előtt. Kérd őt is, hogy kapcsolja a miénkhez imafohászait.

A nap épen hanyatlóban volt, valami költőies jelenet vala a fiatal párt a kertbe szolgáló erkélyen megpillantani, hova léptek, s melly a nap bucsúfényétől vérpalásttal volt elboritva.

— Én követem tanácsodat, Nella; még ma Máté atyához megyek. Te szeráf vagy, ő már itt a földön üdvözült halandó : illy két lény fohászait az Isten megfogja hallgatni.

Szólt a gróf, közelebb vonta kebléhez hitesét s tekinteteik epedve találkoztak.

II.

Nincs egészen egy százada, midőn még Pesten ott, hol jelenleg az ujpiacz terül s körötte nagyszerüen épített házak pompáskodnak, tágas temető emelte a légbe egyszerü kereszteit, s a jelenben legtapodottabb járdák helyén bemohosult sírgöröngyök alatt pihentek az elhúnyt lakosok hosszu álmukban, közel a bemenetnél kisded házikó állt, igénytelen kertecskétől körözve, hol tavaszkor és nyaranta a legszebb virágok illatoztak. Előtte magas fakereszt állt, az Üdvözitő fölfeszített alakjával; megváltásunk e jelképe alá kisded fazsámoly volt odaszögezve, mellyen az ide kivándorló buzgó hivek s a házikóban lakó remete ájtatosságukat végezni szokták. Még a mult évtizedben néhány korrokkant aggastyán igen hűen emlékezett ez istenfélő remetéről, Máté atyáról, ki nekik, még mint kisdedeknek, virágokat oszta, őket térdein ringatta s erkölcsi történetecskékkel, gyönyörködteté.

Máté atya köztiszteletében állott a városi lakosságnak, melly neki bőven hordott ki eledelt, s a szent életü férfiu olly kereszténylleg jámbor tanuságait adá elvonult életének, hogy még az előkelők közől is sokan meglátogaták őt, tapasztalatból merített tanácsadásain okulandók; mert tudnunk kell, hogy azon időben még

sokkal istenfélőbb, erényszigorubb elvek uralkodtak a városban, semhogy a választott hivekhez tanácskérés miatti folyamodás álszeméremnek vagy álszégyennek tartatnék. Sőt valának ollyanok is, kik felmagasuló vallási érzelmökben valami földtuli hatalmat tulajdonitának e férfiunak s vélték, hogy Isten angyalai nyilvánitásokban részesitik őt.

Nem akarjuk állítani, hogy gróf Valkay szinte ez utóbbiak sorába tartozott; annyit mindazáltal, jelleme igazolásaul szükségesnek tartunk megemlíteni, hogy magas születése és férfias kora daczára meleg kebellel függött a valláson, melly akkor még, nem levén a divatkór annyira elharapózva, sokkal részvétesb pártolásnak örvendhetett. Van ezenfölül valami követésre ösztönző a nép átalános elismerésében, vallásos buzgalmában, ha egy istenfélő férfiut, kiválólag a tömegből, méltányos köztiszteleti polczra emel s őt mintegy csodatévő hatálylyal látszik fölruházni.

Máté atya illy hírben, illy köztiszteletben állt a népnél. Gróf Valkay, mint fönebb látók, elhatárzá őt még ma meglátogatni, hogy a remete ájtatoskodását saját részére különösen kikérje.

A hold halvány golyója lassankint magasabbra emelkedett az ég kárpitjain, hol ragyogó csillagszövétnekek özönlék el az éji láthatárt. Mogorva némaság lebegett a holtak országa, a temető fölött, mellynek egyes sírhalmain az enyészet buslakodó nemtője ütötte föl háboritlan tanyáját. Valami láznemű akadály futotta

el az idegeket ez éji táj megpillantásakor, mellynek holthalvány kisértetes fényében a sírkert közepén a nagy Istenember keresztfája emelkedék.

Az embert bizonyos elfogult komolyság szokta meglepni, ha léttársai enyészethelyére lép; feszülni érezzük szívünk hallható dobbanásait, megrázó gondolatok váltják föl egymást agyunkban az elkerülhetlen haláról, melly mindnyájunktól válogatás nélkül szedi be létromboló adóját. Vallásos magunkba szállás az, mi illyenkor a lelket fontoló eszmékre vezérli mulandóságunkról s mi szüntelen füleinkbe suttogja: „Ember, porból vagy s porrá kell lenned!“

Mennyivel magasabb hangulatra feszül ez érzelem, midőn éjjel lép az ember a sírkert ravatalai közé; midőn a föl nem zavart csend kisértetes némaságot varázsol a hantok fölé, és halkan suttogó szellemsohajok látszanak ingatni a fűzlombok csüggeteg leveleit.

A gróf csöndes léptekkel, gondolatokba mélyedt fővel haladt előre; aztán a kis ház előtt megállapodék s az ajtón halkan kopogatott.

Máté atya még ébren volt s épen esti olvasóját gyöngyözé, midőn külről valaki bebocsátatást kért.

— Mi hozza méltóságodat illy későn hozzám?— szólt alázatos hangon a remete, bekisérve magas vendégét egyszerü czellájába, hol egy vasnyoszolya, egy keményfábóli szék, egy feszület és fazsámoly tevék az egész butorzatot. A remete egyetlen székét állítá a gróf elé, hogy azon helyet foglaljon.

— Köszönöm szivességet, jámbor atya — mondá csüggeteg hangon a gróf — én boldogtalan vagyok.

— Hogyan s méltóságod arczain elégületlenség ül? méltóságódéin, kit az egész város legboldogabb férjnek üdvözöl? — hallotta csodálkozva a szőrmezü.

— Igaz, hogy gazdag vagyok, feleségem jó — folytatta szemeit fölvetve a gróf — de házasságunk magtalan, s így csonka földi boldogságom. Tanácsolj, jó atya, mint lágyíthatnám meg esdéseim iránt az ég hatalmas urát?

— Az Isten nagy — szólt ünnepélyes méltósággal a tiszteletre méltó férfiú — bölcsesége ki nem fürkészhető; ki tudja, hát ha méltóságodnak a gyermekek csak elkeserítnék életét.

— Csak egy fiút ölelhetnék szivemhez — mondá epedő hangon a férj — csak egyszer érezhetném, mi édes lehet kisded ajkakról atyának hallva neveztetni magát: csak egy fiut ... s én minden kincsemet oda engedem

— Vigasztalja magát, nemes gróf — biztatta őt a jámbor atya — imádkozzék, bizzék Istenben, ő nem fogja megvetni forró kérését.

— Mindezt már megtevém; alamizsnát osztottam, templomi alapítványokat tevék, de ... kérésem meg nem hallgattatott.

Itt panaszlólag emelte föl fájdalmas tekintetét, s arczát kezeivel elfödte.

— Ne csüggedjen el a gróf — folytatta a remete, az előtte busuló férfi kezeit bizalmasan megfogván — te-

gyen ön valami szent fogadást... nem egy példa van, hogy a hivek így vigasztalást nyerének.

A gróf arczulatán rögtöni örömczikázat vonult át, aztán búskomoly arczát kibébülő mosoly, mint fellegekből kibontakozó eget a derült szivárvány, futotta keresztül.

— Igen, jámbor atya, én fogadást teszek. ime itt, az Üdvezttő feszületénél esküszöm, hogyha fiam születik, isteni szolgává leend.

— Kár volt hamarkodva illy fogadást tenni — szólt komolyabban a remete — az életpályára hivatás kell, s ha önnek netalán születendő fia ezt nélkülözni fogja, ha őt tán kényszeríteni kellene e pályára?... Nincs boldogtalanabb ember a világon, mint ki olly hatáskörben müködik, mellyhez sem kedve, sem hivatása.

— Én atya leendek, én esküt tevék... s ha jó fiú nevére akarandja magát érdemesiteni, nem fogja atyjával esküjét megszegetni.

A gróf látható elégültséggel hagyta el a remetét, kinek egyszerü czellájában tevé le a visszavonhatlan esküt.

Isten hallá azt, s cherubja lángbetükkel jegyzé föl a mindenség kormánytáblájára.

III.

Egy év után gróf Valkaynak fia születék, Iván. Ki birná leirni a szülők végtelen örömét, midőn a nagyreményü csemete a világba mint új polgárka beköszöntött? Az atya és anya jótékonyságának vége, hosszza nem volt, s a városbeli szegények dúsan megrakodva bocsáttattak el emberszerető házából. Illyen a nemes szív: örömét nem csupán maga élvezi, másokat is kiván részeltetni abban, hogy feledhetlenné örökítse emlékezetét a körülménynek, melly elégültségének, boldogságának üdvös forrása volt.

Iván igen szép fiucska vala, testi és lelki kellemekkel bőven felruházva. Már a serdülő gyermekcsében föltetszettek azon nemesebb csirák, mikben egy nagyramenendő elme előjeleit lehet megkülönböztetni. Eleven fürgesége, vidor kedélye, talpraesett feleletei, ha kérdezteték — mindezek bővebb tanuságát adák nyilt lelkületének, szerencsés véralkatának, és jó alapokon épülő okosságának. Így fesel ki lassankint a fiatal csemete ág, mielőtt szemkecsegtető virágzata és sürüsége azt a lombozatos fák sorába emelné, mellynek árnyában a nap tikkasztó heve elől édesen lehet nyugodni.

Képzelhetni, milly forró vonzódással és szeretettel viseltettek egyetlen gyermekök iránt a szülők; gyön-

géd figyelmök minden jeleivel elhalmozák őt, s olly fényes nevelésben részeltették, mellynek segedelmével évek után bármelly magas társaságnak díszére volt válandó. S a szorgalmas fiú olly mohó vágygyal függött a tanulmányokon, kiképzés után szomjas lelke olly szenvedélyesen esett neki a szellemi kincseknek, mintha mi földi javadalommal sem birna, s napéji fejtöréssel lenne kenyerét keresendő. Szülőihez rendkivüli ragaszkodás fűzte őt, s gyakran naphosszanta elült atyja dolgozószobájában, annak oktatásait, útmutatásait magába szivandó. De szerette is őt atyja, s a fiút viszont olly édes lánczolat köté atyjához, hogy egymás nélkül el nem lehettek. Midőn Iván atyjával és nevelőjével gyakran a szabadba ment, ritkán lehete őt, daczára tudvágyó fürgeségének távol látni sétáló atyjától; odasimuló szelidséggel fogta meg tüstént atyja kezét, mihelyt valami szembetünőbb dolog kiváncsiságát fölizgatá, gyöngéd nógatással sarkalá atyját az azon helyre sietésre: hol tudvágya valami iránt fölvilágosítást igényelt. Az okos atya illyenkor tanulságos előzményekkel avatta be a serdülő ifjat a nagyszerű természet csodás titkaiba, velős magyarázatokkal világositá föl a növekedő honpolgár fürge kérdezősködéseit s leplezetlen nyiltsággal adá értésére mindazt, mit fakadó elmeereje fölbirt, föl tudhatott fogni.

Igy gyarapult Iván ismeretekben, igy sokasbbultak, növekedtek józan eszméletekre vezérlő fölvilágosulásai, mik az ifjúba már kora beolták az erény, becsületesség és szilárd jellem kiirthatatlan magvait. Igy érte

el Iván viruló korának tizennyolczadik évét, azon korpontot, mellynek szépsége, varázsbájai, bármilly összehasonlítással eléggé ki nem fejezhetők.

Iván olly szép, kitűnő tulajdonokkal dúsan felruházott ifjú volt, millyent a világ ritkán mutathat föl több, kevesebb hibáju teremtményei között; mert nem csupán vonzó külalakján nyugodott édesen a szem, belső nemes tulajdonai szinte olly köztiszteletet biztosítának mindenfelé számára, melly ellen maga az epésszinü kajánság sem mer fölhozni bármilly ellenvetést.

Szülői majdnem bálványozák őt, egyetlen magzatukat, s ő minden tekintetben érdemessé is akarta magát tenni e kegyteli, gyöngéd kitüntetésre.

IV.

Úgy látszott, hogy gróf Valkay azon esküvéssel pessétlett fogadásról, mit fia születése előtt tőn. megfeledkezett, mert fiát ollyas müvészetekben is oktatta, mik egy Isten szolgájában fölöslegesek is leendettek, s inkább a szabadabb elvü világiasság színezetével birnak. Nehezen lehet ugyan ez állítást a gróf vallási ragaszkodásával összeegyeztetni, de emberi gyarlóságaink főbbike: örömest mellőzni azt, mi kegyelésünk tárgyára szomorusagot, bút árasztana, habár ez által felsőbb hatalom len-

ne is megsértve. Az atya pedig igen jól tudta, hogy fiát a kolostori életre szorítani annyi volna: mint életelégültségét lehervasztani.

És mégis, daczára elannyi szabadelvü kárhozatos okoskodásoknak, a legfogultabb kedélyü is, ha magába száll, kénytelen megvallani, mikép mindenünk, mivel birunk, minden, mit a széles világon szemlélhetni, Isten kegyéből és akaratjától függ, ki korlátlan hatalommal uralkodik a roppant mindenség, mint saját teremtményei fölött; következőleg, hogy neki s előtte tett fogadásunkat megszegni épen annyit tesz, mint magasztos mindenhatósága elől tehetlen minémüségünk akaratában keresni menedéket, előle, a nagy Isten elől, ki szemének egyetlen pillantásával az egész léterőt sarkában megremegtetheti. Igen balúl cselekszik tehát, ki földi gyarlóságainak hizelegve, Istennek adott szaváról, esküjéről megfeledkezik, s csak rövidke perczre is feledni képes ama rendíthetlen igazságot, miszerint a végtelen hatalmu égi Fölség, ki elől adott fogadása miatt menekülni akar, mindent tud, mindenütt jelen van, s csupán egy intésébe kerül, hogy méltányos büntetésül kegyelésünk tárgyától megfosszon.

Midőn Iván tizennyolczadik évét elérte, szülőivel utazni ment. Először is Németországon keresztül haladván, később a francziák és angolok szokásaival ismerkedett meg; aztán ismét hazájok felé vették útjokat.

Magyarország egyik határszélén csinos mezőváros emelkedik, elbeszélésünk idejében nem ugyan olly népes, mint jelenben, lakóinak simultabb miveltsége mind-

azáltal s földének termékenysége azt már akkor is első osztályába helyezék a hazai kisebb városoknak. Legtehetősb földesúr ugyanott báró Szöghalmi volt, egy minden tekintetben jeles férfiú, ki jobbágyait, daczára a még akkor mindenfelé elharapózott földesúri kényuraságnak, mint gyermekeit szerette; atyai pártolással elősegíté, s őket nem szolgáinak, hanem embertársainak tekintette. Egyetlen leánya, a bájos Hedvig, tökéletes lelki mása volt atyjának, s benne a körüli tájék jótevő angyalát üdvözölte. Merre csak lépdelt, jótékonyság fakadt nyomaiban, s gondoskodásának bőségszarúja kiapadhatlan volt a szegény tehetetlen lakosok irányában.

Gróf Valkay külföldről visszautaztában e földes urnál szállt meg, mint fiatalkori társánál és barátjánál. Leirhatatlan vendégszeretettel fogadta a báró ifjúi kortársát, kivel olly varázs évek rózsabáju emlékezete vott kapcsolatban.

Az úti málhák csakhamar lerakatván, gróf Valkaynak és nejének hosszabb ittmulatást kelle igérniök; a hintó kerekei ősi szokás szerint kiszedettek, s a két család nem sokára rokonok gyanánt füződött egybe.

Gyönyörű kert terül előttünk, pompás izlésével mindannak, miket az akkor nagy divatban lévő növénymüvelés szépben, kellemesben és meglepőben felmutathatott. Egyik részében a roppant kertnek a legkülönnemübb gyümölcsfák tölték el körösleg édes illattal a léget, s a hanyatlásban lévő nyári évszak bő áldással rakta meg a sürü lombozatu ágakat, mellyek a természet érett adományaitól szinte földig görbedtek; a baloldal egyik ré-

sze szeszélyes virágcsoportozatoktól tarkálott, s a kéttágas medenczéjü szökőkút arany vizszivárványával kápráztatta a szemet, a nap ragyogó csillámában. Közepén a különféle bokrok- és faültetvényeknek mind a négy részre, úgyszinte a fakerítések mellett magas fák sudarait lengette a szél, mellyek végetlen sorozatokat látszottak képezni.

Egyikében e hüvös fasorozatoknak karöltve haladt Iván a szép Hedviggel. Szülőik bizalma következtében a fiatalok között is csakhamar egymás iránti szelid vonzódás keletkezett. Órákat töltöttek viszonos társalkodásban s a kezdetben rokonszenvi indulatból, mint gondolni lehet, lángoló szívviszony lön. Nő és férfi kebel, ha tiszta nézet lakja bensőjöket, ritkán élvezhetik sokáig a baráti kapcsolat vagy szorosabb ismeretség óráit a nélkül, hogy szivökben a szerelem csirája meg ne fészkelné magát. A természet hatalmas szózata ez, örök iránya a bölcs mester-alkotónak, ki tiszta szerelmi langokra gyújtja a halandók kebleit, hogy a korral sokasbuló bajaikat e siralom völgyében könnyebben türjék, szabadabban feledhessék.

Iván mit sem tudott atyja fogadásáról: az apa gyöngédsége ennek nyilvánítását vagy feledte, vagy halasztotta; annál hajlandóbban engedte tehát magát az ifjú azon varázsszerü érzelemnek át, melly nélkül az élet sírverem, a földi lét rideg zarándok út, melly boldoggá teszi az elégületlent, melly maga az élet.

— Úgy látszik, hogy a sors vakon hozott ide — folytatta az ifjú a párbeszédet, szemei a leány angyalte-

kintetével találkozni iparkodván — és mégis, mintha egy egész jövő boldogsága feküdnék találkozásunkban.

— Néha a legesetlegesebbnek látszó dologban egy láthatlan túlvilági kéz szövi egymásba az események láncolatát — válaszolta a szellemdús hölgy.

— Igaza van önnek — felelt helybenhagyólag Iván — a végzet útai néha olly rejtélyesek, s olly meglepő kibontakozása a körülményeknek tárul ki ollykor szemeink előtt, hogy lehetlen el nem ismernünk egy magasabb hatalom működését.

— Ha körültekintünk a világban — folytatta elmélkedve e mélyebb gondolkozásu hölgy — minden porszem, minden ág, a legcsekélyebb miség is hü bélyegét hordozza egy hatalmas fensőbb kormánynak, melly tömérdek, számlálhatlan teremtményei között a legparányibbat sem feledi ki ellátó gondoskodása özönéből. És minden ág, minden porszem megleli a maga rendeltetését, s közremunkál azon roppant összeség emelésére, mit világnak nevezünk.

— S vajjon nem az-e mindnyájunk rendeltetése — szólt nyájas figyelmeztetéssel az ömlengő ifjú — hogy egymást szeressük, hogy egymást, mennyire hatalmunkban áll, boldogítsuk.

A leány igen jól felfogta e finom czélzást, és szíve hangosabban kezdett dobogni.

— Miért, miért tagadjam tovább? — folytatta megállapodva Iván, s bizalmasan fogta meg a leány reszketeg kezeit — igen, drága Hedvig, én szeretem, mondhatlanul szeretem önt.

A leány bájos arczát élénk pír futotta át, szemei túlvilági fényben ragyogtak és szentesült magasztaltsággal rebegte:

— Miért tagadnám én is, hogy önt, Iván, szivemből szeretem? hogy első megpillantása óta egészen öné vagyok.

— Édes jó Hedvig! — sohajtá tulbuzgó érzelmében a boldog ifjú.

— Most, miután ön jó szivét ismerem, s e néhány napok alatt is bő alkalmam volt meggyőződhetni ön nemes lelkületéről, melly gondolkozásmódommal rokonul, örömmel vallom meg, hogy önt szeretem.

— Hedvig, édes Hedvig! — suttoga az ifjú.

— Iván, — rebegte édesen a hölgy, és szeliden bontakozott ki az üdvezlő ifjú ölelő karjaiból.

V.

A világi események folyama olly változékony jeleneteket tüntet föl, s annyi viszontagságoknak van kitéve, hogy épen nem csodálkozhatunk, ha az élet és halál, elégültség és kétségbeesés, üdv és kárhozat találkoznak. Ritka állapotot mondhatunk tartósnak, s épen az tart folytonos kétes feszültségben e bizonytalan pályán, hogy jövőnket titkos fátyol födi, s a sors rejtélyes útjai kipuhatolhatlanok.

Néhány hóval a fönebbi jelenet után a gróf, Iván atyja, haldokolva küzdött beteg ágyában. Egy úti meg-

hütés következtében veszedelmes kór ragadta meg a grófot, s végóráját érzé közeledni.

Jó neje és szeretett fia ágya mellett álltak; amaz csöndesen sírt, emennek arczait mély fájdalom fátyolozta. Ekkor egy görbült aggastyán lépett be durva szőrruhában. Feje már majdnem egészen kopasz volt s hosszu szakálának gyér szálai a hó fehérségével vetekedtek.

Gróf Valkay bádgyadt merevséggel fordítá elhaló szemeit a belépőre, ki lassan a beteg ágyához tipegett

— Méltóságod nem ismer többé? — szólt reszketeg hangon a remete — én Máté atya vagyok.

A gróf kérdőleg veté szemeit a remetére s régi ködfátyolkint feltünő emlékezet zavargott föl agyában.

— Emlékezik-e még, méltóságod, esküjére, mit nálam húsz év előtt tőn temetői lakomban, a feszület előtt? — hallatta tompa hangon az Isten embere.

Gróf Valkay eszmélőleg hunyta be szemeit, aztán ismét föltekintett.

— Igen, emlékezem — suttogta csöndes hangon a gróf, és fiára vetette nehéz pilláit.

— Az Isten igazságos — szólt emlékeztető áhitattal a szent férfiu — ő akarja, hogy teremtményei meg ne szegjék esküjöket. Parancsa áthágóit büntetése éri még a maradékokban is.

Az anya és fiu tudakozólag tekintettek össze, s fölvilágosítást látszának kérni az aggastyántól.

Máté atya röviden elmondá a húsz év előtt temetői czellájában történt jelenetet, el az atya akkori keservét,

el az esküt, mellyet a Megváltó feszülete előtt tőn a gróf.

Iván arczulata elhalaványult, és szomorú jövője mogorva, sötét színben tünt fel eszmélő agyában. Úgy hitte, hogy a föld ingadozik lábai alatt.

Atyjának első tekintetével találkozott, kinek kékülő pillái alatt egy könyűt látott megjegesedni.

— Nemde, fiam, te nem akarod, hogy esküjét atyád megszegje? rebegé a beteg.

A fiú megkövesülve hallgatott; Hedvigre gondolt, kinek elbucsuzáskor hűséget, s nem sokára leendő visszatérést fogadott.

— Iván! — ismétlé esdőleg az atya — nemde teljesíteni fogod eskümet?

A fölszólított kezeivel födé el arczulatát; úgy tetszett, mintha szíve akarna megrepedni.

A haldokló apa még egyszer nézett fiára, mig az anya hallhatólag zokogott.

— Atyám, én teljesítem esküdet! — taglalta elhaló hangon az engedelmes fiu, zokogva hullt a feléje nyuló apa ágya elé, s kezeit könyeivel áztatta.

Még egyszer akart felegyenesedni a gróf, hogy fiára áldást mondjon, de az erőtlen tagok visszacsuklottak, s a kérlelhetlen halál fagyasztá a hideg ajkakat.

A remete pedig jóslói méltósággal egyenesült föl, kezeit áldásra kulcsolta, s imádkozva fogta be a gróf merev pilláit.

VI.

Hedvig forró könyeket sírt elzárkózva szobájában, aztán még egyszer futotta végig emlékezetében Iván nálok mulatása idejét; szorongó szívvel lépdelte át a helyeket, hol Ivánnal beszélt, hol rokonérzelmükről egymást biztosíták. Minden lefüggő ág, minden hervadásnak indult levél keserü sorsára emlékeztette őt; azután ismét visszatántorgott szobájába, hogy könyűinek szabad folyást engedhessen, és szinte keletkező hihetetlenséggel vette kezébe Iván levelét, hogy annak tartalmáról újolag meggyőződhessék. Az értelem, a sorok mindig ugyanazok maradtak, s itt ott a betűket az irónak lecsöppent könyei halaványították.

— Te nemes lélek! — gondolta aztán a kesergő szüz, kezére támasztva búnehezült fejét, mellyről a selyem hajfürtök pongyola rendetlenségben folytak hovállain alá — igen, te le mondál boldogságodról, le mindenről, hogy atyád esküjét teljesítsed, hogy be legyen töltve a fogadás, mit Isten halla, mit az adott szó szentsége következtében igazsága követel. Példaképe a fiúi páratlan engedelmességnek! mennyire kell csodálnom nagylelküségedet, mennyire lelkületed magasztaltságát, melly saját földi boldogságáról mond le, hogy a fiui hála és kötelesség szent parancsait teljesítse. Igen, Iván, én most nem csupán szeretlek, én Istent imádom, lelki fönségedért, melly egy és páratlan a maga nemében!

A leány szentesülő mosolylyal tekintett ég felé, két köny rezgett szemeiben, két köny: a fájdalmas lemondás és nagylelkű magábaszállás igaz gyöngyei.

Ki tudná eléggé kibányázni egy mélyen érző hölgy szívaknáit, ez örök zajongásu lakhelyét a legforróbb, legbensőbb érzelmeknek? Isten úgy alkotta a női kebelt, hogy abban vagy ingékony gyöngeség, vagy a legszilárdabb jellemfönség uralkodjék, ritkán van itt középút. A nő, ha szeret, a nő, ha irántad rokonszenvvel viseltetik, ha eléggé szerencsés valál megnyerni bizodalmát, számodra vagy mennyet alkot; vagy poklot, ha ellenkező indulat hozza rezgésbe szivhurjait. Pillanatra ingadozni tud talán azon középösvényen, mit bizonytalanságnak szoktunk nevezni, de csak pillanatra, mert a jövő percz eldöntő határozottságának vagy üdvét, vagy kárhozatát érezteti veled. Illyen a hölgy szive, illyen a női kebel!

Hedvig majdnem kétségbeesésben habozott Iván sorsának megtudásakor, de szilárd eszmélete csak hamar eléje tüntette a lehetetlenséget, melly annak sorsát kedvezőleg megváltoztathatná, s bárha nagy maga legyőzésébe került a sors kényuraságával kibékülni, vigasztalta őt némileg azon gondolat, hogy Ivánt épen e lemondás emeli az erényhősök szentesített sorába.

Tépelődése közben atyja lépett be hozzá, báró Szöghalmi, látta szeretett leányának kisírt szemeit, a bút, melly annak arczrózsáit hervasztá. Igen jól tudta fájdalma okát, ismerte a szent lánczolatot, melly közte s gróf Valkay Iván között fonódott.

— Vigasztald magad, édes leányom — szólt nyug-

tatólag az apa, és szelid csókot olvaszta Hedvig márvány homlokára — az Isten akarta így; ő tudja, miért tevé ezt.

A leány keservesen emelte szemeit az atyára, keblére hajolt, és csöndesen zokogott. —

Félév után gazdag, művelt vőlegény kérte meg Hedvig kezét; a leány kereken el akarta őt utasítani, de az atya vigasztaló nemtőkint lépett közbe, komoly szavakban tudatta a leánynyal, hogy a férjhezmenet reá nézve csak enyhitő balzsam lesz, melly a multkor sebét behegesztendi s jó férje oldalánál kiirtandja elméjéből első, boldogtalan szerelme gyászos emlékezetét. Végre még kérte is leányát, hogy mind az ő vigasztalására, mind saját java tekintetéből mondja ki igenlését s nyujtsa kezét a derék kérőnek.

Hedvignek iszonyu lelki harczába került atyja ajánlatát elfogadni; végre fontolóra vevén, hogy Iván szinte atyja miatt tön olly nagy áldozatot, megnyugvó lélekkel ment sorsa elé, mi öreg atyját fölötte boldogítni látszék.

Mint letépett rózsaszál állt az oltár előtt ifjúi diszben szép vőlegénye mellett, ki Hedviget szívből szerette. A mennyasszony kezei reszkettek, midőn az Isten szolgája a széttéphetlen frigyre áldását kimondá; lábai közel voltak az összsroskadáshoz.

És Hedvig báró Ilmaynak hitese lön.

VII.

Tompán kondultak meg a harangok Róma egyik fő templomában; a koronkint sokasbuló nép áhitatos komolysággal foglalta el az oszlopzatos csarnokokat, részt venni ohajtván a szent ünnepélyben, melly az egyház falai között, az Isten oltára előtt vala végbemenendő. Egy fiatal szerzetes avattaték föl a városi kolostorok egyik rendébe, lemondva a világról, le annak minden gyönyöreiről. A szerzetes arcza azon földöntuli magasztaltságnak szinezetét tükrözte vissza, melly szilárd lélek és rendíthetlen jellem bélyege. Egyes vonalai azonban mély bút és keservet rejtettek; és megkövesült tekintetében egy az Isten végzetében önkényt megnyugvó kedély határozottsága volt. Úgy látszott, mintha sáppadt arcza még elhalóbb színt öltött volna magára, midőn a főpap elé lépett, hogy áldását elfogadja. Kezeit keblére kulcsolta, ajkai imában mozogtak, s egy forró köny pörgött le a durva szőrruhára.

Midőn Iván rideg czellájába lépett, úgy érezte, mintha az ég nyomná őt mérhetlen súlya terhével. Térdeire hullt, az egekre emelte panaszló tekintetét; aztán fejét lecsüggeszté, hogy hosszu, igen hosszu gondolatokba mélyedjen. Kora ifjúsága tünt fel előtte, a szép rózsaévek, mik annyi bájjal, olly szép jövővel kecsegtették a dús reményekkel telt ifjat, aztán egy lényre emlékezett, egy lényre, kit többé nem vala szabad neveznie. Végre haldokló atyja végszavai csengtek fülébe, azon atyáé, ki őt annyira szerette, s ki fia születése előtt fon-

tolatlatlan elhamarkodásból tevé azon esküt, azen szerencsétlen fogadást, melly őt az elvonult, rideg életre kárhoztatta.

Ott térdelt a grófi ház egyetlen sarjadéka; bársony és selyemhez szokott gyöngéd tagjait durva szőrköntös födte, s egykor ambrakenőcstől illatozott fürtjei helyébe rövid hajkoszorú övezte homlokát. Így változnak a világi körülmények.

Keble mindazáltal mondhatlan megnyugvást lelt azon érzetben, hogy atyja fogadásának eleget tőn; szive megkönnyült, mintha a meghólt szülő szelleme csepegtetett volna gyógyírt sajgó sebére; kezeit összekucsolta, és halkan imádkozott.

A nemesen gondolkozó, erkölcsös életü ember, ha tán nem érdemlett balsors nehezkedik is vállaira, enyhe menedéket talál mindenkor a vallás védbástyái mögött, s példás csüggedetlenségre, kitartásra buzdítja őt annak megfontolása, miszerint minden világi gyönyör, a legfölhangoltabb örömélvezet is hamar mulandó s csak pillanatnyi előizlete ama földöntúli boldogságnak, melly túl e porhüvelyü omlékonyságon, fenn, a választottak hazájában, ránk várakozik. A felső gondviselésbeni megnyugovás futotta el keblét ennek meggondolására, s öntudata bizonyos lelki magasztaltságra emelkedett; melly őt e világra nézve meghaltnak s szellemben már a túlvilágba költözöttnek képzelteté. Így térdelt imazsámolyán igen sokáig, elmerengő képzettel, magasuló önérzettel, melly Istenben lel vigaszt, enyhülést, elégültséget.

Az Isten pedig jótevő angyalát küldé melléje, hogy vigasztalására legyen buzgó hivének, ki élte boldogságáról monda le, hogy fiúi kötelességét teljesítse, kinek ajkai egy panaszsohajra sem fakadtak atyja ellen, ámbár engedelmességével földi üdvét játszotta el. Szánakozólag fordítá isteni arczát e nagylelkü halandóra, szemeiből kegy, helyeslő malasztözön sugárzott, s gyémántbetükben ragyogott a férfi neve választottjai sorában.

VIII.

Báró Ilmay igen boldog napokat tölte a szép Hedvig oldalánál, ki egy lön a legjobb hitesek közől Isten ege alatt. Soha sem volt más akaratja, mint férjeé; soha egy roszaló szót sem lehetett hallani szelid ajkairól, s még akkor is mosolygott, midőn más tán a haragnak, vagy nem helyeslésnek engedé vala át féktelen indulatit. Ő angyalszelid teremtés vala, de szivén emésztő féreg rágódott. Egy nő keblében az első, igazi szerelem gyököt ver, melly rendíthetlen tud daczolni, vész és idő viharaival, s ritkán enged helyt az elégültségnek, ha a kegyeltet nem birhatja.

Hallottátok-e dalnokok ömlengő ajkairól e szellemtiszta érzelmet magasztos lelkesedéssel dicsőiteni, ez érzelmet, melly lángjában örök, s még a síron túl is fönélőnek mondatik? Nem nagyítás ez, maga a való. melly példákban szól, hogy meggyőződést szerezzen; melly csodálatra méltó tüneményeit mutatja föl az érzelemnek, hogy példaképeket hagyjon vissza az utóvilágnak hüségben, erényben és állhatatosságban.

Hedvig nem birta elfeledni Iványt; tudta, hogy apai eskü fosztotta meg az ifjút kebelédenétől, s épen a meggyőződés, miszerint nem önhibája, hanem atyja elhamarkodása tette őt szerencsétlenné, hangolta fel olly magasztaltságra a nő részvétét, szánalmát. Naponkint hervadtabbaknak látszottak arczai, s ámbár férje előtt eléggé titkolni tudta bánatát, hogy annak napjait meg ne keserítse, szemeiből a figyelmes vizsgáló könnyen kiolvashatta szenvedését.

A gondoskodó férj a gyönge testalkatnak tulajdonítván hitese hanyatló egészségét, tanácsadó orvosok javaslására az éghajlati változást vélte e baj eltávolítására legczélszerűbbnek, s hitesével külföldre utazni ment.

Hedvig mindinkább elgyöngült, roskadó élete lassankint a sír felé kezde hanyatlani, s mire Olaszországba ért, annyira elfogta őt testi baja, hogy bekövetkező kora halála mintegy elkerülhetetlennek látszék.

Viharos éj volt; az eső záporban hullott a felhőtömegek megnyilt torkaiból, s erőszakos robajjal söprötte a vizet Róma térein keresztül, mig a sikátorok csatornái alig birták magokba fogadni az esőzuhatagot. Ollykor ollykor messze tájak sötétéből czikázó villámnyilak futották át a koromfekete láthatárt, s reszkettető dörgések nyargaltak végig az égi kárpitokon.

Bő köpenybe burkolt inas háromszor csöngetett egy szomszéd kolostor mellékajtaján, mig egy tipegő öreg azt végre megnyitotta.

— Mi hoz illy későn ide, fiatal barátom? — szólt a megnyitó, miután lámpájánál a késő vendéget szemügyre vette — tán valaki haldoklik?

— Igen, igen; jöne hamar egy tisztelendő atya ide a szomszéd vendégpalotába — hallatta sürgetőleg az inas.

Az öreg várakozást inte s távozott; mig amaz áztatott köpenyéről a vizet rázta.

Nem sokára egy durva gallérba burkolózott szerzetes követte az inast.

Selyemkárpitok mögött egy viaszhalvány női alak feküdt a hattyufehér vánkoson, s nehéz pihegés emelte keble halmait. A beteg annyira el volt hervadva, hogy megfeszített figyelemmel is alig leszünk képesek benne az egykor bájosan viruló Hedviget fölismerni. Szemei, a hajdan lángnyilakat lövelők, élettelenül forogtak kékült üregeikben; arczai be voltak esve, mig hosszu fekete hajfürtjei még mindig ragyogó éjszinben pompáztak. Kezei össze valának kulcsolva s nehezen érté mind a szavakat, miket a mellette lévő gyöngéd férj epedve mondott. Gondolatjai félig már a túlvilágba kalandoztak, s ha volt még valami, őt e földhöz tartozónak nyilvánító, az csupán lehelete vala, melly szakadozva emelte gyönge kebelét.

Ekkor a szerzetes lépett be, s a férj végső ájtatosságra figyelmeztetve hitesét, megrendülve távozott a mellékterembe.

Ott volt a két lény, Iván és Hedvig; amaz már szerzetes, emez nő s nem sokára a sír eljegyzettje. Menynyire különbözött e mostani jelenet azon boldog egykoritól, mellynek a kertben valánk szemtanui! Akkor még mindkettő viruló fiatalságban volt, s ifjusági teljes szépségben diszelgett; most egyik a világra nézve el volt temetve, a másik nem sokára el volt temetendő.

Iván atya megrázkódva ismeré föl Hedvig vonalait, pillanatra elfogult lőn, lábai reszketni kezdének; aztán tüstént visszanyerte lelki éberségét.

— Asszonyom, én vigasztalni jöttem önt — szólt fásult vonalokkal a férfiú.

Hedvig bádgyadtan fordítá feléje tekintetét; sokkal gyöngébbek valának már szemei, semhogy az elváltozott arczvonalokban Ivánt ismerhette volna föl.

— Még egyszer akarok Istenhez szólani atyaságod segedelmével — rebegte gyönge, pihegő hangon a nő — még egyszer, hogy neki egy nagy bűnömről számoljak.

A szerzetes csodálkozva függött a bárónő vonalain.

— Végperczemet érzem közeledni — suttogta igen halkan a nő — Isten megbocsát azoknak, kik bűnjöket töredelmesen megbánják.

— Az Isten kegyelme véghetetlen — szólt komoly méltósággal az Úr szolgája.

— Férjemhez csupán atyám rábeszélésére mentem nőül — folytatta a beteg — én őt igazán soha sem szerettem, mert más birta szivem minden dobbanását.

Iván megrázkódott.

— Csupán az vigasztal, hogy mindent elköveték férjem napjai megédesítésére együttlétünk alatt.

— Vannak körülmények, miknek megváltoztatása nem áll hatalmunkban — szólt a szerzetes — Isten gyönyörüséget talál abban, ha teremtményei kötelességeiket lehetőleg teljesitik.

— Én atyám iránti kötelességemnek véltem eleget tenni, midőn férjemnek nyujtám kezemet.

— Isten ezzel megelégszik.

— Sokkal könnyebben halnék meg, ha kimulasom előtt láthattam volna azt, kit szivemből szerettem, kit tíz év óta nem láték; sokkal könnyebben halnék meg, ha birhatnám bocsánatát.

Iván elérzékenyülve közeledett az ágyhoz, és szemeiben két köny ragyogott.

— Vigasztalódjék, asszonyom: azon férfiú, kiről ön emlékezik, bizonyosan meg fogja bocsátni önnek azon lépését, mit atyja tanácslására tön.

A nő e biztató, édes szavakban ismert hangokat vélt felfödözni, puhatolólag emelte föl tekintetét a magas férfiúra, ki jóslói fönségben állt előtte.

— Iván... Iván!... sikoltá a hölgy, még egyszer akarta fölemelni fejét, hogy a szeretett lényt szorosabban szemlélhesse meg; az elgyöngült test fásulva csuklott vissza — s Hedvig nem volt többé.

A férj ijedve rohant be neje sikoltására.

— Ő meghalt! — rebegte megrázkódott tompa hangon a szerzetes, s a közeli székbe kapaszkodott, hogy le ne roskadjon — imádkozzunk!

Itt térdére ereszkedett, imádkozni akart, de ajkai megtagadák a szolgálatot; a férj pedig elkeseredve borult szeretett hitese holttetemére.

LAKNER SÁNDOR.

Orangyal 1847.

BUCSÚMENET.

Legenda.

I.

Kór atyjok ágya szélinél
A herczeg két leánya áll,
Az aggot, sírvendégeül
Jött eljegyezni a halál,
Kit kincs, esengő kérelem
Könyörre bírni képtelen.

Az ősz nyugodtan halna meg,
De szíve fájdalomba vesz,
Mert serdülő leányiból
Gyámoltalan két árva lesz;
Jó anyjokat régóta már
Ürébe vitte síri zár.

S a herczeg éjtekintetén,
Bútengerének gyöngyeül,
A hosszu elválási kín
Bucsúkönyűje fölmerül;
És ajkiról e végszavak
Intés gyanánt viszhangzanak:

„Hogy csendes lelkiismeret
Vidítsa mindig a kebelt,
Fussátok a külcsillogást,
Ez álgyőzelmi csalfa jelt,
Mert a hiú fény, pompavágy
Boldognak lenni kit se hágy.

Azért hunyok jelenleg én
Istenben olly nyugodtan el,
Mivel körülem élvtanyát
Hiúság nem bírt verni fel;
Szerény és elvonult szivem
Volt biztos óvó szellemem.“

Akart beszélni többet is,
De gyönge keble elszorúlt,
Sötét szemére a halál
Ködárnyu leple ráborúlt;
Még egy tekintet ég felé —
S örök nyugalmát föllelé.

II.

Szép volt a két herczegasszony
Szép, miként a rózsahajnal,
Melly pirosló fellegekből
Lép elő aranymosolylyal.

Halmazokban áll, vitatták,
Pénz alant a várfenéken;
Ennyi kincsnek, ennyi bájnak
Nagy volt híre a vidéken.

A sok dalnok ajka őket
Ünnepélyesen kegyelte,
Túlmagasztaló hevében
Angyalok közé emelte.

S mert hiúság lelt tanyára
Szívök tiszta rejtekében,
Csillogás után sovárgtak,
S eltünt keblükből az éden.

Tétovázó útnak indult
Így a két szép herczegasszony,
S nem volt, a ki gyámolólag
Biztos pályaczélt mutasson.

Ifju fő és ifju elme,
Hogyha nincs koros vezére,
Szárnyszegetten hull magasból
A viszályok küzdterére.

Atyjok czélszerű tanácsi
Csakhamar feledve lönek,
S a javasló ész szavára
Oktatást habozva vönek.

Győzött végre a hiúság,
Hasztalan beszélt az elme,
Kényuralgó lett fölöttük
A pazarfény túlszerelme.

Köznap is gyémántkövektől
Volt nehéz selyemruhájok,
Napsugárban nem leendett
Bárki képes nézni rájok.

S mert nehéz dolog hiúknál
Lelni részvevő kebelre,
Hasztalan ment kéregetni
A szegény e pompahelyre.

III.

Ünnepélylyel hangzik a harangszó,
Jámbor hívek serge összegyűl,
Hitzsolozsmák zengnek ajkaikról
A dicső nap ős emlékeül,
S leng fölöttük, míg eseng az ének,
Szent malasztja Isten szellemének.

És megindul a bucsúmenettel
Ajtatos sorokban a sereg;
Lelki kéj mosolyg a nép szeméből
Isten mellyet hittel álda meg;
S míg vallás ad égi üdvre tápot,
Vallásban talál a nép istápot.

Néz a két szép testvérherczegasszony
A magas vár díszerkélyiről,
Sokszorozva hat le a verőfény
A fej és nyak gyémánt ékiről;
Ah, de mint a kő ez ékszerekben
Olly kemény a szív a két kebelben.

Lent pedig s a vári bémenetnél
Esdve kór, szegény hiába várt,
Mert nyomor s kín részvevő szivekre
A hiú hölgyekben nem talált,
Volt arany, volt pénz bár mennyi részre,
Koldusokra? nem, csak fényüzésre.

És midőn alázatos szerényen
Ájtatos dalt hangozott a nép —
Még hitetlenekre is csodálat
Tárgya illy dicső vallási kép —
Lenge csillogási vágy helyébe
A két hölgynek köny tolúlt szemébe.

Mély hatást tőn női szíveikre
E buzgólkodási látomány,
Menni látván annyi jó kereszténytt
A nagy Istenember nyomdokán,
A kiben tehetlenek, szegények
Felsegélő jótevőt nyerének.

S ment le sírva a két herczegasszony,
Szerteosztá drága ékszerét,
Most tapasztalák csak: a tehetlent
Fölsegítni milly gyönyör, mi éd!
Mellyhez, bár legyen tömérdek a kincs,
Hozzáfogható kéjélvezet nincs.

Két galamb repült föl a magasba
Búcsujáró népcsoport közül —
Isten a megtérők emlékére
Győzelmet dicső csodában űl —
A galambok égbe szárnyalának —
Ők a herczegasszonyok valának.

* * *

Kortemésztő századok tünének
Semmiségbe már azóta el,
A hajdan magasztalt várerősség
Puszta romban néz az égbe fel —
Még csupán a két galamb van épen
A herczegcsalád köczímerében.

Lakner Sándor.

TEMETÉSEN.

Isten! adj örök nyugalmat
És örök fényt a halottnak,
Kit hazád üdvtengerébe
Hön ohajtunk följutottnak.

Légy iránta irgalommal,
Számot kérve életéről,
O! tudod, mint volt körözve
A kisértet száz cselétől.

Ő is egy, kiért patakban
Folyt Fiadnak drága vére,
Hogy teherdús életének
A mennyország lenne bére.

Vagy, ha van — mit szenvedése
Még le nem rótt életében,
S teljes üdve nem virult föl
Isten-arczod édenében.

Nézz, Fiad keresztje által
Megdicsőült Golgotára,
S érte szálljon végbocsánat
Kínos lelke bűnsorára.

És nekünk add szent malasztod
Árját — úgy e földön élni,
Hogy szabadjon dús kegyelmed
A halálkor hűn remélni.

Sujánszky Antal.

DÁVID 11-dik ZSOLTÁRA.

Istenem! segíts, mivel jó
Már alig találtatik
A halandók közt, romolnak
Erkölcsös szokásaik.

Álnokságokat beszélnek
Egymáshoz ha szólanak,
Más az érzemény szivökben,
Mást szól a csalárd ajak.

Isten büntetése érje
A csalóka, síma szájt,
Melly magából elbizottan
Illy beszédeket bocsájt:

„Nyelveink hatalma olly nagy,
Benne bízva bízhatunk,
És az ajk ügyünket védve
Szól, ki hát a mi Urunk?“

Ámde meghallgatja Isten
A szegény siralmait,
Fölkel és szól: ‚Bízzatok!' s ki-
Nyujtja védő karjait.

Mint a legtisztább ezüst, melly
Két tüzben tisztúla meg —
Olly tiszták az Úr beszédi,
S híven bételendenek.

Te Uram! megőrzöd a sok
Álnokoktól népedet,
Bármi számmal hagyja köztünk
Őket élni végzeted.

Tárkányi Béla.

ISTEN A VIGASZTALÓ.

Vigasztalás, vigasztalás!
Ha lelkesítő végremény
Sem éled már a szenvedő
Sorsfátyolozta éjelén,
Ha csüggedő hitélete
Föláradó hullám között
A szenvedélyek tengerén
Törő sziklákba ütközött;

S ha nincs, ki véle részvevőn
Áldott könyűt hullajtana,
Örömderűre nem nyilik
A zárt kebelnek ajtaja,
S számára nincs e föld megunt
Játékszinén felvidulás.....
Oh hol van ekkor éltető
Segéderőd, Vigasztalás!? —

Talán a' tarka kéjvilág'
Vágyó ölébe rejtezél,
Vagy a' természet bájölén
Enyelgtet a' virányi szél?
Vagy tán az égnek angyali
Vivék fel üdvös élveid,
Honnét lehozni birtokul
Nincs végrehajtó bajnok itt?

Úgy van; hivők imáinak
Az Ur kegyelme nyitva áll,
S gyermekbizalmu érzetünk
Méltó fohászban égbe száll:
Üvölt a sors, zúg a vihar, —
Mit sirsz? — Tekints az égre fel;
Atyád van ott! s ha van hited,
Sötét borúd oszoljon el.

Az nem lehet, hogy alkotó
Megvetve nézze kézmüvét,
S kinokba veszve hagyja el
A jó szülő hü gyermekét.
Gondos szemekkel nézi ő
A szenvedők csapásait,
Vigaszt is ad, ha üdvös az,
S kebblünkben érczerős a hit.

De hogyha megfeledkezénk
Létünk parányiságiról,
S lelkünk egét lerontani
Megyünk, hol üdvremény honol:
O ekkor nincs az önbizott
Hitetlen észnek Istene,
S vigasztalan homályba dől
Az állatélet embere!

Mert irva áll a szent lapon:
Kit gögje felmagasztala,
Alábukás érendi azt
Saját eszének álfala. —
És ekkor nincs az ég alatt
Hábortalan felvídulás;
Mert Istennél föntartva van
A mennyei vigasztalás.

Nyulassy Antal.

KÉT KOSZORÚ.

Szép rózsa s gyöngyvirágból
Köt a leány két koszorút;
S mért éppen kettőt? kérdezi
Mátkája, képzelvén gyanút:

— Ezt neked szerelmi díszül
Lángkebledre fűzöm;
S ezt vasárnap a templomban
A keresztre tűzöm.

Lisznyay Kálmán.

A MAGYAR SZENT KORONA.

Ballada.

Romában a keresztény világnak főura
Sok századév előtte nagy álmot lát vala;
Az álmot Isten küldte, mint jós sugallatot, —
Szavára áhitattal a pápa hallgatott.

Előtte angyal állott, istennek hirnöke,
S ajkáról igy hallatszott az intő szent ige:
„Igaz hitnek szolgája, Istentől felkenet,
A földön millioktól tisztelve-rettegett!

Adj mindeniknek áldást, ki kér áldásodért;
De meg ne vond érdemtől azt érdemetlenért —
Mellyel diszítni szántad a lengyelek urát,
Boleslawnak ne add meg a szentelt koronát.

De holnap virradattal követség jő eléd,
Egy ismeretlen népnek hozván üdvözletét;
A népnek fejedelme kéréssel van hozzád —
F e j é n legillendőbben fog állni koronád.“

Szólott az égi hirnök; a pápa megvirad,
S Istennek intéséért buzgó hálákat ad.
Ajtóját ismeretlen követség nyitja meg,
Párduczczal és kócsaggal ékes magyar sereg.

Egy főpap a vezérök, tisztes ruházatú,
Astrikus érsek, ékes és dús szónoklatú,
„A karpatok honából köszönt egy hősi nép!“
Kezdé szavát s a pápa előtt féltérdre lép.

„Fejdelme karpatoktól parancsol tengerig,
Övé a föld Dunától Erdélynek széleig;
István fejdelmet értem, ha hallottad hirét,
Dicső Árpád utódját és Géjza gyermekét.“

„„Hirét a hős magyar nép vérrel jegyezte fel:
— Viszonz a pápa — küzdvén Europa népivel.
Nincs nagy határon ország, hol romboló kara
Nem volt a nemzeteknek csapása, ostora.

A dajka ő nevökkel ijeszté gyermekét,
Még szentegyházainknak sem hagyták meg követ...
Vajh, ismerjük biz őket, a dúló hősi vért,
S rettentő a magyar név előttünk mindezért!“ “

Mond borzadás jelével az egyház főnöke,
De tiszta méltósággal kel István hirnöke:
„Ha illyen volt valóban Árpádnak nemzete,
Annál nagyobb ezentul e népnek érdeme!“

S lefesti szónokajkkal mult mellé a jelent,
Ujabban a magyar nép mi szépre, nagyra ment,
Lefesti lelkesedve Istvánt az új vezért,
Ki új pályán indult el aratni új babért.

S most merre a Dunának, Tiszának habja mén,
Áll millió magyarral az egyház küszöbén,
Mellynek keblébe vévén magasb sugallatát,
A békés haladásnak tüzé ki zászlaját.

„De még a munka kezdve van csak, végezve nem!
— Folytatja a magyar pap — küldöm kérdést teszen:
Hogy a mit a vallásért honában mívele,
Az egyház fejedelme megszentelendi-e?

Megszentesítni kész-e Jézusban szándokát,
S mellyet viselni kíván, fején a koronát?
Hogy lenne, mint más ország Árpádnak hős hona,
S fejdelmeit diszítse királyi korona!"

Szólott a szónokérsek; a pápa ősz szemén
Öröm könyűje látszik, arczát övedzi fény —
A szónokot szivéhez szorítja két keze,
Kimondhatatlan a kéj, mit lelke éreze.

„Engem czimeznek — ugymond — apostol czímivel,
De küldöd illyen czímet még méltóbban visel.
Eredjetek s mondjátok, mondásom az vala:
Hogy István, nemzetének fölkent apostola.

Eredjetek s mondjátok, áldásom van fején,
S melly nyomdokába lépett, dicső, hős nemzetén;
Az egyház fejedelme királynak ismeri,
Mert már előbb az Isten királyul tűzte ki.

Eredjetek — s fölvévén a drága koronát,
Átadta azt, követve Istennek jós szavát —
Legyen királyi dísze — mondá — e korona,
S alatta nagy s hatalmas Árpádnak hős hona!"

S átadta a követnek királyi ékszerét,
Melly ékesítse mától István fölkent fejét.
Mellé kettős keresztet hódolva, nyujta át,
Mellyel megtiszteltesse mint Úr apostolát.

Ekkép nyeré meg István az ősi koronát,
Melly nyolczszázadnak óta diszíti homlokát
Magyar királyainknak. Megemlékezzetek,
Hogy azt az ősi monda s a kor szentelte meg!

Garay János.

JUDIT.

I.

A terjedelmes völgyben Nabukodonozor roppant tábora, mellyet a világ meghóditására kiküldött vala, tanyázott megszámlálhatlan sokaságu sátorok alatt; a tábor útja eddig diadalmenet volt igába üzött országok földein, és sátoraiban büszke önhitség és elbizottság ült naponkint öröm-ünnepet.

Fenn a hegytetőn, melly a völgy felett emelkedett s messze tájakon uralkodott kilátásával, számos harczfi állott, vezérei az alant tanyázó seregeknek, kiket kevélyen lobogó zászlók, diadal- és öröm-hirdetői vettek körül, s cziterák és sípok zenéje vidámított.

Magasan mindnyájok felett kinyuló szírtormon állt egy büszke harczfi, s kevély tekintettel nézdelé a tájat, melly körüle elterült; szemei fokonkint szálltak alá hegytetőrül hegytetőre, míg a messze távulban terjedelmes síkság felett nyugvának meg, hol sürü falvak és városok határain dús termés érlődött, fákon, kalászokon és venyigéken, munkás nép számára... Holofernes, a ho-

dító Nabukodonozor seregeinek fővezére, büszke reményekkel tekintett a távolban elterjedő Esdrelon völgyére, mellyen izrael fiai annyi ellenséggel ütköztek meg már, s hol ő rövid nap mulva diadalmas táborát szándékozott keresztül vezetni. E gondolat egész valójának rendkivüli elevenséget kölcsönze; izmos alakja felmagasult, magas homlokának széles erei vastagra dagadtak, szemeiben parancsoló tűz lángola, s ajkai és arczizmai önkénytelen kifejezőivé lettek a lélekben uralkodó erőszakos szenvedélyeknek; jobbja széles handzsára markolatján nyugodott... Vitézei csöndesen álltak körüle; látták, hogy fővezérök lelkében büszke gondolatok czikáznak, s keblét a hódítás szenvedélye izgatja, s nem merék néma elmerültségét háborgatni.

„Minden meghódol fegyvereim hatalmának," felszólalt végre Holofernes, büszke gondolatitól elragadtatva, s szavait önmagához intézve; „a merre vonulok a föld kerekségén, imádottá teszem Nabukodonozor király személyét, és Holofernes neve lesz a hódolat jelszava... Nincs, ki ellenszegüljön fegyvereimnek... vagy ha volna!..." S e szavaknál fellobbanó haraggal kapott handzsárjához, s arczát kevély dacz és fékezhetlen szenvedély rémületessé tette; magok legbátrabb vitézei félték a szilaj tüzü lélek indulatos kitöréseit.

E pillanatban a hegy más részéről nyugot felől harsány síp- és trombita-zene üdvezlő hangokat riadozott. Assyr csapatok közeledését jelenté az örömzene, s mindnyáján földerülve fordultak a táj felé, honnét a fák lombjai közől fegyverek és zászlók csillogtak eléjök. Kevés

idő mulva kisded hadcsapat vonult ki az erdő sűrüségéből, s mindnyájan öröm-riadással fogadák Ammon fiainak táborát.

„Akior! a vitéz Akior! szivem szeretett barátja!“ felkiálta hévvel Holofernes, s a sípolóknak és cziterásoknak, kik körüle álltak, heves mozdulattal adott jelt, hogy a várt bajtársokat üdvezlő hangokkal fogadják.

A kisded sereg gyorsan közelgett. Elől haladt hófehér paripán Akior, kinek vitézi bátorsága becsületet szerze harczfi társainál, deli termete s szép külseje szeretetet a nők előtt. Ammon fiainak daliás vezére fél fejjel multa fel magasságban megette haladó bajtársait; szabályos szőke arczát fürtökben lecsüggő dús hajzat környezé, s alulról aranyszinü göndör szakál és barkó szegélyezte. Nemes testalkatát tetőtül talpig világos kék hadi öltöny födé, s fényes sisakjáról, mellyről a nap megtört sugárai villámokat látszottak szerte lövelleni, dús fehér tollbokréta lengett izmos vállaira.

Közelebb ért, és leszálla paripájáról. Járása felséges volt, mint győzelmes hadistené; mozdulataiból nyugalmas bátorság tünt ki; magas homlokán uralkodói szellem látszott trónt választani, s szép metszetü sötét kék szemei olly edzett lélek tükrei voltak, melly őszinte nyiltsággal kötelez barátságra maga iránt igaz sziveket, de egyszersmind megvíhatlanúl zárt kebelt őriz azok irányában, kik őt ellenségül iparkodnának megközelíteni... Egyike volt ő azon vitézeknek, kiknek egyiránt rettegte karját harczban az ellenség, és nagyra becsülte bölcs szózatát békében a fegyvertárs.

A fővezér tizenkét lépésnyit haladott eléje, s a tisztelet és barátság kitünő jeleivel halmozta el őt.

A viszonyos üdvözlés hosszasan tartott, kézszorítások és ölelések kíséretében, a jelen volt harczfiak s Ammon fiai táborának vezérei közt... Holofernes és Akior mindkét részről központja voltak a tisztelgés nyilatkozásinak.

* * *

Jelen voltak most Holofernes táborának minden vezérei. — Syria, Libia és Czilicziа meghódolt fegyvereik sulyának, s arról kezdtek tanácskozni, mikép folytassák további hódító táborozásukat.

Két követ érkezett meg gyors száguldással. Az izraeliták földére volt kiküldve mind a kettő, hogy a tábor útait előre kiszemeljék. Mindnyájan kiváncsian fordultak az érkeztek felé, kiknek sápadt arczok nem kedvező hírek előjeléül mutatkozott.

Holofernes elé sietének, ki szólásra útasítá őket kinyitott jobbja néma intésével.

„Oh hadvezér!“ mondának a követek: „ne állj boszút rajtunk, hogy kedvezőtlen hírrel kell színed elé járulnunk. Vakmerőség szállta meg Juda s Izrael népét; ellenállni akarnak ők táborodnak és harczra készülnek ellened!“

Szörnyü harag szállta meg Holofernes büszke lelkét, szemei dühös villámokat szórtak a követekre. „Szóljatok még egyszer,“ riadt reájok szenvedélylyel, „mond-

játok ki még egyszer e szót, s halállal fogtok lakolni vakmerőségtekért! ... E maroknyi nép szegülne ellen megszámlálhatlan táboromnak!"

A követek előbbi szavukat ismételték, s bizonyították, hogy Izrael és Juda fiai fegyverrel készülnek ellenszegülni Holofernesnek.

„Vigyétek halálra őket!" felkiáltott kitörő szenvedélylyel Holofernes, „halál a rosz hírnökökre, kik sápadt arczczal mertek jelentést tenni olly nép fegyver-készületéről, mellyet eltiporni hadseregem szolganépe is tizszer elegendő."

Néhány fegyveres vette körül a hírnököket, kik szomorúan távoztak a fővezér szine elől, mert tudták, hogy korlátlan szenvedélyü haragja, ha egyszer lángra tör, kérelmek és ellenvetések által többé nem csillapitható.

Akior keblét szánakozás fogta el a fővezér iránt, kit a szenvedély által olly könnyen láta igaztalan tettre ragadtatni. „Uram, hadvezérem!" szólt hozzá kérlelő hangon: „gondold meg, hogy e férfiak nem okai, ha az igaz hír, mellyet hoztak, előtted kellemetlen."

De a kérlelő szó Holofernes haragját csak ingerelte. „Halálra velök!" kiálta dühösen, „s a mint e rosz hírnökök vére elfoly, úgy fog folyni az egész népség vére, ha valóban bebizonyúl, hogy vakmerőségök ellenszegülésre ingerli őket."

A két hirnök megöletett, s a tábor főemberei közől, Akioron kivül, egy sem találkozott, ki a fővezér igazságtalan cselekvése ellen felszólalni merészlett volna.

* * *

Rövid időn több hírnök érkezett, kiknek mindnyája az előbbi kettőnek szavai felől tett tanuságot. Holofernes növekedő boszuval hallá tudósításaikat.

„Mondjátok meg nekem," szólt végre felfuvalkodott haraggal a vezérekhez: „micsoda nép ez, melly a hegyekre szállt? miféle városaik vannak, mellyekből összegyüjthetik haderejöket? mennyire megy hatalmuk és sokaságuk? s ki a férfiú, ki vezérökül meri magát fölvetni ellenemben?"

Olly szigoru s rettegtető volt e szózat Holofernes ajkairól, hogy a hadvezérek habozva késtek rá kivánt választ nyujtani. Holofernes fenyegetve emelte föl jobbját, s haraggal kiálta: „Mind azok közt, kik napkeleten laknak, egyedül e nép mert megvetni bennünket, s nem küldé el követeit, hogy békességet esdjenek ki kegyelemül... Makacsságuk szerint vegyék el jutalmukat!"

A fenyegető szózatot a körülállók nagy része utánmondá, mert mióta a hadsereget, mellynek fővezéreit előttünk látjuk, a világ meghódítására kiküldé a hatalmában és nagyságában elrészegült Nabukodonozor, minden nép és város, mellyet diadalmas útjokban találtak, csak azon hitben segítette erősítni őket, hogy fegyverök győzhetlen, s a nép, melly ellenök szegülni mer, meggyőzetése által csak ijesztő példaul szolgálhat a hasonló merényre vetemedőknek.

Egy vala a jelen vitézek közt, ki Izrael népének harczias ellenszegülését nem nézte, mint többi társai,

olly elbizakodva. Ő e népet közelebbről ismerte, s bár Holofernes hadvezéri elméje s hősi bátorsága iránt a legnagyobb tisztelettel viseltetett, el nem titkolhatá mindazáltal maga előtt, hogy a diadal, ha megnyeretik is, nem leend olly könnyü, mind azt a kevély fővezér és társai magukkal elhitetik. — Akior volt, ki így gondolkozott. Kilépett társai köréből, és szólani készüle. Mindnyájan rá figyeltek.

„Halljuk vitéz Akiort," felszólalt Holofernes, jobbját nyujtva a fiatal hősnek, mellyet ez tiszteletes barátsággal fogadott el. „Halljuk vitéz Akiort, kinek tanulmány és utazások bő ismereteket szereztek a népek és nemzetek felől, bölcsesége előre ki fogja számíthatni, hány napi fáradságunkba kerülend, kiirtani e makacs népet, ha — mint hisszük — rejtekekbe fog bujkálni előttünk; vagy hány óra alatt fogjuk felkonczolhatni, ha — mitől óvakodni fog — nyiltan merne velünk síkra szállani."

„Igen, vezérem!" felelt nemes bátorsággal Akior, „én ismerem e népet, s áldást kivánok fegyvereinkre ellene. De ne ütközzél meg, ha, midőn szám igazat szól, dicséretet kell mondanom ellenségeink fe'öl, s azt jósolnom, hogy kétessé lehet felettök fegyvereid győzelme."

Mindnyájan megütköztek e néhány szó felett; Holofernes arczát gyors harag lángja futá el, s ajkai körül megvető gúnymosoly látszott, midőn Akiort kaczagva szólítá föl, hogy siessen őt gyönyörködtetni a dicsért hős nép ismertetésével.

„E nép" mond Akior, „a mennynek egy Istenét tiszteli..."

„Egy Istenét!" felszólalt gúnyosan a vezérek egyike. „S ez egy is milly kis Isten lehet, miután népének illy kevés földet ajándékozott!"

„Nem is a föld nagyságában, mellyet választott népének ajándékozott, tüntette ki e nép Istene, hogy minden istenek közt legnagyobb, leghatalmasabb..." folytatta szavait Akior.

„Áruló káromlás!" felkiáltott hévvel Holofernes; „Nabukodonozor az istenek legdicsőebbike, ki ellenállhatlan hatalommal hódítja meg fegyverével a föld minden népét!"

„Hadd őt szólni, fővezérem-" mond gúnyolódva egyik harczfi. „Tudjuk mindnyájan, hogy a nagy eszü Akior csak azért magasztalja ellenségeinket, mert ez által még dicsőbbé teszi felettök győzelmünket. Mit tett tehát a nagy Isten e kis népért?

„Hatalmát a győzelmekben mutatá ki" válaszolt komolyan Akior, „mellyeket e maroknyi nép nyert általa tömérdek ellenségeken, s a gondviselésben, melly a nép élete felett megfoghatlan bölcseséggel intézkedik... Ezen egy Isten parancsolá meg nekik, hogy hagyják el a caldeusok földét, mellyen egykor laktak. Ez egy Isten vezérlé őket Káránba, innét csudálatos gondviseléssel Egyptusba, hol midőn a hatalmas Faraók által elnyomatának, atyai gondossággal menté meg szabadsagát a zsarnok királyok hatalma alól, s csuda-útakon vezette őket Sina hegyének pusztáira."

„Valóban szép helyre vezette," megjegyzé egy a puhaságig bársonyba s biborba öltözött harczfi; „olly pusztaságokba, hol az ember nem lakhatik, sem ember fia meg nem nyughatik. S mennyi ideig mulattak e pusztaságokban?"

„Negyven évig!" felelt Akior.

„Mulatozásra igen szép idő!" felkaczagott egy jól hizlalt testü hadnagy; „de nem szerettem volna társuk lenni. Mert ugyan mit ettek ott éhségükben, és mit ittak rá szomjuságukban?"

„Bajtársunk helyesen kérdez," közben szólt egy harmadik harczfi, „s egészen a maga szellemében, mert ő barát vagy ellenség földjén éhe s szomja csillapításáról szok gondoskodni mindenek felett."

Akior folytatá szavait. „E negyven év alatt az égből találtak eleséget, melly mannát hullatott számukra, s italul a keserü kutak megédesültek nekik. — Igen, vitézek!" szólt tovább nemes beszéddel, „hatalmas e nép Istene, s nagyokat cselekedet értte. Valahová bementek kéz-íj és nyíl nélkül, paizs és kard nélkül, az ő Istenök hadakozott érettök, és győzelmes volt. S mig hűn tisztelik Istenöket s megtartják parancsait, semmi hatalom nem győz ellenök, s csak akkor buknak ellenség kezébe, ha újra idegen istenekhez térnek Jehovájoktul. Még Isten velök, senki ellenök!"

A harczfiak növekedő csodálattal hallgatták Akior beszédét; ékes-szólása, melly nemeslelküleg szólt dicséretet ellenség felől, engesztelőleg hatott gerjengő boszújok ellenében. „Így győzött e nép" folytatá Akior,

„számos más népeken; megalázta s megverte a kananeusok királyát, a jebusaeusokét, serezaeusokét, hetaeusokét, heraeusokét, amoraeusokét, s Hesebonban diadalmaskodott minden hatalmasokon, s azok földeit és városait elfoglalta."

Holofernes növekedő haraggal hallgatott

„Ha illy jól ismered e népet, Akior," szólt a harczfiak egyike, „adj tanácsot, mikép nyerhetünk diadalt felette?"

„Tudakozd meg, oh fövezér!" szólt Akior szive őszinteségében, Holoferneshez fordulva, „hű engedelmességgel viseltetik-e egyetlen Istene iránt; mert ha elpártol tőle, hatalmadba fog adatni vérontás nélkül... De ha nincs vétke e népnek Istene előtt, nem vehetünk rajta erőt, mert Istene megoltalmazza őt, s a föld gyalázatára leszünk fegyverei által."

„Hogyan?" szólt boszusan egy másik harczfi; „seregeink száma úgy felmúlja e kis nép számát, mint isteneinké egyetlen Istenökét, s mi lehetnénk vesztesek ellenökben?... Csak árulás, csak megvesztegetett ember szólhat így, ki félelmet akar gerjeszteni vitézeinkben, hogy győzelemre segítse elleneinket!"

Holofernes mind eddig szótlanul maradt. Keblét zajos indulat dagasztá; eltünt a barátságos mosoly ajkairól, mellyel imént Akiort szivesen üdvözölte. Homlokán sötét boru ült, s vonásaiból és szeme villámaiból bántott kevélység gyülölete látszott. Akior a legérzékenyebben sértette őt: kétkedett hadvezéri mindenhatóságában. Szenvedélydúlt arcza, melly hallgatását rémesen magya-

rázá, baljóslatú volt a vitézek előtt, kik lelkületét ismerék... Most egy gondolat látszott agyán keresztül villanni; hirtelen fordult Akior felé, „Hited szerint szóltál-e Akior?“ kérdezé, mi közben hangjából egészen eltünt az eddig erőtetett nyugalom.

„Hitem és belátásom szerínt!“ válaszolt Akior.

Holefernes kinyujtá jobbját, s egy város felé mutatott, mellynek bástyái s tornyai messze távulban emelkedtek. „Hogy hijják“ úgymond, „ama várost?“

„Betulia,“ válaszolt Akior, s szilárd nyugalommal tekinte a fővezér boszútól lángoló szemeibe.

„E naptól fogva lakhelyed legyen!“ felkiálta kitörő haraggal Holofernes. „Vigyétek őt kötözve Betuliába!“

Akior s a harczfiak mind csudálkozva tekintettek Holofernesre.

„Miért sápadsz el?“ kérdé gúnyosan Akiort Holofernes: „nem ellenségid, barátid kezébe adlak... Ha olly hős e nép, és olly erős Istene, miként mondád, úgy nincs e földön számodra biztosabb hely boszúm ellen, mint kőfalaik megett... De ha hazudságot jósoltál, ha győz fegyverem e nép ellen, akkor lakolni fogsz vétkedért, s velök együtt fogsz lekonczoltatni fegyvereseim által... Meggyaláztad isteneidet, s rágalmazád Nabukodonozor király győzhetetlen fegyverét. Boszút fogok rajtad mindezért állani, s megmutatom, hogy a nép kebelében foglak téged felkeresni, mellyhez barátságod vonz, s mellyet győzhetlennek hirdettél. — Vigyétek őt kötözve Betuliába!“

Akior a legvitézebb hősül tiszteltetett Holofernes

táborában, s bár nem volt, ki azokért, miket imént Izrael népe dicsőségére mondott, haragra ne gyult volna ellene; azonban a fővezér szenvedélyes parancsa ellen mégis többen felszólalának. De csillapító szavaik csak növelték Holofernes féktelen haragját, ki ismételve parancsolá Akior elhurczoltatását.

Amon fiainak fejdelme nyugodtan távozott. „Holofernes!“ volt a fővezérhez végső szózata, „zabolátlan indulatod igazságtalanságot követtet el veled, mellyet jóvá tenni majd későn iparkodol. Légy óvatos és vigyázó! mert a melly hódításokat erős fegyvered által téssz, fékezhetlen indulatosságod által fogod elveszteni.“

Akior elhurczoltatott... Holofernes parancsot hirdetett ki, hogy más nap hajnalban egész tábora Betulia ostromlására legyen készen.

II.

E nap folytában Betulia város falai közt egy ékes ház árnyas kertjében két nő ült együtt; Sefora és Judit.

Özvegy volt mind a kettő; Sefora három hónap előtt vesztette el férjét, Judit három év és hat hónap előtt.

Gyászöltönyt viselt mind a kettő: Seforát a törvényes szokás kényszerítette reá, Judit önkényt hordozá azt, külső jeléül szíve orvosolhatatlan fájdalmának; mert Manasesben mindenét veszíté, s valamint örök gyász borítá lelkét, úgy megesküvék, hogy gyászöltözet fogja fedni testét mind haláig.

Szép volt mind a kettő, elhintve tündöklő női bájakkal. Sefora szépsége csillogó volt, kaczérság által kiemelve, szemei égők és hóditásra törekvők, szava édes és keresett hatásu, viselete ingerlő, buzditó, ajánlkozó; bájait müvészi gond törekvék mindenkép kiemelni... Judit a természet egyszerü virága volt, csicsoma s keresett kellem nélkül, szépsége mint győzelmes hősé volt a meggyőzöttek felett, legszebbé tétetvén igénytelen szendesége által.

Egy szolganő lépett a kertbe; porral lepett öltönye mutatá, hogy utról érkezik. „Asszonyom!“ mond Sefora elé lépve, „szíved szép szerelme, a hős Akior, e nyomban érkezett meg az ellenség táborában. Parancsod szerint öszvéred készen áll az elutazásra.“

Sefora szemei fellángoltak, szenvedélyt árultak el. Remegő hangon adott parancsot gyors készületre a szolganőnek, s felállván, búcsuzásra nyujtá kezét Juditnak.

Judit csudálkozva tekintett a nő égő arczára. „Való tehát“ ugymond, „a mit eddig nem hihettem szavaidnak? Távozol? elhagyod szülőhelyedet, hogy vétkes szenvedélylyel hazánk ellenségének vigy áldozatot?“

Sefora egy perczre földre süté szemeit Judit átható tekintete előtt; de égő szerelme, mellyet Akior iránt érzett, oszlatá szemérmét, és vakmerő szóra bátorítá ajkait. „Lehetlen“ így szóla, „szívem mindenható vonzalmának elenállanom. Oh rokonnő! a szerelem, melly e deli hős iránt lángra gyult keblemben, hatalmasabb erővel bír, mint minden más kötelék, melly hazámhoz, rokonaimhoz fűz... Mint gyönge növény a nap sugári

felé, ellenállhatlanul vonzatom bájló körébe; oda kell mennem, hol őt láthatom."

„Csak egyszer láttad őt, soha nem szóltál vele," mond tovább Judit, „s mégis illy rabja lettél iránta vonzalmadnak? most, midőn alig három hó előtt temeted elhunyt férjedet?"

„Megtagadom férjem emlékét," felszólalt Sefora szenvedélylyel, „megtagadok mindent, a mi utjában áll boldogitó szerelmemnek. Távul tőle a halál kinait szenvedem. Megyek, hogy lábaihoz boruljak, hogy könyeim özönével nyerjek kegyelmet színe előtt..."

„S én megtagadom, hogy rokonnőm vagy, hogy valaha ismertelek," szólt Judit méltósággal. „Menj vétkes szenvedélyed utján! De tudd meg, hogy vesztedre indulsz! Izrael Istene, ki megtiltá népe asszonyainak az idegen férfiakkali szövetkezést, megfogja büntetni a haza-áruló nőt, valamint diadalt szerzend választott népének a kevély ellenség tábora felett."

Sefora könnyelmü ajkai még egyszer nyiltak meg vétkes szándoka védelmére; Judit szánalommal hallgatta őt, és sokáig nézett némán, mély gondolatokba merülve, a távozó után. Erényes lelke előtt a könnyelmü nő megfoghatlan volt, s ő, ki három év és hat hónap előtt kimult férje emlékéhöz most is nem lankadó szeretettel viseltetett, ki e vesztés fájdalmait most is, mint az első gyásznapokban, olly mélyen érezé, meg nem foghatta, miként gyulhat az eltávozott nő szivében szerelmi láng idegen férfi iránt, olly rögtön, alig három hónap mulva az eltemetett férj halála után. Keblét magas

lelkesedés dagasztotta; érzé, hogy saját honában, Izrael népe közt sincs férfi, kinek szívét, melly csak egy iránt érezhetett szerelmet, meghóditni sükerülhetne; érzé, hogy ha szemei hona ellenségein valaha megakadnának, ez csak azért volna, hogy rést keressen testükön, mellyen boszuló fegyvert verjen által... Oh miért nem férfi ő, fohászkodott magas lelkesedéssel és forró honszeretettel, hogy a daliák sorába állhatna, s védhetné kevély ellenség által fenyegetett honát, boszut állhatna népe megtámadóin!... Nyulánk termete magasan fölemelkedett, szemeiben szinte harczias tűz ége, midőn a távul hegyek ormain lobogó zászlókat nézé... Azután könyei eredtek meg, midőn a roppant számu hatalmas ellen által fenyegetett hazájára gondola, s esdve emelte felé tekintetét. „Mentsd meg népedet a veszélytől, óh Jehova!“ fohászkodott összekulcsolt kezekkel, s térdre omolva, égő arczát a föld porában fürösztötte.

Egy csapat parittyás tolult a kertbe, kik meglátva a térdelő nőt, tisztelettel közeledtek feléje. Judit fölemelkedett.

„Asszonyom!“ szólt a parittyások vezetője, „egy nőt láttunk e kert felöl az ellenség táborához száguldani.“

„Sefora volt, rokonnőm, a három hónapos özvegy,“ válaszolt Judit fájdalommal.

„Az ellenséghöz szökött megszállott városunkból?“ kérdé sietve az ellőbbi.

„Vak szerelme vezette őt,“ volt Judit felelete.

„Utána kell iramlanunk, el kell őt fognunk!“ kiáltának egyszerre a parittyások.

„Hagyjátok őt, hagyjátok menni, merre rosz csillaga vezeti,“ közbe szólt Judit; „Jehova elfordítá tőle arczulatát, s idegen bálványok zsákmányaul engedi veszni a rosz indulatút.“

„Elhagyjuk-e? hogy eladja városunkat? hogy erőnkkel és gyöngeségünkkel megismertesse az ellenséget?“ szólt a parittyások vezetője. „Megkell őt akadályoznunk, mielőtt árulónk lehetne!“ S a harczosok gyorsan eltávoztak a kert kisebb ajtaján, melly a mezőségre nyilott.

* * *

Holofernes harczosai, kik Akiort kötözve hurczolák Betulia felé, e közben a hegyek tövéhez érkeztek, s közeledni kezdtek a város falaihoz, midőn a parittyásokat észrevevék. Ezek előtt egy nő száguldott gyors öszvéren; arany és gyöngy ékszerein csillogva törtek meg az alkonyuló nap sugárai, s ékes öltönye fínom lepleivel pajzán játékot üzött az esti szellő. A nő feléjök sietett, és hangos kiáltással hivá fel segitségöket.

A parittyások is mind egyre közelebb érkeztek a nő után, számra nézve Holofernes harczosait jóval felülmulók, kiket félelem szálla meg, ha velök egyenetlen csatába kellne bocsátkozniok. Gyors menekülésről gondoskodtak. — Egy magányos pálma állt a hegytövében, terjedelmes ágakkal, erős százados sudarral.

Mielőtt visszafutának a hegyek közé, e fa derekához kötözék Akiort kezénél és lábánál fogva erős kötelekkel.

E pillanatban érkezett hozzájok Sefora. Segitségöket akará fölkérni üldözői ellen a szökevény nő; de a szó elhalt ajkain, midőn Akiort megismerte... Szemei válton merevültek a szenvedélylyel szeretett férfiura s a kisérőkre, kik körüle kötelekkel forgolódtak. A mit látott, belőle csak annyit értett meg, hogy a szeretett hőst vész fenyegeti; — mindent feledve, szökött le öszvéréről, s a megkötözött hősfihöz sietett; hódolva hajlott porba előtte, sovár hangon mondá el, hogy az iránta szerelem üzé ellenségihöz szülőhelye hajlokából, s gyors erőszakkal kezdé a köteleket bontagatni.

A harczosok egyike hozzá lépett, s akadályozni akará őt munkájában; de izgató szenvedélye olly erőt kölcsönzött a nő karjainak, hogy a harczos nem birt vele. Társait hivá segitségére, kiket elejénte a véletlenül érkezett nő szépsége ámulatra gerjesztett, s kik meglepetve s csudálkozva nézték megjelenését és a részvétet, mellyel Akior iránt viseltetett.

A parittyások hajitás közelében voltak. A legerősebbnek karja az első követ zúgatá az ellenséges harczosok közé, s a kő a vétkes nőt találta. Mély seb ejtetett Sefora koponyáján, s ájulva hanyatlott a férfi lábaihoz, kit megszabadítni szándékozott.

„E nőt zsákmányul viszszük, cserébe az itt hagyott Akiorért," szólt egyik harczos, s az ájultat izmos vállaira emelvén, társaival sietve vonult a hegység felé. Az erdőség sürü lombjai elfödék őket az üldözők hajitási elöl.

Akior kötelei megoldattak, s a parittyások álta bevitetett Betuliába.

* * *

Holofernes táborában víg ünnepély tartatott; a győzelemhöz szokott harczosok olly csekélynek tarták izraeli elleneiket, hogy meghóditásukat játszva hitték véghöz vihetni, változásul lakomák és ünnepélyek fáradozási után.

A fővezér fényes sátorában összegyülve voltak a tábor előkelő vitézei. Víg zene s énekszó harsogott harczi kürt és dobpergés helyett; fegyver és pánczél félrehányva hevert, s a csata finnyás ételek megszámlálhatlan sokasága ellen folytattatott; a bor öblös serlegekben tajtékzott, s zajos kedvre buzditá a lakomázókat, kik közt a hős karu Holofernes fővezérül állt a mértékletlenségben. Lankadt tagjait magas kerevet vánkosai közt nyujtá el; noha szemei sovár pillanattal tétováztak a felszolgáló leányok alakjain, baljában illatos virágbokort, jobbjában kiüritett serleget tartott felforditva.

„Fővezér!“ szólt egy belépő harczos, „vitézeid, kiket Akiorral kiküldöttél, visszaérkeztek...“

„Akior!“ felkiáltott Holofernes; „vész az árulóra! Tölts bort e serlegbe szép leány, s ne ütközzél meg rajta, hogy fővezéred szakállát elázva látod... Bort! és veszszen minden áruló!... Nem ismerek barátot, csak a ki velem tart, s azt teljesíti vakon, mit én akarok.“

A serleg telt, és ürült.

„Egy Izraeli nőt hoztak magukkal," folytatá szavait az előbbi harczos.

„Nőt?" felszólalt figyelemre ébredve Helofernes. „Remélem, a szépiből választottak?" kérdé, miközben duzzadt ajkait mosoly remegteté. „A bor és a nők!" felkiáltott ismét, „ezek szívem bálványai. Ide a nővel, ha szép. Égek egy izraeli nőt megismerni!"

Sefora bevezetteték: sebe miatt, melly fején bekötve volt, halálsápadt vala; de szépsége, mellynek kaczér csillogását halványsága enyhitette, egyhangu csudálkozásra birta a jelenvoltakat. Serlegek emeltettek üdvözletére.

„Isteneinkre! szép nő!" felszólalt Holofernes, midőn az eléje vezetett nőt kéjpillanatokkal vizsgálgatá. „Ha illy szépségek teremnek Izraelben, ki kell pusztitnom férfiaikat." S karját Sefora ölelésére nyujtotta ki.

Sefora lábaihoz omlott. „Kegyelem, oh fővezér!" esdett gyönge erőtlen hangon. „Ha nőt kivánsz, kiknek szépsége elbájoljon, forditsd fegyveredet Betulia ellen, nőinek szépsége híres Izraelben. Ők hálával fogadják karjaidat; de ne terjeszd ki azokat ölelésemre. Bocsáss vissza Betuliába!

„A bor lángol ereimben, szép asszony!" válaszolt Holofernes, „s bár reszkessen karom, de elég ereje van átölelni czedrus termetedet. Illy nőt az istenek csak assyri hős számára alkottak."

„Igen, fővezér!" mond Sefora, „s ez assyri hős neve Akior, kinek egyedül szabad illetni engemet, ki-

nek szerelme űzött táborodba... Őt elüzted vitézeid közül, utána kell menni Seforának is!"

A kérelem sükertelen volt, s ellenszegülésre a gyöngült nő nem elég erős... Küzdelmi közt, míg Holofernes karjaiból kibontakozni törekvék, lesiklott a kötés fejsebéről, s ájulva hanyatlott a pamlagra a fővezér mellé... Ellenség szerelme után üzte őt nem mérsékelt indulata, s most ellenség karjaiban kellett pihennie.

A harczfiak és vezérek, kik Holofernes vendégei voltak, a sátor hátterébe vonulának, tiszteletes távolságban a fővezértől, folytatva zajos lakomájokat...

Holofernest a bor mámora elnyomá; hasztalan törekvék szemeit Sefora kecses vonásain éberségben tartani, lankadt pillái megtagadák szolgálatukat... Csak jobbja tartott ujjai közt egy telt serleget, és balja kulcsolódott görcsösen az izraeli nő derekához. Fejét lehajtva álomba szenderült.

Nyugtalan szunnyadásából rövid időn fölébreszté a jelenlevők zaja... Eszmélt és körültekintett... Jobbjából a serleg földre hullt, s az illatos bor nedve a földet áztatá... Balja merevült testet tartott átölelve... Lábai Sefora fejsebének elfolyt vérében áztak... Sefora halva volt!

Kitörő hévvel szökött fel Holofernes ülőhelyéről... Körültekinte, és ismét eszmélt. Álomtul látszott önmaga előtt elfogulva.

Vendégei mindent megfejtettek.

„Bort e serlegbe!" kiáltott szenvedélylyel a mér-

téktelen férfiu. „Vigyétek e nőt, és temessétek el pompával. Karjaim közt vérzett halálra olly seb miatt, mellyet más szerelmében kapott; balom szoritá halálra az első asszonyt, kit Betuliából láttam, jobbom fog halált hozni értte százaknak Betulia férfiai közül... Vigyétek e nőt, és temessétek el pompával... Az első asszony, ki Betuliából szemem elé kerül, édes kárpótlást ad e veszteségemért! Égek látni, milly ellenállhatlan szépségü lesz a nő, kit e városból szabad tetszés szerint választ a férfias izlés, ha ez egy is, kit a véletlen vetett közénk, lebilincsezni birta érzéseimet... Vitéz barátim! emeljünk tölt serleget Betulia szép asszonyaiért!“

III.

Izrael népét félelem és szorongattatás fogá el; mindeneknek Betulia városára volt irányozva tekintete, mert férfiainak vitézségétől függött a hon sorsa. E város őrködött Esdrelon völgye felett, mellynek sikjaira ha az ellenség lejutott a hegyek közül, tömérdek sokaságával ellenállhatlanul boritandá el a hont, s nem volt többé feltartóztatható, Jeruzsalemig.

A város lakosaihoz egész Izraelből sürün érkeztek követségek, mellyek népét bátor ellenállásra szólíták; jöttek egyszersmind előkelő hős férfiak, kik a harczosok vezéreiül legyenek, s belátásukkal megrontsák az ellenség cseleit és erőszakát. A lakosokba harczias szellemet öntött e hősök ékes-szólása s vitézsége,

s felövezvén fegyveröket, elfoglalák a városhoz vezető legközelbi szoros útakat a hegységekben, s védelmezék azokat éjjel nappal.

Holofernes boszus haraggal nézte az előkészületeket; zsarnok-lelke csak vakmerő daczot látott abban, midőn az önálló nép szent jogaiért, szabadságáért készült megküzdeni. Harczosai több oldalról iparkodtak a várost megrohanni; de Izrael vitézei mindig ébren voltak s meggyőzhetlen erővel verték vissza az ellenséget.

Egy hajnalban körüljárta a város vidékét; vezérei kiséretében voltak. „Akior igazat szólott," mondá ezekhöz, miután a várost és fekvését minden oldalról megvizsgálta, „e nép a vakmerőségig bízik Istenében, s Istene után a hegyekben, mellyek a jó fekvésü várost erős bástyák gyanánt védik. De esküszöm, hogy mielőtt a hold földünket körüljárná, Betulia hatalmamban lesz vérontás nélkül, mert kitanultam erejének és gyöngeségének titkait."

A vezérek figyelve hallgattak Holofernes szavaira, ki folytatá: „Menjetek, és osszatok parancsot a sergeknek, hogy Betulia minden oldalról körülvétessék; el kell állni minden útakat, hogy ne juthasson ember a városba, sem ki ne jőhessen belőle, ki élelmet vagy segitséget vihetne számukra." S ezzel felosztá a vezéreket, mindeneknek kiadván rendelését, ugy hogy nyugattól északig és kelettől délig a város minden környéke egészen ellepetett az assyriusok seregei sokaságától.

A hegyek egyikén mély öblü vízmeder volt készitve, mellyből az összegyült forrásvizek bő csatornákon

vezettettek a város belsejébe... Holofernes parancsot adott, e csatornák elvágására, hogy kifogyván ételök és italuk a város lakosainak, kénytelenittessenek megadni magukat vérontás nélkül.

* * *

A vízhiányt rövid nap alatt sajnosan érezék Betulia lakosai. Eddigi bátorságukban csüggedezni kezdtek, s elégedetlenek csoportai gyülekeztek össze a nyilvános téreken... Oziás és Gotóniel, a város főparancsnokai, a zúgolódó csoportok közé mentek, hogy bátorságot és türelmet öntsenek beléjök lelkesitő beszédeikkel; magukkal vivén Akiort, kit, mióta az assyriusok táborából számüzetett, Oziás fogadott vendégül magához.

A nép, melly kevés idő előtt elszánt bátorságot mutatott a város védelmére, most csüggedezve fogadta a két parancsnokot, s elégületlensége jeleit lázongó zúgolódásban kezdé mutatni ellene.

„Eledelt!“ kiáltott sápadtan az egyik csoport.

„Vizet szomjunk oltására!“ kiáltott tikkadt ajkakkal egy másik.

S egy hanmadik a város feladását kezdé emlegetni.

Míg egy negyedik, a legbátrabb és legszámosabb, a fegyverviselők egész erejét összeszedetni kivánta, hogy vele bátor kirohanást tegyenek az ellenségre, s visszaverjék azt a vízcsatornáktól.

„Vitéz Akior!“ szólt most Oziás vendégéhöz a nép hallatára, „e város tár karokkal fogadott téged kebe-

lébe, midőn saját honfiaid megvetettek. Érdemed szerint cselekvénk, mert Izrael Istene dicsőségét hirdeted elleneink közt... Légy most nemeslelkü, légy szabaditója városunknak, melly inségében hozzád folyamodik Te tudod ellenségeink számát, tudod és ismered gyöngeségeit; ha vitézeink vezéreül lészesz, győzelmeskedni fogunk Holofernes tábora ellen."

A nép örömmel hallá Oziás felszólitását, s kiváncsian figyelt Akior válaszára. „Légy vezérünk!" kiáltának egyakarattal, „mindnyájan állhatatosan követni fogunk a csatákban."

Akior nagy megütközéssel hallá a felszólitást. Nemes lelkéhöz boszu nem fért, honfiait távulban is szereté, tiszteletben tartotta hazája iránti kötelességeit még akkor is, midőn feleitől igazságtalanságot tapasztalt. „Nem, Oziás!" válaszolt minden habozás nélkül; „távul legyen tőlem, hogy a vétket, mellyet Holofernes ellenem elkövetett, hazámfiain toroljam vissza; ha mellettök nem harczolhatok, ellenök nem fogom használni fegyveremet soha!"

Olly elhatárzott volt a hang, mellyen Akior felszólalt, tekintete olly parancsoló, hogy Oziás, meggyőzetve rendithetlensége felöl, nem merte felszólitását hozzá ismételni... A nép kedvetlenség kitöréseivel fogadta szavait, kedvetlensége, egyesek bujtogatására, haragos szidalmakban tört ki, s késznek mutatkoztak, tettleges sértésekre is kelni ellene.

Oziás tisztelte a számüzött férfiu nyilatkozatát; de a helyzet szorongatóságában, s hogy a zúgolódó népet

lehessen mivel csillapitni, folytatólag felszólitá őt, hogy ha vezérül nem is, legalább útmutatóul legyen segitségökre, s ismertesse meg őket az assyr tábor helyzetével és hadi erejével.

Akior ismét tagadólag válaszolt. „Egy szó ne jöjön ki számon," ugymond határozottan, „melly árulás volna földieim és hazámfiaim ellen. Nem azért mondék dicséretet Istentek felöl, hogy árulás által tiszteljem őt; nem azért szóltam jót felőletek, hogy roszat tegyek enyéimnek."

„S tudod-e," mond hozzá Oziás, „hogy Holofernes győzelme halálod? hogy ha Betulia hatalmába esik te lész első, kit eskütt boszuja szerint kínosan fog kivégezni?"

„Kész vagyok a kínos halálra," válaszolt Akior, „de vitézi becsületemet vétkes szóval nem mocskolom. Legyek bár én első, kit éhség és szomj megöl várastokban, de árulás által nem fogom megmenteni életemet."

A kiméletlen néptömeget egyre nagyobb ingerültségbe hozta Akior beszéde. „Nem éhség és szomjuság által fogsz elveszni," kiáltának többen, „de fegyvereink által fog véred kiontatni, ha ellenszegülsz kivánatunknak." S a seregből többen fegyert emeltek ellene, melly példa olly ösztönzőleg hatott a számos csoportokra, hogy azonnal száz kar villogtatott éles kardot feje felé.

Oziás látta a növekedő veszélyt, tudta, hogy a nyers tömeg fékezhetlen haragját, ha lángra gyul, ékes-szólás nem csillapithatja többé. Ez okbul Gotóniel

segitségével karon ragadá a fenyegetett Akiort, s egy közel ház kapuján eltünt vele... Az összegyült tömeg boszuvágya annál hatalmasabb lön; azonnal fegyverben állott a piaczra gyült népség. Dühös fenyegetéssel és szidalmakkal illeték Akiort, s a ház kapuit, mellybe menekült, ostromolni kezdék... Oziás és Gotóniel végső veszelytől félték vendégöket.

Ekkor a ház erkélyén egy női alak jelent meg, gyász öltözetben fejétől talpáig; de szépsége tündöklő volt, melly bájhatalmával uralkodást gyakorolhatott a legindulatosabb férfiakon is, s termete méltósággal teljes és parancsoló. Mint királyné állott meg az erkélyen, felségesen.

Judit volt.

A nép öröm riadással fogadta őt, s a tiszteletet, mellyet Betulia városában mindenki érzett Manasses erényteljes özvegye iránt, rögtöni lecsillapulásával tüntette ki... Judit szólni készült, s a piaczon, mellyet imént szörnyü lármával töltött el a zajongó nép, mély csönd uralkodott.

„Hogyan, Izrael vitéz népe!“ mond szelid feddéssel a figyelő néptömeghöz. „Ez-e a vendégszeretet, mellyel viseltetnetek kell a férfiuhoz, kit bal szerencse üldözőbe vett s elszakasztott földiei közül? Jehova hatalma megfogja őrizni népét az ellenség igájától, ha kegyelmét erény és igazság útjain törekszik megnyerni; Izrael Istene nem kedveli az árulást, s a nép, melly az egyetlen igaz Istent tiszteli, nem kénytelen árulásban keresni oltalmat, menedéket. Ha ti fegyvert emeltek e

város falain belül a meggyőzött ellenségre, megérdemlitek büntetésül, hogy ugyan e falakon belül emeljen fegyvert az ellenség rátok, meggyőzöttekre... Bocsássátok szabadon e férfiut, ő azért üldöztetik, mert Istenünk dicsőségének volt hirdetője; nem azért küldetett ő városunk falai közé, hogy megölessék az ellenség szeme láttára, hanem hogy éljen, és tanuja legyen, mint fog Izrael népe, Isten segitségével, győzelmeskedni a felfuvalkodott ellenség felett!"

A nép helyesléssel fogadá Judit bölcs szavait; lecsöndesült és hüvelybe rejté fegyvereit, örömzajjal üdvözölve az ékesszóló nőt, ki kevés perczre visszavonult, s Oziás és Gotóniel kiséretében tért meg az erkélyre, magával hozva Akiort is, ajánlva őt a népnek, s fölkérve iránta barátságát és vendégszeretetét. S a nép ismételt örömzajjal nyilvánitá, hogy haragja egészen lecsillapult s az assyr hős iránt kimélettel és barátsággal kész viseltetni... Judit ujonan felszólala:

„Nem árulást kiván Istenünk," ugymond, „hanem jó cselekedetet, s csak a csüggedőket és kétségbesőket hagyja el, de megvédi, kik hittel és bizalommal járulnak elébe... Éhség ellen panaszkodtok? E naptól fogva megnyilnak számotokra tárházaim, mellyekben halmozva áll gabna és eleség, még azon időtől fogva, midőn azok begyüjtéséről Manasses boldogult férjem gondoskodott. S az előkelők és fejdelmi emberek követni fogják példámat, hogy bőkezüségök által erőhöz segitsék e város harczviselő férfiait, kiknek karjától és vitézségétől Izrael sorsa függ."

Leirhatlan volt a lelkesedés, mellyel Judit nagylelkü ajánlata fogadtatott. A gazdagok közül egy sem akarta magát az özvegynő által honszeretetben megelőztetni, s olly sürün történtek a nép számára nagylelkün ajánlatok, hogy eleség bőségében hónapokig kiállhaták az ellenség zárostromát.

„S ha szomjuság kínoz," folytatá Judit beszédét, miután a lelkesülés örömzaja csillapulni kezde, „ismét ne csüggedéssel, hanem bizalommal járuljatok Jehovához. Nagy az ő ereje s mindenható! a szerény özvegynőt méltatá arra, hogy az ellenség által ostromolt nép szomjuságát csillapitsa. Halljátok szómat, Izrael hős fiai! Kerteimben és földeimen, kivül a városon s nem messze annak falaitól, titkos források csörgedeznek, melylyeknek nem jutott tudomására az ellenség. Felszabaditom számotokra földeim forrásvizeit, honnét az ellenség tudta nélkül, a nap szükségeire minden éjjel elegendő vizet merithetnek asszonyaitok... Dicsőitessék Isten neve ez ajándékokért!"

Ha eddig örömben és hálás felkiáltásokban mutatá a nép a nem remélt segélyek feletti elragadtatását, most csudával határosnak találta Judit utóbbi nyilatkozatát, s mélyen meghatva lélekben és szívben, az egész tömeg arczra borult, és forró imában rebegett hálát az ég urához... Vidorság és jó remény szállta meg mindnyájokat, s a harczviselő férfiak ellenállhatlan erőt éreztek karjaikban, melly minden egyesnek tíz ellenség legyőzésére adott bátorságot.

Alkonyatkor Judit magához hítta a város munkás

asszonyait, kik vetélkedő buzgalommal vettek részt mind azon fáradságokban, miket az idő nyomasztósága a megszállott város lakosainak kötelességévé tett. Jó reménynyel várták az éj elközelgését, mellyben őket Judit a vízforrásokhoz volt vezetendő.

IV.

Estve volt, s víg kedv és dévaj mulatozás uralkodott Holofernes táborában; csak egy maga a fővezér volt komor és magába vonult. Elégetlenül és redőkbe szedett homlokkal volt elterülve sátora közepén, a téres kereveten, lelkét zord unalom és boszúság kínozta; Akiorra gondolt, kinek barátsága olly sokszor édesíté hasonló komor óráit, midön zajos és mértéktelen mulatozásokban lelki s testi ereje kimerülvén, egyébre nem vala képes, mint gyötrődni czél és ok nélkül; de e jó barátot a zabolátlan indulatosság elüzte oldalától. „Veszve van!“ vigasztalá aztán magát, „s jaj neki ha hatalmamba kerül, s jaj nekem is, mert szavam szerint boszút kell rajta állanom, s megölnöm barátomat. — Megölöm, mert boszúmat kétszeresen érdemli; vagy nem kedvvel tölti-e ő napjait Betulia ellenállhatlan báju asszonyai közt, még én itt epedve s fájdalmas szívvel sohajtozom azon egy után, ki közülök szemem elé került? — Hah! egy nőt karjaimba Betuliából, s rosz kedvemnek azonnal vége van. — Vágao!“

E névre egy sovány nyulánk alak gyors mozdulattal emelkedett föl a sátor egyik zugából, hol hiúz gya-

nánt meghuzódva ült, s apró fényes szemeit szüntelen a fővezérre függeszté, kinek minden mozdulatát leste, hogy a legelső szóra vagy intésre készen legyen szolgálatjára. Vágao Holofernes meghitt udvarnoka volt, kéjkivánatainak kielégítésében mindene.

„Üdvözlöm e szót rózsás ajkaidról, hős parancsolóm!" szólt Vágao mélyen meghajolva s hizelgő hangon, mielőtt Holoferneshez közeledett; „mert a szó rosz kedved távozásának előjele. — Mit parancsolsz szolgádtól? Vigadni akarsz-e dús lakománál vezéreiddel? vagy szép nők társaságát ohajtod örömödül? vagy italt kivánsz-e, mi földerítse lelkedet?"

„Untat a férfiak társasága," válaszolt daczosan Holofernes, „untat csevegésed. Serleget adj és lelkesítő italt, melly búmat eloszlassa; — és légy néma. — Vagy tudnál-e társaságot teremteni, melly kedvem szerint elmulasson?"

„Parancsolj oh uram!" válaszolt az udvarnok, „és százakat téssz boldoggá, ha rájok bízod vidítni komorságodat."

„Tölt serleget ide!" felkiáltott indulatosan Holofernes; „s nem kell a férfiak viditása, sem a nőké. — A legszebbet, kit szemeim láttak, eltemettétek!"

Vágao figyelmesen és ravasz pillantással tekintett a fővezér szemeibe. „S e nő után epeszti bú még most is szivedet?" kérdé alázatosan. „Betulia nem sokára hatalmadba kerül, s falai közt százat fogsz találni, ki boldog lesz, ha téged boldogítand."

„Szépet a szebb hamar felejteti," válaszolt Holo-

fernes. „De e makacs nép vakmerőn hű karokkal őrzi asszonyait. — Gazdaggá tenném és előkelő főemberré, ki egyet adna karjaimba Betulia bájos női közől. "

„Hatalmas fővezér! " mond kevés gondolkodás után Vágao, „kedved betöltéseért szolgád kész lesz koczkáztatni életét. Parancsolj, és Betulia szép nőiből hozok egyet viditásodul, vagy nem látsz többé az élők között."

Holofernes haragosan tekinte az udvarnokra; egy perczig sovár kivánat vonta mosolyra ajkait, s a másikban dörögve riadt reá: „Kisérteni akarod-e urad türelmét, rosz szolga? vagy a mit Holofernes karja, annyi vitéz segedelmével nem képes megtenni, te birnád nekem Betuliát és szép nőit elfoglalni? "

Az udvarnok bizalmas hangon szóla a fővezérhez: „Betuliát nem, sem asszonyait, uram! De igen egyet ez asszonyok közől, kit szépsége érdemessé tegyen szeretetedre. "

„Úr léssz szolga helyett ha ezt teszed, " mond felderülve Holofernes. „S mi módon reméled, teljesítni igéretedet? "

„Az izraeli nép nyelvén beszélek, " folytatá szavait Vágao; „s ha egyszersmind a nép ruházatát felöltöm, könnyü lesz közéjök bejutásom."

„Olly nép, melly hasonló makacssággal áll táborom ellen védelemre, sokkal őrködőbb lesz, semhogy az idegent meg ne tudja a benszülöttől különböztetni, " ellenveté Holofernes.

„Szemesség és furfangos ész győz az együgyüek

vigyázatán," szólt ravasz mosolylyal az udvarnok, „főleg ha előre útat készít és támogat magának."

„Hogy értselek?" kérdezé Holofernes.

„Ajándékkal két ismerőst nyertem Betuliából," válaszolt Vágao, „két fukar borkereskedőt, kik jó díjért szivesen elősegitik czélomat."

Holofernes álmélkodott udvarnoka leleményességén, s magasztalta szolgálati készségét, melly kivánatit megelőzni iparkodott.

„Bízzál bennem hatalmas fővezér," szólt ezekután Vágao önhitten. „A gyönge pehely, mellyet a lehelet légbe kaphat, csak akkor lenne ingatagság jelképe, ha nő nem volna a világon, ki pehelynél is ingatagabb. Száz pánczélos vitéz nem biztosabban győz egy fegyvertelen agg férfiun, mint a férfi hizelgése az aszonyi szív felett. A nyári nap heve felolvasztja a tél jégburkait: de még biztosabban lángra gyujtja a legszerényebb nő szivét a férfiszem csillogása, főleg ha hős lélek, harczi becsület és dicsőség jár kiséretében. A fegyver, mellynek éle porba sújtja az ellenség férfiait, csillámával megszelidíti annak asszonyait, hogy kábultan és szerelem-ittason düljenek a diadalmas hős lábaihoz. — A hatalmas Holofernes vitézségének híre ezer női szívet elfoglalt számodra e város belsejében, mielőtt arczod fényét meglátták. Szeretet és kötelesség a hon iránt! csak olly dolgok, mellyekkel nő csak addig foglalkozik, még nem láta férfit az ellenség soraiban, ki hősi dicsőséggel övezetten lép eltiporva hazájára."

Vágao biztató szózata feltüzelte Holofernes könnyen

ingerelhető lelkét; már kivánatok feszíték kebelét, szemeiben lángolóbb tüz égett, s vágyott a percz után, mellyben az udvarnok igéretét teljesítve látja. „S mikor fogod szemeimet egy betuliai nő látásával gyönyörködtetni?“ kérdé sovár pillanattal.

„Hét nap telik bele,“ mond elégülten az udvarnok.

„Hogyan? hét nap?“ felriadt Holofernes, „egy örökséget akarsz-e időül szabni elém? Azért ébresztél illy hő lángot keblemben szavaiddal, hogy illy hosszu várakozás kínjai emészszenek? Akarom, hogy tüstint indulj Betulia felé!“

Ez nem olly parancs volt, melly Vágaot meg nem lepte volna; de nem is ollyan, mellynek teljesítését olly rögtön kivihetőnek hinné. Csilapítni akará a fővezért s türelemre kérlelni; de a melly eszmeképpel egyszer Holofernes indulatos lelke megbarátkozott, annak fékezhetlen szenvedélylyel kivánta megvalósítását. Nem azon férfi volt ő, ki türni tudjon, ki magát mérsékelni tanulta; akaratját rögtön teljesítni kellett, vagy életével játszott az ellenszegülő, a késedelmező. — Vágao jól ismerte parancsnokát, s tudta, hogy további veszteglése sükeretlen. Nem késett ez okbul, Holofernesnek gyors engedelmességet igérni, s bár járta-keltének olly hamar semmi sükerét nem remélte, az izraeliták ruházatát ölté tagjaira, s elindult az éj homályában Betulia városa felé.

„Nem távozik el némből e nő emléke, ki Betuliából jött, hogy köztünk meghaljon,“ szólt az indulóhoz Holofernes, „vérem hő vágyaktól üzetik, s szivemben

csilapíthatlan kivánatok foglalnak helyet. E nyugtalan kín csak akkor szűnik meg, ha a szép halott emlékét szebb élőnek jelenléte fogja eltörleszteni.“

Vágao távozott.

* * *

Az éj rejtő fátyola alatt az ellenségtől észrevétlen, vezette Judit Betulia asszonyait a titkos forrásokhoz, melyekből megtöltvén feles számu öblös edényeiket, huszonnégy órára elegendő vizet szállítottak a város falai közé.

Az asszonyok nagy része a kedves és várva várt teherrel visszútra indult, csak néhányan maradtak még hátra a források körül, edényeik megtölttésével foglalkozók. — Judit, ki végig mellettök volt, távulabbra vonult a fák között, mellynek hűsében a források fakadoztak, s földre térdelve mondott buzgó hálát Jehovának, hogy hazája népét a tikkasztó szomj ellen e titkos források által védelmezte, s könyörögve esdett gondviseléséért, hogy azokat az ellenség szemei elől tovább is rejtve tartsa.

Egyszerre izmos kar ölelte körül szűz derekát. — Rémületében elfojtott sikoltást röpíte ki ajkán, midőn föltekintvén, egy ellenséges kinézésü férfiarcz körvonalai tüntek szemeibe a csekély fény mellett, mellyel a helyet a források körül égő néhány elburkolt szövétnek megvilágosította. — Az idegen férfi Vágao volt, ki tört szegezve az elrémült nő keblének, inté őt hazája értett nyelvén hallgatásra.

„Mit kívánsz?“ kérdé Judit a megtámadót, s az ijedés által edzett erővel sükerült magát az átfogó karokbul kiszabadítni.

Szaladni akart; de Vágao dárdát emelt utána hajításra. „Egy lépést még!“ kiálta utána elfojtott hangon, „s véred pirosra fogja festeni lopott forrásaitok tiszta vizét.“

„Mit kívánsz?“ ismétlé Judit, mi közben megállott, s három lépésre megtámadójától, bátorságot iparkodott gyüjteni helyzete ijesztősége ellen.

„Jer és kövess,“ szólt hozzá Vágao, „s a bántalom helyett, mellytől remegsz, tisztelet és szerelem fog környezni Holofernes karjaiban.“

Judit körültekinte, s látta, hogy a nőktül, kik a forrásoktul mindnyájan távozni kezdének, nem várhat a veszélyben segedelmet; de bátorság kezdé megszállni kebelét, midőn Vagaoénál több ellenséges arczot nem látott maga körül.

„Szép vagy, asszony, szebb mint uram legforróbb lázai közt álmodhatá,“ folytatá szavait Vágao. „Tudd meg, hogy Holofernes nem férfiait kívánja Betuliának mint hódító, mert őt magát meghódítá a betuliai nők szépségének híre. Szerelmére hilak meg, s kegyében fogsz részesülni.“

„Holofernes küldöttje vagy?“ kérdé Judit félbeszakasztva a beszélőt, ki igenlé a kérdő szavakat.

Judit éles elméje rövid gondolkozás után átlátta helyzetét; óvakodott, erőszak által maga ellen ingerelni a fegyverzett férfit. „Csöndesen szólj,“ inté őt elmés ra-

vaszsággal, nők vannak itt Betuliából, kik árulói lehetnének szavaidnak, ha meghallanák.“ S az udvarnokhoz közelebb lépett. „S ha veled megyek Holoferneshez?“ tudakolá tőle.

„Tündöklő szépséged kedvet fog nyerni előtte,“ szólt bíztatólag Vagao, „s szépségedért tán kegyelmet nyersz e városnak. Mert nincs Assyriában férfiú, ki engedékenyebb volna női kérelem iránt Holofernesnél, s ki lángolóbb szeretetre legyen képes. A szépség hatalma inkább elkábítja őt, mint Arabia minden illatszerei; női ajak hangjai kecsegtetőbbek füleinek, mint lágy sipok és olvadozó hárfák csábító zenéje, s a bor nem részegítőbb rá nézve, mint a női kellemek tekintése.“

„Igazat szólasz?“ kérdé Judit, a beszélőnek egészen melléje lépve.

„Esküszöm,“ válaszolt amaz, „s nincs férfi a táborban, ki nem bizonyítná szavaimat, hogy Holofernes harczedzett tábora nem olly könnyen diadalmaskodnék fegyvertelen pásztorok csoportai felett, mint Holofernesen diadalmaskodhatik asszony a szépség fegyvereivel. — Sefora —“ akará folytatni Vágao szavait.

„Mit szólsz Seforáról?“ kérdé Judit hirtelen elszomorulva.

„Hogy arcza úgy hasonlított tündöklő szépségedhez,“ válaszolt az udvarnok, „mint fonnyadt izsóp-levél ma fejlett rózsabimbóhoz; s mégis olly kedvet talált Holofernes előtt, hogy elvesztvén őt halál által, megesküvék, nem alunni nyugalmasan, mig Betulia városából nőt nem fog ismerni.“

„Hiszek szavaidnak," szólt Judit bátor nyugalommal. „El fogom hagyni szülő városomat, s átmegyek Holofernes győzelmes táborába."

„Olly okos vagy, mint a millyen szép!" felszólalt Vágao nagy örömmel, s Judit karját megfogni készüle, hogy őt a hegyek felé elvezesse.

„Nem úgy!" felszólalt Judit, s a gondatlan bizakodónak hirtelen mozdulattal elkapván dárdáját, gyors szökéssel vonult vissza tőle.

„Hah! asszonyi fortély!" felkiáltott haraggal Vágao, s utána szökött volna, ha a dárda kiszegzett éle tiszteletes távolságra nem kényszeríti.

„Halld szavamat assyri férfiú!" szólt most Judit méltósággal. „A betuliai nők nem engedik magokat erőszakkal hurczoltatni a férfihoz, kit szeressenek. — Én fővezéred dicsőségét, vitézi tetteit megszerettem, s el fogom érte hagyni hazámfiait. De önként megyek hozzá, mint a ki szeret, s nem vezettetem erőszakkal mint a gyűlölködő. Vidd hírül uradnak, hogy találtál nőt Betulia női közt, ki az ellenség fényét inkább szereti hona nyomoránál: vidd hírül neki, hogy Judit, a Manasses özvegye, sátorában fogja őt üdvözölni kevés nap mulva, s hogy forró vágya, őt minél előbb tisztelhetni, csak azért csilapítja le e rövid időre, mert nem erőszakolva akarja tenni látszani, a mit jó kedvből tesz, s mert díszes öltözetben, aranynyal és gyöngyökkel ékesítve s minden fénynyel akar megjelenni színe előtt."

Vágao szólni akart; de Judit parancsolólag inté őt távozásra, s ámbár a nő kezeiben maradt dárdája hatal-

mas okul szolgált őt engedésre bírni, de tagadhatlan volt az is előtte, hogy illy fenségteljes nő parancs-intésének, fegyver-hozzájárulás nélkül is, nehéz lett volna nem engedelmeskedni.

Judit a messze távozott asszonyok után sietett; de az eseményről senkinek nem adott tudósítást. — Azon éjt álmatlanúl tölté; rendkivüli föltétel és fontos határzat fogamzott meg elméjében; komoly gondolkodás és buzgó ima voltak a fegyverek, mellyekkel magát nagy szándoka kivitelére erősítette.

„Isten intése ez!“ mondá magában, melly tettre hívja fel a buzgó honleányt, Jehova kivánta, hogy a gyönge nő mentse meg Izraelt olly ellenségtől, kin férfiak nem birnak győzedelmeskedni. Engedelmeskedni fogok az ég parancsának!“

V.

A hajnal feselő sugárai arany szegélylyel hímezék a hegyek ormait, s az őrök fegyvereiről megtörve csillámlottak vissza; Holofernes táborában csend volt, a vigság közt letombolt éj után nyugtalan mély álomba merült a harczosok legnagyobb része. — A táborszél közelében egy alak bukkant ki a sürüségből Betulia felől izraeli öltözetben, s gyors léptekkel haladt a meglepett őrök felé, kik fegyvert ragadva, kiáltának reá messziről, s megállást parancsoltak a jövevénynek.

Ez pedig lehányta magáról az izraeli öltönyt, s az assyriak fegyverviseletében állt meg az őrök előtt.

Nyelvükön szólítá őket, s nevét megmondván, szabadon bocsáttatott.

Vágao volt, a kémutról visszatért udvarnok. Meglepetve fogadák őt az őrök, s kiváncsian tudakozódtak járása felől.

Vágao megállapodás nélkül sietett Holofernes sátorához.

„Ébren van-e a fővezér?" kérdé a testőröket.

A válasz tagadó vala.

„Fontos hirekkel érkezem Betulia városára nézve, felette fontosokkal," mond Vágao a testőrökhöz, szeretném, ha minél előbb értesíthetném felőle fővezérünket."

„Erre nincs rövidebb ut," válaszolt nyers őszinteséggel egyik testőr, „mint bemenni sátorába, s felrázni őt az álom karjaiból."

„Hogy első mozdulata handzsárához legyen, s a második tán nyakamhoz, ha álmát háborgatni merem," megjegyzé Vágao. „Nem, ezt nem merem tenni."

„Ha híreid olly fontosak," közbeszólt egy másik harczos, „háborgatásod nem fogja haragra ingerelni Holofernest."

„Látszik, hogy újoncz vagy e táborban," felelt neki az udvarnok, „különben tudnád, hogy nincs mentség annak számára, ki Holofernes rosz kedvét felingerelte." E rosz kedvnek nem akarom kitenni magamat; majd várok, míg magától elszáll az álom szempilláiról." S az udvarnok ovatos kézzel felvoná a sátor előleplét, csöndes léptekkel belsejébe vonult, s a háló-kamra előtt vi-

gyázva helyet foglalt, hogy urának legelső mozdulatát meghallhassa.

Nem sokáig kellett várakoznia. Holofernes felébredt nyugtalan álmából, s paizsát megcsöndítvén dárdájával, tudtul adá, hogy szolgálatra van szüksége.

Vágao gyorsan belépett.

„Hatalmas fővezér!“ szólt Holoferneshez, mély meghajtással, az istenek pártomat fogák, hogy reményem ellen gyorsan teljesíthessem parancsodat. Látták szemeim a legszebb nőt, ki él a föld kerekségén, s üdvözletet hozok ajkairól az assyri tábor dicső fejedelmének számára. Ő maga szent fogadással igérte, hogy ezüst hangja édes csöngésével fogja ez üdvözletet elmondani előtted, mihelyt a város megszállt falai közől biztosan szabadulhat.“

A mit mondott, maga sem hitte Vágao. Judit föllépése olly erőteljes volt ellenében, s gyors eltávozása olly kevés reményt igérő, hogy igéretét, mellyet először vett tőle, csak az ijedés által vélte kicsikartnak; azonban kellett, hogy biztató szót mondjon parancsnokának, mert csak ez által remélte netán kitörendő haragját, s az utána könnyen járulható kemény fenyitéket kikerülni. Holofernes hitt a szivesen fogadott igéretnek.

„Még ez nem minden, hatalmas fővezér!“ kezdé ismét szavait Vagao. „Hü ragaszkodásom fegyvereid dicsősége iránt nagyobb merényre is bátorított. Körüljártam Betulia bástyáit, s kútforrásokat fedeztem fel e bástyák közelében, mellyekből a lakosok bő vízmennyiséget merítnek szükségeikre. Mig ezek hatalmukban van-

nak, hasztalan romboltatod le hegyi vízcsatornáikat, mert e kútforrásokból bő táplálékot nyernek szomjuk oltására.“

„Hogyan?“ szólt Holofernes, „tehát e makacs nép kijátszotta a legszemesebb vigyázatot, s még mi szomjban véljük tikkadni őket, ők addig bőven öblögetik fris forrásnedvben kardra szánt torkukat? Hol rejteznek a víz-források?“

„Közel a város keleti bástyáihoz,“ válaszolt Vágao.

„Végy tüstint magadhoz századosokat,“ parancsolá rögtön Holofernes; „minden forrást fegyveres vitézek foglaljanak el, hogy ne juthassanak többé hozzájok az ellen emberei.“

Vágao készséggel teljesíté a kapott parancsot, annál sietvébb és nagyobb pontossággal, mert ugy sejté, hogy ha a városbeliektől ez utolsó menedék is a szomjuság tikkasztó kínai ellen elfoglaltatik, hamarább fognak Holofernes birtokába jutni mind az ostromlott város, mind annak bájdús asszonyai.

* * *

Húsz nap óta tartott az ostrom, s az utolsó öt nap alatt már a bástyák alatti kútak is, mellyek vizében a lakosok végreménye volt a tikkasztó szomjuság ellen, az ellenség hatalma által őriztettek. — A csüggedés legmagasabb fokra hágott Betuliában.

Oziás és Gotóniel nem szüntek meg bátorságra, tü-

relemre s Isten iránti bizodalomra buzdítni a népet; de szavok és jó példájok egyre kevesebb követőkre talált.

Két gazdag borkereskedő élt a megszállott városban: Nabal és Amri, kiknek nagy terjedelmü pinczéikben ezrenkint álltak a teli bortömlők. De szükkeblü fukarságuk nagyobb volt, mint a kincs, mellyet földekben, marhákban, aranyban és drága-kövekben kereskedésük által összeszereztek. — Midőn az ital már annyira fogytán volt, hogy a víz csekély adagokban méretett ki a lankadt erejü népnek, Oziás és Gotóniel e két férfi fölkeresésére indult, hogy őket a közinség enyhitésére s a szorongatott haza nevében adakozásra szólítsák fel.

„A haza s Jehova üdvös törvényei közösek mindnyájunkkal," szólt Oziás egyebek közt a férfiakhoz, „megőrzésén, fentartásán, közösen kell munkálni mindnyájunknak. Nem szenved többé éhséget a nép, mert az előkelők és fejedelmi emberek megnyiták számára eleségtáraikat; de nincs, a mivel tikkasztó szomját olthassa. Csak néhány napig kell még feltartanunk a várost, míg segítség érkezik Jerusálemből, mellyet Joakim a főpap megigért küldeni; de ital nélkül ellankadunk. A nép, melly hasztalan vágyik víz-nedvével enyhíteni forró ajkait, a kedvderítés italát végső szüksége enyhitésérére kéri tőletek, s e nép, a megmentett Jeruzsálem és a szabadított hon hálásak lesznek költsöntökért!"

Megdöbbenve hunyorgott egymásra a két kalmár. „Amri!" felszólalt Nabal, „téged illet az első szó, pinczéid gazdagsága úgy felmulja az enyéimet, mint Jeruzsálem tulhaladja fényben Betulia szegény városát."

„Engem-e?“ felelt Amri. „Hogy szólhatsz felőlem illy igaztalanul, Nabal? Pinczéimben alig van egyéb rozzant hordók száraz dongáinál, mellyek évek előtt összedültek tartalomhiány miatt, a mi borral bírok, alig lenne elegendő, egy napi étkezést kellemesítni Betulia száz emberének! — De te, Nabal! te dús ember vagy borban és italokban! tégy nagylelkü ajánlatot a népnek.“

Nabal összecsapta kezeit és jajgatni kezde szegénysége felett.

Amri a tüzhelyre markolt, hamut hinte fejére, s megeskűvék, hogy nem képes annyi bort elajándékozni, mennyivel hamvazott haját tisztára moshatná.

„Az ellenség kapuink előtt áll,“ kezdé ismét Oziás rábeszélőleg, „a mit földieitektől megtagadtok, az ellenségnek lesztek kénytelen zsákmányul átengedni.“

„Hah! tehát olly gyáva e nép,“ siránkozott Amri, „hogy nincs erő karjaiban megvédni bennünket és vagyonunkat?“

„Nem gyáva,“ válaszolt Gotóniel, „de a hosszas nélkülözés megfosztá izmai erejétől. Ha vagyonotok egy részével nem segíttek rajta, el kell vesztenetek az egészet.“

„Ha pedig segíttek, a nép nem lesz hálátlan!“ ismétlé Oziás.

„Hallod-e Amri?“ szólt csüggeteg társához Nabal; „a nép nem hálátlan! Te vadásztál mindig népkegyet, adj most italt e népnek! fő emberré fog téged emelni Betuliában!“

„Te valál, Nabal, ki e város népét egytől egyig

vásárlóidul akartad birni," ellenveté Amri, „most van ideje, lekötelezni őt magad iránt; adj bort a népnek, s megnyervén barátságát, koldus-botra fogunk jutni melletted, mi többi szegény kereskedők."

„Amri! te mindig barátja valál az uzsorának," folytatá hevültebben Nabal; „most a legszebb alkalom van, tetemes uzsorára ereszteni meg csapjaidat. Adj italt a népnek, melly háladatos!"

„Nabal, te szerettél kegyesnek és népszeretőnek látszani; hol csak szódba s nem adakozásba került," mond ingerülten Amri, „adj italt a népnek, s a legkegyesebb ember léssz Izraelben, kelettől nyugotig fog dicsőíttetni népszerüséged."

„Oh, ha volna, mit tegyek szülőföldem oltárára!" fohászkodott Nabal.

„Oh, mint ragad nyelvem szájam padlásához a szomjuság miatt, mert nincs mivel enyhítsem meg ajkaimat!" sopánkodott utána Amri, s a két izraelfi vetekedett egymással keserves jajgatásban.

Künn gyülekező nép zaja hallatszott, melly mindinkább növekedék; aszott karok fenyegetve emelkedtek föl a levegőbe, s az elsáppadt arczokról dacz és keseredés látszott; kétségbeesésre kiáltottak fel Izrael Istenéhez irgalomért.

„Halljátok e zajt, a kétségbeesettek e végső rimánkodását?" felszólalt Gotóniel a kalmárokhoz; „ha könyörület nem szállja meg sziveiteket, feldühült erőszakjoknak nem lesztek képes ellenállani."

Amri és Nabal megrémültek.

„Izrael Istene! ki apáinknak vizet adtál a pusztában kősziklából, nyisd meg nekünk felhőid csatornáit!“ hangzott künn egy anyának siránkozó hangja, ki lankadt karjain két eltikkadt kisdedet hurczolt.

„Vagy engedd meg, hogy útat törjünk a szőlőbirtokosok pinczéibe!“ riadt utána egy zord hangú harczos.

„Halljátok e szót?“ kérdé a kalmárokat Oziás és Gotóniel egyszerre. „Ez intés nektek szól.“

„Segítség a rablók ellen!“ rimánkodott összekulcsolt kezekkel Amri.

„Koldus vagyok, ha kizsákmányolnak!“ kiáltott kínlódva földre rogyván Nabal.

„Még van idő,“ szólt hozzájok Oziás. „Akartok-e áldozatot tenni? s mi le fogjuk csilapítani a csüggedő népet...?“

„Mit cselekedjünk?“ kérdé sápadtan a két kereskedő?“

„Vagyonotok egy részét adjátok a népnek, s a nép, mellyel jót tettetek, meg fogja menteni a másikát,“ szólt gyorsan Oziás.

Amri és Nabal keservesen fohászkodtak.

„Adjátok kezembe pinczéitek kulcsát,“ szólt ismét Oziás, „becsületemre! lelkismeretes sáfárotok leszek! — De ne fösvénykedjetek, mert nincs idő hosszas fontolgatásra! Vagy egy részt adtok át önkényt, vagy mindent vesztetek erőszak által.“

Amri és Nabal átlátták helyzetök kénytelenségét; megnyiták szekrényöket, s mindenik egy egy kulcsot a-

dott át Oziás és Gotóniel kezébe; mindenik azon pinczétől, mellyben a legkevesebb és legroszabb bor találtatott.

„Esküszöm, hogy egész vagyonomat tettem le kezeidbe," szólt Nabal keseregve, „mert a pinczében, mellynek kulcsa kezeitek közt van, boraimnak legfinomabbja áll."

„S én legtágabb pinczémbe bocsátalak" tevé hozzá Amri, „mert a mivel e pincze tartalmán kivül birok, olly kevés, hogy egy zászlóalj vitézinek sisakjait nem lenne képes megtölteni."

Oziás és Gotóniel indúltak.

„Hirdessétek ki szeretetünket és hazafiságunkat a nép előtt!" kiáltott utána Nabal.

„Mert mindenünket áldozzuk érte s jóléteért," megtoldá társa szavait Amri. „Üdv és győzelem izrael népének!"

Oziás és Gotóniel távoztak.

„Hogy hányja kardélre a legvadabb ellenség e gaz söpredéket! hogy fullna meg egytől egyig, midőn boraim első csöpjét ajkaihoz érteti! hogy vesszen el szomjan az utolsó csecsemőig!" szidkozódtak a távozók után a kereskedők.

„S ha ezzel vége volna!" szólt Nabal kevés szünet után indulatosan. „De ha megizlelték borainkat, nem menti meg emberi hatalom azokat utolsó csöppig torkuk örvényétől. — Elveszve minden vagyonunk!"

„Elveszve!" sohajtott Amri csüggedve s keservesen.

Künn hangos örömriadás harsogtatá a levegőt.

„Hallod, hogy ordit a bősz tömeg," felszólalt Nabal mérgesen. „Oh, hogy rivalgásodat halálhörgéseddé változtathatnám! — Már a szótul is részeg, hát még ha boromban fürészti rút nyeldeklőjét."

„Elveszve!" felsohajtott ismét Amri egy ülőhelyében, csüggedve, mozdulatlanul, s szemeit meredten egy pontra szegezve.

Nabal az ablakba lépett, s mérgesen fenyegete fölemelt öklével a néptömeg felé, melly Oziás és Gotóniel által vezettetve a pinczék felé sietett, hol szomja csilapítását remélte. Azután előbbi indulalosságával fordult meg egy párszor a szobában. — Hirtelen megállott, szemei fellobogtak, arczát vidorság deríté, kezeit kiterjesztve szólott Amri felé:

„Hah — Amri — egy gondolat!" s balját élénken vitte kisimult homlokához. „E gondolat megmenthet bennünket!"

Amri előbbi mozdulatlan csüggetegségéből éledni látszott, s föltekinte a beszélőre.

„Igen, ez megment bennünket, megmenti vagyonunkat!" szólt élénken Nabal.

„Kedves remény!" fohászkodott Amri. „Szólj Nabal, szólj világosan, hadd értselek."

„A nép pinczéinkbe bemegy," folytatá szavait; „a borok. —"

„Megmérgezhetők —" vágott szavába Amri örvendő tekintettel, mert fukarsága kielégitésére minden eszköz örvendetes volt előtte.

„Oh nem!“ szakasztá őt félbe Nabal. „Akarsz-e velem cselekedni?“

„Mindent, mindent!“ válaszolt Amri.

„Jer tehát menjünk a szomjas tömeg közé,“ folytatá Nabal szavait. „Egy sincs közte, ki most ne szeressen minket, ne higyjen szavunknak, ne tegyen értünk mindent, kivált ha meggyőzzük, hogy önhasznukra fogunk cselekedni. — A mámoros fejekkel könnyen bánhatunk: fellázítjuk a népet Oziás és Gotóniél ellen, feltüzeljük daczos vakmerőségét, s az engedelmesség és felsők iránti tisztelet minden fékeit fel fogjuk oldani. E nép néhány nap alatt sokat szenvedett; eléje adjuk, hogy ellenszegülése által csak az ellenség haragját ingerli, hogy úgy is menthetlenül veszve van, s hogy még nagyobb szenvedések várnak rája. Rá beszéljük, rá birjuk őket, hogy adják fel a várost!“

„Hogyan Nabal?“ kérdé Amri a beszélőt; „s az ellenségtől több kíméletet vársz vagyonaink iránt?“

Kétségtelenül!“ válaszolt Nabal. „A vagyonok biztosságát kiköthetjük, s az ellenségnek, melly a világot készül meghódítani, önérdeke iránti kötelessége, tisztelni szentül minden szerződéseket. — Jer utánam! ne késsünk soká!“

A két kereskedő a távozott néptömeg után sietett.

VI.

Nabal és Amri nem csalódtak számításukban. A rég szomjazott nép, a fejdelmek minden intései ellen, mohón

ivá a felszabadított pincze borát, s nem kevésnek fejét mámor kezdé szédíteni. — Ekkor jelent meg a ravasz két férfiú, s a nép harsogó hála üdvezleteit elfogadván, tüzelő szónoklattal terjeszték elő javaslatukat a város mielőbbi feladása iránt. — S kevés szó nagy hatást szült. — Oziás és Gotóniel nem voltak jelen, s a kikben még józanság és erény volt állhatatos küzdelemre a jó ügy mellett, számra olly kevesen valának, hogy a zuhanó árként megijedt nagy tömeg ellenében sükertelenül veszett el törekvésük. — Férfiak és asszonyok, ifjak és gyermekek mindnyájan Oziáshoz mentek. — A nép lelkesedése mámor; mámora dühösség, melly nem hallgat többé az okosság szavára.

* * *

Juditnál volt Oziás és több előkelő férfi tanácskozásra összegyülve. Naponként vártak segítséget Jeruzsálemből; de az ellenség olly szorosan körülzárá a szorongatott várost, hogy sem ki, sem be nem juthatott tudósítás. Még a jelenlévő főemberek közől is, kik tulajdonkép a népben az állhatos kitürést és szilárd bátorságot lettek volna fentartandók, sokan csüggedezni kezdettek; Judit volt a magasztos lelkü nő, ki erősítő szelleme volt mindnyájoknak, tántorithatlan hazaszeretettel és bizalommal Isten iránt.

Lélekzet nélkül rohant be Gotóniel a tanácskozók közé. „Minden elveszett, ha a néplázadás ellen rögtön gát nem vetetik," szólt a jelenlévőkhöz, s arczát ijedés és keserüség sápaszták el.

Meglepetve fordúltak feléje kérdésükkel rosz hire iránt a jelenlevők, s Gotóniel Oziáshoz lépve folytatá szavait: „A nép“ úgymond, „könnyebben türte az eddigi nélkülözéseket, mint a bor kábító erejét. Lázasztók támadtak közte, s most ifjú és vén házad előtt gyült összesze, s fékezhetlen zajjal a város rögtöni feladását sürgetik.“

„Szerencsétlen nemzet, melly csak mannáját szereti hona földének!“ felszólalt Oziás, „s elfajúlt gyermekként azonnal elfordul tőle, ha keserü poharat nyújt ajkaihoz; — Kik a lázasztók?“ kérdé Gotónielt.

„Nabal és Amri, a borkereskedők,“ válaszolt emez, „kik csak illykép vélik megmenthetni elpusztitástól vagyonukat. — Az egész nép házadhoz vonult, hogy téged és veled mindnyájunkat a kapuk megnyitására kényszerítsenek. — Ha meg nem találnak, erőszakot fognak az őrökön elkövetni.“

Judit felállott. Mindnyájoknak feléje fordúlt tekintete, szilárd lélektől bátorítást, mély belátásától okos tanácsot remeltek. „Menj Oziás! menjetek mindnyájan, főemberek, s csilapítsátok le a népet csak rövid időre, csak hajnalig,“ mond rábeszélő hangon a jelenlévőknek; „hajnalra elgőzölög mámora, s szólni lehet vele józanúl.“

„De ha nem hallgat szavainkra?“ szólt Oziás ellenvetőleg.

„Nem hallgat?“ kérdé Judit méltósággal. „Azon nép, melly két kalmár csalbeszédeit meghallgatta, nem hajlanék meg Izrael előkelő férfiainak ékes-szólása előtt? Tehát a ti hitetek is megcsökkent Jehova mindenható jó-

akaratja iránt?" S a hazájáért lángoló nő királyi fenséggel tekintett szét a jelenlevőkön, szavai s viselete bátorságot öntött a bizalmasakba, szégyenpírt idézett a csüggedezőbbek arczaira.

„Oh, ha engem illetne, szónokul és vezérül állni a nép elé!" felkiálta Judit lelkesülten. — „De én, a nő és özvegy, lakom magányába vagyok kénytelen vonulni, nekem nem szabad, gyönge karomat e hon védelmére fölemelnem. — Menjetek," szólt ismét buzdítgatva; „menjetek, és csilapítsátok a botor népet. Győznie kell ékesszólástoknak, mert Jehova lelke veletek lesz, ki nem hagyja el népét a veszélyben."

Az özvegy nő biztató szavai ellenállhatlanok voltak, Oziás és társai elindultak a lázongó nép csilapítására. — De midőn távoztak, már közelgő kiáltások zaja hallatszott; a féktelen tömeg megértvén, hogy a város előkelői Judit házában vannak összegyűlve, a ház felé vette útját.

— Akior lépett be Judithoz, mély meghajtással üdvözölvén őt, s szavaiból, mellyeket a bájteljes nőhöz válogatva intézett, kitünt, hogy iránta több mint a tisztelet érzelmével viseltetik. — Mióta az assyr vitéz e nőnek magas szellemét és bátor lelkét megismeré, ellenállhatlan erővel vonszódott szíve hozzá. — Judit néma üdvözlettel fogadá az idegen férfiut, s csöndet kért tőle alabastrom karja egy intésével; azután az ablakhoz lépett, s a függöny megöl, melly a nap sugárait kizárta a szobából figyelmesen tekintett ki a ház előtti térre.

„A zajongó népet vizsgálod, özvegynő?“ kérdé őt Akior halk hangon, kevés szünet mulva.

„A féktelenkedő népet,“ válaszolt Judit, „melly már egészen e térre érkezett.“

„Midőn pitvarodba léptem, mentek közéje Oziás és Betulia előkelő férfiai,“ folytatá Akior. „Hallod, felkiáltással üdvözli a nép őket; de a felkiáltás úgy látszik, nem az öröm hangja.“

„Akior!“ szólt most Judit az ablaktól visszalépvén; „nem akarom, hogy engem gyászoló özvegynőt lásson a nép házomban sem házomon kivül, hacsak végszükség nincs megjelenésemre —“

„S e föltételt mégis megszegted csak e napokban is, hogy életét mentsd meg egy idegennek,“ szólt Akior hálás pillanattal tekintvén Judit tündöklő arczára.

„Lépj ki az erkélyre,“ folytatá Judit, szerényen mellőzvén a feleletet Akior szavaira. „Hallgasd meg, milly sükere van a főemberek beszédének a fölhevült népre.“

Akior a kapott útasítás szerint cselekedett. „Oziás magas párkányzatra állott,“ szólt Akior az erkélyről; „a nép kész őt meghallgtani. — Csönd lesz.“

„Mit szól Oziás?“ kérdé Judit.

„A jeruzsálemi főpap levelét mutatja a népnek, — türelemre inti; — az ősök példáira hivatkozik, kiket Jehova mindig megsegített, valahányszor bizalommal fordultak hatalmához; — kéri Izrael és Juda nevében, hogy maradjanak szilárdúl türők és állhatatosan küzdők —“

„Milly dühös ordítás ez?“ kérdezé hirtelen Judit,

midőn a nép fenyegető lármával szakasztá félbe Oziás beszédét.

„Nem akarnak további tűrésről hallani semmit, nem engedik szólani," válaszolt Akior.

„S a többi fő emberek?" volt Judit sürgető kérdése.

„Állhatatosan vannak Oziás mellett," válaszolt Akior — „Ismét csönd lesz — Oziás ismét szót emel; — várakozásra inti a népet; — segítséget — "

„Újra e féktelen ordítás!" közbeszólt Judit keserü bosszúsággal, midőn ismét egeket harsogtató szilaj lárma hangzott fel ezrek ajkairól.

„Harmadszor elcsöndesülnek." mond ismét Akior. „Oziás harmadszor szólal fel. — Hallod asszonyom! — tompa zúgás szakítja félbe; — s ismét türelmetlenkedő ordítás. — Nem, e népet emberi ékesszólás le nem csilapítja."

„Milly szünni nem akaró zaj! milly kiáltozás! — mit müvelnek?" tudakolá Judit.

„Hah! köveket emelnek Oziás ellen. — A többi főemberek védik. — Most mindnyájan elszélednek; — egyedül hagyják Oziást, ki még egyszer int kezeivel a népnek, hallgatást kérve tőle. — A többi előkelők sietve járják körül a csoportozatokat; — rábeszéléseikkel lefegyverzik a feldühödötteket. — A moraj csilapul, elcsöndesül. — Oziás ismét fölemeli szavát."

„Hála az égnek!" fohászkodott Judit buzgósággal, „meg fogják őt hallgatni!"

„Hallod-e az új felkiáltást?“ kérdé Akior“ Ez öröm kiáltása volt; megegyeznek szavaiban!“

„Mit szól Oziás?“ kérdé Judit feszült figyelemmel.

„Csak öt napi türelmet kér,“ válaszolá Akior.

„Öt napit?“ szólt meglepetve az özvegynő, „s a nép megegyezik?“

„Igen, de Oziásnak szakálára kell fogadnia, hogy öt nap mulva, ha segély nem érkezik, megnyitja a város kapuit az ellenségnek.“

„Mentsen az ég!“ felkiálta Judit, „S Oziás megteszi a fogadást?“

„Meg fogja tenni,“ mond Akior; „ünnepélyesen emeli kezeit ég felé. — Hogy ennyire meghallgattatik, ezt is csak barátinak köszönheti, kik csoportról csoportra járnak körül a nép közt, s tehetségök szerint iparkodnak mindenkit meggyözni Oziás szavai helyességéről.“

„Ez káromlás, ez kisértése az isteni hatalomnak,“ felszólala Judit lelkesülve; „meg kell akadályozni. Magam megyek gyász-öltönyemben a nép közé.“ S a buzgó nő fátyolokkal borítá arczát, s a teremből elsietni készült.

„Asszonyom!“ szólt hozzá aggódva Akior; „szemem fénye lettél, mióta megláttalak; ha vész érne téged; ez rettentőbben sértené szivemet, mint halálos ellenségem legéletlenebb fegyvere.“

Judit meglepetve nézett a beszélőre.

„Ne szegülj ellen a nép kivánatának,“ kérlelé Akior szenvedélylyel; „meggátolhatlan annak akaratja, mint magasra dagadt csermelyé, elsodor, olrombol mindent

útjában — feldúl mindnyájunkat, és téged hölgy — téged — !“

Judit feltartózhatlan volt. — Izrael Istenét látta káromolva, hazája sorsát koczkára téve a szükkeblü alku által, mellyet a nép és főemberek egymás közt végeztek, s gyorsan elhagyá a teremet.

Akior remegve nézett utána, s vele akart távozni: de Judit parancsoló szava visszatartóztatta. „A nép tiszteli s szereti e nőt,“ mond Akior magában, „nem foghatja kezét emelni ellene.“ S remegésében a távozott hölgy életeért, először hajlottak meg térdei Jehova előtt. „Izrael Istene!“ felfohászkodott buzgósággal, „ki hatalmas vagy s néped javának védelmezője, először fordul hozzád szűm és ajkam: oh mentsd meg a nép dühe ellen Izrael legszebb asszonyának életét!“

* * *

A nép a tisztelet legmélyebb jeleivel fogadta Juditot, és sürün tolongott közelébe, hogy szavait hallhassa. Judit magasabb helyre állt és szóla:

„Micsoda határozat az, mellyet Betulia népe kikényszerített Oziástól, hogy megadja a várost az assyroknak, ha öt nap alatt segítség nem érkezik? S kik vagytok ti, kik az Urat kisértitek? — Nem olly beszéd és viselet ez, hogy irgalmasságot nyerjen, hanem inkább hogy haragra indítson és bűbánatot szerezzen! — Időt határoztaok-e ti az Úr irgalmasságának? s akaratotok szerint napot rendeltek neki? Emlékezzetek meg, mikép Abrahám atyánk; megkisértetvén és sok háboruságok ál-

tal szorongattatván, lehetett csak Isten barátjává. Emlékezzetek meg, mikép Izsák és Jákob, Mozes és mindnyájan, kik kedvesek lettek Isten előtt, sok kisérteteken mentek által, hitökben állhatatosak maradván. — Ti pedig, kik előtt annyi jóra intő példa áll, megbuktok az első kisértetnél, zúgolódásra keltek Isten irgalma ellen, s napot tűztök ki számára, hogy ha addig nem nyujt segítő kart felétek, ellenség kezébe adjátok az ő városát? — S kik vagytok ti, kik az Urat kisértitek?':

Judit arcza szinte látnoki lelkesedéstől lángola, alakja felmagasult, kezét feddőleg és kérlelőleg nyujtá ki a nép felett, homlokán parancsoló méltóság ült, szemeiből ellenállhatlan meggyőzői erővel lángolt a hit és bizalom tüze. A nép törődve s magábaszállva hallgatta őt; s midőn Judit tovább folytatta szónoklatát, az ihletség köz elnémulásban mutatkozott, mintha minden egyesek hallgatva tennének szemrehányást önmagoknak, hogy az ég útait megelőzni akarák, s megszüntek bízni Isten irgalmában.

Az ékesszólás, mellyel Isten a lelkes nő ajkait fölkente, valóban megragadó volt.

Szólott az apákról; megemlíté föltétlen bizalmukat Jehova iránt; megható szavakban hivatkozott a történet lapjaira, mellyek tanuságot nyujtanak, hogy soha nem folyamodott Izrael népe segélyért Istenéhez meghallgattatás nélkül, ki ha elháríthatlan veszélyekkel látszott is hitöket kisérteni, egyiránt csudatévő kézzel megmenté e népet a száraz föld elhagyott pusztaságain, s átvezette a tenger mély medrein. — S a nép fölemelte szavát,

és hálaadó éneket zengett Istenének, az irgalmasnak, a csudatevőnek.

Szólott az időkről, mellyekben az apák elpártoltak Istenöktől, s hitvesztetten idegen bálványok tiszteletére szentelték magokat; megemlíté, miként kellett vétkökért mindannyiszor siralmasan lakolniok, miként fordítá el tőlök Jehova arczulatát, és zsákmányul engedé ellenségeik kezébe őket, feleségeiket és szüzeiket, földüket és minden vagyonukat. — S a nép elrémült önmaga előtt és zokogva bánta meg vétkes tettét; kesergő éneket énekelt Isten engeszteléséré. „Mind igazak, a miket szóltál," felkiáltott a népsereg, „s nincs a te beszédidben semmi megfeddhető. Most azért imádkozzál érettünk, mert szent és istenfélő asszony vagy!"

Judit a törődöttség azon fokán látta a népet, mellyre azt emelni ékesszólásának czélja vala, tudta, hogy most már hatalmában tartja azt, és vezetheti tetszése szerint. — Erélyes lelkében már érlődve volt a nagy föltétel, melly hazája megmentésére vala szánva; s most idejét látta, e föltétellel a szavaira hajlékony népet megismertetni. Újra fölemelé szavát:

„Nem vagyok jobb és istenfélőbb mindazoknál, kik a vész idején szilárdúl megállanak, és kötelességöket hazájok iránt teljesítik. — Izrael Istene nagy, mert gyönge nő által készít népének szabadulást hatalmas ellensége ellen. — Tudjátok, hogy a mit szóltam, Istentől van, azonkép Istentől van az is, a mit elhatároztam cselekedni. Azért imádkozzatok, hogy erősítsen Isten szándékomban! — Álljatok ti a kapun az éjjel, s én kimegyek az én

szolgálóleányommal. — Nem akarom pedig, hogy vizsgáljátok cselekedetemet; hanem legyetek bizalommal Istenhez és hozzám, ki által meg fog menteni Holofernestől benneteket! Imádkozzatok, hogy — a mint mondottátok — ötödik napra tekintse meg az Úr az ő népét Izraelt. — Napokig nem fogtok engem e város falai közt látni; de még visszatérek, meg ne szünjék az imádság köztetek a mi Urunkhoz, Istenünkhöz!"

A nép, melly mámorában csatára s erőszakra gyült össze a város előkelői ellen, magába szállva, s lelkében meggyőződve tért vissza a lakokba, miután Juditot a térről hála s szeretet felkiáltásival kisérte el.

„Micsoda nő ez, kinek illy ellenállhatlan ékesszólás ül ajkain? ki belátásra és értelemre meghaladja a nép legvénebbjeit? lelkesedésre legifjabbjait, tetterőre meglett koru férfiait?" szólt magában Akior, ki e jelenést távulról hallgatá végig, álmélkodva. „Oh, az illy nő nyomain hódolatnak és szeretetnek kell fakadni mindenfelé!"

„Micsoda nő ez," szóltak a nép közt számtalanok egymáshoz, „ki szavával eloszlatá mámorunkat, s ékesszólása mézével haragunkat végkép lecsilapította? ki megedzett, erősített, és állhatatosságot öntött kebleinkbe? Oh, az illy nőt csudául küldé közénk az ég Ura, hogy megszégyenítse férfiainkat, és kimentsen bennünket az ellenség kezei közől!"

„Micsoda nő ez," szólt Amri a borkereskedő, elcsüggedt arczczal Nabalhoz, „ki tetszése szerint vezeti e város népét, s néhány szóval lerontja, a mit mi ön-

mentésünk végett olly áldozattal és fáradsággal alkottunk ? "

„Bármi legyen szándéka," válaszolt Nabal eltökélten, „annyi bizonyos, hogy e népben nem bizhatunk többé. Saját erőnkre s ügyességünkre kell támaszkodnunk, hogy győzzön bár e nép vagy az ellenség fegyvere, biztosítsuk pusztítás ellen vagyonunkat. — Amri ! jer velem boros pinczéinkbe ! "

VII.

Éjfél közelgett. — Háza legbensőbb szobájában volt elvonulva Judit, gyász-ruhában öltözve, mellyet férje halála óta le nem vetett, magányosan, mély gondolatba merülve. Tanácsot tartott keble Istenével.

A pitvarban szolgaleányok foglalatoskodtak, illatos olajokat töltve mosdó-edényekbe, selyem és bársony öltönyeket készítgetve, aranyat, drágaköveket, nyak- és kar-ékszereket rendezgetve.

Egy férfi lépett be, s Akiort vezette a pitvarba. „Asszonyunk vár jöttödre," mond a szolgaleányok egyike, „s megparancsolta, hogy ha érkezel, külön helyre vezessünk téged, hol megvárnád, még hivatni fog."

Akior engedelmeskedett és külön pitvarba vezetteték.

Judit lelkében megért a nemes határzat, és tisztába volt hozva minden reszleteivel. Tudva volt előtte Holofernes mértékletlensége, szilaj és fékezhetlen szenvedélye, bor és nő iránt. Elhatározta, az ellenség tóborába

menni, vad indulatu kelepczéjébe fogni meg annak fővezérét, s megmenteni tőle nyomorgatott honát. — Szolgaleányait hítta elő.

„Mossatok és fürösszetek meg!“ parancsolá komoly hangon Judit; s a leányok előhozák az öblös tálakat és medenczéket, mellyekben a drága olajok széditő kedves illatárral tölték be a levegőt. — Mint lenge vízi-nimphák vevék körül a leányok szeretett úrnőjöket, gyönge testét a fürdőbe emelék, s gyönyörködve, szépségét minél tündöklőbbé tenni, vetekedve szolgáltak körüle. Mint színkecses virágszál frissülten és százszor szépülve emeli fel fejlő bimbaját, mellyet éltető harmat vidított meg, úgy Judit kilépvén fürdőjéből, százszorosan multa fel szépségben leányai legszebbikét; álmélkodva tekintettek e kecses termetre, e bájdús arczra a leányok.

Hullámzó hajfürtei gyászosan lengtek hóvállaira; évek óta nem diszíté ékszer a fürtöket. Most ügyes leányok gondosságára bízatott, kik mesterséges fonadékban emelték azt a legszebb fej szép ékszeréül, bájló pongyolán bocsátván le néhány fürtöt a hóvállakra, másokat drága gyöngyökkel füzve illesztvén a halantékok körül, míg legnagyobb részét dús koszorúba kötve, rejtették drága csipkéjü fejkötő alá.

Azután vígságának ruháit hozatá elő Judit, mellyekben tündökölt egykor, szeretett Manassese életében, mint a nők legbájosbika, s szívgyönyöre a legboldogabb férjnek. Az életdús dagadozó tagokat s a termetek legkarcsubbikát, sokáig durva gyázlemez alá rejtetteket, habzó selyem és bársony ölelte körül. — Apró sólyákat

vonatott kisded lábaira, s fejét, füleit, nyakát és karjait fölékesité vakitó drága ékszerekkel.

Most érctükre elé lépett, s szemeit földre szegezve térdre borult, és rövid buzgó fohászt bocsáta Istenéhez. — Azután felállt, fölegyenesedék, s a csillogó szempárt a tükörbe fordítá. — Soha még asszony illy szívből nem örvendett szépsége felett, illy kisérete nélkül a legkisebb hiuságnak.

A leányok némán figyelmeztek úrnőjök minden mozdulatára. — Judit hátrafordult. „Távozzatok," mond a leányokhoz, „s készítsetek eledelt útamra: egy tömlő bort, egy edény olajat, árpalepényt, száraz fügéket, kenyeret és sajtot."

A leányok állva maradtak némán, mozdulatlanul, le nem veheték szemöket úrnőjök tündöklő arczáról.

„Távozzatok, az idő sürget!" ismétlé szeliden parancsát Judit.

„Engedd kezedet ajkainkkal illetnünk, engedd ruháid szegélyét érintenünk, asszonyom!" szóltak álmélkodva a szólgaleányok, „mert ennyi szépséget nem láttak még szemeink, s nem tudjuk álomkép vagy-e, avagy valóság, a ki előttünk állsz."

Judit hozzájok lépett, s szelid leereszkedéssel érinté kezét a leányoknak, szivében hálafohászt bocsátva Istenéhez, hogy meghallgatta könyörgését. „Jehova fölékesité arczomat, nem eszközül a roszra, de fegyverül a jó ügy mellett. Menjetek, és tegyetek parancsom szerint. — Akior megérkezett-e?"

„Pitvarodban várakozik," válaszoltak a leányok.

„Bocsássátok be!“ s Judit helyet foglalt egyszerü kereveten.

Kevés idő mulva belépett Akior: ajkait üdvözlésre akarta megnyitni, de a szó elhalt rajtok. Megállott néman, mint kőszobor, mozdulatlanul.

Judit kinyujtá karját, és közeledésre intette őt.

Szemeit levonhatlanul függesztve az igéző tüneményre, óvatosan lépdelt előre Akior, halkan, csöndes léptekkel, mintha tulvilági lényt látna maga előtt, kinek szépségdús alakja légbe folyna szét, ha földi ember közeledik felé; folyvást Juditon függött pillanata, ittason, remegve, s midőn előtte állt, áthatva ennyi kellem látásától, térdre omlott előtte. „Szólj, oh asszony!“ mond végre magán kivül, „nyisd fel ajkaidat, hadd tudjam földi lény vagy-e, vagy a csillagok világából szálltál-e alá?“

„Földi lény vagyok,“ válaszolt az özvegynő, „Judit vagyok, Izrael hű leánya.“

„Úgy jaj a férfinak, kinek e vakító bájakkal lépsz szeme elé!“ felkiáltott Akior lelkesülten.

Judit felállásra inté Akiort helyzetéből. „Mit szólna Holofernes, ha így lépek szemei elé?“ kérdé Judit az álmélkodótul.

„Pártot ütne királya ellen, s téged ültetne a föld leghatalmasb trónjára, ha egyszer pillantanál kegyesen arczulatára!“ válaszolt előbbi lelkességgel Akior.

„Igazat szólasz-e?“ kérdé komoly tekintettel Judit.

„Még akkor is, ha vér helyett jég dermedezne ereiben!“ mondá Akior, „annál igazabbat így, a mint őt,

a lángoló keblüt, a női szépség szenvedélyétől üzött imádóját ismerem.“

„Ez éjjel meg fogom szavaid valóságát kisérteni,“ szólt Judit, felállva a kerevetről.

„Hogyan, asszonyom?“ felkiáltott Akior megütközve, s vérszín borítá el arczulatát. „Ovakodjál a tüzindulatuak közébe lépni! egy tábora a legvitézebb férfiaknak meg nem ment karjai ölelésétől.“

Judit nem felelt e szenvedélyes ellenvetésre. „Vedd e fáklyát,“ szólt nyugodtan Akiorhoz, „s kisérj engem a város kapujához.“

„Asszonyom!“ felkiáltott Akior megrettenve; „én világítsak útadon, hogy Holoferneshez menj? én, kit látásod őrültté teszen, kinek vércsepjeit izzó, égető parázszsá tüzeli tekinteted? Százszorta előbb dülök kardomba, s előtted ontom véremet, mint láasalak menni ellenségemhez, kit miattad halálból gyülölök!“ S valóban, midőn ezeket mondá, a bölcs önuralkodásnak minden nyoma eltünt a hős férfi szemeiből, s tagjait sovárgás szilaj tüze reszketteté. „Megtagadom érted istenimet!“ felkiáltott hévvel; „engedj oh asszonyom! veled és általod szolgálnom Jehovának!“

„Izrael Istene mérsékletben, önmegtagadásban fogadja el tisztelőinek szolgálatát,“ válaszolt Judit, „kit vak szenvedély üz, az nem juthat el templomához. — Ha imádni akarod Istenemet, tanulj engedelmeskedni választott szolgáinak, s légy úr indulatid felett!“

„Téged elveszteni! téged bocsátni ellenség karjai elé — nem tehetem!“ szólt ismét Akior

Judit szánalom és részvét pillantásaival nézte őt; kevés percz mulva hozzá lépett, s jámbor szeretettel fogta meg kezét. „Nem fogok elveszni, nem fogok meggyőzötten ellenség karjaiba dőlni, hős Akior!“ szólt hozzá szelid hangon; „Izrael Istene megőrzi a benne bizót az ellenség táborában is. — E karok senkit sem ölelnek többé, e szív senkinek meg nem nyilik többé, senkinek Akior! Egy férfi volt, kinek emlékére van szentelve mind örökké, Manasses, az elhunyt férjem!“

Akior meggörnyedve, összekulcsolt kezekkel állott előtte; szemeit nem merte többé a tündöklő nőre fölemelni, arcza halálsápadt vala, belőle a vér mind szivébe szökött, s azt kínozva szorongatá; rettentő harczot látszék küzdeni belsejében. „Ha ennyi áldozatba kerül szolgálni hatalmas Istenednek, úgy nincs paradicsoma, mellyel e kínokat megjutalmazza!“ felsohajtott végre, s az erős keblü hős szemeiben két nagy könnycsep ragyogott.

„Vedd e fáklyát, Akior!“ szólt Judit kevés idő mulva; s kisérj engem a város kapujához.“

Akior gépileg engedelmeskedett, s remegő léptekkel ment előre.

Judit követte őt.

A város kapujánál Oziás és a vének vártak reá összegyülve. Látásán elálmélkodtak mindnyájan, és csudálták szépségét a legvénebbek.

Senki sem merte kérdezni útja czélja felől. — Judit rövid búcsut vett a néptől, s ajánlá visszatérteig az éb-

renlétet s vigyázatot. Ezernyi ajkak fohászkodtak az éghez áldásért fejére.

Eltávozott, s a kapu bezáratott utána, — Akior magán kivül rogyott össze, az utolsó rekesz csattanásakor.

VIII.

A hegyeken, mellyek Betuliát körülvevék, sürü őrtüzek lobogtak, messze terjedő s a távolban egyre homályosbuló fényt lövelvén a vidékre; körültök harczosok tanyáztak, részint a gyepen szenderegve, részint fel s alá járva fegyveres kézzel, s a meddig az éjben megvilágított láthatáruk terjedt, mindent szemmel tartva.

E tábori tüzektől távul, hol azok elhaló fénye az éj sötétével küzködött, két alakot látunk közeledni a hegyek felé. Az egyiknek öltözetéről ezer csillogó sugárokban töredezett vissza a messziről világító tüzek fénye, s lépései bátrak voltak és méltósággal teljesek. A másik terhet vitt fején és vállain, s nehézkesen haladt az előbbi nyomain. A mint előhaladtak megállapodás nélkül, messzire nyuló árnyékuk egyre határzottabb körrajzban kezdett a földön mutatkozni, s majd többszörözve, különböző irányból világoltak, s közelebb vagy távulabb levén, egyik a másiknak erejét több vagy kevesebb mértékben gyöngítette. Végre a mellékárnyak eltüntek, s a teljesen világított földszinen csak egyetlen árny tünt fel mindegyiknek háta megett. — Judit és szolgaleánya Holofernes táborának egyik őrtüzénél voltak.

A harczosok álmélkodva tekintettek az érkezettre,

meglepetvén a fényes öltözet s a drága ékszerek által, mellyek testét födözék, de még inkább arcza virágzó szépsége által, mellyhez hasonlót nem láttak soha.

„Ki vagy, oh tündéri nő?“ szólt végre az örök hadnagya, „mi út vezérel e tábor felé?“

„A zsidók leánya vagyok,“ válaszolt Judit a kérdezőnek; „azért szöktem el közülök, mert láttam, hogy nektek fognak zsákmányul adatni, kikkel szembeszállni vakmerők voltak. Ez okból elindultam Holofernes fővezér elé, hogy megjelentsem nekik a betuliaiak titkait, s megmutassam, milly úton juthasson hozzájok vérontás nélkül.“

A harczosok kétszeres örömet éreztek Judit beszéde felett; örültek szavainak, örültek szépségének: amazok az ostromló seregnek igértek könnyü győzelmet, eme felett Holofernest gondolák édes diadalt arathatni. Kettő kivált közülök, s az érkezett nőt Holofernes sátorába akará kisérni.

Mielőtt indultak, a közel fák közől egy férfi alakja tünt elő, s gyors léptekkel a harczosok felé sietett. Más két férfi szinte azon pillanatban lépett ki az erdőből, s lappangva indult Betulia felé. E két férfi Amri és Nabal volt, kik Vágaoval Holofernes udvarnokával, a tábor szélén titkos összejövetelt tartának, mellynek czélja volt, Judit érkezését elárulni, s tettökért jutalmul kegyelmet esdeni maguk és vagyonuk számára, ha a város az ellenség kezeibe jutand. Szomoruan távoztak haza felé, mert a hír, mellyel őket Vágao e részben biztathatta, felette leverő volt: Holofernes esküvéssel fogadá fel, hogy Betuliában minden vagyont harczosai zsákmányaul enged, s

lakosai közől rablánczra csak azt nem füzendi, kit fegyver által megölni tart érdemesebbnek.

Vágao a harczosok közé lépett; mindnyájan tisztelettel fogadák őt. De az udvarnok az előtte álló asszonyban nem birta megismerni az egykor látott gyászos özvegynőt: bármilly szépnek mondá is ezt emlékezete, de e csudálandó szépséghez semmi nem hasonlíta, a mit valaha látott vagy képzelhetett. Annál nagyobb volt öröme s meglepetése, midőn őt az assyrok hatalmában látta, sőt Judit tulajdon ajakiról hallotta, hogy Holoferneshez indula.

Az őrök tisztelettel vonultak félre, s útat engedtek Juditnak, ki a fővezér sátora felé lépdelt Vágao kiséretében.

* * *

E közben a hajnal derülni kezdett.

Holofernes sátora előtt ült nagy karszéken, menynyezet alatt, melly veres selyemből, aranyból és smaragdból és drágakövekből vala szőve; itéletet mondott a nép felett, és parancsokat oszta katonáinak.

Két férfi vezettetett eléje hátrakötött kezekkel.

„Micsoda nép ez?“ kérdé Holofernes a környező vitézektől.

„Jeruzsálemi férfiak,“ felelt egyik ezek közől, „kiket Joakim a jeruzsálemi főpap, követekül küldött Betuliába, hogy a népet kitartó ellenállásra buzditsák, és segitséggel bátorítsák. Harczosaid elfogák őket, mielőtt a városba juthattak.“

„Halálra vigyétek a kémeket!“ parancsolá Holofernes; mielőtt egy óra eltelnék napfelkölte után, véröket kell ontaniok.“

A két izraeli férfi elvezettetett.

Most Holofernes közelebb szólította magához hadnagyait és vezéreit. „Megésküszöm,“ úgymond, „a miként tudjátok, hogy követ kövön nem hagyok Betuliában, s hogy nem kegyelmezek sem embernek, sem az élettelen jószágnak, melly falai közt vagyon. De megguntam halasztani az érdemlett büntetést! E nép makacs és vas fejü, s ha hónapokig veszteglünk városuk alatt, készebbek szomjukat marháik vérével oltani, vagy éhen halni, semhogy meghajoljanak fegyvereink előtt. Azért elhatároztam, ez órától fogva még szorosabban bekerítni a várost, s mindent, a mit kanóczokkal elérhetünk, tüzzel pusztítani benne.“

S a felboszontott fővezér kirendelé a századosokat, kiknek kötelessége leend, a várost minden oldalról körül venni, s mindenre, a mi gyújthatót elérnek, tüzes üszköket, égő szurkos kanóczokat hajigálni. — A sereg, melly a hosszas sükeretlen ostromot unni kezdé öröm nyilatkozati közt fogadta Holofernes parancsolatit, s számosan eltávoztak, hogy azok értelme szerint cseleked jenek.

A fővezér bevégezte az napra rendeléseit, s távozásra inté környezőit. — De mielőtt elhagyná mennyezetét, egy látvány ragadta magára tekintetét, melly egész valóját meglepetés, öröm, csudálkozás érzelmeivel fogta körül.

Judit közeledett feléje. A bájteljes hölgy, kinek szépségét a kelő nap sugárai vakító fényben ragyogtaták, még nem érte el a mennyezet alatti lépcsőzetet, midőn a halálra ítélt két jeruzsálemi férfi hangosan üdvözlé őt hazája nyelvén.

Judit feléjök fordult; öröm és sajnálkozás fogta el kebelét. „Miért vannak kötözve e férfiak?“ kérdé hangosan a körülállókat.

„Halálra szánt bennünket Holofernes,“ válaszolt a két fogoly; „mert szolgálni akartunk szorongatott népünknek, s követekül jelentünk meg Jeruzsálemből Betulia falai alatt.“

Az irgalmas nő szemeit könyek tölték el; s miként ruháját ékesiték a gyöngyök és drágakövek, olly ellenállhatlan ékszerül lettek e könyek bájos arczulatának. — Holofernes felé fordult, összekulcsolt kezekkel térdelt a székhez vezető lépcsőzetre, könnyel telt szemeit néma könyörgéssel függesztette reá, s kegyelmet látszott esdeni honfiainak.

Még szóra nem nyitá ajkait; de annyi báj, olly ellenállhatlan rábeszélő erő özönlött néma tekintetéből, kecsteljes mozdulatiból, hogy Holofernes soha nem érzett lángra lön gyulasztva a térdelő asszony által, fölkelt ülőhelyéből, eléje ment az utolsó lépcsőig, s kezét nyujtá neki a fölemelkedésre.

„Betuliából való vagy-e, asszonyom?“ kérdé a fölemelt hölgyet.

Judit felelete igenlés volt.

„Bocsáttassék szabadon a két jeruzsálemi férfiu!“

*

parancsolá Holofernes szolgáinak; „mert nem illik, hogy a legszebb nőnek, kinek látása halandót valaha boldogított, táboromban először is fájdalom csaljon könyeket igéző szemeibe.“ Aztán Judithoz fordulva mondá: „Megértettem némaságodat, oh hölgyek legszebbike! s megelőzöm kivánságodat, mert szivünk boldogítására vezettek téged táborunkba az istenek, s ne legyen itt férfiu, a ki ne teljesítse legkisebb kivánatodat is!“

A harczosok tetszéssel fogadák Holofernes szavait, s a halálra itélt férfiakat azonnal feloldozák kötelékeik alul. „Ki utálná meg a zsidók népét,“ szóltak álmélkodva egymás közt, mi közben Judit lebilincsező alakjáról nem birták elvonni szemeiket, „ha illy szép asszonyok vannak közöttök? Rejtsük hüvelybe fegyvereinket, mert asszonyaik miatt megérdemlik, hogy ne hadakozzunk ellenök.“

Mint elbájolt, eligézett, sokáig tartá Holofernes Juditra függesztve szemeit, a nélkül, hogy azokat róla elfordítni képes volna; tekintete egyre vágyteljesebb remény és öröm viszsugárzója lön. Végre felszólala:

„Napok előtt egy nő érkezett Betuliából táboromba, mi volt e nőnek neve?“

„Sefora volt,“ válaszolá Judit, „ki nálam előbb lön szerencsés, téged színről színre tisztelhetni.“

„Meghalt táboromban,“ folytatá Holofernes szavait, „s én emléket emeltettem számára, mert azt hittem, hogy a legszebb hölgy Betuliából érdemes e hódolatra. Menjetek, szólt szolgáihoz fordulva, „rontsátok le az emléket! Ne legyen mától fogva hölgy, kinek emléke legkisebb

kedvezésben is részesül Holofernes szivében, mint te, oh szépek legszebbike!" Szerelem-ittason csüggött Juditon tekintete. — Kevés idő mulva ismét harczosihoz fordult, s boszus hangon szóla: „Ki volt az, a ki nekem tanácsolá, hogy tüzet hányassak Betulia falai alá? Menjetek a századosok után, kik parancsom végrehajtására indultak, s tiltsátok el őket minden erőszaktól. Ma örömnek és vigságnak legyen szentelve életünk! S akarom, hogy három napig teljes fegyverszünet legyen táborom és Betulia lakosai közt, hogy e hölgy tiszteletére senki, ki a városból előtaláltatik, egy ujjal se bántassék!"

Judit örvendve látta, hogy reménye, mellyel Holofernes táborába indult, teljesül, s a hatalmas hadvezér rabja lett szépségének. — Hosszas megfontolt terv volt e nő részéről, szépsége által győzni meg Holofernest, s a hős férfiun, ki ellen fegyver nem győzhetett, szemei bájsugáraival szerezni magának diadalmat. Bizalommal kérte Isten segitségét, hogy a mit végrehajtani a férfiak összesített ereje nem lesz képes, engedje abban a gyönge nőt diadálmaskodni; s a bizalommal tett könyörgés nem hangzott el meghallgatatlanul. — Sulyos küzdelmet kellett a hős lelkü nőnek kiállania: tiszta s igaz lelkét ravaszság és tettetés nehéz mesterségéhez kellett szoktatnia, hogy kitüzött dicső czélját, hazája megmentését véghez vihesse; de szilárd öntanácskozásban edzett akaratja változhatlanul állt, s eltökélése rendíthetlen volt, csélt és erőszakot, hizelgést és vérontást egyiránt használni, a különben győzhetlen ellenség megbuktatására.

Szemében szédítő tüz égett, s az édelgő lágy te-

kintet, mellyel Holofernest részegité, azt látszott tanusítni, hogy szíve forró szerelemben olvadoz a fővezér iránt; mintegy elkábultan s férfias szépsége által legyőzötten borult végre a földre előtte: „Valót szólt tehát a hír," mondá neki, „melly rólad szárnyal, hogy egyiránt hóditó vagy fegyvered élével és szemeid tekintetével. — Fogadd el szolgálod hódolatát, oh dicső hadvezér! s öt nap alatt hatalmadba fogom adni Betulia városát és Izrael minden népét vérontás nélkül!"

Az assyr vitézek örömmel hallák Judit e beszédét s magasztalák az idegen aszzony bölcseségét. Holofernes pedig magán kivül vala a szerelem tüze miatt, melly iránta szivében gerjede, s megparancsolá, hogy három napig meg nem szünő vigság és mulatozás tartassék kedvteléseül, s mindenki a legnagyobb megelőzéssel és tisztelettel bánjék vele.

A főhadvezér maga vezette őt legékesebb sátorába, hol kincsei valának elhelyezve. „Ne legyen semmi kivánatod teljesítetlen," szólt hozzá olvadozó hangon, „úgy élj és parancsolj szolgáimmal, mintha magad volnál legfőbb urnő életök felett."

„Csak egy kivánatom van," válaszolt Judit szerényen és alázatosan. „Engedj élnem az egyetlen Isten törvényei szerint, kit egyedül tisztelek; szabad legyen azon ételekből és italokból ennem és innom, mellyeket magam készítek magamnak hazám törvényei szerint. — Tudod, oh fővezér! hogy a női lelkület gyönge s nem könnyen válhatik meg a szokásoktul, mellyeket gyermekkorától fogva tisztelni tanult; azért adj nekem, ki

különben szolgálatodra szentelem életemet, szabadságot, hogy éjjel és hajnal előtt kimehessek a tábor sátrai közül a szabad ég alá, apáim Istenét imádni."

Holofernes minden kivánatnak vakon engedett, s azonnal kihirdetteté a parancsot táborában, hogy Judit, a szép betuliai nő, szabadon járhasson a táborban, ki és be, éjjel nappal.

IX.

„Vakmerőséged messze vezet, szeretett urnőm!" szólt Judithoz a szolgaleány, ki őt Betuliából kikisérte, és mellette maradt Holofernes sátorában. „Ez ellenséges fővezér heves szerelemre gyuladt irántad, s féltetelek, hogy előbb esel hatalma áldozatául, mintsem megszabadithasd Izrael népét a zsarnoktul."

Judit nyugodtan és önbizalommal telve emelé szemeit a leányra. „Nem!" ugymond: „Isten kegyelme van velem, ki eltölté lelkemet erővel és eltökélt akarattal. Manasses emléke megőrzi szivemet attól, hogy hatalmába essem e férfinak, kit erősebb indulattal gyűlölök, mint a minőt neki adhat a szerelem hevessége. Az órától fogva, hogy arczom fiatalsága által megfogatott, hatalmamba adá őt az ég, és azon órában, midőn erőt venni remél a védetlen nő gyöngeségén, életét fogom kioltani!"

Ábra, a szolgaleány, álmélkodott a bizalomteljes lelki erőn, mellyel Judit szándoka kivitele iránt lelkesülve volt, s ha lettek volna is még a kedvező süker

felől kétségei, azon hit és bátorság, melly Judit minden szavából és viseletéből tündökölt, tökéletesen eloszlatá azokat. — Csudálkozva látta, milly roppant erőt kölcsönözhet gyönge nőkebelnek is az eltökélt akarat.

Mély alázatossággal lépett a sátorba Holofernes udvarnoka. „Legszebbike az asszonyoknak!“ szólt Juditthoz fordulva: „hatalmas uram szíve forróbb üdvözletével köszöntet téged általam. Mióta látott, nincs más gondolata, mint kedvet nyerni szemeid előtt s vidámmá tenni számodra a mulatást táborában; fényes ünnepet rendelt mai nap számodra, mellynek te lész királynéja. Örömet okozasz neki, ha azt jelenléteddel vidámítni fogod, a mire tisztelettel kéret.“

Judit megigérte megjelenését, s Vágao mély bókkal távozott.

„Most már látom,“ felszólalt a szolgalány, „hogy Isten egészen hatalmadba adá ellenségünket. Alig haladt a nap egy órányira utjában, mióta itt vagyunk, s már átváltozott a tábor egész tekintete; harczi lárma helyett síp és hárfa zeng mindenfelé, s a gyilkos fegyverek helyét örömhirdető zászlók foglalják el. Ennyi tisztelet, mint itt a betuliai nő iránt mutattatik, alig fogná illetni magát az assyr fejdelem királyi asszonyát.“

Judit ment, hogy testét drága öltönyökkel övezze, s aranynyal és fényes ékszerekkel ékesitve, hódítólag jelenhessen meg Holofernes előtt.

* * *

Az első nap mint ünnepély telt el, szünetlen vigalom és mulatozás közt. — A harczosok félre rakták

fegyvereiket, és vidor dalokat zengedeztek a népség vigasztalására; a hangszerek játéka meg nem szünt reggeltől estig, és estétől késő éjszakáig; lakomák rendeztettek, mellyekben bősége volt a legválogatottabb ételeknek, s a fínom italokban az utolsó szolga is tetszéseig részesüle; s a lakomák után ismét hangszeruk zugása, ének és tánez következett. — Judit hódoló kitüntetésben részesült mindenfelé, s a vad harczosok szivét nyájasságával, barátságos szavaival, elmésségével és szépségével teljesen lebilincselé.

Holofernes a nap folyta közben táborában a legboldogabb ember volt. — Midőn az éj elközelgett, s Judit a mulatozók közül magányos sátorába vonult, sovárogva kisérték őt kéjittas pillanatai; de a tisztelet, mellyet Manasses özvegye maga iránt gerjeszteni tudott, sokkal nagyobb volt, semhogy a szenvedélydult férfiu e tisztelet korlátait csak szóval is áthágni merte volna.

Az nap és az éjjel Judit dicsőitésétől visszhangzott az egész tábor.

* * *

Másnap az előbbi ünnepélyek folytak. „Nincs ember, nincs nő a föld kerekségén, ki e szívet annyira el birta volna tölteni szeretettel, mint e betuliai nő," felszólalt Holofernes udvarnokihoz; „akarom azért, hogy a tisztelet és szeretet olly kitünő jeleivel találkozzék táboromban, mellyek meggyőzzék őt, hogy kedvet talált szemeim előtt. — Királyi jutalom annak, a ki legszebb mulatságot fog e nő számára kigondolni; s halál a fejére, a ki neheztelését fölingerelni szerencsétlen lenne!"

Judit szintoly tündöklő volt szépségében, mint az előtt; s elmésségben, szeretetre méltóságban felmulá önmagát. — Midőn az alkony elközelgett, s Holofernes arra gondolt, hogy a szép hölgy, ki minden érzelmeit lebilincsezé, az éj beálltával ismét magányos sátorába vonuland, szivét kimondhatlan sovár bú kezdte marczongolni; ugy tetszett neki, mintha minden percz, mellyet e nőtül távul kellne töltenie, halálos kínokkal halmozá el kebelét.

„Nem bocsátalak, nők legbájosbika!“ szolt hozzá Holofernes égő szenvedélylyel, midőn Judit a késő éjig tartott ünnepélyt oda hagyni készült; „mert kínzó keserüség ostromolja szivemet távozásoddal. — Maradj mindig közelemben, mert arczod tündöklése boldogságom!“

Judit szelid simasággal vonult el a karok elől, mellyeket az assyr hadvezér utána terjesztett; tekintete olly kérő és parancsoló, olly reménynyujtó s visszarezzentő volt egyszersmind, hogy Holofernes szivét érzé olvadozni annak bájai alatt, s félszédülten dült a kerevetre. — Midőn szemeit újra fölemelé, hogy a hőn szeretett hölgyet keresse, Judit már eltávozott.

„Serleget kezeimbe!“ riadt fel Holofernes szenvedélyesen, „hadd fojtsam borba e lágy keservet, melly édes csiklandás közt akarja szűmet megfojtani. — Serleget ide! s hadd folyjon a vigalom! Zaj kell a harczfinak, hogy legyőzze a szívgerjelmeket, mellyek puha ölelések közt akarják lelkét a kéj és sovárgás mámorába lohasztani!“ — S a dalok és hangszerek éjfélig igyekeztek a lelki borut eloszlatni, a serlegek sürün

töltöttek és ürittettek a vitézek soraiban; de Holofernes felvidulhatás nélkül nézte a vigalmat; kedve s vigsága elrepült a betuliai özvegynő nyomaiban.

S éjfél után csend állott be a táborban. De Holofernes álmatlanul tölté az éj másik felét; keble ezer ostromló vágyak és érzemények gyülpontja lön.

* * *

Földerült a harmadik nap, mellynek szaka az eddigi vigalmak és ünnepélyek közt telt el. — Judit folyvást tündöklött szépségben s a szív és az elme szeretetreméltó tulajdonságiban. Holofernes lelki ereje végkép megtört e bájak varázshatalma alatt, s a szerelmi szenvedély gyöngébbé tette őt, mint szolgái közt a leggyöngébbik.

* * *

Negyed napon nyugtalan rövid álombul ébredt föl a fővezér hajnal hasadtával. — Sátora körül színes virágok díszelegtek, mellyeket arany szárnyu lepék röpdestek körül, kéjelegve szállván a harmattal telt kelyhek közt, gondatlan játszisággal szíva mézét a legszebbeknek, s zavartalanul élvezve a fűszeres illatokat. — A közel fák lombjai közt ékes torku madarak dala hangzott, mellyek egyenkint nyögdelék távul párjok után a szerelem keserveit, vagy élvezék a jelenlevőkkel boldogságait. — Holofernes komoran fordult el e látványoktul. Bármint telve volt szíve szerelemmel, de tőle ez érzelem szeliden üdvezitő hatalma megtagadtatott; ő an-

nak csak duló szenvedélyét érezé, melly birni vágy csak és birni tud, vagy romboló lángra gyulni a nélkülözés esetében.

Vágao lépett a sátorba; tisztelettel közeledett parancsnokához, s szemeit folytonos figyelemmel függesztve rája, ajkai egy párszor megnyiltak, mintha szólni akarna valamit, a minek kimondásában tartózkodó félelem gátolá őt.

Holofernes megszakasztá sötét hallgatását, s Judit iránt tudakozódott.

„A nők legszebbike boldogul él táborodban," válaszolt Vágao, „s gondolati közted és népének Istene közt vannak megosztva."

„Akarnám, hogy megosztás nélkül velem foglalkoznának!" felszólalt Holofernes, s ajkait kéjvágy duzzasztá vastagra.

„Parancsodtul függ, hatalmas uram!" válaszolt az udvarnok alázatosan, s csakhamar hozzá tevé síma szóejtéssel: „A tábor szemei kiváncsian csüggnek rajtad és ez asszonyon."

„Mi köze táboromnak ahhoz, hogy mit cselekszik a fővezér a csata idején kivül?" kérdé daczosan Holofernes.

„Megengeded-e, igazat szólnom, hatalmas fővezér?" kérdezé Vágao félelmesen.

„Szólj bátran, igaz szót akarok hallani!" felelt Holofernes, és sötéten függeszté szemeit udvarnokára.

„Mindnyájan csudálkoznak azon tartózkodó tiszte-

leten," folytatá Vágao, „mellyel ez idegen nő iránt viseltetel, s nem tudják megérteni cselekvésedet."

„Mert nincs szívök a női szellem és szépség felfogására. — De igazuk van: tiszteletem e nő iránt valóban határtalan, s körében annyira megy elfogultságom, hogy nem merek hozzá szót emelni forró vágyaimról. Megfoghatlan védszellem látszik e nő körül uralkodni, melly vonz és eltaszít, biztat és elcsüggeszt, szerelemmel és félelemmel tölt el egyszersmind."

„De táborod e nemes tartozkodást máskép magyarázza," közbeszólt ravaszul Vágao.

„Felhívom vitézeim legbátrabbikát," mond tüzesen Holofernes, „nem lesz-e keble e női szépség közelében hasonló félelemtől és tisztelettől elfogulva."

„Nem félelemről és gyöngeségről vádol táborod," folytatá Vágao; „a hír, melly vitézeid közt terjengeni kezd, sokkal veszélyesebb; mert azon tiszteletből, melylyet e hölgy iránt kitüntetsz, azt kezdik gyanítani, hogy Judit az izraeli nép követe s közbenjárója, kinek te, oh fővezér, Nabukodonozor seregének harczi dicsőségét fogod áruba bocsátani."

Rendkivüli harag szállta meg e szavakra Holofernes kebelét; s e haragot a ravasz udvarnok úgy tudta éleszteni, hogy végre a fővezér egész lelki erejét és daczát fölingerlé. „Ennyire sülyedt hát tekintetem saját harczosim előtt gyöngeségem miatt?" felszólalt végre indulatosan. — Nem! mától fogva e tartózkodásnak és tulzott tiszteletnek e nő iránt vége legyen. Legyen bár istenek adománya azon bilincsező dicskör, melly e nőt

körülsugározza, melly míg szívem lángjait felgyujtá irán ta, terjedő karomat mozdíthatlanná varázsolja, szétzúzom azt. — Holofernes nem félt még a földkerekség legerősebb táborától sem; nem fog reszketni egy betuliai nő tekintetétől!"

Vágao urának lábaihoz borult, és áldá erélyes határzatát. Sok alacsony volt e férfi érzelmében és gondolkozásában; de egy szebb indulat mégis uralkodott keblében minden felett: vak hűség és föltétlen ragaszkodás parancsnokához, kinek fényéhez, dicsősége- s hírnevéhez nem láthatott gyanut és kisebbitést közeledni szíve szomorodása nélkül. „Ez a nemes és erős határozat, oh uram!" szólt térden állva s kezeit urához fölemelve, „melly bátor lelkedhez illik. Lecsillapitnod a gyanut, melly nagy nevedhez férkőzni mer; megkell mutatnod a tábor vitézeinek, hogy az assyr fővezér előtt a legszebb nő is csak olly szolgaleány, kit akkor ér a legnagyobb tisztelet, ha vágyaidnak vakon engedelmeskedik."

A szerelem túltört a tartózkodás korlátain; izzó szenvedélylyé változott, mellynek csapongását nem fogja többé sem szerény viselet, sem hideg visszautasitás, sem köny és kérelem gátolhatni. — Holofernes parancsot adott, hogy nap alkonyára gazdag lakoma készittessék, s Vágaot Judit sátorába küldé, hogy őt e lakomán jelen lenni felhijja.

X.

„Ki az vitézeim közül," felszólalt Holofernes vigadó vendégeihez, „ki gyanu mérgével meri mocsko-

sítni fővezére dicső hírnevét? Esküszöm, a holnapi hajnal ellenkező gondolatokra birja őt, mert véget vetek a fegyverszünetnek, s az ostromot, mellyet néhány napra elhalaszték, folytatni s bevégezni fogjuk Betulia ellen.“

Mindnyájan örömmel hallák Holofernes szavait, s hangos felkiáltással nyilvániták tetszésöket; habzó serlegek ürittettek a nyerendő diadalra. — Holofernes felállott ülőhelyéről, s vidáman tekinte szét a vendégek közt; a szenvedély tüze most is égett szemeiben, még inkább élénkitve a bor lelkesitő ereje által; de eltünt viseletéből a félénkebb tartózkodás Judit ellenében; merészen és vágyteljesen emelte a bájos nőre szemeit. „Nézzétek e hölgyet, vitézeim!“ felszólalt, égő pillanattal az érdekeltre, „s mondjátok, nyugvott-e a szem bájosabb termeten, igézőbb arczon, mint Judit? mondjátok, lángolt-e felétek nőszemekből részegitőbb szerelmi tüz? s nem érdemli-e a hölgyek legezebbike, hogy midőn hazáját elhagyja, s eljött, hogy jelenlétével a föld legvitézebb harczosainak fővezérét boldogitsa, nem érdemli-e, hogy tiszteletére megszüntünk vérontástól, s öröm és vigság ünnepélyeivel tettük ittléte első napjait kellemessé?“

A fővezér odahagyá székét és közelebb lépe Judit mellé, ki az asztal első helyét foglalá el. Lépése tántorgó volt, s látszott, hogy a bor hatalmas ereje által saját izmainak ereje gyöngíttetett; Judit székének karját ragadta meg, hogy magát egyenes állásban fentarthassa. „E nő nem Izrael népéhez tartozik többé; mától fogva Nabukodonozor fővezérének ajánlkozik szol-

gálatába, hogy szépségével fűszerezze a hősnek életét. Emeljetek telt poharat üdvözletére! háromszor emeljétek és üritsétek poharaitokat, mert nem akarom, hogy ocsmány józanságnak legyen helye ez ünnepélyen, midőn szivem vígsággal van telve s lelkemet édes vágy és öröm részegiti!“

A vitézek Holofernes parancsa szerint cselekedtek. Háromszor emelték vele együtt magasra telt poharaikat, háromszor üriték ki azokat üdvözletére, s mindannyiszor sípok és trombiták harsogó zenéje kisérte az ittas vendégek zajos felkiáltását.

Midőn Holofernes a harmadik öblös poharat ürité, az edény kiesett kezéből. — Roskadozó lábokkal állt meg Judit mellett, baljával görcsösen székébe kapaszkodva, s jobbját reszketve nyujtva ki a szép hölgyfelé. Ajkai ferde mosolyra vonultak s szemeinek merő pillantása kába mozdulatlansággal volt a kellemdús arczra függesztve. —

„Én uram!“ felszólalt Judit alázatosan, „a sok ital tüzereje ellankasztá hős tagjaidat. — Engedd, hogy ülőhelyedre vezethesselek.“ S gyöngéden átkarolván az ingadozót, gondosan vezette őt előbbi helyére puha karjai közt.

„Köszönöm, szép hölgy!“ mondá Holofernes akadozva, „köszönöm szereteted szolgálatát. — Hah! mint zúg fejem — a sátor látszik velem keringeni...“ s kezét izzó homlokára nyomta.

„Roszul érzed magad, uram?“ kérdé Judit, arczában aggály kifejezésével.

„Igen, — oh nem, körödben vídám vagyok...“ válaszolt Holofernes. „Körödben, szép asszony! s veled akarok maradni, most és... mind örökké egyedül.“

Judit elpirult, szemérem és boszu egyiránt segitették arczát lángra gyulasztani.

Vágao megérté ura szavait; jelt adott a vendégeknek, kik mindnyájan csöndesen felálltak s eltávoztak a sátorból. — Vágao utolsó maradt. Néhány szót sugott Judit füleibe szemérmetlen pillantással, s eltávozott. A sátor lepleit lebocsátá maga után.

Holofernes néhány pillanatra becsuká szemeit, mintha szenderegne. Hirtelen fölrezzent, és körültekintett. — A sátor ajtajánál Ábra állott, Judit szolgaleánya; az özvegynő pedig Holofernes mellett, tévelygő fejét támogatva.

„Nők legszebbike! legjobbika!“ szólt hozzá Holofernes, „mint égek, téged hő karjaimba szorítani.“ S karjait kinyujtá Judit ölelésére. De Judit gyöngéden visszavonult, s a kinyujtott karok lankadtan estek a szék karára.

„Oh e szélvész itt e főben, s e duló zivatar e kebelben!“ felszólalt ismét Holofernes, s kezével homlokát és keblét kulcsolta át.

„Parancsolod-e, hogy ágyodba helyezzelek, én uram?“ kérdé Judit. „A pihenés új erőt ad fáradt tagjaidnak.“

„Forgószél sodorja agyamat. — Rövid pihenés az ágyban csillapítand. — Nyujtsd hó karodat, Judit! — az ágyba!“

Miután Holofernes e szavakat akadozva kimondotta, szemei ismét becsukódtak s karjai élettelenül hulltak térdeire. — Judit intett Ábrának, s a holtrészeg férfiut az ágyba terité segedelmével.

Megvető boszus tekintettel nézte őt Judit néhány perczig. Aztán szolgalányához fordult, s csöndesen monda: „Menj Ábra! járd körül figyelmesen a sátrokat, ha nem hallasz-e ébrenlevőket az assyrok közül, hallgatózzál Vágao sátora előtt. — S jer vissza, adj hírt, sietve.“

Ábra eltávozott — Judit megálla Holofernes ágya mellett, s csendesen nézte hosszu ideig a mély álomba merültet.

A szolgaleány halkan fölemelé a sátor előleplét és belépett. „Minden mély álomban szendereg, asszonyom!“ suttogá ovatosan; „a részegség erőt vett a vitézeken.“

„És Vágao?“ kérdezé Judit szintazon csendes hangon.

„Hangos hortyogása kihallik a sátor belsejéből,“ válaszolt Ábra.

„S az őrök?“

„Álmosan vesztegelnek helyeiken. — Már megszokták, hogy az éj e táján imára menni lássanak téged a táboron kivül; s némellyek kérdezék, nem fogod-e ma megtenni utadat.“

„Megteszem nem sokára!“ válaszolt Judit, s parancsot adott a szolgaleánynak, hogy a sátor elé menjen és vigyázzon.

Judit egyedül maradt Holofernesnél. Térdre hullott, s forró imában kérte Istenét, hogy nyujtson erőt

szivének és karjainak nagy merénye véghez vitelére. — Magas tartó állt az ágy lábánál, s benne olaj égett, vékony füstfelleget gerjesztve, melly kigyózva hajlott le a láng felől s a sátor belsejét kedves illattal töltötte el; az égő mécs lassu lobogással végenyészethez közeledett, s egyre gyöngülőbb fényt terjesztett a sátor dús belsejére, mellyet drága selyem és bársony szövetek boritottak.

Holofernes rendetlenül feküdt ágya dagadozó vánkosain; a takaró, vadállatbőrbül s aranynyal és ezüsttel szőve, félig fedte hevülő tagjait. Feje félrehajolva csüggött, s mezitlen nyakát önkint látszott bárd alá nyujtani; haja fürtei közt gyöngyfüzér csillogott, s szakála drága olajtól fénylő fekete fodrokban csüggött le álláról. Ajkai félig nyitva voltak.

Judit felállt térdeléséből. Gyors lépéssel ment az ágy fejéhez, mellynek egész lapját Holofernes roppant paizsa boritá el, erős aczélból készítve, közepén drágakövü ékitvénynyel, mellyből, mint középpontból, aranyból vert lángnyelvek vonultak a kerek paizs szélei felé. Mellette földön hevert az érczsisak, s az ágy szélére függesztve egy vastag, élesre köszörült handzsár.

A hős asszony e handzsárt ragadta meg, s ovatosan kivonta hüvelyéből. — Az ágy elé állott; egyik kezében a handzsárt tartotta, a másikkal inge hosszu ujjait türte fel, megmeztelenitvén hókarjait.

Itélő, büntető biróul volt az ágy előtt. — Sugár deli alakja magasra emelkedett, s mint hatalmas oroszlán, erejének teljes öntudatában, büszkén álla; keblét

egymással küzdő érzelmek dagasztották, utálattal tekinte az érzékiség rabjára, s homlokát kevély önérzet és daczteljes tetterő szedte ránczba; ajkai körül megvető gyülölet rángása mutatkozott a borzadás, a boszuló tett véghez vitelétől. De szívét magasztos honszeretet dobogtatá, melly könnyüvé tette a terhes kötelességet s megedzette karjait, mellyeket a női gyöngédség lankadoztatott. — Bal lábával előlépett, s még egy pillanatot vetett a nemes boszú áldozatára; szemeinek merőn rá szegzett sugárai tőrkint látszottak átjárni a részeg alvónak kebelét.

Most magasra emelé a villogó handzsárt; hirtelen kinyujtá balkarját, s Holofernes haját megragadva, erős sujtással vágott nyakára. — Holofernes hörögve megrázkódott, s fölemelkedni akart; de az erős kar hajánál fogva visszatartá. — Még egy bátor csapás, s a hadvezér feje el volt választva teste törzsökétől.

* * *

Ábra urnője szavára a sátorba lépett, kezében egy zsák volt fekete szövetből. Judit parancsot adott, hogy a levágott főt a zsákba tegye; s a handzsárt saját öltönye alá rejtette. — Kiléptek a táborból.

Lassu csendes léptekkel haladtak végig a sátrak közt; az őrök tisztelettel engedtek szabad útat nekik a távozásra.

* * *

Hajnal előtt zörgés hallatott Betulia kapuján. Az izraeli őrök megjenlentek a kőfalakon.

„Nyissátok meg a kapukat!“ kiáltott hozzájok Judit, „mert diadalt és dicsőséget hozok Izrael népének. Velünk van Isten és az ő hatalmassága!“

Az őrök kaput tártak. — Rövid idő alatt beszárnyalta Betuliát az örömhír, hogy Judit szerencse kíséretében érkezett haza Holofernes táborából.

XI.

Visszatérünk a mult nap hajnalához.

Betuliában magányos szobában ült Amri, a fukar lelkü kereskedő. Előtte vastag czédrusasztalon számoló táblák és iratok voltak, mellyekbe egész figyelmével merült; darab ideig olvasott; hasonlitott; igazitott; aztán gondolkozott; — ismét olvasott; jegyezgetett; aztán két kezzel önhajába markolt, és siránkozó sohajjal kiáltott fel: „Ennyi birtok! illy roppant mennyiségü bor, ó, fínom, a legfínomabb — itt ezer tömlő — amott három ezer — itt ötven kád — amott öblös márvány hordók! — S mind ez az ellenségnek, vagy e itvány, ingatag, gyülölt népnek legyen martaléka?— Oh, megöl e kínos gondolat!“ S valóban, a tömérdek vagyon iránti aggály olly leverőleg hatott a fösvény ember kedélyére, hogy elcsüggedve, félaléltan merült el kinzó gondolataiba, kezeit mozdulatlanul nyujtá végig az asztalon, s fejét szomoruan hajtotta félvállára.

A szoba ajtaja hevesen felnyittatott; Nabal megjelenése rázta fel csüggesztő gondolatiból az elmerültet.

„Hallottad-e tegnap ismét e népet az utczán és piaczon?“ kérdé hevesen Amrit a belépő.

„Hallottam!“ sohajtá a kérdezett.

„Oh a nyomorult sereg, a nád-ingatagságu csőcselék! mellyet a leggyöngébb szellő kisodor föltételeből! szólt Nabal kifakadva, s hevesen járt alá s fel a szobában. „Éhes, és mi tömjük be telhetlen gyomrát; szomjas, és mi oltsuk örök szárazságu gégejét, mi gazdagabbak, kik annyi gonddal és fáradsággal szereztük csekély vagyonunkat, míg az henye szobája hüsében nyugodott, s a szombatot hétszer ünneplé egy héten! — Veszszen a gonosz faj, melly csak idegen vagyon felfalására bir erővel, veszszen, ha nem tudja magát a fenyegető ellenségtől megvédeni; de boraimból nem oltja szomját, és ha egy csöpppel az egész népet megválthatnám is Holofernes kezeiből!“

„Felejted-e,“ közbeszólt szomoruan Amri, „hogy a város előkelői adó alá vetették önmagukat s minden vagyonosbakat, s hogy a nagyobb rész olly kislelkü volt, megmaradt eleségének és italának, gabnájának, borának és vizének egy részét közhasználatra ismét felajánlani?“

„Ha a nagyobb rész illy kislelkü,“ válaszolt Nabal, „én nem követem rosz példáját. Megmentem vagyonomat, s győzzön bár vagy bukjék Izrael, ura fogok maradni szerzett kincseimnek.“

„Miért nem adtam el tömlőimet assyr kereskedőknek!“ sopánkodott Amri, „most nem volnék e nép hatalmában, hogy bőkezüségre kényszerítsen.“

„Igy sem vagyunk hatalmában, szólt határzottan Nabal, „ha huszonnégy órai muukásságra bírod tagjaidat.“

„;Huszonnégy napra, Nabal!“ válaszolt Amri, jó reményre kelve, „ha megmentjük általa vagyonunkat.“

„Figyelj rám!“ felszólalt most Nabal, közelebb lépve társához. — „Pinczéid az enyimek mellett feküsznek. Mindegyiket olly roppant kőajtók őrzik, hogy elcsukatván, erőszak nem könnyen törhet be rajtok. Egyik pinczémben egy rejtek hely van, mellyhez keskeny ajtócska vezet, olly mesterségesen vésve a falba, hogy idegen ember fel nem fedezheti. E rejtekhelyen tömérdek öblü cisterna áll, ép márványból készítve, olly jó karban, hogy tegnap építettnek gondolnád, s olly nagy egyszersmind, hogy Betulia minden borai elférnek benne. Őseim vízfogóul használták.“

„Tovább! mit szólsz tovább?“ unszolá társát Amri, szokásánál sokkal hevesebben.

„Pinczéimből jövök, s mindent elkészítettem,“ folytatá Nabal beszédét. „Bőrcsővekkel el vagyok látva nagy bőséggel; megeresztjük nagyobb kádaink csapjait, s a bort e cisternába folyatjuk; a tömlőket magunk hordjuk oda, s egy napi megerőtetett munka után boraink legnemesbjei s legnagyobb része megmentve lesznek s elrejtve a szomjas néptőmegtől. Fölébe olajat csapolunk, s a nemes ital hosszu ideig eláll romlatlanul a márvány épitményben, s minden esetre tovább, mint e vihar elvonulna Betulia városa felől.“

„S aztán győzzön bár Izrael vagy Holofernes, mi a küzdelem csilapultával urai maradunk vagyonunknak!“ örvendezett Amri — „Jer, siessünk!“

„Az éhes néptömeg negyed nap előtt örömzajjal

üdvözlé Juditot az utczákon," mond ismét Nabal, s felfogadta neki, hogy békén tür éhet és szomjat, mig ellenétől megmentve lesz. — Hahaha! ha az éh és szomj előbbi magas fokára hágand, elfelejti fogadását, s nem telik bele új ötöd nap, mikorra ellenség fog zsákmányolni falaink között! És sírjon bár Izrael népe, mi örvendezni fogunk, mert megmentjük vagyonunkat a zsákmánylók rohamától, életünk pedig Vágao által biztosítva lesz. Jer, kövess!"

* * *

Szinte azon időtájban, midőn Judit fölékesítve készült Holofernes lakomájára, mellyre Vágao által hivatott, megjelenni, indult Nabal és Amri a pinczék felé. Útjokat lappangva tették és félrefekvő utczákon, s észrevétlenül értek el czéljokhoz.

Haladék nélkül munkához fogtak. Amri aggályosan vizsgálta körül a cisterna minden zugát, s örömmel dörzsölé kezeit, midőn azt olly épnek és tisztának találta, hogy benne a bort, mint új tömlőben, biztosnak hiheté.

A csapok mindenütt megeresztettek; gyorsasággal hordák elő a tömlőket, s kevés idő mulva ellepve lön a cisterna feneke.

— Órák multak. — És az aggályos fukarság titkos munkája folyton folyt, s a bor a cisternában már több könyöknyi magasságot ére.

Fél napi idő folyt el; de a két férfiu lankadatlanul munkált. Betulia városa felett már régen ragyogott a csillagos ég, s a lakosok, kiket kínzó éh és szomj szenderegni engedett, álom karjai közt kerestek az éberség fáj-

dalmai ellen menedéket; de Amri és Nabal nem gondoltak honosaik szükségével. A város lakosai napokra megenyhültek, noha italuk sokasága által; de ők, feledve sinlő honfiaikat, jobbnak tarták, jövendő megtartás kétes reményében, kincsöket a földgyomrába temetni.

„Jer, segíts Nabal," szólt társához Amri, midőn már a napot s az éj legnagyobb részét munkában eltölték; „e nagy tömlő olajat helyéből mozdítni gyönge vagyok; segits azt a cisterna partjára emelnem."

Nabal társához lépett, s megfeszített erővel több tömlő olajat vittek a cisterna partjára, hogy tartalmát a bor színére eresztvén, levegő kizárása által megóvják azt a romlástól. Gyönyörködve álltak meg a cisterna partján; munkájok legnagyobb és legterhesebb része végezve volt; a bor roppant mennyisége a cisternában csillogott, s ha a rejtett ajtó elzáratott, egészen mentve volt ellenséges kéz hozzáférhetésétől.

Künn a hajnal első sugárai piroslottak.

„Ennyi drága bor!" felkiálta Nabal örömcsillogó szemekkel tekintvén le a cisternába, mellynek területe annyire megtelt, hogy a bor szine a meder síma partjától alig volt egy ölnyi távolságra. „Ennyi drága bor! s e léha nép torkába jutott volna! Oh ha reá gondolok, szívem szorul el aggályában. Veszszen el a hitvány tömeg szomja miatt! vagy ha türni nem bír, engedje a várost a hatalmasabb ellenség birtokába; de én nem fogom életét vagyonom árán megvásárolni. Mit nekem e hon? s mi neked Amri? Jer, bocsássuk ki a tömlőbül az olajat!"

S mind ketten új munkához fogtak a tömlők körül;

az olaj bőséggel folyt a cisternába, jégsimává fürösztvén minden oldalról a cisterna párkányait. Harsány zaj és kiáltozás hatott be az utczákról.

„Mint ordít a nép! felszólalt Nabal, „mint ostromolja az eget vizért és mannáért! — Hadd jajgasson ott fenn a kétségbeesésig, mi és vagyonunk biztosítva leszünk.“

„Úgy tetszik nekem, nem jajgatás, nem a kétségbeesés kiáltozása ez, mellyet hallok,“ közbeszólt Amri, „mintha örömzaj volna, s a nép hála-éneket mondana Jehovának.“

„Mindegy, ez ingatag néptől kitelik, hogy háladalt mondjon egy órában, és átkokat ordítson utána a másikban,“ válaszolt Nabal. „De pinczéink körül járnak. — Hah! ha felfödöznének bennünket! ha erőszakhoz készülnének! — Jer Amri, még e két tömlő olajat bocsássuk le a tulsó párkányon, s aztán hagyjuk itt e helyet, s vegyüljünk színlett jámborsággal a nép közé.“ S e szavak közben szaladva indult Nabal a cisterna tulsó oldara; — öröm és félelem gyorsítá lépteit: — midőn a telt olajtömlőket majd nem elérte, lába a síkos párkányon megcsuszamlott, hanyatt esett, hangos kiáltással hítta fel Amri segítségét, s körmeivel a sík márványba akart kapaszkodni. Hasztalan! majd nem azon pillanatban, midőn Amri a segélykiáltást meghallotta, egyszersmind tompa esés és loccsanás hangja üté meg füleit, s Nabal a cisterna öbléből, borban fuldokolva, kiáltozott hozzá segítségért.

Első pillanatra vétkes öröm fogta el Amri kebelét;

ha társa elvész, ő leende ura a közösen elrejtett borkincsnek. De csakhamar ijedés ragadta meg, mert egy holttest a cisterna egész tartalmát megronthatá. — Magán kivül kapkodott segítség után.

„Uszszál e párkány felé Nabal! — ne félj semmit! megszabadulsz!“ biztatá őt Amri lelkendezve. „Ím itt e kötél, ragadd meg végét, fogd erősen, jó erősen. Karomban van még erő, megmentelek!“

Nabal megragadta a lenyujtott kötél végét, s Amri megfeszített erővöl vonszolta őt felfelé. A munka terhes volt s nagy erőt kivánó: de Amri kifárasztott ízmait megedzette a kétségbeesés, a fukarság indulata. Szemei kidülledtek, erei vastagra dagadoztak, s lassan haladva és hosszas pihenések közt fölemelé Nabalt a bor tükörszíne fölé!

„Pihenj meg Amri!“ biztatá őt Nabal reményt nyerve, „már nem sokára elérem a párkányt kezeimmel. Pihenj, aztán emelj megfeszített erővel. Így, így! mindjárt szabad leszek.“

Amri folytatá fárasztó munkáját. „Átkozott olaj!“ felkiáltott tikkadozva, mindent olly sikamlóssá tett. Alig birok lábamon állani. — Hah! vigyázz! Jaj!“ felsikoltott Amri, midőn végerőködésében egyszerre sulyegyenét vesztè. A kötelet kiszalasztá kezeiből, s Nabal visszabukkant a cisternába. Amri elsiklott; estében egy tömlőbe kapaszkodék, melly üres és könnyü levén, a rohanó testet fel nem tarthatá. Egy pillanat alatt társa mellett úszott a cisterna bortömegében, imádott kincsének közepette.

*

„Segítség! segítség!“ kiáltott tele torokkal a két férfiú; de harsány kiáltásukat csak az erős boltivek viszhangozák.

Úszva küzdtek a borhullámokkal, s a meredek márvány-parthoz vergődve kevés időre megpihenték erejöket. Künn a zaj és kiáltozás még harsányabban hangzott, mint az előtt.

„Hallod-e Amri!“ felszólalt Nabal kétségbeesett társához; ez csakugyan nem gyász, hanem öröm és diadal éneke. Hallod-e? jól kivehetni szavaik értelmét. Judit neve hangzik, és a kivitt szabadságé! Betulia meg van szabadítva!“

„Megszabadítva!“ ordított Amri kétségbeesve; „s mi e bortömegben leljük halálunkat? Oh, ha szavunk felhatna hozzájok! ha meghallanának. Kiálts Nabal! ordítsd velem véressé torkodat. Átkozott legyen a tanács, melylyet adtál, hogy borunkat e cisternába temessük. Átkozott. — Oh segítség! segítség!“

XII.

Judit megérkezésének híre gyors szárnyakon terjedt el Betuliában. A nép ifjai és vénei kibontakoztak az álom karjaiból, s örömkiáltások s hála-éneklések közt sereglettek össze a köztéreken.

A hős asszony a város előkelőinek társaságában a piaczra érkezett; ezer kar emelkedett őt tapssal üdvözölni, s ezernyi ajkak nyiltak meg, örömhangokat harsogva elfogadására. Megszámlálhatlan volt a sokaság, melly

elfoglalá a piaczot, az ablakokat, erkélyeket és háztetőket.

Judit magasabb állványra lépett; tagjait azon ünnepélyes drága öltönyök és ékszerek födék, mellyekben Holofernes sátorában az utolsó éjt töltötte. Megette szobaleánya állt örvendező arczczal, kezében bő fekete lepelt tartva.

A nép lecsöndesült. Judit örvendve üdvözlé a népet s szerencsét és diadalt hirdete számára. „Izrael Istene gyönge nő által szabadítá meg Holofernestől választott népét," így fejezte be szónoklatát; „most e népen, Betulia lakosain van a sor, végkép befejezni a kezdett munkát, s visszaüzni az assyr népet saját országába. E fő, melly karom csapásai alatt hullott el, legyen nektek bátorító zászlóul, s megszégyenült ellenségeink rémítéseül!" S kibontá az elfedő lepedőből Holofernes fejét, megmutatta a népnek, mellyet harczias bátorság szállt meg Judit biztató szavaira.

Midőn Holofernes feje a magas állványról lefüggött Judit kezeiben, egy férfi tolult elő a sürü néptömeg közt, s letérdelve az állvány lépcsőinél, dicsőité Izrael Istenét, magasztalá hatalmát és gondviselését. Judit megismeré őt s részvéttel fordult feléje. „Mi tartóztat téged, Akior," szóla hozzá, „hogy hű tisztelője légy Jehovának, kinek hatalma illy csudákat alkot szeretet népeért?"

„Semmi sem fog tartóztatni, oh hős asszony!" válaszolt Akior lelkesülve, „mert általad meggyőződtem mindenhatóságáról. Fogadj rokonodul engem, magasztos lelkü nő, fogadjatok barátotokul engem Izrael fiai! s

e perczt̃l fogva hü követője vagyok vallástoknak, imádója Jehovának, s e nép, ha keblébe fogad engem, nem találand harczban és békében hübb kebl̃et, mint Akioré!“

Az assyr vitéz megtérése örömmel fogadtatott. De Judit nem csak bátor szivet tüntetett ki hona ellenének kiirtásában, hanem bölcs tanácsa lön egyszersmind Betulia népének e napon vezetőjévé. Parancsára Holofernes levágott feje a város fő kapujára függesztetett, s az egész lakosság fegyvert ragadt; napfelköltével megnyiták a kapukat, s megrohanák az assyrok táborát.

A vezér nélküli seregben félelem és ijedségség uralkodott, mint szétvert juhok futottak az üldözött harczosok a hegyek közé. Napokig tartott az üldözés, s Nabukodonozor roppant táborának csak szétszórt maradványai érhették el a határszéleket, szégyennel borítva térvén meg országukba.

* * *

Midőn a betuliai nép a vérengző üldözésről visszatért, temérdek zsákmányt hozott vissza az elpusztitott ellenségtől. A gazdag zsákmány a nép közt elosztatott, s Holofernes minden elfoglalt vagyonát Juditnak áldozá a hálas nép osztályrészül.

„Ne feledjük el azokat,“ szólt Judit az osztás napján a nép véneihez, „kik a szorongattatás idejében jótéteményeikkel halmozák el a csüggedő népet. Két férfi van Betulia városában, kik drága boritallal olták a nép szomját, midőn a viztől fosztva voltunk; emlékezzünk meg híven e férfiakról. Mit ők a szükségben adtak nekünk, adjuk vissza nekik a bőség idején kétszeresen!“

Mindnyájan helyesléssel fogadák az igazlelkü nő szavait; nagy részt szakítának ki a közös zsákmányból, s azt Amri és Nabal számára félretevék. Ez ajándékkal bő kamattal lön visszafizetve azon kölcsön, mellyet a dús borkereskedők néhány nap előtt adtak a szenvedő népnek. Számosan indultak a néptömegből, hogy fölkeressék Nabalt és Amrit, s a hála és tisztelet nyilvános kijelentései közt adják át nekik zsákmány-részöket.

Házukat üresen találták. Egy cseléd adta tudtukra, hogy még tegnap hajnalban a pinczékbe' látták őket elvonulni.

A nép hü ragaszkodással ment a vélt jötevőket fölkeresni. A pinczék ajtai erős zárral csukva találtattak, mellyeket csak megfeszített erőszak nyithatott fel. A pinczékben üres kádakat és hordókat, felforgatott és rendetlenül szétszórt tömlőket láttak. Messziről egy véglobbanásival égő fáklya pislogott a kutatók felé. Mindnyájan e fény után vonultak; de ámulat és csudálkozás lepte el mindnyájokat, midőn a tömérdek cisternát borral telve, s a bor felületén két holttestet úszva találtak.

Hódolva hajtottak térdet Isten előtt. Imádák az igaz birót, ki a fukar férfiakat nem engedé büntetlenül vétkezni a haza ellen, s midőn dús vagyonukat elvonák a közszükség elöl, e vagyonuk által kellett kínos halált szenvedniök.

* *
* *

Kevés nap mulva fényes küldöttségek érkeztek Izrael és Juda városaiból Judit tiszteletére; mindenki aka-

rá látni a hős asszonyt, ki a hont végpusztulástól mentő meg bátor lelke által; mindenki vetélkedett, iránta a hódolat és hála dicsőítő nyilatkozatit kitüntetni. Joákim a főpap is számos tisztelgők seregével jött el látására Jeruzsálemből.

Betulia népe seregestől ment fel Jeruzsálembe, Judit és a főpap kiséretében, s napokig tartó hála-áldozatokat mutattak be Izrael Istenének. Akior e bucsújárók közt volt. Mint igaz izraelfi tért vissza, s közbecsülésben folytatá életét Betuliában.

* * *

Az örömnapok után Judit ismét gyászruhát ölte tagjaira. Élete hátralévő számos éveit elhunyt férje emlékezetének szentelé a hű özvegynő, s százöt évig élt, mint Isten választott némbere, mint a hon szabadítója, tiszteltetve Izrael népe által.

KELMENFY LÁSZLÓ.

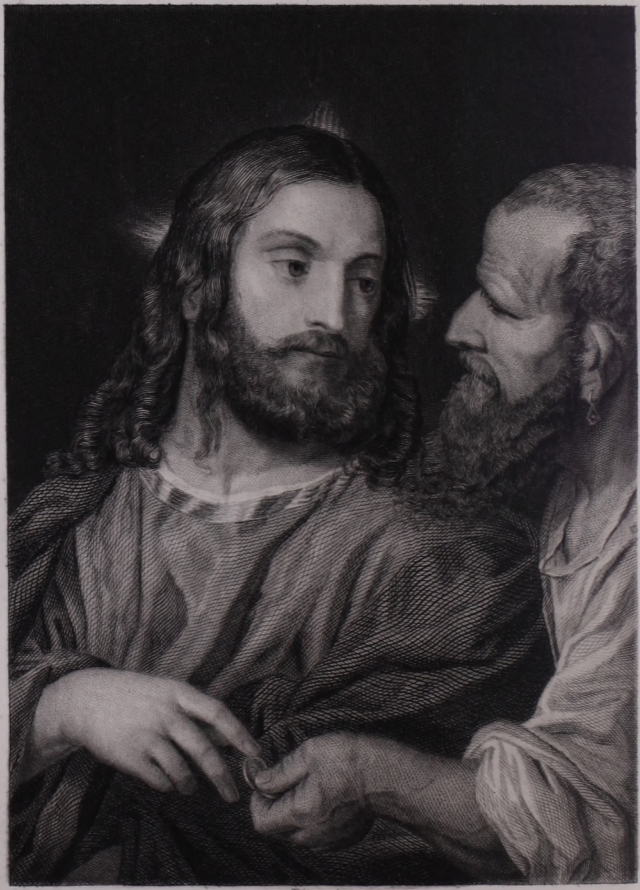

Julian pinx.

Crangyal 1847

AZ ADÓPÉNZ.

Az álnokok csapatja
Titkos tanácsba gyül,
Vad arczukon boszújok
Vérszomjas réme ül.

Szivükben lángcsomóval
A gyülölet lobog,
S a zaj minden nemétöl
Kifárad a torok.

S hosszan szövött vitában
Lön a határozat
Kivetni Jézus ellen
A hálófonalat.

És elmés cselszövénynnyel
Megfogni öt szaván,
Mit vészül önfejére
Kicsaltak ajakán.

S nyomban kiküldve hozzá
A czinkos társakat,
Illy ámitó beszéddel
Üdvözlik az Urat:

„Mester! mi tudjuk, élted
Igazság tüköre,
S jogtisztelön nem ámit
A gazdag fényköre.

Hason becsü előtted
A kolduló szegény,
Ha szent tanod követve
Fö kincse az erény;

Kell-e fizetni, vagy nem
A ránk vetett adót?
Adj válaszúl ez ügyben
Csak egy parányi szót.“

De ö, ki lángszemével
A tengermélyre lát,
S a szív titkos redöin
Ragyogva villan át.

Mond: ‚kétszinük ti, engem.
Minek kisértetek?
Mutassátok nekem meg
Adói pénzetek.‘

S előhozának egy pénzt;
Ő kérdi: ‚mit jelent
Az írás, és kié ott
A kép alakja fent?‘

Pirulva válaszolnak:
„A császár képe az.“
S ő újra kérdi erre:
‚Miért hát a panasz?...

Kell Istennek megadni
Mind — a mi Istené,
A fölkent fejdelemnek
Mi joggal az övé.‘

S ők messze távozának
E feddő szók után;
S az Istenség dicsőbben
Sugárzott homlokán.

Sujánszky Antal.

SZÜKKEBLÜSÉG.

Az országút porában
Rongyfödte koldus ül;
Kevély úr ballag arra,
S baján nem könyörül.

De a koldus nyomában
Esd és fohászkodik,
S ö mond: — e rongyvitéz mit
Alkalmatlankodik?

S a mint lenézve vet rá
Hideg pillantatot:
A koldus rögtön egy szép
Leánnyá változott.

A rongy helyébe rózsa-
Felhö szállt rá mezül;
Az úr bámul, s csudálat
Örvényébe merül...

— Milly szívható varázs ez!
Ki vagy te bájalak?
Jövel lángkarjaimba
Hogy megcsókoljalak.

S már gazdag alamizsnát
Szórt a leány felé;
Ki, hárfaként zenélő
Hangját így emelé:

Csókom szent, bűnös ajkak
Fölött nem csattan el,
Csókom tüzén a lélek
Fájdalma olvad el.

Csókomban a magas menny
Legédesb üdve van:
A tiszta öntudatból
A balzsamos folyam.

Melly a hit erejével
Gyógyít, sujt és emel;
Nem a vér ingerétől
Lobog föl e kebel.

Az inség emberére
Tekints kegyteljesen;
Oltárt építs szivedben,
S ez a hité legyen.

Tudd meg, rongyok alatt is
Doboghat tiszta szív;
S sok bíboros kelbelben
A bűnök réme vív.

A mit te megtagadtál,
Melly még neked titok:
Mennyből leszállott szellem,
Az — i r g a l o m vagyok!

— E lángszózat varázsa
Forrón ihlette át;
S eztán hiven követte
A hit védangyalát.

L i s z n y a y K á l m á n.

HÁGÁR.

(Szenttörténeti balláda).

„Menj, Hágár! hagyd el házamat;
Vidd e fiut is el:
Az Úr akarja így, legyen!
Bár szívem még kegyel.
Menj! s vidd magaddal Izmaelt —
Napod köröttem már betelt.“

Így szóla Ábrahám. S adott
Hágárnak kenyeret,
S vizet tömlőben, mert az út
Pusztákon át vezet,
Hol nincs forrás, melly szomjat olt,
S födélül van csak égi bolt.

Döbbenve hallja Ábrahám
Szavát a szolganő:
Az Úr nevében szólt az agg,
S könyezve indul ő;
Csügg karján a kis Izmael:
„Menjünk, fiam, pusztákba el!“

Sohajt ; s borúltan útra kél,
A kis fiú vele.
Köszönti nem sokára őt
A puszták hő szele;
Egyetlen ez, ki társa lett,
S nagy bánatával fog kezet.

Így véli ő; de társa lőn
Az Úrnak angyala,
Ki Izmaelnek, atyjaért,
Áldást igér vala:
S a szellők suttogásiban
Őrangyalának lelke van.

*

Megy Hágár. A nap kél s merül felette,
Megszünt az ösvény, melly eddig vezette;
És bolyg fiával a puszták fövényein,
Merengve búsan eltünt szép reményin.

Megy, pálya nélkül, egyre tévedezve,
Sovár szemekkel fris forrást keresve;
Mert elfogyott már a víz tömlejéből
S nem hull eső az Úrnak zárt egéből.

Megtűzve fekszik a nap lángsugára
A messzə síkon, s a platán galyára
Rezgetve nem szállt szellők játszi szárnya,
Hogy enyhet adna a dús lombok árnya.

Csüggö serénynyel néz odút sietve
A hím oroszlán, prédáját feledve;
A kis madárka uem gondol dalára;
Virág- s füveknek eltikkadva szára

És szomjuk égve nö Hágár s fiának,
A nap hevében már elbágyadának
Hiába néznek szét nyugat- s keletre,
Nem zúg feléjök forrás csörgetegje.

Elhalva fekszik a fiú, s Hágárnak
Szemén forrása serkedez könyárnak;
De ah! könyével szomját el nem eloltja!
S már vérzi keblét kedv s, drága holtja!

„Szemem ne lássa a halál e harczát!“
Szól, és tovább megy elfedezve arczát!“
Majd föltekint a föld és menny Urához,
És térdre hullva, ajka illy imát hoz:

Isten, kegyelmezz ártatlan fiamnak;
Vedd el fejéről sulyát szent karodnak:
Én vétkezém; ne bűntesd öt helyettem,
Csak én valék, ki Sárát megvetettem.“

„Mindenható! nyiss forrást ajkainknak,
Vagy tűzz határt, tűzz kíntelt napjainknak!
Élet-halálnak ura vagy te, Isten!
A leghatalmasb földön és az égben!

Így esde Hágár és meghallgatá öt
Az Úr, a hozzá buzgóan könyörgőt;
És angyal által külde fényt szemére,
Hogy látna forrást, s benne újra élne.

*

Megmentve Hágár és fia;
Ő hitt, imádkozott:
Az Úr, ki benne hitt, remélt,
El senkit nem hagyott;
S ha jobbja sújt is, még szeret,
A vész után üdvhez vezet.

Császár.

GAZDAG ÉS SZEGÉNY.

Románcza.

Délre járhatott az óra:
A melegség olly erős volt,
Hogy növény s virág fölött a
Pörkölő nap ült halótort;
A fövénytér hossza, vége
Szinte izzó tűzben ége.

Vándorbottal, izzadottan
Agg zarándok jö az úton,
Messziről gyaloglás látszik
A szétrongyosult sarúkon,
S lábait homok fedezte,
Úttövis mélyen sebezte,

Nem sokára dús podesta
Vígan hajtat el mellette:
Ez magát a nagy melegben
Hintajába eltemette,
Csak mosolygva hűs helyéről,
Majd hogy a vándor ki nem dől.

És a vándor búra kelve,
Szívszakadva néz utána:
„Volnék gazdag én is, útam
Úgy gyalog most nem találna.“
S mellyek arczain lehullnak,
Köny s veríték párosulnak. —

Elbucsúzik a meleg nap,
Köd terül a láthatárra,
Fenyves erdők belsejében
Orcsoport leseng prédára;
S ím a csendes éjsötétén
A podesta jő négy ménén.

Pillanat csak, s a kalandor
Nép kincséből őt kifosztja,
Mit rabolva tőn sajáttá
Koczka közt vígan felosztja;
S annak életét e mellett
Sok pénzen megváltni kellett.

A zarándok szinte arra
Ment az orvtanyán keresztül,
S látva a szegény tehetlent
E bitang nép, szőrmezestül,
Mert koldusnak tudta lenni,
Illetetlen hagyta menni.

„Zúgolódtam — ég, bocsánat!
Útja biztos a szegénynek,
Míg a gazdag, kincsrakodtan,
Van kitéve orvmerénynek.“
Szól s nyugodt elégüléssel
Gátlanúl a czélhoz ér el.

Lakner Sándor.

SZÍVTEMPLOM

Szivemben alkotok
Kicsinke templomot,
A templom belsején
Oltárt csinálok én,

Oltáron kép leend
Magasztos, drága, szent
És bájoló,
E kép mutatja fel
Ezer szépségivel:

A három égi gyermeket,
Hitet, reményt, szeretetet;
S a hit, remény, a szeretet
Egymásra csókot hinteget,
És csókjuk lángot ad
S e láng az áldozat...

Kicsinke templomom
Majd felvirágozom
Szedek virágokat
Az égben nyiltakat
És felrakom.

Erényvirágaim
Bájillata,
S a tiszta áldozat
Szent lángzata
Karöltve menjetek
Az égbe fel,
S hijjátok el,
Hijjátok Jézusom,
Hogy lássa templomom;
Hogy lássa meg,
Minő remek...

Avagy megálljatok
Hisz még hogy jöjön el
Egyenesítni kell
Az útakot.

Oh én simítgatom
A völgyet és hegyet
S így inkább várhatom
Dicső vendégemet.

Így várlak Jézusom!
Jöjj, nézd meg templomom,
Oh jöjj el! szállj bele
Es légy szentsége Te!

Oh jöjj el! jöjj el Jézusom!
Hogy légyen menny a templomom!!

Benöfy Soma.

IMAHEGY.

Románcza.

K..... Helén- és Idának.

Varsányban szép úri lak mögött egy
Vadvirágos magas hegy terül,
Esti sétát tesz két lányka arra,
S égi érzelemre lelkesül.

Szellemvirág minden gondolatjuk!
‚Mint egy oltár, mond, e barna hegy,
A nap itten áldozik le;‘ s e közt
A két lány a hagy fokára megy.

Megkondul az estharang zenéje,
Térdre hull a két szelíd leány;
S a legtisztább, legbuzgóbb imádság
Lelki kéj közt hangzik ajakán.

A természet nyílt templom előttük,
S végezvén a buzgó estimát:
Szép ‚I m a h e g y n e k‘ keresztelék
A névtelen bércz magas fokát.

Szent Feszület áll azóta ormán,
Hő imára intvén a jövőt;
És türésre a világ zajában
A nehéz bajakkal küzködőt.

És a helység ifju lányfüzére
Estimára gyakran oda gyül,
S mint ‚Imahegy' él a népnek ajkán,
S ormán szent regék múzsája ül.

Lisznyay Kálmán

SZ. GENESIUS.

Pyrker L. után.

‚Milly csillogó ma, és milly dús a színkör....
Virágok ékesítik s szőnyegek,
S az ünnepély-szerek mind készen állnak;
Agg, ifju, sőt komoly senatorok
A harczfiak s papok közé vegyülten
A nőnem bájoló kiséretében
Mindenfelől a tágas körbe gyülnek,
A játékszín mulattatásnak
Átadva teljes hévvel szívöket.
Úgy van, dicső az alkotó müvészet,
Melly bár mit illessen meg a komoly
Vagy víg élet köréből, ideálként
Képes nekünk elővarázslani:
A sors önkényét nép s hazák fölött,
Vétkét s hibáit az uralkodóknak,
A szenvedély hatalmát, boszuvágyat,
Szerelmet, ennek kéje- s kínait,
Mi olly sok édes könnyet csal ki, — végre
Az elmésen megcsipdezett bohókat,
Hogy a szintolly bohó nép jól mulasson. —
Szemünknek ez mind tárva áll, s az illy
Bájképek élvgazdag tekintetében
Gyors szárnyakon repülnek itt az órák...‘

„A képzetek honában andalogsz,
Ifju! (a szólónak mond egy komoly vén) —
„S a rajtad, s ezeken uralkodó
Vak szenvedélytől elragadva lelkesen

A szinpad élve most a bájital,
S csak kórlélek talál kéjt mámorában.
Magasztalod, mi csak rovásra méltó.
Merő csalódás a közélet, és
Mulattatásul mesterkélteket
Vadászunk még, hogy így a rény, igazság,
És minden jó körünkből elrepüljön.
De hallgatok, minek beszéljek annyit?
Ma mégis elmegyek az évekig
Készült színkörbe, mert Genesius
A nép kegyencze nagy bohózatával
Ma mesterül kicsúfolandja majd
Az olly gyülölt keresztnek híveit;
S hiszem, többet fog nékik ártani
Mikint a legborzasztóbb üldözések,
A kínpadok, s az iszonyú halál.
Rég gondosan tanulja ő bolond
Szokásikat, s ma a legfontosabbat
Utánozandja, és ez a keresztség,
A színpadon fel fogja venni azt.
Siesünk íme Diocletian,
A császár most megyen be..." Ők beléptek.

Harsány öröm fogadja itt a császárt
Midőn belép, s aranyszékébe ül.
A közben számtalan sok nép tolong,
Zúg a tömeg, sipok kürtök riadnak,
Felnyílt a színpad, és Genesius
Halványan mint haldokló megjelen
Egy szirtre dölve. Ott félénken egy

Keresztény káka-gyéként fonva ül;
Hozzá megy s kérdi tőle: mit kivánna?
Amaz nyög, és szól: „A keresztvizet,
Azért hozasd el gyorsan a papot
Szolgáival a városból nekem!“

Az álpapok eljőnek és keresztény
Módon kikérdik, és ő pontosan
Felel: hogy most a Megváltó honába
A víz s Szent Lélek által vágy bejutni.

Ráhull a víz a Háromság egy Isten
Nevében, — illy méltatlan ajkakon
Hangzott az Istenségnek szent neve.
Most megjelent — a színmű így kivánta —
Egy kémcsoport, hogy őket mint a tetten
Talált gonosztevőket elvigyék
A praetorhoz itélőszék elébe.
De im mi történt?.. Gyorsan felriad
Genesius, megretten a gyalázat
Játékitól, feláll s remeg. Ezentúl
Nem álbirák előtt fog állani;
A császárhoz fordúl merészen és szól:
„Ott van birám!“ — kiálta és lelépett
A színpadról s a nép hullámin át-
Tör, a császár elébe áll, s tovább szól:

„Én a kereszténytmég ifjúkoromtól
Gyülöltem, én dühöngve üldözém
Szó- s tettek által, s hogy minden veszszen el.
Ez volt fő vágyam; — ámde halld, Uram!
Senatorok, lovag- s polgári rendek!

Figyeljetek szavamra, hallja minden:
Midőn előbb a víz fejemre hullt,
S a szent feltételekre válaszoltam:
Magasztos fényalakban az egen
Fölöttem két ifjat látók lebegni,
Kitárt könyvet mutattak, és belőle
Felolvasák sok bűneim sorát
Ifjúkoromtól kezdve; — ezt tevén
A könyvet a rámömlött vízbe márták,
S hótiszta lett az, benne egy betü sem
Volt látható.... Ezentul egy igaz
Istent imádok, s Krisztust hűn követve
Azt tartom a mit én imént fogadtam.

Mindenfelől rettentőn zúg a nép,
Dühöngve szikráz a császár szeme;
Ez int, s azonnal kínpad- és halálra
Ragadtaték Genesius; de lelke
Örülve s idvezülten felrepült
Az üdv honába, hol nincsen halál,
Hol jaj s panasz nem hangzik, és hol Isten
Szelíden eltörül minden könyűt
Hivének arczáiról, kit ő kegyében
Választott a világnak kezdetétől.

Csodálatos az Úr keze
Sok embereknek tettein,
Azért hát fáradatlanúl
Járjunk az ő ösvényein.

TARTALOM.

Lap.

BENŐFY SOMA.

Szívtemplom. 339

CSÁSZÁR FERENCZ.

Fohász 98

Héli és fiai (Beszély). 107

Hágár 333

GARAY JÁNOS.

A szenteltviztartó 99

A magyar szent korona 223

JÁMBOR PÁL.

Az árva 105

Isten 176

JÓSIKA MIKLÓS.

Gazdagság nem boldogság. (Beszély). . . . 7

KELMENFY LÁSZLÓ.

Judit. (Beszély). 227

Lap.

LAKNER SÁNDOR.

Templomban 95
Az atya esküle. (Beszély). 179
Bucsúmenet 209
Gazdag és szegény 337

LAUKA GUSZTÁV.

Reggel 175

LISZNYAI KÁLMÁN,

Két koszoru 222
Szükkeblüség 330
Imahegy 341

NYULASSY ANTAL.

Isten a vigasztaló 220

SUJÁNSZKY ANTAL.

Az őrangyalhoz 5
Nagy Péntekre 169
Eszmegyöngy 178
Temetésen 216
Adópénz 327

SZELESTEY LÁSZLÓ.

Őrangyal 173

TÁRKÁNYI BÉLA.

Isten és honfi 102
Dávid 11-ik Zsoltára 218
Sz. Genesius 343

M. T. AKADÉMIA KÖNYV-TARA